

A Ruténföld statisztikája.

Statistique de la Ruthénie.

BEVEZETÉS.

Avant-propos.

L'année dernière, la *Revue Hongroise de Statistique* avait consacré ses numéros 11 et 12 à faire connaître les chiffres de statistique de la partie récemment réincorporée de l'ancienne Haute-Hongrie.

Un nouvel événement historique, la réincorporation de la Ruthénie, par laquelle nous avons récupéré sur une longueur notable notre frontière millénaire, nous impose l'obligation d'offrir également un tableau de ce territoire.

Sur ce territoire, l'Office Central de Statistique va faire une enquête spéciale, pareille à celle qui a été effectuée dans la région réincorporée en vertu de l'arbitrage dit de Vienne. Les résultats de cette enquête, nous les publierons dans un de nos prochains numéros. En attendant, nous indiquons, dans les articles publiés ici, la situation de la Ruthénie d'après les chiffres disponibles.

Naturellement, on ne peut pas encore offrir un relevé statistique exact, car sur la population, l'état économique, etc. de la Ruthénie, on n'a, à l'heure actuelle, que des chiffres tchéco-slovaques et des documents hongrois recueillis avant la guerre.

Les chiffres publiés ici se rapportent en principe au territoire ruthène récupéré par la Hongrie entre les 15 et 18 mars 1939. En annexe, nous donnons quelques renseignements généraux sur un secteur, situé sur la rive droite de l'Ung, restitué à notre pays par l'accord hungaro-slovaque publié au début d'avril.

Cependant, sous certains rapports, nous avons dû prendre pour base les chiffres concernant l'ancienne province tchéco-slovaque Podkarpatská Rus (Ruszinszkó, appelée Subcarpathie dans les articles qui suivent), et cela d'autant plus qu'à beaucoup d'égards, on ne dispose que pour elle de récentes statistiques. Comme ce territoire, qui contient aussi la zone nord-est reprise en vertu de l'arbitrage de Vienne, ne comprend pas le secteur récupéré en deçà de l'Ung, il n'est pas tout à fait identique à celui qui a été réincorporé, et ne doit être considéré que comme unité statistique.

Bien que, pour les raisons que nous venons de dire, le compte rendu ci-dessous ne soit pas parfait, nous croyons qu'il renseignera en gros ceux qui s'intéressent à la statistique de la Ruthénie.

*

A Magyar Statisztikai Szemle mult évi 11—12. számát szentelte arra, hogy a magyar Felvidék visszacsatolt részének statisztikai adatait bemutassa.

Az újabb nagy történelmi esemény, amely lehetővé tette, hogy a Ruténföld visszacsatolásával egy szakaszon az ezeréves határokig toljuk ki Csonka-Magyarország határait, azt a feladatot rója ránk, hogy az újonnan visszaszerzett területről is statisztikai képet nyujtsunk.

A Központi Statisztikai Hivatal e területen a bécsi döntés alapján visszacsatolt területhez hasonlóan külön adatgyűjtést szándékozik végrehajtani, melynek eredményeit egyik következő számunkban közöljük. Addig is a már rendelkezésre álló adatok alapján az itt következő cikkanyag számol be a Ruténföld viszonyairól.

Természetesen nem lehet még szó pontos statisztikai kimutatásokról, hiszen ma még csak a cseh-szlovák hivatalos adatok, illetve a háború előtti magyar felvételek alapján tudjuk számbavenni a Ruténföld népességi, gazdasági stb. viszonyait.

Adataink elvileg az 1939. március 15—18 között birtokbavett ruténföldi területre vonatkoznak; függelékképpen külön fejezetben az április elején ismertté vált magyar-szlovák megállapodás értelmében visz-

szaszerzett Ung jobbpárti területrészt néhány főbb adatát is közöljük. Egyes vonatkozásokban azonban kénytelenek voltunk az egykori Cseh-Szlovákia tartományának (Podkarpatská Rus, e közleményben röviden „Kárpátalja“, Ruszinszkó) adataiból kiindulni, annál is inkább, mert újabb statisztikai adatok sokhelyütt csak e területre vonatkozóan csoportosítva állanak rendelkezésre. Ez utóbbi terület magában foglalja

a már a bécsi döntéssel visszacapott északkeleti területsávot is, viszont nem terjed ki az Ungon túli gyarapodásra s így csupán statisztikai egységnek szabad tekinteni, mely nem azonos a visszakerült területtel.

Bár ez a statisztikai beszámoló a jelzett okokból nem lehet tökéletes, mégis azt hisszük, hogy a Ruténföld statisztikai adatai iránti érdeklődés kielégítésének hasznos szolgálatot tesz.

Az 1939 március közepén birtokbavett kárpátaljai terület.

Le territoire subcarpathique récupéré par la Hongrie au milieu de mars 1939.

Terület és népesség.

Territoire et population.

Résumé. La Tchéco-Slovaquie était en train de se disloquer quand l'armée hongroise, sur l'appel du peuple ruthène, a, en trois jours, entre les 15 et 18 mars 1939, libéré la Subcarpathie et les Ruthènes qui pendant une vingtaine d'années étaient isolés de notre Grande Plaine, leur ressource principale d'autrefois.

Avec ce territoire, la Hongrie a récupéré dans le Nord-Est, sur environ 275 kilomètres sa frontière millénaire passant sur la crête des Karpathes et, en rentrant en possession d'une région la complétant heureusement au point de vue économique aussi, elle eut une limite commune avec la Pologne.

Pour le territoire qui vient d'être libéré, nos chiffres sont provisoires, car récemment, à la fin de mars et au début d'avril, la frontière ouest a de nouveau changé. Le régime tchèque avait tracé en 1921 entre la Slovaquie et la Ruthénie une limite de province considérée même par lui comme provisoire, et qui d'ailleurs n'était pas conforme à la situation ethnique. La frontière n'étant pas définitivement délimitée, nos chiffres se rapportent seulement à la partie située à l'Est de ladite limite, passant à peu près parallèlement à la rivière Ung, du territoire ruthène.

Ce territoire-là (tableau 1) comprenait d'après les chiffres hongrois de 1910, 11.100 km² et 458.602 habitants. En 1930, selon le recensement tchéco-slovaque, il était de 11.085 km²

avec 552.124 habitants (49·8 par km²). Il représente 3·4% de notre territoire d'avant-guerre et 2·2% de notre population de 1910. Ainsi donc, la Hongrie avait, le 18 mars 1939, 35·6% de son territoire d'autrefois et 42·8% du nombre de sa population de 1910. Mais, bien que par la réincorporation des territoires récupérés en novembre et au milieu de mars, la Hongrie fût notablement augmentée, ces accroissements n'ont fait cesser que pour une part le tort que lui a causé le traité de Trianon.

Le territoire de la Hongrie d'aujourd'hui est évalué à 116 mille km²; le nombre de ses habitants (d'après les chiffres de fin 1938), à 10·65 ou 10·70 millions; la densité de sa population, à 92 par km².

En réincorporant le territoire subcarpathique, la Hongrie s'est enrichie d'une région fort montagneuse, dont la population, peu dense à cause des montagnes, a une natalité bien élevée.

L'augmentation territoriale porte, selon notre ancienne division administrative, sur 4 comitats d'avant-guerre (tableau 2). Du fait de cet agrandissement, la Hongrie eut 390 communes, dont 3 avaient en 1930 plus de 10.000 habitants.

D'après nos tableaux 3 et 4, ce dernier dressé suivant les arrondissements tchéco-slovaques (aux environs de 1930), avec le retour de la Ruthénie, qui avait appartenu à la Hongrie pen-

szaszerzett Ung jobbpárti területrészt néhány főbb adatát is közöljük. Egyes vonatkozásokban azonban kénytelenek voltunk az egykori Cseh-Szlovákia tartományának (Podkarpatská Rus, e közleményben röviden „Kárpátalja“, Ruszinszkó) adataiból kiindulni, annál is inkább, mert újabb statisztikai adatok sokhelyütt csak e területre vonatkozóan csoportosítva állanak rendelkezésre. Ez utóbbi terület magában foglalja

a már a bécsi döntéssel visszacapott északkeleti területsávot is, viszont nem terjed ki az Ungon túli gyarapodásra s így csupán statisztikai egységnek szabad tekinteni, mely nem azonos a visszakerült területtel.

Bár ez a statisztikai beszámoló a jelzett okokból nem lehet tökéletes, mégis azt hiszszük, hogy a Ruténföld statisztikai adatai iránti érdeklődés kielégítésének hasznos szolgálatot tesz.

Az 1939 március közepén birtokbavett kárpátaljai terület.

Le territoire subcarpathique récupéré par la Hongrie au milieu de mars 1939.

Terület és népesség.

Territoire et population.

Résumé. La Tchéco-Slovaquie était en train de se disloquer quand l'armée hongroise, sur l'appel du peuple ruthène, a, en trois jours, entre les 15 et 18 mars 1939, libéré la Subcarpathie et les Ruthènes qui pendant une vingtaine d'années étaient isolés de notre Grande Plaine, leur ressource principale d'autrefois.

Avec ce territoire, la Hongrie a récupéré dans le Nord-Est, sur environ 275 kilomètres sa frontière millénaire passant sur la crête des Karpathes et, en rentrant en possession d'une région la complétant heureusement au point de vue économique aussi, elle eut une limite commune avec la Pologne.

Pour le territoire qui vient d'être libéré, nos chiffres sont provisoires, car récemment, à la fin de mars et au début d'avril, la frontière ouest a de nouveau changé. Le régime tchèque avait tracé en 1921 entre la Slovaquie et la Ruthénie une limite de province considérée même par lui comme provisoire, et qui d'ailleurs n'était pas conforme à la situation ethnique. La frontière n'étant pas définitivement délimitée, nos chiffres se rapportent seulement à la partie située à l'Est de ladite limite, passant à peu près parallèlement à la rivière Ung, du territoire ruthène.

Ce territoire-là (tableau 1) comprenait d'après les chiffres hongrois de 1910, 11.100 km² et 458.602 habitants. En 1930, selon le recensement tchéco-slovaque, il était de 11.085 km²

avec 552.124 habitants (49·8 par km²). Il représente 3·4% de notre territoire d'avant-guerre et 2·2% de notre population de 1910. Ainsi donc, la Hongrie avait, le 18 mars 1939, 35·6% de son territoire d'autrefois et 42·8% du nombre de sa population de 1910. Mais, bien que par la réincorporation des territoires récupérés en novembre et au milieu de mars, la Hongrie fût notablement augmentée, ces accroissements n'ont fait cesser que pour une part le tort que lui a causé le traité de Trianon.

Le territoire de la Hongrie d'aujourd'hui est évalué à 116 mille km²; le nombre de ses habitants (d'après les chiffres de fin 1938), à 10·65 ou 10·70 millions; la densité de sa population, à 92 par km².

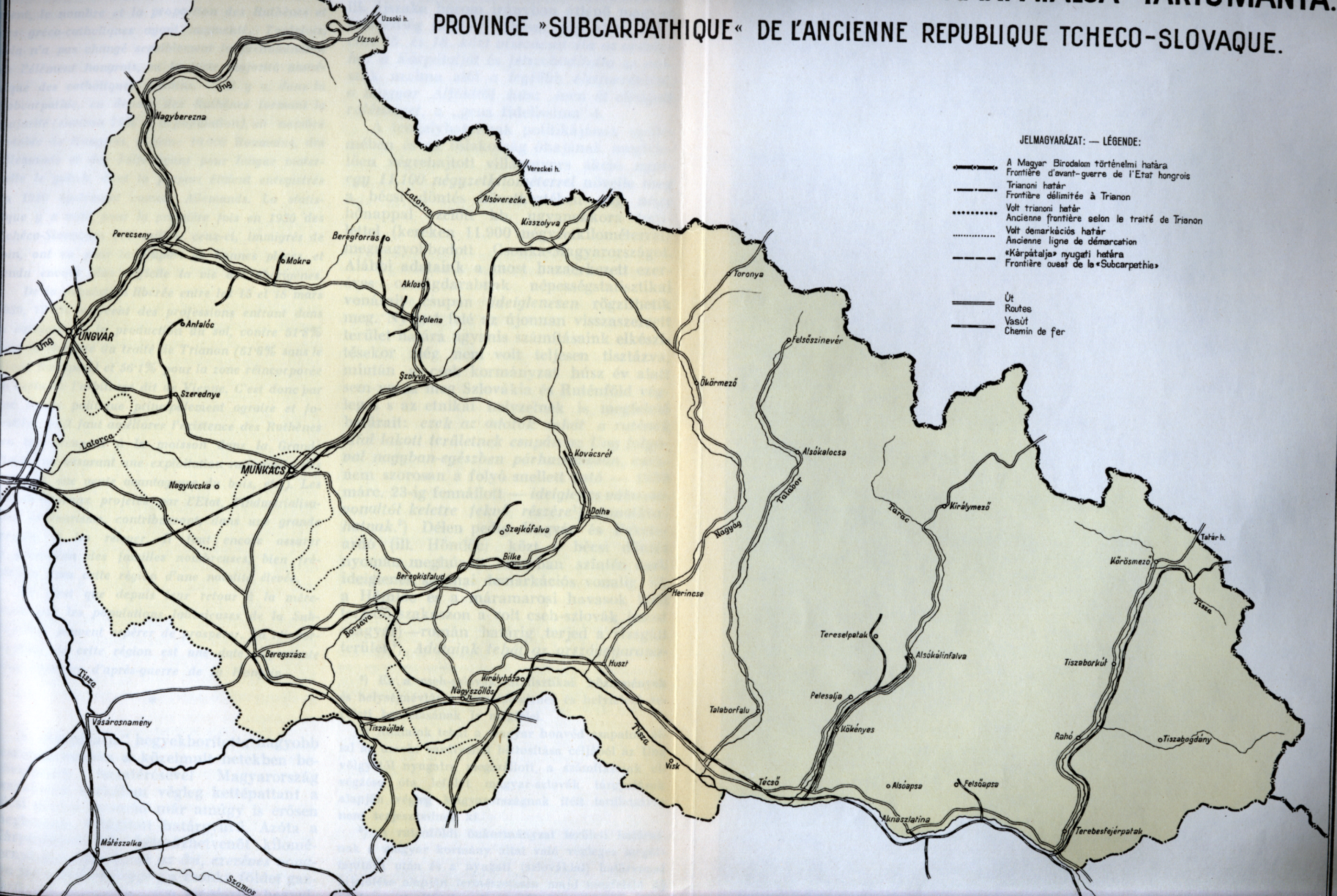
En réincorporant le territoire subcarpathique, la Hongrie s'est enrichie d'une région fort montagneuse, dont la population, peu dense à cause des montagnes, a une natalité bien élevée.

L'augmentation territoriale porte, selon notre ancienne division administrative, sur 4 comitats d'avant-guerre (tableau 2). Du fait de cet agrandissement, la Hongrie eut 390 communes, dont 3 avaient en 1930 plus de 10.000 habitants.

D'après nos tableaux 3 et 4, ce dernier dressé suivant les arrondissements tchéco-slovaques (aux environs de 1930), avec le retour de la Ruthénie, qui avait appartenu à la Hongrie pen-

A VOLT CSEH-SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG »KÁRPÁTALJA« TARTOMÁNYA.

PROVINCE »SUBCARPATHIQUE« DE L'ANCIENNE REPUBLIQUE TCHECO-SLOVAQUE.

JELMAGYARÁZAT: — LÉGENDE:

- A Magyar Birodalom történelmi határa
Frontière d'avant-guerre de l'Etat hongrois
- Trianoni határ
Frontière délimitée à Trianon
- Volt trianoni határ
Ancienne frontière selon le traité de Trianon
- Volt demarkációs határ
Ancienne ligne de démarcation
- »Kárpátalja« nyugati határa
Frontière ouest de la »Subcarpathie«
- Út
Routes
- Vasút
Chemin de fer

dant mille ans au cours desquels elle nous était toujours fidèle, la répartition par langue maternelle et religion de la population de la Hongrie s'est transformée légèrement, le nombre et la proportion des Ruthènes et des gréco-catholiques ayant augmenté. Toutefois, cela n'a pas changé sensiblement la prédominance de l'élément hongrois, ni la forte majorité numérique des catholiques romains. — Il y a, dans la Subcarpathie, en dehors des Ruthènes formant la majorité (environ 75% de la population), un nombre notable de Hongrois, à peine 10.000 Roumains, des Allemands et des Juifs ayant pour langue maternelle le yidish, dont la plupart étaient enregistrés en 1910 également comme Allemands. La statistique y a noté pour la première fois en 1930 des Tchéco-Slovaques (17 mille); ceux-ci, immigrés de loin, ont eu pour la plupart de bonnes places, et rendu encore plus difficile la vie des aborigènes.

De la population libérée entre les 15 et 18 mars 1939, 72,5% exercent des professions entrant dans la catégorie de la production du sol, contre 51,8% pour la Hongrie du traité de Trianon (61,6% sans le Grand Budapest) et 56,1% pour la zone réincorporée en vertu de l'arbitrage dit de Vienne. C'est donc par une bonne politique principalement agraire et forestière qu'il faut améliorer l'existence des Ruthènes (en les occupant à la moisson dans la Grande Plaine, en assurant une exploitation rationnelle des forêts et une vente avantageuse du bois, etc.). Les grands travaux projetés par l'Etat, l'industrialisation, le tourisme, contribueront, dans une grande mesure, à les relever. Il faut encore assurer la protection des familles nombreuses, bien fréquentes dans cette région d'une natalité élevée.

Ce n'est que depuis leur retour à la mère-patrie que les populations laborieuses de la Subcarpathie peuvent espérer de prospérer. La réincorporation de cette région est une date importante dans l'histoire d'après-guerre de la Hongrie.

*

A „Kárpátalja“ hegyekborította nagyobb részének csupán a közelmúlt hetekben bekövetkezett hazatérésevel Magyarország északkeleti sarkában végleg kettépattant a bécsi döntés nyomán már amúgy is erősen meglazított, kitágított határgyűrű. Azóta a Kárpátoknak kb. kétszázhetvenöt kilométernyi darabján ismét az ősi, ezeréves vonalon fut a határmesgye s a csonka földet gazdaságilag is szerencsésen kiegészítő hegyvi-

déki országrész visszaszerzésével megvalósult a magyar-lengyel határ is. A rutén népnek és vezetőinek hívására az ideiglenes katonai demarkációs vonalon 1939 márc. 14-én este, ill. éjszaka három irányban átlépő magyar honvédség mintegy három nap alatt, március 15. és 18. közt visszacsatolta az országhoz a Kárpátalját és felszabadította az erőszak uralma alól a legfőbb életforrásától, a magyar Alföldtől húsz éven át elvágott ruténséget, a „gens fidelissima“-t.

A tengelyhatalmak politikájának szellemében és az őslakosság óhajának megfelelően végrehajtott villámgyors akció mintegy 11.100 négyzetkilométerrel növelte meg a bécsi döntés következtében alig négy hónappal ezelőtt kb. ugyanekkora területtel (kerekén 11.900 négyzetkilométerrel) megnagyobbodott Csonka-Magyarországot. Alábbi adataink a most hazaérkezett ezeréves országdarabnak népességstatisztikai vonásait csupán ideiglenesen rögzíthetik meg. Nyugat felé az újonnan visszaszerzett terület határa ugyanis számításaink elkészítésekor még nem volt teljesen tisztázva, miután a cseh kormányzat húsz év alatt sem vonta meg Szlovákia és Ruténföld végleges s az etnikai helyzetnek is megfelelő határait: ezek az adatok tehát a rutének által lakott területnek csupán az Ung folyóval nagyban-egészben párhuzamosan, csaknem szorosán a folyó mellett futó — 1939 márc. 23-ig fennállott — ideiglenes választóvonalról keletre fekvő részére¹⁾ vonatkozhatnak.²⁾ Délen pedig Ungvár és Feketeardó (ill. Hömlöc) közt a bécsi döntés nyomán meghúzott, azonban szintén csak ideiglenes katonai demarkációs vonalig, ill. a Hömlöc és a máramarosi havasok közt terjedő szakaszon a volt cseh-szlovák (most magyar)—román határig terjed a vizsgált terület.³⁾ Adataink tehát az országgyarapo-

¹⁾ Ez a cseh-szlovák statisztikai közlemények és helységnévtárak (bár ideiglenes és helytelen) területi beosztásának is megfelel.

²⁾ Adataink tehát a magyar honvéd csapatok által az uzsoki vasútvonal biztosítása céljából az Ung völgyétől nyugatra megszállott, a számításaink elvégzése óta lefolyt magyar-szlovák tárgyalások alapján végleg Magyarországnak ítélt területsávra nem terjeszkednek ki.

³⁾ A ruténföldi önkormányzat területi határainak a magyar kormány által való végleges megállapítása után és a nyugati (szlovákiai) határvonal kijelölése alapján természetesen majd megfelelő új adatcsoportosításokra lesz szükség.

dds, helyesebben területvisszaszerzés, országépítés méreteit ebben az ideiglenes keretben csak megközelítő hűséggel tükrözik.

Ruténföld márc. 15. és 18. közt felszabadult területének nagyságáról az 1910. évi magyar népszámlálás, valamint az 1930. évi cseh népszámlálás nyomán 1937-ben kiadott cseh-szlovák helységnevtár községi adatainak összegezése alapján tájékozódhatunk. A kétféle területi adat közti különbség lényegtelen; az eltérések legfőbb magyarázatát felmérési helyesbítések s kisebb határmódosítások¹⁾ nyújtják. A két területi adat, valamint a most felszabadult határszéli földdarabon élő népesség 1910. és 1930. évi száma és sűrűsége az 1. sz. összeállítás szerint alakult.²⁾

1. Az 1939 március közepén visszacsatolt kárpátaljai rész nagysága és népessége.

Etendue et population du territoire subcarpathique réincorporé à la Hongrie au milieu de mars 1939.

Év, adatforrás <i>Années et sources</i>	Az 1939 március 15-18-án felszabadult ruténföldi rész — <i>Territoire ruthène libéré les 15-18 mars 1939</i>		
	területe — superficie (km ²)	népessége — nombre des habitants	népsűrűsége (1 km ² -re) densité de la population par km ²
D'après le recensement { Az 1910. évi magyar — hongrois de 1910 Az 1930. évi cseh-szlovák — tchécoslovaque de 1930 }	népszámlálás adatai szerint		
	¹⁾ 11.101	¹⁾ 458.981	¹⁾ 41·4
	¹⁾ 11.086	¹⁾ 552.561	¹⁾ 49·8

¹⁾ Klastromalja nélkül a terület 1910-ben 11.100, 1930-ban 11.085; a lélekszám 1910-ben 458.602, 1930-ban 552.124 (a népsűrűség 1910-ben 41·3, 1930-ban változatlan). — ¹⁾ *Sans Klastromalja, territoire: en 1910, 11.100; en 1930, 11.085; population: en 1910, 458.602; en 1930, 552.124 (densité de cette dernière: en 1910, 41·3; en 1930, sans changement).*

¹⁾ Az 1910. évi magyar területi adat a teljes községi adatok egybefoglalásán nyugszik, az 1930. évi cseh-szlovák területi adat viszont azt is figyelembe veszi, hogy pl. a cseh-szlovák—román határvonal egyes községek területét átszelte. (Azt a körülményt, hogy a bécsi döntés alapján meghúzott ideiglenes katonai demarkációs vonal is átvágta a községterületeket, itt teljesen elhanyagoltuk.)

²⁾ A bécsi döntés után megjelent cseh-szlovák adatforrás (Seznam obcí a okresů) 111.094 km²-ben és 552.124 lélekben állapította meg ennek a résznek az adatait.

A Szemlében a bécsi döntés után már közölt adatokkal¹⁾ való helyes összehasonlítás céljából utalnunk kell arra, hogy a fenti adatokban Klastromalja is bennfoglalatik; minthogy ez a demarkációs vonal által érintett, de tulajdonképpen csak most felszabadult község már a bécsi döntés utáni adatösszeállításoknál is számbavétetett, a jelen vizsgálatok során helyesebb a nélkülszámított adatokból kiindulni. A különbség a kétféle eredmény sor közt egészen lényegtelen: az 1910. évi területi adat Klastromalja levonása után mindössze 11.100-ra s az 1930. évi is csak 11.085-re száll le, a lélekszám pedig 1910. évi alapon mindössze 458.602-re s 1930-as alapon szintén csupán 552.124-re csökken.²⁾

Az ideiglenes demarkációs vonal és a szentistváni országhatár közt elterülő ruténföldi rész visszatérésével a világháború előtti Magyar birodalom területének 3·4%-a került március 18-ig magyar fennhatóság alá; egy olyan területdarab, melyen az 1910-es magyarbirodalmi népesség 2·2%-a élt.³⁾ Ezzel a területtel együtt 1939 március 18-án a szent korona országai békebeli földjének már 35·6%-a állott magyar kézben; Magyarországnak ezen a területén 1910-ben az akkori Magyarbirodalom egész lakosságának 42·8%-a tömörült,⁴⁾ Horvát-Szlavonországok nélkül számítva, vagyis a tulajdonképeni Magyarországból az 1939. március 18-i — kétizben megnagyobbodott — Csonka-Magyarországhoz az anyaország világháború előtti területének immár több mint kétötöde, 41·0%-a és 1910. évi lakosságának csaknem fele, 48·9%-a tartozik. Megcsonkítottságunk eszerint a trianoni Magyarországnak a magyarlakta északi területsávval és a rutén többségű kárpátaljai résszel való egyesülése után figyelemreméltó mértékben enyhült, habár a

¹⁾ V. ö. főleg M. Stat. Szemle 1938. évf. 1014—1026. l. (Az ott közölt adatoktól a M. Stat. Szemle 1939. évf. 1—29. lapján közzétett eredmények csak lényegtelenül térnek el.)

²⁾ A népsűrűség 1910-ben 1 km²-re 41·3, 1930-ban pedig változatlanul 49·8 marad.

³⁾ A bécsi döntés négy hónappal ezelőtt a terület 3·6 s az 1910-es lakosság 4·1%-át juttatta vissza az országhoz.

⁴⁾ A bécsi döntés előtt a csonkaország területi aránya mindössze 28·6%, népességi aránya pedig (1910-es alapon) csupán 36·5% volt.

trianoni békemű által okozott igazságtalanságokat és észszerűtlenségeket a mult novemberi és a mostani március közepi első területvisszakapcsolás csupán kisebb részben küszöbölte ki.

Mindaddig, amíg a március 18-ig visszanyert kárpátaljai terület pontos határainak megfelelő felmérési eredményeket nem ismerjük, nincs mód az ezzel a résszel is egyesült *Csonka-Magyarország* jelenlegi területi nagyságának egészen pontos megállapítására. Az 1930. évi magyar és cseh-szlovák felmérési adatokon nyugvó legutolsó területi közlésünk¹⁾ óta ugyanis Magyarország nemcsak a ruténföldi részt foglalta vissza, hanem még valamivel előbb a Duna és az Ung közötti (úgynevezett szlovákiai) szakaszon megtörtént a végleges határmegállapítás is. Az utóbb említett kisebbmértvű területmódosulás figyelembevételével *az ország mai területe 115.999 km²-re²⁾* tehető, míg az 1930. évi lakosság 10.268.000 főre³⁾ rúgott. A Szemlében ugyancsak már közölt⁴⁾ *1938. évvégi lélekszám* a magyar államnak 1939. március 18-ig ismét részévé lett Kárpátalja népességével együtt kb. *10·65—10·70 millió főre emelkedhetett*. A felsorolt adatok alapján a megnagyobbodott (1939 márc. 18-i) országterület *népsűrűségét* 1930-ban 88·5, 1938. végén pedig kb. 92 főre becsülhetjük.

Az 1. sz. táblából kitetszően csonka hazánk északkeleti sarkának március 18-ig bekövetkezett megnövekedése révén erősen hegyvidéki, tehát *meglehetősen ritkán lakott⁵⁾ területtel* gazdagodott;⁶⁾ vagyis a

¹⁾ L. M. Stat. Szemle 1939. évf. 105—106. l.

²⁾ A jelzett határkiigazítások mérlegelésével a területet csaknem 116.100 km²-re lehet becsülni.

³⁾ Ill. a kisebbmértvű határmódosításokkal mintegy 10.269.000-re nőtt. (A nyersebb számításokon alapuló 3. sz. tábla a fenti lélekszámot 1.270.000 főben mutatja ki.)

⁴⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1939. évf. 105. l.

⁵⁾ Az 1 km²-re számított 1930. évi népsűrűség az ország trianoni területén 93·4 (ill. Nagy-Budapest nélkül 78·5), a bécsi döntés alapján visszanyert sávon 86·8, a most visszaszerzett kárpátaljai részen pedig 49·8 fő volt.

⁶⁾ A megművelhető területhez viszonyított népsűrűségi szám azonban a márc. 18-ig visszafoglalt rutén részen kifejezetten magas: 1930-ban 1 km² szántó-, kert- és szőlőterületre 310, ill. 1 km² szántó-, kert-, szőlő-, rét- és legelőterületre együtt 115·2 lakos jut. (1930-ban a trianoni Magyarországon az előbbi adat 146·9, az utóbbi 114·5, a novemberben visszacsatolt északi területen pedig 140·4, ill. 110·5 volt.)

megnagyobbodott Magyarország népsűrűsége (legalább is látszólag) kissé kiegyensúlyozódott, megkissebbedett. *Népgyarapodási szempontból* viszont a márc. 18-ig visszanyert terület *kiemelkedő szaporaságú, friss erőforrás*. Népeinek természetes szaporodása keletiesen lendületes (legújában azonban már némileg megcsappanó) ütemű;¹⁾ természetes népességi többletét ugyan éppen az Alföldtől való elvágottsága miatt csupán részben őrizhette meg s a kivándorlás, ill. újában — a bevándorlási göcök elzárkózása óta — a sík területre, az Alföld peremére áramlás emberfeleslegének nem jelentéktelen részét elsodorta, *1910—1930. évi tényleges népgyarapodása* — 93.500 fő, azaz 20·4, ill. egy évre átszámítva 1·02% — *magasabb* mind a trianoni országdarabénál (egy évre 0·71%), mind pedig a Bécsben visszakapott északi határövezeténél (0·97%). Nyilvánvaló, hogy jelentős népességszaporulatának a fenntartása, megőrzése országos fontosságú feladat; olyan feladat, melynek megoldását a mesterséges határvökök ki-döntése s a rutén nép gazdasági életviszonyainak éppen ezen a réven sokkal szilárdabbá válása és megjavulása mindenestre erősen meg fogja könnyíteni.

Régi vármegyéink közül a 2. táblában foglalt négy megyének a területét érinti a tulajdonképeni Kárpátalja március 18-ig lezajlott visszafoglalása. Közülük Bereg megye teljessé vált, de nagyobb részében Magyarországhoz tartozóvá lett Ung, Ugocsa, továbbá Máramaros vármegye is. Utóbbi mindedig a teljes egészében elszakított vármegyék sorába tartozott!

Azon a hegyes-völgyes területen, amely 1939. március 15—18-án lett ismét szerves alkotórésze az országnak, az 1930. évi cseh-szlovák népszámlálás tanúskodása szerint *390 község* terült el.²⁾ Közülük tízezernél több lakost 1910-ben egyedül Huszt (10.292 fő), 1930-ban pedig a betóduló nem törzsökös (cseh-szlovák, zsidó) elemekkel leginkább felhígított és így erősen (17.833

¹⁾ Népgyarapodási adata szerves népesedési hasonlóságot, demológiai összefüggést mutat a trianoni terület északkeleti csücskének (Szabolcs és Szatmár vm.) és a bécsi döntés nyomán hazatért magyar sáv keleti sarkának (Ung, Bereg és Ugocsa vm.) hasonlóképen erőteljesebb szaporodási indexével.

²⁾ Közülük sem a magyar, sem pedig a cseh-szlovák közigazgatási beosztás egyetlen egyet sem számított városnak.

2. Az 1939 március közepén visszacsatolt kárpátaljai rész 1910. évi nagysága és népessége a háború előtti közigazgatási beosztás szerint.

Chiffres indiquant pour 1910, d'après la division administrative d'avant-guerre, l'étendue, ainsi que la densité de la population, du territoire subcarpathique réincorporé à la Hongrie au milieu de mars 1939.

Vármegeye Comitats	A törvényhatóság most felszabadult részének <i>Les parties qui viennent d'être libérées:</i>			A törvényhatóság egész 1910. évi					
				területéből <i>Du territoire entier</i>			népességéből <i>De la population entière</i>		
	<i>d e 1 9 1 0,</i> <i>sous la domination de la Hongrie</i>			1938 nov. 2. előtt <i>avant le 2 nov. 1938</i>			1938 nov. 2. után <i>au lendemain du 2 nov. 1938</i>		
	területe <i>superficie</i> (km ²)	népessége <i>nombre des habitants</i>	népsűrűsége 1 km ² -re <i>densité de la population par km²</i>	1938 nov. 2. előtt <i>avant le 2 nov. 1938</i>	1938 nov. 2. után <i>au lendemain du 2 nov. 1938</i>	1939 márc. 18-án <i>au 18 mars 1939</i>	1938 nov. 2. előtt <i>avant le 2 nov. 1938</i>	1938 nov. 2. után <i>au lendemain du 2 nov. 1938</i>	1939 márc. 18-án <i>au 18 mars 1939</i>
	1910-ben — <i>en 1910</i>			magyar fennhatóság alá tartozott, ill. tartozik %-ban — %					
Bereg vm. *) ³⁾	2.366	126.369	53·4	12·1	37·5	100·0	11·4	46·6	100·0
Máramaros vm.	6.299	213.192	33·8	—	—	64·9	—	—	59·6
Ugocsa vm.	558	50.695	90·9	1) —	23·1	69·1	1) —	19·2	74·5
Ung vm. . . .	1.877	68.346	36·4	0·4	15·2	73·3	0·7	29·9	72·1
Összesen³⁾ <i>Total . .</i>	11.100	458.602	41·3	2) 2·6	2) 12·2	2) 74·1	2) 3·3	2) 20·8	2) 74·9

1) Ugocsa vm.-ből csak 0·1 km² lakatlan terület maradt magyar fennhatóság alatt. — 2) A felsorolt négy vármegeye 1910. évi egész területének és lélekszámának %-ában. — 3) Klastromalja nélkül.

*) Vm. = comitat.

lélekre) megszaporodott lakosságú Huszton kívül még Nagyszöllös (11.054 fő) és Kőrösmező (10.614 lélek) számlált. A néptörmőrülésről az 1930-as cseh-szlovák statisztika a következő képet tárja elénk:

Lélekszámnagyság- kategóriák	A községek és városok ¹⁾			
	szám szerint	%- ban	népessége	
			szám szerint	%- ban
	az 1939 március 18-ig visszaszerzett kárpátaljai területen ²⁾			
500-nál kevesebb	93	23·8	29.574	5·4
500 — 1.000 . . .	120	30·8	86.599	15·7
1.000 — 2.000 . . .	94	24·1	130.367	23·6
2.000 — 3.000 . . .	44	11·3	104.115	18·8
3.000 — 5.000 . . .	27	6·9	102.689	18·6
5.000 — 10.000 . . .	9	2·3	59.279	10·7
10.000 — 20.000 . . .	3	0·8	39.501	7·2
Összesen . . .	390	100·0	552.124	100·0

1) Klastromalja (437 lakos) nélkül.

2) De természetesen a rutén tartománynak a bécsi döntés alapján már visszacsatolt része nélkül.

Említést érdemel még, hogy 1930-ban a községek átlagos lélekszáma a trianoni területen 2.543, az 1938 novemberében visszajött határsávon 1.186, az 1939 március közepén visszaszerzett részen pedig 1.416 lélek volt. Az utóbbi országdarab néptörmőrülési és települési — valamint népsűrűségi — viszonyai természetesen a csonkaország többi részétől oly előnyösen

elütő domborzati viszonyokkal a legszorosabb kapcsolatban alakultak ki.

A további népességstatisztikai anyagból a lakosság *anyanyelvi és vallási* megoszlásának vizsgálata a legfigyelemreméltóbb. A 3. sz. tábla a Kárpátalja 1910. évi anyanyelvi, valamint az 1910. és 1930. évi vallási adatait a trianoni és az 1938 november 2-án visszakapcsolt terület eredményeinek párhuzamában és azokhoz hozzáadva is szemlélteti. Ez a tábla elsősorban arra vet világot, hogy *Kárpátalja e nagyobb részének március 18-ig történt felszabadulása nyomán az ország népességének anyanyelvi és vallási összetétele kissé megosztottabb lett, habár a rutének és a görög katolikusok számának s arányának a visszacsatolás folytán előálló jelentősebb megnövekedése országos végeredményben sem a római katolikus elem erős abszolút többségét, sem a magyarság domináló súlyát lényegileg nem befolyásolja.* Tudvalevő, hogy ruténföldi viszonylatban a bécsi döntés a kifejezetten magyar színezetű Nagyszöllöst és még jónéhány magyar többségű községet Cseh-Szlovákiának hagyott meg; most ezek a települések is kivétel nélkül hazakerülhettek és visszakapcsolódhatott a ruténföldi magyar szórványság is. E magyar réteg mellett, mely a világháború előtt a népesség több mint $\frac{1}{8}$ -át (az 1930. évi cseh statisztika erőszakolt, meghamisított ered-

3. A népesség anyanyelv és vallás szerint a trianoni és a visszacsatolt területeken.

Population suivant la langue maternelle et la religion, sur le territoire selon le traité de Trianon et sur ceux réincorporés à la Hongrie.

Anyanyelv ill. vallás <i>Langue maternelle et religion</i>	A trianoni Magyarország <i>Hongrie de Trianon</i>		Az 1938 nov. 2-án visszacsatolt északi terület <i>Zone nord réincorporée le 2 nov. 1938</i>		Az 1938 nov. 2. utáni Magyarország együtt <i>Hongrie avec cette zone</i>		Az 1939 márc. 15-18-án visszacsatolt kárpátaljai rész <i>Territoire subcarpath. réincorporé les 15-18 mars 1939</i>		Az 1939 márc. 18-i Magyarország együtt <i>Hongrie entière au 18 mars 1939</i>	
	szám <i>nombres abs.</i>	%	szám <i>nombres abs.</i>	%	szám <i>nombres abs.</i>	%	szám <i>nombr. abs.</i>	%	szám <i>nombres abs.</i>	%
a) Anyanyelv szerint 1910-ben: <i>Suivant la langue maternelle, en 1910:</i>										
Magyar — <i>Hongrois</i>	6,730.996	88.4	746.912	86.6	7,477.908	88.2	60.960	13.3	7,538.868	84.4
Nemet — <i>Allemands</i>	554.594	7.3	17.341	2.0	571.935	6.8	55.144	12.0	627.079	7.0
Szlovák — <i>Slovaques</i>	165.273	2.2	83.428	9.7	248.701	2.9	5.786	1.3	254.487	2.9
Rutén — <i>Ruthènes</i>	1.133	0.0	8.941	1.1	10.074	0.1	324.105	70.7	334.179	3.7
Egyéb — <i>Autres</i>	163.121	2.1	6.125	0.6	169.246	2.0	12.607	2.7	181.853	2.0
Összesen — <i>Totaux</i>	7,615.117	100.0	862.747	100.0	8,477.864	100.0	458.602	100.0	8,936.466	100.0
b) Vallás szerint 1910-ben: <i>Suivant la religion, en 1910:</i>										
Római katolikus — <i>Catholiques rom.</i>	4,785.515	62.8	523.646	60.7	5,309.161	62.6	29.390	6.4	5,338.551	59.7
Görög katolikus — <i>Gréco-catholiques</i>	165.536	2.2	53.506	6.2	219.042	2.6	353.226	77.0	572.268	6.4
Református — <i>Calvinistes</i>	1,632.852	21.4	185.698	21.5	1,818.550	21.5	14.022	3.1	1,832.572	20.5
Evangélikus — <i>Luthériens</i>	485.219	6.4	32.311	3.8	517.530	6.1	909	0.2	518.439	5.8
Izraelita — <i>Israélites</i>	471.378	6.2	66.737	7.7	538.115	6.3	60.607	13.2	598.722	6.7
Egyéb — <i>Autres</i>	74.617	1.0	849	0.1	75.466	0.9	448	0.1	75.914	0.9
Összesen — <i>Totaux</i>	7,615.117	100.0	862.747	100.0	8,477.864	100.0	458.602	100.0	8,936.466	100.0
c) Vallás szerint 1930-ban: <i>Suivant la religion, en 1930:</i>										
Római katolikus — <i>Catholiques rom.</i>	5,634.003	64.9	641.835	62.3	6,275.838	64.6	36.137	6.6	6,311.975	61.4
Görög katolikus — <i>Gréco-catholiques</i>	201.093	2.3	69.986	6.8	271.079	2.8	315.392	57.1	586.471	5.7
Református — <i>Calvinistes</i>	1,813.162	20.9	184.706	18.0	1,997.868	20.5	13.343	2.4	2,011.211	19.6
Evangélikus — <i>Luthériens</i>	534.165	6.1	36.922	3.6	571.087	5.9	796	0.1	571.883	5.6
Izraelita — <i>Israélites</i>	444.567	5.1	78.110	7.6	522.677	5.4	69.413	12.6	592.090	5.8
Egyéb — <i>Autres</i>	61.329	0.7	18.070	1.7	79.399	0.8	117.043	21.2	196.442	1.9
Összesen — <i>Totaux</i>	8,688.319	100.0	1,029.629	100.0	9,717.948	100.0	552.124	100.0	10,270.072	100.0

ményei szerint azonban csak $\frac{1}{20}$ -át: mintegy 26.000 főt) alkotta, az 1910. évi anyanyelvi adatok tanuskodása szerint alig tízezer (11.385 főt számláló) oláhság és túlnyomóan a zsidósághoz tartozó német — vagy helyesebben jiddis — anyanyelvű elem is magyar fenhatóság alá jutott. Hogy az 1910-ben kimutatott német ajkú lakosság mennyire a zsidók sorából származott, arra jól rávilágít többek közt az a tény, hogy a zsidó nemzetiséget külön kimutató cseh statisztika szerint 1930-ban a németek száma mindössze 8.363 volt. Ugyanakkor — 1930-ban — egy tízenhét-félezes cseh-szlovák elem is je-

lentkezett a statisztikai adatsorokban. Ez a népréteg zömében távoli területekről töltött a rutén részre, megakadályozva vagy megnehezítve egyben az őslakosság megfelelőbb gazdasági elhelyezkedését is. Hogy azután a rutén elem 1910 és 1930 közt ennek a rétegnek a tömegesebb betelepődése ellenére teret foglalt s aránya a 75% közelébe nőtt, ezt csaknem kizárólag nagy szaporaságának, igénytelenségének köszönheti.¹⁾ Táblázatunk *vallási ada-*

¹⁾ A cseh-szlovák nemzetiségi adatokat ugyan nem tekinthetjük hiteleseknek — a cseh népszámlálások tudvalevően főleg a magyarok számát nyom-

taiban a rutének elöterbetörésével homlok-egyenest ellentétes a görög katolikusok lélekszámcsökkenése, ezzel a jelenséggel viszont a görög keleti felekezethél kimutattak számának megduzzadása áll szemben. Az utóbbi tünet egyben erőszakolt, nem egészséges vallási, politikai áramlatokra is utal. Mint a cseh statisztika érdekes adata érdemel említést végül, hogy az 1930-ban kimutatott 69.413 izraelita vallású egyén közül 65.818 a zsidó nemzethez tartozónak vallotta magát.

Területi tagolásban a márc. 18-ig visszavert ruténföldi rész népességösszetételével — a választóvonalak ideiglenessége miatt — ez alkalommal részletesebben még korai volna foglalkozni. A 4. tábla csupán teljesség ked-

ták erősen a valóságos alá — mégis megemlíthetjük, hogy az 1930. évi cseh statisztika a magyarok számát 25.894, a németekét 8.363, a cseh-szlovákokét 17.495, az oroszokét (ruténekét) 413.491, a zsidó nemzetiségűekét 65.818, az egyéb nemzetiségekhez tartozókat pedig 13.698-ra tette; ezenkívül 7.365 volt külföldi és bizonytalan állampolgárságú (részben magyar anyanyelvűek soroztattak ide).

véért részletezi — mégpedig a cseh járási beosztásnak megfelelően — a főbb 1910. ill. 1910. és 1930. évi adatokat. Ez az összeállítás a három tízezernél népesebb nagyközség eredményeit is nyilvánosságra hozza.

A „Kárpátalja“ különleges helyzetére való tekintettel a műveltségi adatokra is érdemes egy szempillantást vetni. Ismeretes, hogy ezen a területen az analfabétizmus — egyben az általános elmaradottság, a szegénység — elleni küzdelmet a háborúelőtti Magyarország igen erőteljesen és áldozatkészen indította meg. Ennek ellenére és bár a beiskolázás fokozására a cseh közoktatásügyi hatóságok is törekedtek (részben persze speciális államvédelmi, elnemzetlenítési okokból), a népműveltség terén még nagy feladatok várnak megoldásra. Jól kitetszik ez az 1930. évi cseh-szlovák népszámlálás adataiból, amelyek egyébként kellő részletezés hiányában az egész rutén tartományra („Kárpátalja“) vonatkoznak, tehát nemcsak az 1939. március 18-án, ha-

4. Az 1939 március közepén visszacsatolt kárpátaljai rész területe, népessége, népsűrűsége és népességének anyanyelve és vallási megoszlása járásonként és a tízezernél népesebb községek szerint.

Données concernant le territoire subcarpathique réincorporé à la Hongrie au milieu de mars 1939 et indiquant l'étendue du territoire, le nombre des habitants, la densité de la population, ainsi que la répartition de cette dernière par langue maternelle et religion, suivant les arrondissements et les communes de plus de 10.000 habitants.

Járás, község Arrondissements et communes	Terület — Territoire (km ²)	A népesség száma Nombre des habitants		Népsűrűség (1 km ² -re) Densité de la population par km ²		Az 1910. évi népességből Répartition par langue maternelle de la population en 1910														
		1910	1930	1910	1930	anyanyelvű					szám szerint — nombres abs.									
						magyar Hongrois	német Allemands	szlovák Slovaques	rutén Ruthènes	egyéb Autres	magyar Hongrois	német Allemands	szlovák Slovaques	rutén Ruthènes	egyéb Autres					
							szám szerint — nombres abs.					%o-ban — pourcentage								
a) Járások¹⁾ — Arrondissements																				
Huszt	963	54.613	71.311	56·7	74·1	8.559	6.658	5	39.300	91	15·7	12·2	0·0	72·0	0·1					
Ilosvai	752	42.318	50.231	56·3	66·8	8.509	2.550	394	30.736	129	20·1	6·0	0·9	72·7	0·3					
Munkácsi	709	55.370	65.544	78·1	92·4	5.448	6.050	608	43.136	128	9·9	10·9	1·1	77·9	0·2					
Nagybereznai	814	25.273	29.197	31·0	35·9	1.295	2.100	333	21.323	222	5·1	8·3	1·3	84·4	0·9					
Nagyszőlősi	521	47.557	58.332	91·3	108·1	13.658	3.231	26	30.437	205	28·7	6·8	0·1	64·0	0·4					
Ökörmezői	1.150	31.704	35.226	27·6	30·6	673	4.947	2	26.054	28	2·1	15·6	0·0	82·2	0·1					
Perecsenyi	623	21.379	24.399	34·3	39·2	1.656	708	590	18.295	130	7·8	3·3	2·8	85·6	0·5					
Rahói	1.938	50.847	60.862	26·2	31·4	8.939	8.432	29	27.065	6.382	17·6	16·6	0·1	53·2	12·5					
Szolyvai	1.408	43.445	54.459	30·9	38·7	2.534	7.079	388	33.153	291	5·8	16·3	0·9	76·3	0·7					
Técsői	1.768	64.402	79.419	36·4	44·9	6.931	11.746	6	40.796	4.923	10·8	18·2	0·0	63·4	7·6					
Ungvári	439	21.694	25.144	49·4	57·3	2.758	1.643	3.405	13.810	78	12·7	7·6	15·7	63·7	0·3					
Összesen²⁾ — Totaux	11.085	458.602	552.124	41·4	49·8	60.960	55.144	5.786	324.105	12.607	13·3	12·0	1·3	70·7	2·7					
b) Tízezernél népesebb községek — Communes de plus de 10.000 habitants																				
Huszt	98	10.292	17.833	105·0	181·9	3.505	1.535	1	5.230	21	34·1	14·9	0·0	50·8	0·2					
Kőrösmező	455	9.795	10.614	21·5	23·3	1.461	1.484	8	6.824	18	14·9	15·1	0·1	69·7	0·2					
Nagyszőlős	105	7.811	11.054	74·4	105·2	5.943	540	10	1.266	52	76·1	6·9	0·1	16·2	0·7					
Összesen — Totaux	658	27.898	39.501	42·4	60·0	10.909	3.559	19	13.320	91	39·1	12·7	0·1	47·7	0·4					

¹⁾ A cseh-szlovák járási beosztás szerint. — ²⁾ Klastromalja nélkül. (Klastromalja adatai: lélekszám 1910-ben 379, 1930-ban 487. Anyanyelv 1910-ben: magyar 23, német 22, szlovák 1, rutén 333; vallás 1910-ben: róm. kat. 18, gör. kat. 337, ref. 2, izraelita 22; és 1930-ban: róm. kat. 29, gör. kat. 392, ref. 2, izraelita 14.)

Járás, község <i>Arrondissements et communes</i>	Az 1910. évi népességből <i>Répartition par religion de la population en 1910</i>							Az 1930. évi népességből <i>Répartition par religion de la population en 1930</i>						
	róm. kat. <i>cat. rom.</i>	gör. kat. <i>gréco-cath.</i>	református <i>calvinistes</i>	evangélikus <i>luthériens</i>	gör. kel. <i>gréco-orient.</i>	izraelita <i>israélites</i>	egyéb <i>autres</i>	róm. kat. <i>cat. rom.</i>	gör. kat. <i>gréco-cath.</i>	református <i>calvinistes</i>	evangélikus <i>luthériens</i>	gör. kel. <i>gréco-orient.</i>	izraelita <i>israélites</i>	egyéb <i>autres</i>
	v a l l á s ú													
A) Szám szerint <i>Nombres absolus</i>														
a) Járások¹⁾ - Arrondissements														
Husztai	2.193	40.912	3.161	28	30	8.287	2	3.666	24.147	3.260	19	28.087	11.276	856
Ilosvai	1.380	34.691	241	63	9	5.933	1	1.523	26.669	184	—	14.459	6.936	460
Munkácsi	3.295	43.829	3.285	431	237	4.290	3	3.626	40.886	3.442	608	11.512	4.600	870
Nagybereznai	1.168	21.390	270	32	25	2.387	1	1.400	25.071	52	—	51	2.404	219
Nagyszőlősi	2.487	35.544	3.110	59	11	6.341	5	3.033	40.693	3.245	52	1.347	7.347	615
Ökörmezői	332	26.337	67	9	4	4.955	—	512	20.113	18	—	9.459	4.966	158
Perecsenyi	1.598	18.346	221	67	1	1.146	—	1.678	21.435	81	—	23	1.042	140
Rahói	6.902	35.014	440	64	9	8.415	3	7.525	35.866	249	57	6.410	9.455	1.300
Szolyvai	2.925	33.877	496	98	12	6.032	5	4.167	35.334	442	37	7.577	6.535	367
Técsői	3.606	47.697	2.317	32	83	10.665	2	4.537	27.436	2.081	12	31.757	12.661	935
Ungvári	3.504	15.589	414	26	4	2.156	1	4.470	17.742	289	11	165	2.191	276
Összesen²⁾ — Totaux	29.390	353.226	14.022	909	425	60.607	23	36.137	315.392	13.343	796	110.847	69.413	6.196
b) Tizezernél népesebb községek — Communes de plus de 10.000 habitants														
Huszt	1.405	5.902	591	17	6	2.371	—	2.698	7.491	509	19	1.810	4.821	485
Körösmező	1.285	6.904	76	8	2	1.520	—	1.545	6.454	32	19	923	1.470	171
Nagyszőlős	1.066	3.311	1.124	28	11	2.237	4	1.328	4.713	1.140	20	82	3.619	152
Összesen — Totaux	3.756	16.117	1.791	53	19	6.128	4	5.571	18.658	1.681	58	2.815	9.910	808
B) Százalékban — %														
a) Járások¹⁾ - Arrondissements														
Husztai	4.0	74.8	5.8	0.1	0.1	15.2	0.0	5.1	33.9	4.6	0.0	39.4	15.8	1.2
Ilosvai	3.3	82.0	0.6	0.1	0.0	14.0	0.0	3.0	53.1	0.4	—	28.8	13.8	0.9
Munkácsi	6.0	79.1	5.9	0.8	0.4	7.8	0.0	5.5	62.4	5.3	0.9	17.6	7.0	1.3
Nagybereznai	4.6	84.7	1.1	0.1	0.1	9.4	0.0	4.8	85.8	0.2	—	0.2	8.2	0.8
Nagyszőlősi	5.2	74.8	6.6	0.1	0.0	13.3	0.0	5.4	72.2	5.8	0.1	2.4	13.0	1.1
Ökörmezői	1.1	83.1	0.2	0.0	0.0	15.6	—	1.4	57.1	0.1	—	26.8	14.1	0.5
Perecsenyi	7.5	85.8	1.0	0.3	0.0	5.4	—	6.9	87.8	0.3	—	0.1	4.3	0.6
Rahói	13.6	68.8	0.9	0.1	0.0	16.6	0.0	12.4	59.0	0.4	0.1	10.5	15.5	2.1
Szolyvai	6.7	77.8	1.4	0.2	0.0	13.9	0.0	7.6	64.9	0.8	0.1	13.9	12.0	0.7
Técsői	5.6	74.0	3.6	0.0	0.3	16.5	0.0	5.7	34.6	2.6	0.0	40.0	15.9	1.2
Ungvári	16.2	71.9	1.9	0.1	0.0	9.9	0.0	17.8	70.5	1.2	0.0	0.7	8.7	1.1
Összesen²⁾ — Totaux	6.4	77.0	3.1	0.2	0.1	13.2	0.0	6.6	57.1	2.4	0.1	20.1	12.6	1.1
b) Tizezernél népesebb községek — Communes de plus de 10.000 habitants														
Huszt	13.6	57.4	5.7	0.2	0.1	23.0	—	15.1	42.0	2.9	0.1	10.2	27.0	2.7
Körösmező	13.1	70.5	0.8	0.1	0.0	15.5	—	14.6	60.8	0.3	0.2	8.7	13.8	1.6
Nagyszőlős	14.0	42.5	14.4	0.4	0.1	28.6	0.0	12.0	42.7	10.3	0.2	0.7	32.7	1.4
Összesen — Totaux	13.6	57.7	6.4	0.2	0.1	22.0	0.0	14.1	47.2	4.3	0.1	7.1	25.1	2.1

¹⁾ A cseh-szlovák járási beosztás szerint. — ²⁾ Klastromalja nélkül. (Klastromalja adatai: lélekszám 1910-ben 379, 1930-ban 437. Anyanyelv 1910-ben: magyar 23, német 22, szlovák 1, rutén 333; vallás 1910-ben: róm. kat. 18, gör. kat. 337, ref. 2, izraelita 22; és 1930-ban: róm. kat. 29, gör. kat. 392, ref. 2, izraelita 14.)

nem a már 1938. november 2-án visszanyert területet is felölelik:

Nem	A tíz évnél idősebb népesség száma összesen ¹⁾	E b b ó l			
		ír-olvas	csak olvas	nem ír, nem olvas	nem ír, nem olvas
		s z á m s z e r i n t		% - b a n	
Férfi . . .	247.451	185.246	1.986	60.219	24.3
Nő	264.719	168.132	3.669	97.918	37.0

¹⁾ Az egész (márc. 18-ig felszabadult) rutén tartományra („Kárpátalja“-ra) vonatkozó adatok (tehát a bécsi döntés által visszaadott területtel együtt).

1930-ban a Kárpátok övezte rutén területen az egész tíz évnél idősebb népesség¹⁾ 30.9%-a volt analfabéta. Nemzetiségileg ez a hányados a következő jellegzetes eltéréseket mutatja: a németeknél 4.5%, a cseh-szlovákoknál 5.4%, a magyaroknál 8.9%, a zsidóknál 14.8%, (a külföldi honosoknál 18.0%), az oroszoknál (ruténeknél) 42.4% és az egyéb anyanyelvűeknél 68.1%. E szerint tehát éppen a rutén lakosság oktatásügye terén távolról sem rózsásak az állapotok.

Kétségtelen, hogy a lakosság művelt-

¹⁾ Férfiak és nők együtt.

sége a *foglalkozással* is szoros kapcsolatban áll. A gazdaságtársadalmi szempontokból is fontos foglalkozási megoszlás tekintetében a honvédeink által most felszabadított területről csak becslésszerű, bár erősen megközelítő értékű adatok állanak rendelkezésre.¹⁾ Így nyert adataink szerint (l. 5. sz. tábla) *a népesség foglalkozási összetétele meglehetősen egyszínű.*

Érdemes talán itt még arra is utalni, hogy az agrárhányados 1930-ban a trianoni részen 51·8, — ill. Nagy-Budapest nélkül számítva 61·6 — a belvedere-i döntés alapján visszakapcsolt északi övezeten pedig 56·1%-ra rúgott; vagyis mindkét területen jóval a ruténföldi agrárszázalék (72·5%) alatt maradt. A márc. 18-ig visszaszerzett terület agrártömbje természetesen a Kárpátaljával megnagyobbodott, megerősödött csonka magyar föld *országos végeredményében* is magasabbra szökteti az agrárhányadost, mint amekkora az a trianoni határok között volt. Nyilvánvaló tehát, hogy a rutén nép életkérdéseinek elrendezése elsősorban mező- és erdőgazdasági, agrárpolitikai feladat; egyúttal az is világos, hogy egyrészt a fakitermelés gazdaságosabbá tételével, racionalizálásával s a felhalmozott famennyiségeknek főleg a trianoni területen rendszeresen és jobb áron való eladásával, elhelyezésével, másrészt az alföldi aratómunkákkal e mostoha sorban élő nép megélhetési lehetőségein *gyorsan* és szinte könnyűszerrel lehet javítani. Persze az is tagadhatatlan, hogy e tekintetben hosszabb távlatban az iparosításnak, a földben rejlő kincsek fokozott feltárásának, a küszöbönálló közmunkák megindításának, a belső vándorforgalom kifejlesztésének stb. is roppant tág tere van. *Úgyhogy a megerősödött Magyarországon meginduló új, országépítő életfolyamatok a ruténség sor-*

5. Az 1939 március közepén visszacsatolt kárpátaljai rész népessége foglalkozási főcsoportok szerint 1930-ban.

Population suivant les grandes catégories de professions en 1930 sur le territoire subcarpathique réincorporé à la Hongrie au milieu de mars 1939.

Foglalkozási főcsoport <i>Grandes catégories de professions</i>	A népesség megoszlása ¹⁾ <i>Répartition de la population</i>	
	szám szerint ²⁾ <i>nombres abs.</i>	%-ban <i>pourcentage</i>
Östermelés — <i>Production du sol</i>	400.290	72·5
Bányászat — <i>Mines</i>	3.020	0·6
Ipar — <i>Industrie</i>	53.930	9·7
Kereskedelem és hitel — <i>Commerce et crédit</i>	24.020	4·3
Közlekedés — <i>Transports et voies de communicat.</i>	16.060	2·9
Bányászat, ipar és forgalom együtt <i>Mines, industrie et „circulation“, ensemble</i>	97.030	17·5
Közszolgálat és szabadfoglalkozások — <i>Services publics et professions libérales</i>	16.120	2·9
Véderő — <i>Défense nationale</i>	2.530	0·5
Házi cselédek — <i>Domestiques</i>	2.200	0·4
Egyéb és ismeretlen foglalk. ³⁾ <i>Autres professions et professions inconnues</i>	33.950	6·2
Összesen — Total	552.120	100·0

¹⁾ Részben becslés alapján megállapított tájékoztató értékű adatok; Klastromalja nélkül. —

²⁾ Kikérkített adatok. — ³⁾ A nyugdíjasokkal együtt.

sát egy csapásra jelentős mértékben javíthatják meg.

Említettük már, hogy a Kárpátalja népe a fejlődésképes, jólszaporodó embercsoportok közé tartozik. Éppen ezért problémája nemcsak gazdasági, hanem családvédelmi vonatkozásokban is bővelkedik. Szükséges tehát, hogy a *családnagyságkategóriák* jelentőségére is vessünk egy gyors szempillantást. Az 1930. évi cseh népszámlálás közleményeiből vett adataink itt sem az 1939 március 18-ig megszállott hegyvidéki területre, hanem az alföldi magyar sávot is magába foglaló *egész rutén tartományra* („Kárpátalja“-ra) vonatkoznak. Előrebocsátjuk, hogy a cseh házassági termékenységi statisztikának az alábbiakban itt sorra kerülő adatait a hasonló magyar eredményekkel szám-szerű pontossággal nem vethetjük össze; a cseh adatsorok ugyanis csupán a jelenlegi házasságból született gyermekek számán alapulnak, míg a magyar statisztika az esetleges korábbi házasságok sarjaira is kiterjeszkedik. Az *1930-as cseh házassági termé-*

¹⁾ Ezeknek az adatoknak a számítás módját illetően v. ö. M. Stat. Szemle 1938. évf. 1026. l.; a bécsi döntés által visszacsatolt területről ott közölt adatok ruténföldi részleteredményét a cseh-szlovák statisztikának a rutén tartományra vonatkozó végadataiból levonva állapították meg a fenti adatok. Helyességüket az is igazolja, hogy a részben más alapon nyugvó cseh adatforrás (Seznam obcí a okresů) megközelítően ugyanezeket az adatokat közli; szerinte ugyanis a lakosságból 402.710 (72·9%) östermelő, 55.240 (10·0%) tartozik a bányászat és ipar s 23.892 (4·3%) a kereskedelem és hitel körébe, 15.917 (2·9%) a közlekedés főcsoportjában sorakozik, 18.021 (3·3%) pedig a közszolgálat, szabadfoglalk. és véderő sorába, végül 36.344 (6·6%) más s ismeretlen foglalkozású.

kenységi statisztikának elsősorban a család-népességi főadatai tanulságosak:

Gyermekszám	A férjes nők	
	szám szerint ¹⁾	%-ban
0	19.795	14.2
1	19.322	13.9
2	18.912	13.6
3	16.057	11.5
4	14.325	10.3
5	11.895	8.6
6—9 ²⁾	28.063	20.2
10 és több ²⁾	8.951	6.4
Ismeretlen számú	1.803	1.3
A férjes nők összes száma	139.123	100.0

¹⁾ Az egész (márc. 18-ig felszabadított) rutén tartományra („Kárpátalja“-ra) vonatkozó adatok (tehát a bécsi döntés által visszakapott területtel együtt).

²⁾ E kategóriák további részletezése: 6 gyermekes 9.715, 7 gyermekes 7.501, 8 gyermekes 6.036, 9 gyermekes 4.811, 10 gyermekes 3.623, 11 gyermekes 2.113, 12 gyermekes 1.635, 13 gyermekes 760, 14 gyermekes 405, 15 gyermekes 201, 16 gyermekes 103, 17 gyermekes 52, 18 gyermekes 29, 19 gyermekes 17, 20 gyermekes 8, 21 gyermekes 2, 22 és több gyermekes 3.

Mindezek az abszolút- és arányszámok jóval kedvezőbbek, mint az (igaz, hogy némileg más alapon nyugvó) trianoni Magyarországról már több ízben¹⁾ ismertetett hasonló adatok. Az Ung és a Tisza felső folyása közötti területen szembeötlően kevesebb a gyermektelen és a kisgyermekszámú férjes nő, sokgyermekes viszont jóval gyakrabban fordul elő. A nagy család természetesen nem mindegyik nemzetiség férjes nőinek sorában egyenlően gyakori. Az ismét az egész (márc. 18-ig felszabadított) rutén tartományt („Kárpátalja“) felölelő 1930-as cseh statisztika idevágó megállapításai közül a legkirívóbb a zsidó asszonyok nagy gyermekbősége: a keleti zsidóság tipikus sajátossága ez. Egyébként a rutén családok gyermekszáma is kielégítő, míg az ezen a vidéken elég szapora magyarság már valamivel közepesebb helyet foglal el, a cseh-szlovák elem családnagyságstruktú-

¹⁾ V. ö. pl. M. Stat. Szemle 1936. évf. 667—693. l.

rája pedig határozottan „értelmiségi“, egy-kés jelleget tükröz. Az idevágó összeállítás a főbb abszolút adatokat és az átlagos gyermekszám nagyságát is tartalmazza:¹⁾

Megnevezés	Ma-gyar	Cseh-szlo-vák	Orosz	Zsidó	Egyéb	Együtt
	nemzetiségű					
a) A férjes asszonyok %-ában						
0	15.1	22.1	13.7	12.9	13.3	14.2
1	14.5	23.6	13.7	10.7	12.7	13.9
2	15.1	22.4	13.0	11.4	12.2	13.6
3	12.5	11.3	11.6	10.2	11.0	11.5
4	10.4	6.4	10.7	9.7	9.6	10.3
5	8.2	3.8	8.9	9.0	8.1	8.6
6—9	17.8	6.9	20.9	24.4	21.9	20.2
10 és több	5.1	2.1	6.3	10.0	9.7	6.4
Ismeretlen számú	1.3	1.4	1.2	1.7	1.5	1.3
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
b) A férjes nők összes száma	23.429	6.505	87.555	16.453	5.181	139.123
c) A férjes nők gyermekeinek átlagos száma	82.053	14.340	335.223	72.369	21.798	525.783
	3.50	2.21	3.83	4.40	4.21	3.78

Kiegészítésképpen megemlíthetjük még, hogy 1930-ban száz férjes nőre a rutén tartomány („Kárpátalja“) egész területén 267 jelen házasságukból származó s életben lévő gyermek jutott, minden száz elveszülöttjük közül tehát 71 volt életben a népszámlálás időpontjában. Ez a két adat is kedvezőbb az 1930-as magyar eredményeknél.

A Kárpátalja szapora, igénytelen, dolgozó, hűséges és jobb sorsot érdemlő népessége számára a húszévi interregnum megszűnése, a magyarországi keretbe való visszahelyezkedés nyitja meg a boldogulás útját. De a március 18-ig felszabadított ruténföldi országdarab visszaszerzése, a fentiekben bemutatott sajátosságainál fogva a szomszédos magyar területek lakosságához sok tekintetben hasonló vagy azt legalább is jól kiegészítő népének a magyarsággal való egyesítése fontos állomás az újrakiegészülő, újjáéledő Magyarország világháború utáni történetében is.

Thirring Lajos dr.

¹⁾ Az egész (márc. 18-ig felszabadított) rutén tartományra („Kárpátalja“-ra) vonatkozó adatok (tehát a bécsi döntés által visszakapott területtel együtt).

Népmozgalom.

Mouvement de la population.

Résumé. Pour dresser le tableau du mouvement de la population de la région subcarpathique (Ruthénie), on peut s'appuyer sur les résultats établis par l'Office de statistique tchéco-slovaque pour les districts, respectivement pour les provinces. Le Tableau 1 indique les nombres relatifs du mouvement de la population des divers districts en 1937, et il montre l'état de la population par district suivant le recensement tchéco-slovaque de 1930. Le Tableau 2 résume les données principales du mouvement de la population de la Ruthénie se caractérise, par rapport à la Hongrie de Trianon, par un taux de nuptialité légèrement plus bas, par un taux de natalité notablement plus élevé, par un taux de mortalité quelque peu supérieur, et par un excédent des naissances sur les décès exceptionnellement fort. La mortalité infantile se maintient également à un niveau très haut. Toutefois, sur les territoires hongrois limitrophes de la Ruthénie, les conditions démographiques présentent une grande analogie avec celles de la Ruthénie (voir le Tableau 3), sauf le taux des naissances vivantes qui est un peu plus grand en Ruthénie. Malgré tout, la baisse de la natalité n'a pas épargné la région subcarpathique non plus. Depuis 1930, elle y est plus rapide (suivant le Tableau 2) que dans la région hongroise voisine. La situation économique, qui était catastrophique en Ruthénie, en est certainement la cause pour une bonne partie.

Le Tableau 4 reflète le mouvement de la population du nouveau territoire de la Hongrie d'après les résultats de 1937. Les chiffres relatifs aux régions recouvertes ne sont cependant qu'estimatifs. Des résultats, on peut dégager la conclusion que l'agrandissement territorial ne modifiera pas profondément l'aspect du mouvement de la population de la Hongrie.

*

Az 1939 március közepén visszatért kárpátaljai terület népmozgalmi viszonyainak kutatásánál a prágai statisztikai hivatal, járási, illetőleg tartományi eredményei szolgálhatnak támpontul. Minthogy azonban a bécsi döntéssel meghúzott határvonal a dolog természeténél fogva nem igazodott a cseh korszak közigazgatási határaihoz, becsléssel lehet csupán a multtá lett bécsi határon innen és túl fekvő volt rutén tartományi területek népmozgalmi adatait megközelíteni.¹⁾ Az egyes járások 1937. évi népmozgalmi arányszámait 1. sz. táblánk mutatja be. Figyelemmel kell lenni arra, hogy ezek a cseh adatok a járások egész területére vonatkoznak, ami a megosztott járásoknál természetesen mint zavaró körülmény szerepel. Erre való tekintettel a tábla első hasábjába az egyes járások legutóbb felszabadult népességének az 1930. évi egész járási népességéhez viszonyított arányszámait is közli. Ilyen, a

1. Az 1939 március közepén felszabadult kárpátaljai terület népmozgalma 1937-ben járások szerint. — *Mouvement de la population sur le territoire subcarpathique libéré à la mi-mars 1939 (par arrondissement, en 1937.*

Járás Arrondissements	A március közepén visszatért terület (járás, járás-rész) népessége a járás népességének %-ában 1930-ban — Population du territoire, (arrondissement) ou partie d'arrondissement, libéré par rapp. à la population de l'arrondissement, en 1930, %	Esett ezer lélekre Proportion pour 1000 habitants			
		házasságkötés des nouveaux mariages	élveszületés des enfants nés vivants	halálozás des décès	természetes szaporodás - de l'accroissement naturel
Husztai . . .	100.0	7.3	35.9	16.3	19.6
Ilosvai . . .	95.5	8.1	34.0	16.0	18.0
Munkácsi . . .	78.6	7.5	33.0	16.8	16.2
Nagybereznai	100.0	6.3	30.9	17.0	13.9
Nagyszöllősi	79.3	7.9	39.3	19.5	19.8
Ökörmezői . .	100.0	7.8	39.4	18.4	21.0
Perecsenyi . .	100.0	6.6	28.4	16.0	12.4
Rahói	100.0	7.8	31.9	15.4	16.5
Szolyvai	100.0	7.1	34.4	15.1	19.3
Técsői	100.0	7.3	38.6	17.2	21.4
Ungvári	52.9	9.1	30.3	16.0	14.3
Együtt-Ensemble		7.5	34.9	16.7	18.2

¹⁾ Becslés. — Evaluation.

bécsi döntéssel megosztott cseh közigazgatási járás azonban csak négy van.

2. sz. táblánk a felszabadított Kárpátalja népmozgalmi főadatait visszamenőleg sorolja fel. (A számítás módszerére nézve l. Szemlénk már idézett cikkét.) A közölt két táblázat eredményeinek tanúsága szerint a Ruténföld népesedését a trianoni Magyarországgal szemben valamivel alacsonyabb házassági arány, jóval erőteljesebb élveszületési gyakoriság, valamivel magasabb — mégpedig

2. Az 1939 március közepén felszabadult kárpátaljai terület összefoglaló népmozgalmi arányszámai¹⁾ — *Nombres proportionnels du mouvement de la population sur le territoire subcarpathique libéré à la mi-mars 1939.¹⁾*

Év Années	Házasságkötések Nouveaux mariages	Élveszületés Naissances vivantes	Halálozás Décès	Természetes szaporodás Accroissement naturel
	ezer lélekre — pour 1000 habitants			
1901/1910	.	45.5	27.8	17.7
1919	20.1	35.5	22.8	12.7
1920	12.4	34.1	34.3	— 0.2
1930	9.7	44.5	19.4	25.1
1931	8.4	42.0	19.1	22.9
1932	8.8	41.2	19.8	21.4
1933	7.6	37.3	18.8	18.5
1934	6.9	36.4	17.8	18.6
1935	6.2	35.9	17.7	18.2
1936	7.4	34.9	19.1	15.8
1937	7.5	34.9	16.7	18.2

¹⁾ Az 1901/1910. évi adatok kivételével becslés. A l'exception de 1901—1910, évaluations.

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1938. évf. 1027—1035 l.

3. Az 1939 március közepén felszabadult kárpátaljai terület és a szomszédos magyar területek 1937. évi népmozgalmi arányszámai.

Nombres proportionnels du mouvement de la population sur le territoire subcarpathique libéré à la mi-mars 1939 et dans les territ. hongrois voisins, chiffres de 1937.

Terület Territoire	Házasság- kötés Nouveaux mariages	Élve- születés Naissan- ces vivants	Halálozás Décès	Természetes szaporodás Accroiss. naturel
	ezer lélekre — pour 1000 habitants			
Az 1939 március közepén felszabadult kárpátaljai terület - Territ. subcarp. libéré à la mi-mars, 1939	1) 7.5	1) 34.9	1) 16.7	1) 18.2
A bécsi döntés értelmében visszacsatolt volt rutén tartományi terület — Territoire détaché de la province ruthène et réincorporé à la Hongrie en vertu de la sentence de Vienne	1) 7.6	1) 26.0	1) 15.4	1) 10.6
Szabolcs és Ung k. e. e. vm. ²⁾ — Comitats de Szabolcs et de Ung, temporairem. réunis ²⁾	8.2	29.7	15.4	14.3
Szatmár, Ugocsa és Bereg k. e. e. vm. ²⁾ Comitats de Szatmár, d'Ugocsa et de Bereg temporairem. réunis ²⁾ .	8.0	29.4	16.0	13.4

1) Becslés. — Evaluation. — 2) Trianoni terület. Sur le territoire selon le traité de Trianon.

rületen a népesedési viszonyok erősen rokonjellegűek. (3. sz. táblánk a megfelelő 1937. évi adatokat veti egybe.)

A volt rutén tartományból a bécsi döntéssel visszatért magyar terület adatait az ezen a területen fekvő városok befolyásolják érzékenyen. 3. sz. táblánk eredményei egyébként jól szemléltetik a népesedési viszonyok hasonlóságát az egymással szomszédos magyar és rutén területen. A most hazatért kárpátaljai rész azonban ebben az összehasonlításban is valamivel magasabb élveszületési gyakoriságával tűnik ki. A születéscsökkenés azonban ennek ellenére a Ruténföldet sem kerülte el. Élveszületési arányszáma a 2. táblán közölt adatok szerint 1930 óta rendkívül erősen csökkent, sokkal nagyobb mértékben, mint a szomszédos magyar területen. Nyilván nem kis része volt ebben a Ruténföld katasztrofális gazdasági viszonyainak.

Megkísérhetjük végül az 1937. évi adatok alapján az új Magyarország népesedésének felvázolását. A bécsi döntés értelmében visszatért magyar terület és a visszaszerzett Kárpátalja adatait természetesen csak becsléssel lehetett megközelíteni. Az eredményeket a 4. sz. tábla mutatja be.

Számításunknak a 4. sz. táblán közölt eredményei szerint Magyarország népesedési

4. Magyarország mai területének népmozgalma 1937-ben.

Mouvement de la population, en 1937, sur le territoire actuel de la Hongrie.

Terület — Territoire	Házasság- kötés Nouveaux mariages	Élve- születés Naissan- ces vivantes	Halá- lozás Décès	Természetes szapo- rodás Accrois- sement naturel	Esett ezer lélekre Proportion pour 1000 habitants:			
	szám szerint — nombres abs.				házas- ság kötés nou- veaux mari- ages	élve- születés naissan- ces vivantes	halálo- zás décès	természetes szapo- rodás accrois- sement naturel
Trianoni Magyarország — Hongrie de Trianon	80.259	182.449	128.049	54.400	8.9	20.2	14.2	6.0
A bécsi döntés területe ¹⁾ — Zone réincorporée en vertu de la sentence de Vienne ¹⁾	8.499	23.756	15.212	8.544	7.7	21.6	13.8	7.8
Magyarország a bécsi döntés után ¹⁾ Hongrie au lendemain de la sentence de Vienne ¹⁾	88.758	206.205	143.261	62.944	8.8	20.4	14.2	6.2
Kárpátalja ¹⁾ — Subcarpathie ¹⁾	> 4.626	21.523	10.299	11.224	7.5	34.9	16.7	18.2
Mai Magyarország¹⁾ — Hongrie d'aujourd'hui¹⁾	93.384	227.728	153.560	74.168	8.7	21.2	14.3	6.9

1) Becslés. — Evaluation.

résben a fiatalosabb korösszetétel miatt magasabb — halálozási arányszám és egészen kiváló természetes szaporodás jellemzi. Magasabb szinten mozog a kárpátaljai csesemőhalandóság is. Meg kell azonban jegyezni, hogy a trianoni területnek északkeleti megyéiben, ill. a bécsi döntéssel visszakerült volt rutén tartományi magyar te-

arányszámaiban a területi gyarapodás következtében komoly változás egyáltalán nem fog jelentkezni. Rendkívül örvendetes azonban hogy az élveszülettek száma körülbelül 25%-kal emelkedni fog. Az új Magyarországon tehát 40—50 ezerrel több gyermek születése várható mint a trianoni területen. A jövő hatalmas biztatása ez! Barsy Gyula.

Kivándorlás.

Émigration.

Résumé. Sous le régime tchèque, beaucoup de gens ont émigré de Subcarpathie: entre 1923 et 1933, 16.789, soit 2.315 pour 100 mille habitants. Parmi les émigrants, la proportion, pour 100 mille habitants, des Allemands était de 2.824; venaient ensuite les Ruthènes et les Hongrois avec des nombres proportionnels également forts (2.495 et 2.363) et les Tchéco-Slovaques, pour lesquels la proportion est la plus basse. Depuis 1933, la Statistique officielle de Prague n'a pas publié des informations sur les émigrants, sans doute parce que le nombre en avait fort diminué, les pays étrangers frappés par la crise économique ayant, en raison du chômage y amené par la crise, mis obstacle à l'immigration.

*

A Magyar Statisztikai Szemle mult évi 11—12. számában az 1938. év őszén visszacsatolt felvidéki rész kivándorlásáról a volt cseh-szlovák köztársaság adatközlései alapján, a cseh közigazgatási járások adatai szerint közöltünk eredményeket, a lélekszám arányában történt számítással állapítva meg az új határ által megosztott járások adatait. Ma, amikor a tulajdonképeni Ruténföld is visszatért az anyaországba, az egész cseh-szlovákiai „Kárpátalja” tartományról közöljük a kivándorlás szemléltető képét, nemzetiség szerint is tagolva a kivándorlókat.

„Kárpátalja” kivándorlása az 1923—1933. években nemzetiség szerint.

Émigration en „Subcarpathie” en 1923—33, avec indication de la nationalité ethnique.

Nemzetiség Nationalité ethnique	Népesség 1930-ban ¹⁾ Population en 1930 ¹⁾	Kivándorol- tak száma Nombre des émigrés 1923—1933	Százezer lakosra esik kivándorló Emigrés pour 100 mille habitants
Magyar — Hongrois	115.805	2.736	2.363
Német — Allemands	13.804	390	2.824
Cseh-szlovák . . .			
Tchéco-slovaques .	34.511	184	533
Rutén — Ruthènes .	450.925	11.249	2.495
Lengyel — Polonais	610	1	164
Zsidó — Juifs . .	95.008	1.978	2.082
Egyéb — Autres .	14.694	251	1.709
Összesen — Total	725.357	16.789	2.315

¹⁾ Az 1937. évi cseh-szlovák évkönyv szerint. — D'après l'Annuaire tchéco-slovaque de 1937.

A cseh uralom alatt ez adatok szerint a Ruténföldről való kivándorlás igen jelentős volt. E kivándorlást a cseh állampolitika, illetőleg népesedési politika nem is nagyon akadályozta, főleg a nemzetiségi vidékeket akarván megritkítani, hogy a cseh népesség életföltételei könnyebbé váljanak. Az egyes nemzetiségek 100 ezer lélekre számított adatai — a cseh-szlovákot kivéve — szinte kézzelfoghatóan bizonyítják, hogy valamennyi nemzetiséghez tartozó népességből magas arányokban törekedtek az emberek másutt megélhetést keresni, sokszor éppen szabadulni igyekezvén a cseh-szlovák uralom áldásaitól. A kivándorlás legmagasabb arányát mutató németeknél valószínűen az is figyelembe veendő, hogy, jobb anyagi helyzetüknél fogva könnyebben elő tudták teremteni a kivándorlásra szükséges összeget. A legalacsonyabb arányt a cseh-szlovákok mutatják. A most felszabadított területen azonban a trianoni béke előtt sem cseh, sem tót nem lakott, legföljebb igen-igen szórványosan, úgyhogy még az 1930. évi cseh népszámlálás is csak 34.511 cseh-szlovákról számol be a közismert nagyarányú cseh betelepítés után. Nyilvánvaló, hogy a betelepítettek előnyös anyagi elhelyezkedésért hagyták ott szűkebb cseh hazájukat, úgyhogy kivándorolni aligha kényszerültek. Közelfekvő tehát az a valószínűség, hogy a cseh-szlovákként említett kivándorlók között tiszta cseh nemzetiségű csak elvétve akadhatott.

Ezúttal is megemlítjük, hogy a cseh kivándorlási statisztika nem a ténylegesen kivándoroltakat vette számba, hanem a kivándorlás céljából útlevelet nyert egyéneket. A volt cseh-szlovák állam kivándorlásáról csak az 1933. évig bezárólag közölt adatokat. Ez időtől fogva a világgazdasági válsággal kapcsolatos munkanélküliség szigorú védekező sorompók felállítására kényszerítette az államokat. E sorompók teljesen útját állták a vándorlásoknak. Valószínűleg ez az oka annak, hogy a további évekről nem közöltettek cseh-szlovák kivándorlási adatok.

Szabó Béla dr.

Közegészségügy.

Santé publique.

Résumé. D'après les statistiques, le territoire subcarpathique laissé par la sentence de Vienne à la Tchéco-Slovaquie et récemment réincorporé à la Hongrie est dans un état bien défavorable en ce qui concerne les établissements sanitaires. Ayant en 1930, selon le recensement tchéco-slovaque, une population de 552 mille âmes et à l'heure actuelle environ 602 mille habitants, il n'a que 3 hôpitaux possédant pour 100.000 habitants seulement 47 lits, contre 201 dans la Subcarpathie entière, proportion également très inférieure à celle de la Hongrie de Trianon (523).

Malgré les ravages faits par l'alcoolisme et la tuberculose parmi les Ruthènes, peuple fort arriéré, le régime tchéco-slovaque n'a en vingt ans créé aucun dispensaire pour tuberculeux, et il n'a pas fait non plus d'hôpital pour de tels malades. On voit, par les statistiques des hôpitaux, spécifiant les maladies traitées, que sur le territoire réincorporé en mars 1939, la blennorrhagie et la syphilis sont, après la tuberculose, trop répandues, et que certaines épidémies, par exemple le typhus exanthématique, y faisaient de grands ravages.

Ce territoire était si peu pourvu de pharmacies et de personnel sanitaire (médecins, infirmiers, etc.) que sans la Hongrie, qui s'est déjà mise à remédier à cet état de choses, la population ruthène, qui comprend un demi-million d'âmes, et l'élément magyar y seraient sous ce rapport dans une situation désespérée.

*

A cseh statisztika közegészségi jelzőszámai a világháború befejezése után Magyarország testéről leszakadt Ung, Ugocsa, Bereg és Máramaros megyék részeiből alakult „Kárpátalja“ (Ruténföld) tartományra nézve — mint azt Szemlénk múlt évi november—decemberi kettős számában ismertettük¹⁾ — már általában is felette kedvezőtlenül alakultak. Még megdöbbenőbb kulturális elmaradottság tárul elénk azonban a bécsi döntés után az egykori Cseh-Szlovákiának még megmaradt területén, amely csak f. évi március 15-én — illetve az ezen időpont után elkövetkezett napokban — tért vissza Magyarországhoz.

Kárpátaljának e most visszatért területén a lakosság egészségének gondozására csak igen kevés kórház, felette megfogyott

számú kórházi ágy, az itt honos betegségekkel és járványokkal megküzdeni elégtelen egészségügyi személyzet maradt. Kárpátaljának egyébként is kevés számú gyógyintézetei ugyanis jórészt a bécsi döntéssel visszaítélt területsáv városaiban voltak, — itt volt a kárpátaljai kórházak ágylétszámának 82%-a — úgyhogy ez újabban visszakapcsolt területen, még a szegénységhez, elhagyatottsághoz és gondozatlansághoz szokott kisoroszkok életszínvonala alatt is messze elmaradó kórházi viszonyokhoz jutott. Pedig éppen e területnek egészségügye volt a kórházakra, főleg elkülönítő járványkórházakra leginkább reászorulva, ahol a veszedelmes ragályok, mint a kiütéses tífusz, még inkább endémiások, mint a bécsi döntéssel visszacsatolt részen, és ahonnan ezek ma is könnyen széthurcolhatók.

A kárpátaljai gyógyintézetekre vonatkozó újabb adatokat az 1935. évi cseh statisztikából¹⁾ idézzük s azokat az 1. táblázatba foglalva mutatjuk be.

Kárpátaljának e legutóbb visszakerült területén mindössze három kórház maradt, összesen 285 ágygal. E területen pedig már az 1930. évi cseh népszámlálás szerint kb. 552 ezer lélek élt, hiszen Kárpátalja 725 ezer főnyi népességéből a bécsi döntés csak 173 ezret ítélt vissza hazánknak; ehhez a lélekszámhoz viszonyítva, a visszamaradt területen százezer lélekre csak 47 kórházi ágy jut. Ez még Kárpátalja kórházainak átlagos fejlettsége mögött is messze elmaradó adat, hiszen egész Kárpátalján százezer lélekre 201 kórházi ágy esik az 1935. évi évközepi népességéhez (790.478) viszonyítva. Még inkább alacsony színvonalú kórházi férőhelyekkel való ellátottságot jelent ez persze a trianoni területhez képest, ahol százezer lélekre 523 kórházi ágy számítható.

A százezer lélekre eső, nyilvános intézeti ápolásban részesült betegszám az 1935. évi, fentebb idézett cseh statisztika szerint Kárpátaljának az 1939 március közepén visszakerült részén 1.022,2, Kárpátaljának

¹⁾ L. Szél T.: „A visszacsatolt északi terület. Közegészségügy“ (Magyar Statisztikai Szemle, 1938. évi 11—12. szám) 1.038 és köv. l.

¹⁾ L. Zprávy státního úřadu statistického republiky Československé. Mitteilungen des statistischen Staatsamtes der Čechoslovakischen Republik. XVII. évf.; 1936. 99—100. sz. Heilanstalten und Krankheiten der Behandelten im Jahre 1935. 750. lap.

1. „Kárpátalja“ gyógyintézetei az 1935. évben.
Etablissements sanitaires du territoire subcarpathique en 1935.

Sorszám Nos d'ordre	Székhely Localités	A kórház ill. szanatórium neve Hôpitaux et sanatoriums	A kórház faja ¹⁾ Catégories d'établ.	Ágyszám Nombre des lits	A betegek összes száma — Nombre total des malades	A betegek közül 1935-ben Malades				Az összes gyógy- kezelési napok száma Nombre des jours de traitement
						újonnanfel- vételt admis	elbocsát- tatott sortis	meghalt décédés	en 1935	
a) Szám szerint — En nombres absolus.										
I. A bécsi döntés által már megítélt területen. — Sur le territoire restitué en vertu de la sentence arbitrale de Vienne.										
1.	Beregszász	Általános orsz. nyilv. kórház — Hôpital général	A	270	5.867	5.686	5.414	213	85.032	
2.	Munkács	a) Állami kórház — Hôpital de l'Etat	A	357	10.152	9.820	9.388	374	150.539	
		b) Dr. Rosner szanatóriuma — Sana- torium du Dr Rosner	C	7	89	86	87	1	835	
3.	Ungvár	a) Városi ált. nyilv. kórház — Hôpi- tal municipal général	A	389	7.251	6.970	6.707	277	99.365	
		b) Állami bábaképző intézet — Ecole des sages-femmes, créée par l'Etat .	Ba	74	2.177	2.132	2.099	20	22.168	
		c) A városi nyilv. kórház elmeoszt. — Section pour maladies mentales de l'hôpital municip. général	Ba	208	459	287	243	28	66.261	
I. összesen — totaux			—	1.305	25.995	24.981	23.938	913	424.200	
II. Az 1939. III. 15-én visszaesatolt területen. — Sur le territoire réincorporé le 15 mars 1939.										
4.	Nagyszöllös	Országos nyilv. kórház — Hôpital général	A	239	4.406	4.142	3.938	178	101.197	
5.	Rahó	a) Állami kórház — Hôpital de l'Etat	A	40	1.594	1.553	1.495	58	15.767	
		b) A nagybocskói biztosító intézet kórháza — Hôpital de l'Institut d'assurances de Nagybocskó	Bc	6	154	148	149	—	1.958	
II. összesen — totaux			—	285	6.154	5.843	5.582	236	118.922	
Kárpátalja mindössze — Terri- toire subcarpathique			—	1.590	32.149	30.824	29.520	1.149	543.122	
b) Százezer lélekre mindössze — Pour 100.000 habitants sur le territoire subcarpathique			—	201.1	4066.5	3899.2	3734.0	145.3	68.715.0	
Százezer lélekre a II. részben — Pour 100.000 habi- tants, seulement en ce qui concerne la partie II.			—	47.3	1022.2	970.2	927.0	39.2	19.749.0	

¹⁾ A = Nyilvános általános kórházak. — Hôpitaux publics généraux. B = Egyesületek, alapok és a biztosítóintézetek kórházai rendre a), b), c)-vel is jelölve. — Hôpitaux d'associations ou de fondations ou d'établissements d'assurances, marqués encore respectivement par a), b), c). C = Örökölhető magántulajdont képező gyógyintézetek. — Etablissements privés, transmissibles par voie d'héritage.

az egész területén 4.066.5, míg Magyarország trianoni területén 6.058.0.

A betegforgalom többi adatai is egészen hasonló elmaradottságot mutatnak, — l. az 1. táblázaton — akár a felvett, akár az elbocsátott betegek számát, avagy a gyógykezelési napoknak a lélekszámhoz viszonyított arányát nézzük. Ha azt az arányt nézzük, amely a felvett betegek közül elhaltak arányára vonatkozik, ami részben a kezelés módjára, részben a betegségek megosz-
lására jellemző, szintén kedvezőtlenebb adatokat kapunk a bécsi döntés után visszamaradt részen, mint Kárpátalja másik részén, vagy egész területén. A visszama-

radt részen a teljes beteglétszámnak 3.8%-a, a másik részen 3.9%-a halt meg, szemben pl. a jobban kezelt morvaországi és sziléziai kórházakkal, ahol a beteglétszámnak ugyanekkor csak 3.0%-ára rúgott az elhalálozások száma.¹⁾

A 2. sz. tábla Kárpátalja e legutóbb hazatért részének kórházaiban ápolt betegeit betegségeik szerint is részletezi. A kórházi ápoltak körében a nemi betegségek aránya e területen kétszer akkora (12.8%) mint egész Kárpátalján (6.1%). Hasonlóképpen magasabb a gümőkóros betegek

¹⁾ L. U. a. cseh Zprávy 748. lap.

2. „Kárpátalja“ gyógyintézeteiben ápolott betegek kórisme szerint való részletezésben, 1935-ben.
Nombre des maladies soignées en 1935 dans les établissements sanitaires du territoire dit subcarpathique, avec indication des maladies.

A város ill. község neve: Villes et communes:	Az oldalt megnevezett kerület legalább 500 ágyas kórházaiban ápoltak körében előfordult betegségek: <i>Maladies traitées, dans les localités indiquées, dans les hôpitaux ayant au moins 500 lits</i>																					
	Az elbocsátott ill. az intézetben meghalt betegek teljes száma — <i>Nombre total des malades sortis des établissements et de ceux qui y sont morts</i>	Gümőkór — <i>Tuberculose</i>	Nemi betegségek — <i>Maladies sexuelles</i>	Egyéb fertőző és élősköztetési betegségek — <i>Autres maladies infect. ou parasitaires</i>	Rák és egyéb rosszindulatú daganatok — <i>Cancers et autres tumeurs malignes</i>	Jóindulatú daganatok — <i>Tumeurs non malignes</i>	Egyéb általános betegség — <i>Autres maladies générales</i>	Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei — <i>Maladies du système nerveux et des organes des sens</i>	Szem- és fülbetegségek — <i>Maladies des yeux et des oreilles</i>	A szív és a vérkeringési szervek betegségei — <i>Maladies du coeur et de l'appar. circulat.</i>	A légzőszervek betegségei — <i>Maladies de l'appar. respirat.</i>	Az emésztőszervek betegségei — <i>Maladies de l'appar. digestif</i>	A húgyvisszavezető szervek betegségei — <i>Maladies de l'appar. urinaire</i>	A nemzetség nem nemi betegségei — <i>Maladies non sexuelles de l'appar. génital</i>	Normális szülés — <i>Accouchement normal</i>	Elvetelés — <i>Avortement</i>	A terhesség, szülés és gyermekágy egyéb betegségei — <i>Autres maladies de la grossesse et de l'état puerpér.</i>	A bőr és a bőralatti kötőszövet betegségei — <i>Maladies de la peau et des tissus sous-cutanés</i>	A csontok és a mozgatószervek betegségei — <i>Maladies des os et des organes de la locomot.</i>	Balesetek és sérülések — <i>Accidents et lésions</i>	Egyéb betegségek — <i>Autres maladies</i>	Meg nem nevezett vagy hiányosan megnevezett betegségek — <i>Maladies non indiquées, y compris celles qui n'ont pas été précisées exactement</i>
A haláloki nemzetközi nomenklátúra sorszámja: <i>Nos de la nomenclat. internat. des causes de décès</i>	1—200	23—32	34—35	1—22, 33—36—44	45—53	54—56	56—77	78—87	88—89	90—103	104—114	115—129	130—137	138—139	149a	140—141	142—143 149b—150	151—153	154—156	172—198	157—171	199—200
I. A bécsi döntéssel visszakerültek: — <i>Sur le territoire restitué en vertu de la sentence arbitrale de Vienne.</i>																						
Beregszász	5.627	522	117	440	107	80	166	95	74	175	374	1.458	157	292	140	223	146	348	205	437	62	9
Munkács mv. — ville départementale	9.850	857	473	990	361	120	412	195	373	452	559	1.848	298	427	370	365	158	393	277	830	69	23
Ungvár mv. — ville départementale	9.103	371	512	1.199	73	44	307	144	354	221	830	1.158	181	877	613	500	213	584	72	797	25	28
II. 1939. évi III. hó közepi visszatérések: <i>Sur le territoire réincorporé au milieu de mars 1939.</i>																						
Nagyszőlős	4.116	298	730	296	38	26	83	59	87	127	319	664	89	173	83	82	69	391	57	390	51	4
Rahó	1.702	131	14	108	28	33	81	25	7	56	54	311	44	114	34	82	72	102	26	367	12	1
Összesen: — Total:																						
a) szám szerint — <i>nombres absolus</i>	30.398	2.179	1.846	3.033	607	303	1.049	518	895	1.031	2.186	5.439	769	1.883	1.240	1.252	658	1.818	637	2.821	219	65
b) százalékban — %	100-0	7-1	6-1	10-0	2-0	1-0	3-5	1-7	2-9	3-4	7-0	17-9	2-5	6-2	4-1	4-1	2-2	6-0	2-1	9-3	0-7	0-2
II. rész százalékokban <i>Partie II, %</i>	100-0	7-4	12-8	7-0	1-1	1-0	2-8	1-5	1-6	3-1	6-4	16-8	2-3	4-9	2-0	2-8	2-4	8-5	1-4	13-0	1-1	0-1

aránya is, nemkülönben a baleseteké és a sérülteké. Az egész Kárpátalja nyilvános ápolásban részesült nemi betegeit a csehországiakkal hasonlítva össze, százezer lélekre 1935-ben a következő arányú betegekről szólhatunk:

a kankónál	a szifilisznél	
„Kárpátalján“	154·8	84·8
Csehországban	31·6	73·2

Az itt előforduló fertőző betegségeknek pedig szomorú nevezetessége, hogy a Kárpátalján a veszedelmes ragályok, mint a kiütéses tifusz is, endémiásak.

A 3. táblázat, mely a kárpátaljai kórházakat kórházféleségek szerint részletezi, látatja, hogy a húszéves idegen uralom az egész Kárpátalján egyetlen tuberkulózis-dispensairet, egyetlen tüdőbetegkórházat sem létesített, pedig jólismert és adataink is iga-

3. A „kárpátaljai“ gyógyintézetek intézetteleségei szerint való megoszlása 1935-ben.

Répartition, par catégories d'établissements sanitaires, du territoire subcarpathique en 1935.

A gyógyintézet faja Catégories d'établissements	A gyógyintézetek száma Nombre des établissements	N o m b r e						1000 lélekre esett		Egy Proportion des lits pour		Évenként 1 ágyra esett betegek száma — Malades pour 1 lit
		Az ágyak de lits		Az orvosok des médecins	Az ápolók des infirmiers	A kezelt betegek ösz- szes — des malades	A kezelt betegek közül az év folyamán felvettek parmi les malades, de ceux adm. dans l'année	ágy Lits	beteg Malades	orvosra 1 médecin	ápolóra 1 infirmier	
		a) 1)	b) 2)									
s z á m a												
Általános nyilvános kórházak — <i>Hôpitaux généraux</i>	5	1.187	1.295	37	104	29.270	28.171	1.65	35.82	35.00	12.45	22.60
Egyéb kórházak — <i>Autres hôpitaux</i>	2	79	80	5	6	2.331	2.280	0.10	2.90	16.00	13.33	29.14
Elmegyógyintézetek — <i>Maisons d'aliénés</i>	1	192	208	2	32	459	287	0.26	0.36	104.00	6.50	2.21
Tuberkulózis gyógyintézetek — <i>Etablis- sements sanit. pour tuberculeux</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Üdülő-házak — <i>Maisons de repos</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Magánszanatóriumok — <i>Maisons de santé privées</i>	1	7	7	1	1	89	86	0.01	0.11	—	—	12.71
Kárpátalja összesen — Total du territoire subcarpathique	9	1.465	1.590	45	143	32.149	30.824	2.02	39.19	35.33	11.12	20.22

1) „a“ alatt a normális állapot, vagyis az a legmagasabb ágyszám szerepel, amelyet az épület terjedelme megenged. — *Sous la rubrique „a“, on indique l'état normal, c'est-à-dire le nombre maximum de lits permis par les dimensions des établissements.* — 2) „b“ alatt a tényleges, az emelkedett szükségletnek megfelelő ágyszám adata a havi adatok átlagából számított ki, vagyis a folyosókon és egyébütt olykor felállított pótágyakkal együtt. — *Sous la rubrique „b“, le nombre effectif des lits, correspondant aux besoins, est indiqué sur la base des chiffres mensuels moyens, y compris les lits placés parfois, temporairement, dans les couloirs et ailleurs.*

zolja, hogy a pálinka és a gümőkór pusztítása a kultúrának most is alacsony fokán élő rutén népben minő rendkívüli arányú!

Érdekes a kárpátaljai kórházak betegforgalmát nem szerint is részletezni. A nyilvános ápolásban részesült betegek körében, a férfiak aránya kevéssel elmaradt a nők mögött (46.97%). Az egyes gyógyintézet-féleségek közül legkevesebb férfit a magánszanatóriumok ápoltak (14.61%). A betegek halandósága az elmegyógyintézeti férfiak között volt a legmagasabb, ahol száz ápolott beteg közül 12.86 volt halott. (L. 4. sz. táblát.)

Kárpátalján van két katonakórház is, az eddig felemlített polgári kórházakon kívül; ezekben azonban polgári betegeket is ápoltak. A cseh statisztika alapján vizsgált 1935. évben 270 polgári egyén került cseh-szlovákiai katonakórházba. Azt, hogy a polgári betegek ápolása Kárpátalján a katonakórházakban is rosszabb volt, mint az egykori Cseh-Szlovákia egyéb országrészeiben, igazolja az a cseh statisztika,¹⁾ mely a katonakórházakban ápolott polgári betegek közül elhaltak arányát, egykori

ország-részeik szerint részletezve, mutatja ki. Száz, katonakórházban ápolott polgári beteg közül elhalt 1935-ben:

Morvaországban és Sziléziában	1.86
Csehországban	2.02
Szlovákiában	2.18
„Kárpátalján“	7.14

Látható, hogy a műveltség magas fokán álló Morvaországban és Sziléziában a katonai kórházban ápolott polgári betegek elhalálási aránya is mennyivel kedvezőbb, mint az általános, átlagos műveltség alacsony fokán élő Kárpátalján.

Kárpátalja lakossága az egykori cseh-szlovák uralom alatt, a Ruténföldön működött 3 betegségi biztosító intézet részéről,¹⁾ sem részesült olymértvű társadalombiztosítási védelemben, mint hazánkban. Az egykori Cseh-Szlovákiában csupán 1924-ben életbe léptetett s 1934-ben módosított cseh-szlovák betegségi biztosítási törvény szerint ugyanis az ottani biztosító-intézetek a munkás családtagjainak kórházi ápolási

1) L. Bikkal D.: Társadalombiztosítás a Felvidéken. Munkaügyi Szemle XII. évf., 549. és köv. lap, l. különösen 551. és 552. lap.

1) L. idézett Zprávy 737. lap V. táblázat.

4. A „kárpátaljai“ gyógyintézetek egyes intéztféleségeinek betegforgalma nem szerint is részletezve, 1935-ben.

Mouvement des maladies, indiqué aussi suivant le sexe, dans les établissements sanitaires du territoire subcarpathique, en 1935.

Gyógyintézetek faja Catégories d'établissements	A teljes beteganyagból <i>Nombre total des maladies du</i>		Év folyamán az <i>Malades</i>							Betegforgalomban a férfiak %-a. — <i>Farmi les malades, pourcentage des personnes du sexe masc.</i>	Száz elbocsátott beteg közül elhalt <i>Sur 100 maladies sortis, sont morts:</i>		Az ápolási napok összes száma <i>Nombre total des jours de traitement</i>	Egy-egy kórházi <i>Proportion, dans les établissements, par</i>	
			intézetekbe felvett <i>admis</i>		intézetekből elbocsátott <i>sortis</i>		intézetekben meghalt <i>morts</i>							éső átlagos	betegre <i>malade</i>
	betegek közül <i>au cours de l'année</i>							betegszám <i>des maladies</i>	ápolási időtartam napokban — <i>des jours de traitement</i>						
	a nők <i>sexe fem.</i>	a férfiak <i>sexe masc.</i>	a férfiak <i>sexe masc.</i>	a nők <i>sexe fem.</i>	a férfiak <i>sexe masc.</i>	a nők <i>sexe fem.</i>	a férfiak <i>sexe masc.</i>				a nők <i>sexe fem.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>		nő <i>sexe fem.</i>	
s z á m a															
Általános nyilvános kórházak — <i>Hôpitaux généraux</i>	14.664	14.606	14.072	14.099	13.359	13.583	606	494	50.10	4.54	3.64	451.900	349.0	15.4	
Egyéb kórházak — <i>Autres hôpitaux</i>	151	2.180	145	2.135	146	2.102	—	20	64.78	—	0.95	24.126	301.6	10.4	
Elmeegógyintézetek — <i>Maisons d'aliénés</i>	271	188	169	118	140	103	18	10	59.04	12.86	9.71	66.261	318.6	144.4	
Tuberkulózis gyógyintézetek — <i>Etablissements sanit. pour tuberculeux</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Üdülőházak — <i>Maisons de repos</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Magánszanatóriumok — <i>Maisons de santé privées</i>	13	76	11	75	12	75	1	—	14.61	8.33	—	835	119.8	9.4	
Kárpátalja összesen: <i>Total du territoire subcarpathique</i>	15.099	17.050	14.397	16.427	13.657	15.863	625	524	46.97	4.58	3.30	543.122	341.6	16.9	

költségeit nem viselik; nem úgy mint hazánkban, ahol a társadalombiztosítás gondoskodása a biztosított családtagjaira — nemcsak házastársára és gyermekeire, de szülőire, nagyszülőire és unokáira is — ily irányban is kiterjed. Ha azonban, rendkívüli sürgős szükség miatt, mégis az egykori cseh-szlovák biztosító intézet utalta a családtagot kórházba, úgy — ily esetben is — utána a tényleges ápolási költségeknek csak egészen csekély töredékét kitevő, napi 2 cs. korona hozzájárulást fizetett. A cseh-szlovák biztosítók még tagjaik kórházi ápolási költségeit is csak egy hónapig tartoztak viselni, nem egy esztendeig, mint nálunk. Az említett cseh-szlovák törvény egy másik hiánya pl., hogy a biztosított felesége szülés után csak szokásos szülészeti ellátásban részesült, pénzsegélyt azonban — mint nálunk kapnak — nem kapott. Értethető, hogy a hiányos és fogyatékos egykori

cseh-szlovák betegpénztári renddel szemben a magyarországi társadalombiztosítás rendszerének a visszatért kárpátaljai — általában a felvidéki — részekre való kiterjesztése haladást jelent s azt az ott dolgozók örömmel üdvözlők.

Azt, hogy a Kárpátalján működött, fentemlített három betegségi biztosító intézet munkája az egész népesség számához viszonyítva, minő csekély jelentőségű volt, az 1937. évi kimutatások alapján mutatjuk be; ezeket az adatokat a következő oldalon közölt kis összeállítás foglalja össze.

Kárpátalja egész lakosságának számához viszonyítva ez kb. 5%-os biztosítási arányt jelent; a március közepén visszatért területen, az industrializációnak még igen alacsony fokán élő, kárpátaljai területen pedig éppenséggel nem is egészen 3%-ost. A csehek ugyanis a Beregszászon, már a cseh uralom előtt fennállott egykori, ma-

A biztosító intézet székhelye:	Átlagos taglétszám	K i r ó t t		Járulék- kulcs
		betegségi járulékok	öregségi cs. k.-ában	
1. Huszt . .	15.922	4,663.554	3,202.463	5·4
2. Munkács .	9.638	3,029.720	1,875.293	6·2
3. Ungvár .	13.250	3,584.787	2,504.194	5·5
Összesen :	38.810	11,278.061	7,581.950	5·7

gyar munkásbiztosító intézetet megszüntették s ehelyett a fentebb már ismerttetett forgalmú, új intézetet létesítettek Huszton, mely az egyetlen biztosító intézet az utóbb visszatért területen. A kárpátaljai népesség biztosító pénztári védelmének arányai tehát különösen a március közepén felszabadult területen maradtak el a trianoni területéi mögött. A társadalombiztosítás keretébe tartozó taglétszám a trianoni területen a lakosság 11%-ának felel meg, ami azt jelenti, hogy 1·7-es családtagarányal számítva, az ország népességének közel egyharmad része betegségi biztosító pénztárak védelme alatt áll.

A Magyarországhoz csak március havában visszatért kárpátaljai területnek orvo-

sokkal való ellátottsága is rendkívül kedvezőtlen volt. Kárpátalján — a 3. táblázatban már közölt adatok szerint — összesen 45 kórházi orvos élt. Ezt a kórházi ágyak arányában (ahogy 285 viszonylik az 1.305-höz, l. az 1. táblázaton) a bécsi döntéssel visszatért és március közepén felszabadult területek között osztva meg, a bécsi döntés által megítélt területen — csak kórházakban — 37 orvos maradt; ugyanítt — Bereg, Ugocsa és Ung megyéknek a demarkációs vonalon innen esett részén — az 1939. évi novemberi magyar statisztikai felvétel pedig, a községekben lakó orvosokkal együtt, 132 orvost talált. Ezzel szemben az újabban visszatért Kárpátalja e részén, csak 8 kórházi orvos maradt. Kárpátalja e területének orvosokkal, gyógyszerárakkal és egyéb egészségügyi személyzettel való ellátása is oly kétségbeejtő volt, hogy ha a bécsi döntést a márciusi visszatérés nem követte volna, e félmillió rutén és az itt lakó magyarok a közegészségügynek felette súlyos következményeket felidéző gondozatlan állapotába kerülhettek volna.

Szél Tivadar dr.

Mezőgazdaság, állattenyésztés, erdőgazdaság.

Agriculture, élevage, sylviculture.

Résumé. Le territoire réincorporé en mars 1939 est pour plus de la moitié couvert de forêts. Les terres arables, situées surtout dans les vallées et dans les plaines, ne représentent que 14·9% de la superficie entière. Mais, par rapport à celle-ci, les prairies et les pâturages ont une proportion bien considérable (14·2% et 12·8%). Il n'y a que peu de vignes; elles sont dans le voisinage de la frontière tracée par la sentence de Vienne. La superficie non productive n'est pas considérable (2·5%). Le nombre des habitants étant faible, les terrains bâtis et les routes sont relativement peu nombreux; les rivières occupent également une petite partie du territoire de la région.

La production des terres labourées n'est pas très importante. D'après les dernières données, sur 10·8% de ces terres, on a produit du froment; sur 10·9%, du seigle; sur 14·5%, de l'avoine; sur 21·9%, du maïs; sur 22·3%, des pommes de terre. La nature ne permettant qu'en certains endroits ces cultures, les rendements moyens sont petits, et bien inférieurs à ceux des autres régions.

Dans le Sud-Ouest et dans les vallées, on produit des fruits, surtout des prunes et d'excellentes pommes. De ces dernières, on vendra sans doute beaucoup dans le reste de la Hongrie.

L'élevage est le plus considérable pour les bêtes à cornes et les moutons, la région ayant beaucoup de bonnes prairies et de pâturages. L'élevage de chevaux et de moutons est peu important. La production des céréales n'étant pas suffisante, l'élevage dit intensif n'est pas considérable. En 1937, pour 1000 habitants, cette région avait 58·3% de plus de bêtes à cornes et 1·9% de plus de moutons que le reste de la Hongrie. Pour les chevaux, cette proportion était inférieure de 38·1% à celle de la mère-patrie. Le nombre des porcs représentait à peine le tiers de celui noté pour la Hongrie selon le traité de Trianon. La réincorporation de cette région va influencer favorablement quelques branches de l'élevage, les céréales de la mère-patrie n'y devant plus payer de douane.

L'élevage de la volaille est peu considérable. Rapporté à la superficie et à la population de la région, elle est, pour toutes les espèces de volaille, au-dessous des nombres proportionnels du reste de la Hongrie. Pour les poules, sa proportion relative à 1000 habitants est le tiers de celle de la Hongrie de Trianon; par rapport à cette dernière, elle est inférieure de $\frac{5}{16}$ es pour les oies, de plus de $\frac{6}{7}$ es pour les canards et de $\frac{15}{16}$ es pour les dindes.

A biztosító intézet székhelye:	Átlagos taglétszám	K i r ó t t		Járulék- kulcs
		betegségi járulékok	öregségi cs. k.-ában	
1. Huszt . .	15.922	4,663.554	3,202.463	5·4
2. Munkács .	9.638	3,029.720	1,875.293	6·2
3. Ungvár .	13.250	3,584.787	2,504.194	5·5
Összesen :	38.810	11,278.061	7,581.950	5·7

gyar munkásbiztosító intézetet megszüntették s ehelyett a fentebb már ismerttetett forgalmú, új intézetet létesítettek Huszton, mely az egyetlen biztosító intézet az utóbb visszatért területen. A kárpátaljai népesség biztosító pénztári védelmének arányai tehát különösen a március közepén felszabadult területen maradtak el a trianoni területéi mögött. A társadalombiztosítás keretébe tartozó taglétszám a trianoni területen a lakosság 11%-ának felel meg, ami azt jelenti, hogy 1·7-es családtagarányal számítva, az ország népességének közel egyharmad része betegségi biztosító pénztárak védelme alatt áll.

A Magyarországhoz csak március havában visszatért kárpátaljai területnek orvo-

sokkal való ellátottsága is rendkívül kedvezőtlen volt. Kárpátalján — a 3. táblázatban már közölt adatok szerint — összesen 45 kórházi orvos élt. Ezt a kórházi ágyak arányában (ahogy 285 viszonylik az 1.305-höz, l. az 1. táblázaton) a bécsi döntéssel visszatért és március közepén felszabadult területek között osztva meg, a bécsi döntés által megítélt területen — csak kórházakban — 37 orvos maradt; ugyanítt — Bereg, Ugocsa és Ung megyéknek a demarkációs vonalon innen esett részén — az 1939. évi novemberi magyar statisztikai felvétel pedig, a községekben lakó orvosokkal együtt, 132 orvost talált. Ezzel szemben az újabban visszatért Kárpátalja e részén, csak 8 kórházi orvos maradt. Kárpátalja e területének orvosokkal, gyógyszerárakkal és egyéb egészségügyi személyzettel való ellátása is oly kétségbeejtő volt, hogy ha a bécsi döntést a márciusi visszatérés nem követte volna, e félmillió rutén és az itt lakó magyarok a közegészségügynek felette súlyos következményeket felidéző gondozatlan állapotába kerülhetek volna.

Szél Tivadar dr.

Mezőgazdaság, állattenyésztés, erdőgazdaság.

Agriculture, élevage, sylviculture.

Résumé. Le territoire réincorporé en mars 1939 est pour plus de la moitié couvert de forêts. Les terres arables, situées surtout dans les vallées et dans les plaines, ne représentent que 14·9% de la superficie entière. Mais, par rapport à celle-ci, les prairies et les pâturages ont une proportion bien considérable (14·2% et 12·8%). Il n'y a que peu de vignes; elles sont dans le voisinage de la frontière tracée par la sentence de Vienne. La superficie non productive n'est pas considérable (2·5%). Le nombre des habitants étant faible, les terrains bâtis et les routes sont relativement peu nombreux; les rivières occupent également une petite partie du territoire de la région.

La production des terres labourées n'est pas très importante. D'après les dernières données, sur 10·8% de ces terres, on a produit du froment; sur 10·9%, du seigle; sur 14·5%, de l'avoine; sur 21·9%, du maïs; sur 22·3%, des pommes de terre. La nature ne permettant qu'en certains endroits ces cultures, les rendements moyens sont petits, et bien inférieurs à ceux des autres régions.

Dans le Sud-Ouest et dans les vallées, on produit des fruits, surtout des prunes et d'excellentes pommes. De ces dernières, on vendra sans doute beaucoup dans le reste de la Hongrie.

L'élevage est le plus considérable pour les bêtes à cornes et les moutons, la région ayant beaucoup de bonnes prairies et de pâturages. L'élevage de chevaux et de moutons est peu important. La production des céréales n'étant pas suffisante, l'élevage dit intensif n'est pas considérable. En 1937, pour 1000 habitants, cette région avait 58·3% de plus de bêtes à cornes et 1·9% de plus de moutons que le reste de la Hongrie. Pour les chevaux, cette proportion était inférieure de 38·1% à celle de la mère-patrie. Le nombre des porcs représentait à peine le tiers de celui noté pour la Hongrie selon le traité de Trianon. La réincorporation de cette région va influencer favorablement quelques branches de l'élevage, les céréales de la mère-patrie n'y devant plus payer de douane.

L'élevage de la volaille est peu considérable. Rapporté à la superficie et à la population de la région, elle est, pour toutes les espèces de volaille, au-dessous des nombres proportionnels du reste de la Hongrie. Pour les poules, sa proportion relative à 1000 habitants est le tiers de celle de la Hongrie de Trianon; par rapport à cette dernière, elle est inférieure de $\frac{5}{16}$ es pour les oies, de plus de $\frac{6}{7}$ es pour les canards et de $\frac{15}{16}$ es pour les dindes.

D'après les chiffres de la production du bois et du commerce extérieur, la Hongrie produira désormais à peu près autant de bois de chauffage qu'il lui en faudra. Pour la production des bois d'arbres feuillus à usage dit technique, les chiffres indiquent un excédent de près d'un million de p; pour celle du bois de sapin de cette sorte, un déficit d'environ 2·5 millions de q.

*

1. A terület művelési ágak szerint.

A folyó évi március hó 15-e és 18-a között visszaszerzett kárpátaljai terület kiterje-

dése a legutolsó rendelkezésre álló kataszteri adatok szerint 1,936.544 kat. hold. Ez a terület mindössze 5·9%-kal kisebb, mint a múlt évi november 2-i bécsi döntéssel visszacsatolt és a megállapított katonai demarkációs vonalon belül fekvő terület. Magyarország területe — a szlovákiai határon a legutóbbi napokban végrehajtott határkiigazítás eredményét figyelmen kívül hagyva — a Ruténföld nagyobb részének visszatérével 20,171.313 kat. holdra emelkedett. (L. az 1. sz. kimutatást.)

A legújabban visszakerült területnek

1. Magyarország területe művelési ágak szerint.

Superficie de la Hongrie suivant les branches de culture.

(Kataszteri adatok. — Chiffres du cadastre.)

A művelési ág megnevezése <i>Branches de culture</i>	Superficie			
	Az 1939. III. 15-18-ig felszabaldult kárpátaljai rész területe <i>du territoire subcarpathique réincorporé les 15-18 mars 1939</i>	Az 1938. XI. 2. bécsi döntéssel visszacsatolt terület <i>du territoire réincorporé en vertu de la sentence arbitrale de Vienne, rendue le 2 nov. 1938</i>	A trianoni Magyarország területe <i>de la Hongrie de Trianon</i>	Magyarország területe 1939. III. 18-án <i>de la Hongrie au 18 mars 1939</i>
Szám szerint kat. hold — En arpents c., nombres abs.				
Szántó föld — <i>Terres arables</i>	288.939	1,223.214	9,763.002	11,275.155
Kert — <i>Jardins</i>	19.733	35.216	204.901	259.850
Rét — <i>Prairies</i>	275.195	173.386	1,133.650	1,582.231
Szőlő — <i>Vignobles</i>	1.247	15.856	361.558	378.661
Legelő — <i>Pâturages</i>	247.794	170.935	1,686.057	2,104.786
Erdő — <i>Forêts</i>	1,055.930	327.339	1,918.286	3,301.555
Nádas — <i>Roselières</i>	—	3.920	52.762	56.682
Földadó alá nem eső terület — <i>Terrains non assujettis à l'impôt foncier</i>	47.706	109.102	1,055.585	1,212.393
Összesen — Totaux	1,936.544	2,058.968	16,175.801	20,171.313
Százalékban — %				
Szántó föld — <i>Terres arables</i>	14·9	59·4	60·4	55·9
Kert — <i>Jardins</i>	1·0	1·7	1·3	1·3
Rét — <i>Prairies</i>	14·2	8·4	7·0	7·8
Szőlő — <i>Vignobles</i>	0·1	0·8	2·2	1·9
Legelő — <i>Pâturages</i>	12·8	8·3	10·4	10·4
Erdő — <i>Forêts</i>	54·5	15·9	11·9	16·4
Nádas — <i>Roselières</i>	—	0·2	0·3	0·3
Földadó alá nem eső terület — <i>Terrains non assujettis à l'impôt foncier</i>	2·5	5·3	6·5	6·0
Összesen — Totaux	100·0	100·0	100·0	100·0
1000 lakosra számítva — Pour 1000 habitants				
Szántó föld — <i>Terres arables</i>	522·9	1,188·0	1,123·6	1,097·8
Kert — <i>Jardins</i>	35·7	34·2	23·6	25·3
Rét — <i>Prairies</i>	498·0	168·4	130·5	154·1
Szőlő — <i>Vignobles</i>	2·3	15·4	41·6	36·9
Legelő — <i>Pâturages</i>	448·4	166·0	194·1	204·9
Erdő — <i>Forêts</i>	1,911·0	317·9	220·8	321·5
Nádas — <i>Roselières</i>	—	3·8	6·1	5·5
Földadó alá nem eső terület — <i>Terrains non assujettis à l'impôt foncier</i>	86·3	106·0	121·5	118·0
Általában — En général	3,504·6	1,999·7	1,861·8	1,964·0

csak mintegy 14·9%-a szántóföld, ezért az anyaországinnál jóval kisebb népsűrűsége ellenére, ott még feleannyi szántóföld se jut ezer lakosra, mint a trianoni országban. Nyilvánvaló tehát, hogy egyes mezőgazdasági terményekkel — mint a szétválasztás előtt, ezentúl is — az anyaországnak kell ennek az országrésznek a lakosságát kiegészíteni.

A bécsi döntéssel visszacsatolt terület határához csatlakozó ruténföldi részeken és a völgyekben a szántó aránya a közölnél nagyobb. Így a cseh-szlovák beosztás szerinti nagyszőlősi járásban a területnek 49·0%-a, a munkácsi járásban 38·8%-a szántóföld; viszont a Kárpátokban fekvő rahói járásban csak 2·9%, a perecsenyi járásban 9·8%, a técsői járásban 9·9% a szántónak az összes területben való részese.

A kertek aránya a kárpátaljai részeken (1·0%) csak negyedrésszel kisebb, mint a trianoni országterületen. A jóval alacsonyabb népsűrűség következtében amott mégis 51·2%-kal több kert jut a lakosság ezrére, mint Csonkaországunkban. A ruténföldi gazdaságok a házkörüli földeknek kertet alakításával s ott főzelék és zöldségfélék, valamint olajos magvak termelésével igyekeznek háztartási szükségleteiket fedezni. Ezenkívül a sík területeken és a völgyekben a kertek egy részét gyümölcsösök foglalják el.

Kárpátalján a jó szénatermő rétek meglehetősen kiterjedtek. Ennek a művelési ágának aránya ott 14·2%, több mint kétszerese az anyaországnak. Ennek az országrésznek természetes kaszálói szénatermés-feleslegükkel a trianoni határon belül fekvő gazdaságok takarmányszükségleteinek fedezésénél időnkint kisebb mértékben szerephez juthatnak.

Legkiterjedtebbek a rétek a técsői, huszti, ilosvai és ökörmezői járásokban, ahol arányuk az országrész arányszámát jelentősen meghaladja.

Szőlőtermeléssel csak a belvederei döntéssel megállapított határ mentén találkozunk. A kataszteri adatok szőlőterületet csupán az ungvári (424 kat. hold), a munkácsi (407 k. h.) és a nagyszőlősi (400 k. h.) járásban mutatnak ki. A többi terület ennek a termelési ágának meghonosítására a talaj és klimatikus viszonyok miatt már nem alkalmas.

Északkeleti új országrészünk legelőiben gazdag s a megfelelő talaj- és csapadékviszo-

nyok következtében az ottani legelők nemcsak terjedelem, hanem minőség tekintetében is felülmúlják a trianoni országterület sokszor igen sovány legelőit. A területnek ott 12·8%-a legelő és pedig jórészen erdőségekkel körülvett hegyi, illetőleg havasi legelő. Különösen a rahói és az ilosvai járásban magas a legelőterület aránya (17·5, illetőleg 16·1%), de a técsői járásban is nagy kiterjedésűek az állattenyésztés céljaira szolgáló ilyen területek.

A visszaszerzett kárpátaljai területnek uralkodó művelési ága az erdő. Ennek a területnek ugyanis nem kevesebb, mint 54·5%-át erdők borítják. Ezért az erdőgazdálkodás, fatermelés, feldolgozás és értékesítés a lakosság széles rétegeinek legfontosabb kereseti forrása. Különösen kiterjedtek a rahói, técsői és az ökörmezői járásban, de az összes területnek, több mint a fele az erdőgazdaság céljait szolgálja még a nagybereznai, perecsenyi és szolyvai járásban is. Az erdők terjedelmére nézve jellemző, hogy a kárpátaljai részeken kilencszerannyi erdő jut a lakosság ezrére, mint a trianoni országterületen. Végeredményben a múlt év novemberében visszacsatolt és a most megszerzett terület erdőségei az erdők országos arányszámát 11·9%-ról 16·4%-ra emelték.

Az egész visszavett Ruténföldnek csak 2·5%-a terméketlen terület, holott a trianoni határokon belül a földeknek 6·5%-a nem termő. Ennek egyik fő oka, hogy gyér népessége miatt a beépített terület nem nagy és az úthálózat is aránylag csak kis területet foglal el.

A földek kataszteri tiszta jövedelme az ismerttetett művelésiág-megoszlás következtében meglehetősen alacsony, úgyhogy egy kat. hold föld kataszteri tiszta jövedelme a Kárpátalja legutóbb megszerzett részén 87·2%-kal kevesebb (1·14 ar. kor.), mint a bécsi döntéssel visszacsatolt területen (8·92 ar. kor.) és 88·1%-kal kevesebb, mint a trianoni országterületen (9·56 ar. kor.).

2. Szántóföldi termelés.

Azon a kevés szántóföldön, amely ennek az új országrésznek határain belül található, a lakosság főleg kalászosokat és kapásnövényeket termel. A kalászosok közül a búza a bevetett területnek 10·8%-át, a zab 14·5%-át, a rozs pedig 10·9%-át foglalja el. A szükségleteknek megfelelően az egyes termények közül legnagyobb terüle-

2. A fontosabb szántóföldi termények termelése 1929-ben.

Production des principales plantes des terres labourées, en 1929.

A termény neve <i>Produits</i>	Az 1939. III. 15—18-án felszabadult „Kárpátalja” <i>Territoire subcarpath. libéré les 15—18 mars 1939</i>	Magyarország 1939. III. 18-án <i>Hongrie au 18 mars 1939</i>
	bevetett területe, kat. hold <i>superficiés ensemencées, en arp. cad.</i>	
Búza — <i>Froment</i>	31.093	2,996.878
Rozs — <i>Seigle</i>	31.623	1,314.905
Árpa — <i>Orge</i>	4.595	10,05.701
Zab — <i>Avoine</i>	41.798	642.923
Szemes tengeri — <i>Maïs pour graine</i>	63.272	2,121.800
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	64.364	636.273
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	3	176.064
Takarmányrépa — <i>Betterave fourragère</i>	1.434	221.702
Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	1.863	12.572
Az összes szántóföldterület százalékában		
<i>Par rapport à l'ensemble des terres labourées, %</i>		
Búza — <i>Froment</i>	10·8	26·6
Rozs — <i>Seigle</i>	10·9	11·7
Árpa — <i>Orge</i>	1·6	8·9
Zab — <i>Avoine</i>	14·5	5·7
Szemes tengeri — <i>Maïs pour graine</i>	21·9	18·8
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	22·3	5·6
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	0·0	1·6
Takarmányrépa — <i>Betterave fourragère</i>	0·5	2·0
Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	0·6	0·1
Átlagtermés kat. holdankint, métermázsa		
<i>Rendement moyen par arp. c., en q</i>		
Búza — <i>Froment</i>	5·8	7·8
Rozs — <i>Seigle</i>	5·9	7·0
Árpa — <i>Orge</i>	5·8	8·4
Zab — <i>Avoine</i>	6·1	7·7
Szemes tengeri — <i>Maïs pour graine</i>	7·2	9·1
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	49·4	45·7
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	65·0	116·6
Takarmányrépa — <i>Betterave fourragère</i>	89·1	119·2
Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	73·4	112·3

— majdnem egyforma arányban — a tengeri és a burgonya termelése köt le. A gazdák ugyanis a vetésterületnek 21·9%-án tengerit, 22·3%-án pedig burgonyát termelnek. A takarmánynövények szántóföldi termelése nem nagyarányú, amennyiben a szalastakarmányok a vetésterületből mindössze 5·9%-kal részesednek. (L. a 2. sz. kimutatást.)

A Kárpátalján a multhoz képest a gabonaneműeknek és a kapásoknak termelése elég nagymértékben megnövekedett. Így 1929-ben 50·8%-kal nagyobb területet vetettek be búzával, mint 1911-ben, 50·2%-kal több rozst és 29·6%-kal több burgonyát termeltek, mint az említett világháború előtti esztendőben. Természetes következménye ez annak, hogy ez országrész mezőgazdasági termelésének a békekötés után alkalmazkodnia kellett Cseh-Szlovákia termelési rendjéhez, amelynél az egyik főszempont a gazdasági önellátás volt.

A mezőgazdasági termelés eredményesége a természeti adottságok következtében ezen a területen általában jóval kisebb, mint akár a belvederei döntéssel visszacsatolt területen, akár a trianoni határokon belül. A kataszteri holdankinti termésátlag 1929-ben a búzából 25·6%-kal, a rozsból 15·7%-kal, a zabból 21·7%-kal, a tengeriből 21·7%-kal kisebb volt, mint ugyanakkor a trianoni anyaországban. A tárgyalt esztendőben csak a burgonya termés hozama haladta meg némileg az anyaországi átlagot. Fontos lenne azonban, hogy a burgonyának, ennek az aránylag olcsó kenyérpótló gazdasági növénynek termelési eredménye minden rendelkezésre álló eszközzel, így a többek között olcsó, jó minőségű vetőgumó juttatása útján is ezen a területen fokoztassék.

3. Gyümölcsstermelés.

A visszaszerzett Kárpátaljának csak egyes részei alkalmasak a gyümölcsstermelésre és a természeti viszonyok ott is csak egyes gyümölcsfajták termelését engedik meg. Az 1935. évi cseh-szlovák adatok szerint (l. a 3. sz. kimutatást) ezen a területen mintegy 1·8 millió darab gyümölcsfa volt. A faállománynak 41·4%-át az almafák, 42·5%-át a szilva- és ringlófák, 6·1%-át pedig a körtefák tették. Cseresznye-, meggy-, kajsziaback- és őszibarackfa az állományból együttvéve csak 5·8%-kal részesedik. E vidék természeti viszonyai leginkább az alma- és szilvafélék termelésének kedveznek. A területhez viszonyítva egyedül az almafák sűrűsége nagyobb a trianoni határon belül elért eredményeknél. A kitűnő minőségű ruténföldi almatermésnek az anyaországi szükséglet fedezésénél a jövőben feltétlenül fontos szerepe lesz s ezért almabehozatalunk bizonyára csökkenni fog.

3. Gyümölcsfaállomány 1935-ben.

Effectif des arbres fruitiers en 1935.

A gyümölcsfa neve <i>Arbres fruitiers</i>	Az 1939. III. 15—18. közt felszabadult kárpátaljai terület- <i>Territoire subcarpath. libéré les 15—18 mars 1939</i>	Magyarország 1939. III. 18-án <i>Hongrie au 18 mars 1939</i>
	gyümölcsfaállománya, darab <i>nombre des arbres fruitiers</i>	
Almafa — <i>Pommiers</i>	741.580	7,169.525
Körtefa — <i>Poiriers</i>	109.992	3,252.769
Cseresznyefa — <i>Cerisiers</i>	61.627	2,304.187
Meggyfa — <i>Griottiers</i>	17.745	2,566.206
Szilvafa — <i>Pruniers</i>	473.567	10,392.695
Ringlófa — <i>Pruniers reine-claude</i>	287.805	1,310.030
Kajsziarackfa — <i>Abricotiers</i>	12.898	3,091.670
Őszibarackfa — <i>Pêchers</i>	11.299	3,908.424
Diófa — <i>Noyers</i>	75.487	2,178.891
Egyéb fa — <i>Autres arbres fruitiers</i>	—	3,017.491
Összesen — Total	1,792.000	39,191.888
1000 kat. hold területre számítva <i>Pour 1000 arp. c.</i>		
Almafa — <i>Pommiers</i>	382·9	355·4
Körtefa — <i>Poiriers</i>	56·8	161·3
Cseresznyefa — <i>Cerisiers</i>	31·8	114·2
Meggyfa — <i>Griottiers</i>	9·2	127·2
Szilvafa — <i>Pruniers</i>	244·5	515·2
Ringlófa — <i>Pruniers reine-claude</i>	148·6	64·9
Kajsziarackfa — <i>Abricotiers</i>	6·7	153·3
Őszibarackfa — <i>Pêchers</i>	5·8	193·8
Diófa — <i>Noyers</i>	39·0	108·0
Egyéb fa — <i>Autres arbres fruitiers</i>	—	149·6
Összesen — Total	925·3	1.942·9

4. Állattenyésztés.

a) Haszonállatok.

A visszatért kárpátaljai rész alacsony népsűrűségű és több mint felerészben erdőkkel borított területen a haszonállatokat meg lehetőségen szétszórtan és kis létszámban tenyésztik. Az országnak ebben a részében a területhez viszonyítva valamennyi főállatfajból jóval kevesebb található, mint akár a bécsi döntéssel visszacsatolt területen, akár pedig a trianoni Magyarországon. (l. a 4. sz. kimutatást.) 1937-ben a cseh-szlovák állatösszeírás adatai szerint ott 1.000 kat. holdon 16·0%-kal kisebb volt a szarvasmarhaállomány és 45·9%-kal kisebb a juhállomány, mint a trianoni határok között. A területhez viszonyítva különösen ala-

4. Haszonállatállomány.

Bétail.

Állatnem <i>Spécification des bestiaux</i>	S u r l e			
	Az 1939. III. 15—18-a között felszabadult "Kárpátalja" területén <i>Territoire subcarpath. libéré les 15—18 mars 1939</i>	Az 1938. nov. 2. bécsi döntéssel visszacsatolt területen — <i>territoire réincorporé en vertu de la sentence arbit. de Vienne, rendue le 2 nov. 1938</i>	A trianoni Magyarország területén <i>territoire de la Hongrie de Trianon</i>	Magyarország 1939. III. 18-i területén <i>territoire de la Hongrie au 18 mars 1939</i>
darab — en têtes				
Szám szerint — <i>Nombres abs.</i>				
Szarvasmarha <i>Bêtes à cornes</i>				
1911	183.497	307.762	2,149.756	2,641.015
1937	176.685	291.333	1,756.254	2,224.272
Ló — <i>Chevaux</i>				
1911	23.880	98.285	896.498	1,018.663
1937	31.464	94.637	798.066	924.167
Sertés — <i>Porcs</i>				
1911	49.514	280.679	3,322.407	3,652.600
1937	54.202	234.958	2,623.530	2,912.690
Juh — <i>Moutons</i>				
1911	120.227	326.437	2,406.041	2,852.705
1937	96.068	118.817	1,483.917	1,698.802
1000 kat. hold területre számítva <i>Pour 1000 arp. c.</i>				
Szarvasmarha <i>Bêtes à cornes</i>				
1911	94·8	149·0	135·5	133·0
1937	91·2	141·5	108·6	110·3
Ló — <i>Chevaux</i>				
1911	12·3	47·6	56·5	51·3
1937	16·2	46·0	49·3	45·8
Sertés — <i>Porcs</i>				
1911	25·6	135·9	209·4	183·9
1937	28·0	114·1	162·2	144·4
Juh — <i>Moutons</i>				
1911	62·1	158·0	151·6	143·6
1937	49·6	57·7	91·7	84·2
1000 lakosra számítva — <i>Pour 1000 habitants</i>				
Szarvasmarha <i>Bêtes à cornes</i>				
1911	391·6	356·8	282·2	295·2
1937	319·8	282·9	202·1	216·6
Ló — <i>Chevaux</i>				
1911	51·0	113·9	117·7	113·9
1937	56·9	91·9	91·9	90·0
Sertés — <i>Porcs</i>				
1911	105·7	325·3	436·2	408·3
1937	98·1	228·2	301·9	283·6
Juh — <i>Moutons</i>				
1911	256·6	378·3	315·9	318·9
1937	173·9	115·4	170·7	165·4

csony a ló- és a sertéslétszám. Az elégtelen belföldi szemestakarmány miatt az említett területi egységre sertésekből 1937-ben csak negyedannyi jutott, mint a bécsi döntéssel visszacsatolt északi területsávon és csupán hatodrézannyi, mint a trianoni országcsonk területén. A lóállomány sűrűsége — az aránylag kevés szántóföld miatt — csak harmadát éri el az anyaországának.

Az állatlétszámnak a népesség számával való egybevetése már valamivel kedvezőbb képet mutat e terület állatállományának alakulása felől. A megfelelő terjedelemben rendelkezésre álló jó szénatermő rétek és legelők ezen a vidéken a külterjes szarvasmarhatenyésztésnek általában kedveznek, ezért az ott tenyésztett, többnyire igénytelen szarvasmarhákból ezer lakosra 1937-ben 13·0%-kal több jutott, mint a belvederei határozattal visszacsatolt területen és 58·3%-kal több, mint az anyaországban.

A juhlétszám a multhoz képest meglehetősen visszaesett, de ott a lakosság viszonylag még legutóbb is 1·9%-kal több juhot tenyésztett, mint a trianoni határok között.

A lóállomány a lakossághoz viszonyítva a kárpátaljai országrészben 38·1%-kal kisebb, mint az anyaországban. Sertésből csak harmadannyi jut a lakosság e részére, mint a trianoni határok között. A szemestakarmányok termelési lehetőségének szűk kerete a legfőbb akadály a sertésenyésztés fokozásánál. A húsz éves kényszerű különválasztás után a határok leomlása ennek az országrésznek állattenyésztésére kedvezően foghatni, mert az anyaország szemestakarmányfeleslege ezentúl akadálytalanul juthat el erre a területre.

b) Baromfiállomány.

A baromfitenyésztés a legutóbb visszaszerzett országrészben főleg a szemestakarmányhiány és a lakosság gyér volta miatt egészen szűk keretek között mozog. Valamennyi baromfifaj, a törzsállomány létszámát tekintve, a területhez és a lélekszámhoz viszonyítva egyaránt kisebb, mint akár a bécsi döntéssel visszajutott északi területen, akár pedig az anyaországban (l. az 5. sz. kimutatást). A különbség azonban a területi viszonyításnál sokkal nagyobb, mint a lakosság száma alapján történő számításnál.

Az egyes baromfifajok közül a tyúkfélékből egyharmad, libából egyhated, a ka-

5. Baromfiállomány.*) — Volailles.*)

Megnevezés <i>Désignation</i>	Baromfiállomány összesen ¹⁾ <i>Nombre total des volailles¹⁾</i>	1000 kat. hold területre esik <i>Pour 1000 arp. c.</i>	1000 lakosra esik ²⁾ <i>Pour 1000 habitants²⁾</i>
Az 1939. III. 15—18-a között felszabadult kárpátaljai területen — Sur le territoire subcarpathique libéré entre les 15 et 18 mars 1939			
1937. VII. 1. — Au 1 ^{er} juill. 1937.			
Baromfi összesen : <i>Nombre total des volailles:</i>	386.488	199·6	699·4
Ebből : — <i>Dont:</i>			
Tyúkféle — <i>Poules</i>	350.275	180·9	633·9
Liba — <i>Oies</i>	20.965	10·8	37·9
Kacsa — <i>Canards</i>	13.733	7·1	24·9
Pulyka — <i>Dindes et dindons</i>	1.515	0·8	2·7
Az 1938. XI. 2. bécsi döntéssel visszacsatolt területen. — Sur le territoire réincorporé en vertu de la sentence arbitrale de Vienne, rendue le 2 nov. 1938.			
1937. VII. 1. — Au 1 ^{er} juill. 1937.			
Baromfi összesen : <i>Nombre total des volailles:</i>	1,166.051	599·8	1.132·4
Ebből : — <i>Dont:</i>			
Tyúkféle — <i>Poules</i>	1,027.196	528·4	997·6
Liba — <i>Oies</i>	108.754	55·9	105·6
Kacsa — <i>Canards</i>	27.441	14·1	26·6
Pulyka — <i>Dindes et dindons</i>	2.660	1·4	2·6
A trianoni Magyarországon. — Dans la Hongrie selon le traité de Trianon.			
1935. II. 28. — Au 28. févr. 1935.			
Baromfi összesen : <i>Nombre total des volailles:</i>	21,931.094	1.356·1	2.452·2
Ebből : — <i>Dont:</i>			
Tyúkféle — <i>Poules</i>	17,880.027	1.105·6	1.999·2
Liba — <i>Oies</i>	2,286.890	141·4	255·7
Kacsa — <i>Canards</i>	1,394.970	86·3	156·0
Pulyka — <i>Dindes et dindons</i>	369.207	22·8	41·3

*) Csak a törzsállomány. — *Seulement la volaille gardée pour la reproduction.*

¹⁾ A visszacsatolt terület adatai az 1937. évi július 1-i állapotot, a trianoni Magyarország adatai pedig az 1935. évi február 28-i állapotot tüntetik fel. — *Pour le territoire réincorporé, chiffres du 1er juill. 1937; pour la Hongrie selon le traité de Trianon, chiffres du 28. févr. 1935.* — ²⁾ Az 1937. évi adatok az 1930. évi lélekszám alapulvételével számítottak ki. — *Pour 1937, chiffres calculés d'après le nombre de la population de 1930.*

csákból közel egyhated, a pulykából pedig mindössze egytizenhatodréz annyi jut ezer lakosra, mint a trianoni határokon belül.

5. Erdőgazdaság.

Kárpátalja erdőgazdaságának jelenlegi helyzetéről hiteles és pontos statisztikai adatok még nem állnak rendelkezésre. Aból a célból, hogy e terület erdőségeinek gazdasági jelentőségét legalább főbb vonásokban már most megismerhessük, a következőkben megkíséreljük hivatalos adatokon alapuló számítások segítségével a valószínű helyzetet megvilágítani.

A visszaszerzett kárpátaljai terület Nagy-Magyarország négy (Bereg, Máramaros, Ugocsa és Ung) vármegyéjéhez tartozott. Ezekben a törvényhatóságokban 1916-ban az erdészeti törzskönyvek szerint az erdők 10·0%-a tölgyesekkel, 62·7%-a bükk- és lombfákkal, 27·3%-a pedig fenyvesekkel volt borítva.

Máramaros, Ugocsa és Ung vármegyének legutóbb csak egy része tért vissza az anyaországhoz, mert az előbbi törvényhatóságokból egy hányad Romániához, Ung vármegyéből pedig egy kisebb rész Szlovákiához tartozik. Az előbb említett arányszámok alapján azonban legalább hozzávetőleges pontossággal mégis meg lehet állapítani a ruténföldi erdőknek fajok szerinti megoszlását.

Az erdők átlagos hozama a Kárpátalján jóval nagyobb, mint a trianoni Magyarországon, mert amott az erdőknek sokkal nagyobb része szálerdő, mint nálunk és ott a korosztályviszonyok is jóval kedvezőbbek. Tervszerű erdőgazdálkodás mellett az évi növedéknél nagyobb arányú kitermeléssel nem számíthatunk, mert az évi növedéket meghaladó mértékű termelés az erdők kizsárolásával jár.

Aból a célból, hogy a faanyagban mutatkozó valószínű szükségleteinket a lehető legnagyobb pontossággal megismerhessük, az 1928—1937. évi külkereskedelmi forgalmi adatok alapján megállapítottuk, hogy mekkora az évi átlagos behozatali többlet tűzifából, lombos és tűlevelű műszaki fából. A hivatalos fatermelési adatok alapján hasonlóképpen kiszámítottuk a tíz év átlagos fatermelésének mennyiségét is.¹⁾

¹⁾ Tekintettel arra, hogy a földművelésügyi minisztérium a fatermelés eredményéről közzétett statisztikájában ezekben az években a műfa és a tűzifa mennyiségét külön nem mutatta ki, a vonatkozó adatokat az eddig is használt számítási mód szerint állapítottuk meg. (L. M. Stat. Szemle 1929. évi 12. számában az 1.242. lapot.) A műfa arányának megállapításánál a tíz kat. holdnál nagyobb erdőkről éveken át egyénekenként begyűjtött

A külkereskedelmi forgalom az elmúlt évtizedben évenként természetesen igen különbözőképpen alakult. A tíz éves időszak alatt volt olyan esztendő, amikor a behozott tűzifa mennyisége a 17·0 millió métermázsát is megközelítette, de volt olyan év is, amikor mindössze 1·4 millió métermázsát tűzifát importáltunk. Hasonló a helyzet a műfabehozatalnál is. A lombos műfa behozatala a tárgyalt tíz év alatt a 2·4 millió és az 573 ezer métermázsá között, a tűlevelű műfa importja pedig a 10·1 millió és a 3·8 millió métermázsá között váltakozott.

A trianoni Magyarország fatermelésének eredménye már jóval kisebb kilengéseket mutat, amennyiben az említett tíz év alatt a 3·7 millió és a 2·4 millió köbméter között mozgott. Ez az 1·3 millió köbmétert tevő különbség onnét származik, hogy az 1931—1935. években a fabehozatal lehető csökkentése érdekében a rendkívüli fahasználat a szokásosnál nagyobb terjedelemben engedélyeztetett. Az 1928—1930., valamint az 1935—37. években a rendkívüli fahasználat már nagyjából a normális keretek között maradt s a fatermelés általában megfelelt az évi növedék által meghatározott méreteknek.

A végzett számítások szerint — a kárpátaljai területnek és a bécsi döntéssel visszacsatolt északi területnek termelési eredményét is figyelembevéve — a tűzifa-szükségletek a következőképpen alakulnak:

	Tűzifa méter- mázsában
Trianoni Magyarország termelése (az 1928-1937. évek átlagában)	15,148.353
Behozatali többlet (a trianoni Magyarországon az 1928—1937. évek átlagában)	6,443.689
Együtt (a szükséglet)	21,592.042
A kárpátaljai rész termelése	8,717.248
A bécsi döntés alapján visszacsatolt területtel megnagyobbodott Magyarország termelése	16,991.561
A mai Magyarország termelése összesen ¹⁾	25,708.809
Többlet a mai Magyarországon	4,116.767

¹⁾ A fatermelés várható eredményét az évi növedék alapján számítottuk ki. (L. M. Stat. Szemle 1931. évi 5. számában a 479. lapot.)

adatokat is felhasználtuk (l. a M. Stat. Szemle 1933. évi 5. számában a 311. lapot). Ilyen alapon a fenyőfa 70%-ban műfának, 30%-ban tűzifának, a tölgy-, kőris- és szilfa 40%-ban műfának, 60%-ban tűzifának, végül a bükk- és más lombfa 20%-ban műfának és 80%-ban tűzifának vétetett. A fatermelésnek köbméterről métermázsára történt átszámításánál a tölgy-, valamint a bükk- és más lombfa köbmétere 7·0, a fenyőfa köbmétere 4·8 métermázsával számított. (L. M. Stat. Szemle 1925. évi 8. számában 300. lapot.)

Ezek szerint a mai Magyarország tüzfatermelésének eredménye a területmagnagyobbodás következtében 4,116.767 métermázsával meghaladja a trianoni ország tüzifaszükségleteit. Ez a tüzifamennyiség azonban nem jelent kiviteli felesleget, mert a felszabadult területek tüzifaszükségleteit eddig még nem vettük figyelembe. E területek lakosságának a tüzifaszükségletét az anyaországi mértékkel számítva, ott még 3·9 millió métermázsányi tüzifára van szükség. A ruténföldi lakosság tüzifaszükségletét azonban jórészen hulladékfából elégíti ki s így a termelés eredményéből aránylag kisebb százalékban részesedik, mint az anyaországi népesség. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a megállapított tüzifatermés adata a szénítésre szánt fa mennyiségét is magában foglalja.

Mindezekből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy tüzifatermelésünk a jövőben valószínűleg szükségleteink színvonalán fog mozogni, illetőleg időnkint kismérvű felesleg is mutatkozik.

A műfa szükségletek jövőbeni alakulásáról a következő hasábon bemutatott összeállítás nyújt tájékoztatást.

Az adatok szerint a trianoni Magyarország lombos műfaszükségleteit a mai ország erdőinek termelése mintegy 2·0 millió métermázsával meghaladja. A visszacsatolt területek szükségletei az anyaországihoz hasonló arányban számítva 1·2 millió métermázsát tennének, tekintettel azonban arra, hogy a kárpátaljai résznek lombos műfaszükséglete a trianoni

Megnevezés	Lombos	Fenyő
	műszakifa métermázsában	
A trianoni Magyarország termelése (az 1928–1937. évek átlagában)	5,328.085	567.917
Behozatali többlet a trianoni Magyarországon (az 1928–1937. évek átlagában) . .	1,112.439	6,060.566
Együtt (a szükséglet) .	6,440.524	6,628.483
A kárpátaljai rész termelése (1,055.930 kat holdon) . .	2,200.604	2,905.752
A bécsi döntés alapján visszacsatolt területtel megnagyobbodott Magyarország termelése	6,272.210	1,309.637
A mai Magyarország termelése összesen	8,472.814	4,215.389
Felesleg (+) vagy hiány (–) .	+2,032.290	–2,413.094

Magyarországinál valamivel kisebb arányú, végeredményben mintegy 1 millió métermázsa lombos műfafeleslegünk külföldi értékesítéséről kell majd gondoskodni.

A fenti adatok szerint a fenyő műfa termelése a megnagyobbodott ország területén csak 2·4 millió métermázsával lesz kisebb az anyaország szükségleteinél.

Kárpátalja fenyőműfa-felhasználása egészen kismértékű, úgyhogy az adatok szerint — ha a szükségletek az 1928–1937. évi átlagos szinten mozognak — az 1928–1937. évi átlagos 6·6 millió q-t tevő behozattal szemben, a szállítási nehézségek kiküszöbölésével ezentúl évenként csak mintegy 2·5–3·0 millió q körüli fenyő műfa-behozattal kell számolnunk.

Szóllósy Zoltán dr.

Gyáripár.

Industrie manufacturière.

Résumé. Pour renseigner nos lecteurs sur les industries du territoire subcarpathique réincorporé en mars 1939, nous avons pris pour base la dernière enquête hongroise d'avant-guerre (1913), qui ne portait que sur les établissements de caractère manufacturier occupant au moins 20 ouvriers, et la statistique tchèque des exploitations industrielles (1930), laquelle indiquait aussi les établissements n'ayant pas ce caractère.

D'après ladite enquête hongroise, le territoire en question avait en 1913 27 fabriques occupant 20 ouvriers ou davantage, créées pour une bonne part afin d'utiliser les produits des forêts de la région. Parmi ces fabriques, qui ayant ensemble

6.402 travailleurs, ont eu une production totale de 16·9 millions de couronnes, l'industrie du bois occupait la première place (41·9% de la production de toutes les fabriques de là-bas). Venait ensuite l'industrie chimique, s'occupant principalement de distiller du bois. L'industrie de la pierre et la verrerie y étaient également notables, ainsi que la fabrication du fer, qui utilisait un proche gisement de minerai de fer.

L'enquête tchèque de 1930 a enregistré 303 exploitations industrielles, qui avaient ensemble un personnel de 6.918 membres. Pour le nombre du personnel, l'industrie du bois occupait, en 1930, aussi, la première place, suivie par l'industrie chi-

Ezek szerint a mai Magyarország tüzfatermelésének eredménye a területmagnagyobbodás következtében 4,116.767 métermázsával meghaladja a trianoni ország tüzifaszükségleteit. Ez a tüzifamennyiség azonban nem jelent kiviteli felesleget, mert a felszabadult területek tüzifaszükségleteit eddig még nem vettük figyelembe. E területek lakosságának a tüzifaszükségletét az anyaországi mértékkel számítva, ott még 3·9 millió métermázsányi tüzifára van szükség. A ruténföldi lakosság tüzifaszükségletét azonban jórészen hulladékfából elégíti ki s így a termelés eredményéből aránylag kisebb százalékban részesedik, mint az anyaországi népesség. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a megállapított tüzifatermés adata a szénítésre szánt fa mennyiségét is magában foglalja.

Mindezekből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy tüzifatermelésünk a jövőben valószínűleg szükségleteink színvonalán fog mozogni, illetőleg időnkint kismérvű felesleg is mutatkozik.

A műfa szükségletek jövőbeni alakulásáról a következő hasábon bemutatott összeállítás nyújt tájékoztatást.

Az adatok szerint a trianoni Magyarország lombos műfaszükségleteit a mai ország erdőinek termelése mintegy 2·0 millió métermázsával meghaladja. A visszacsatolt területek szükségletei az anyaországihoz hasonló arányban számítva 1·2 millió métermázsát tennének, tekintettel azonban arra, hogy a kárpátaljai résznek lombos műfaszükséglete a trianoni

Megnevezés	Lombos	Fenyő
	műszakifa métermázsában	
A trianoni Magyarország termelése (az 1928–1937. évek átlagában)	5,328.085	567.917
Behozatali többlet a trianoni Magyarországon (az 1928–1937. évek átlagában) . .	1,112.439	6,060.566
Együtt (a szükséglet) .	6,440.524	6,628.483
A kárpátaljai rész termelése (1,055.930 kat holdon) . .	2,200.604	2,905.752
A bécsi döntés alapján visszacsatolt területtel megnagyobbodott Magyarország termelése	6,272.210	1,309.637
A mai Magyarország termelése összesen	8,472.814	4,215.389
Felesleg (+) vagy hiány (–) .	+2,032.290	–2,413.094

Magyarországinál valamivel kisebb arányú, végeredményben mintegy 1 millió métermázsa lombos műfafeleslegünk külföldi értékesítéséről kell majd gondoskodni.

A fenti adatok szerint a fenyő műfa termelése a megnagyobbodott ország területén csak 2·4 millió métermázsával lesz kisebb az anyaország szükségleteinél.

Kárpátalja fenyőműfa-felhasználása egészen kismértékű, úgyhogy az adatok szerint — ha a szükségletek az 1928–1937. évi átlagos szinten mozognak — az 1928–1937. évi átlagos 6·6 millió q-t tevő behozattal szemben, a szállítási nehézségek kiküszöbölésével ezentúl évenként csak mintegy 2·5–3·0 millió q körüli fenyő műfa-behozattal kell számolnunk.

Szóllósy Zoltán dr.

Gyáripár.

Industrie manufacturière.

Résumé. Pour renseigner nos lecteurs sur les industries du territoire subcarpathique réincorporé en mars 1939, nous avons pris pour base la dernière enquête hongroise d'avant-guerre (1913), qui ne portait que sur les établissements de caractère manufacturier occupant au moins 20 ouvriers, et la statistique tchèque des exploitations industrielles (1930), laquelle indiquait aussi les établissements n'ayant pas ce caractère.

D'après ladite enquête hongroise, le territoire en question avait en 1913 27 fabriques occupant 20 ouvriers ou davantage, créées pour une bonne part afin d'utiliser les produits des forêts de la région. Parmi ces fabriques, qui ayant ensemble

6.402 travailleurs, ont eu une production totale de 16·9 millions de couronnes, l'industrie du bois occupait la première place (41·9% de la production de toutes les fabriques de là-bas). Venait ensuite l'industrie chimique, s'occupant principalement de distiller du bois. L'industrie de la pierre et la verrerie y étaient également notables, ainsi que la fabrication du fer, qui utilisait un proche gisement de minerai de fer.

L'enquête tchèque de 1930 a enregistré 303 exploitations industrielles, qui avaient ensemble un personnel de 6.918 membres. Pour le nombre du personnel, l'industrie du bois occupait, en 1930, aussi, la première place, suivie par l'industrie chi-

mique, la fabrication des objets d'alimentation et l'industrie de la pierre. On voit cependant, par la proportion pour une exploitation des personnes employées indiquée par l'enquête tchèque (seulement 23 contre 237 selon les chiffres hongrois de 1913), que les données tchèques donnent une idée inexacte de la situation.

Afin de rendre compte de l'importance actuelle de l'industrie manufacturière de la Ruthénie, nous devons nous borner à des évaluations. En comparant les résultats des deux enquêtes mentionnées plus haut et en tenant compte des données recueillies par la statistique hongroise en novembre dernier sur le territoire rétrocédé par la Tchéco-Slovaquie, on peut évaluer, pour la Ruthénie, à environ 80 le nombre des exploitations de caractère manufacturier et à environ 3·5 mille le nombre des ouvriers y occupés. Et l'on estime que les industries les plus considérables y sont toujours celles du bois, l'industrie chimique, la fabrication des objets d'alimentation et l'industrie de la pierre.

Nous espérons à juste titre que sur le territoire subcarpathique, dont le développement industriel était entravé par la politique de Prague, l'industrie va prospérer et que, dans ce but, on utilisera largement les forces hydrauliques de la région.

*

Kárpátalja ez év március havában visszacsatolt területének gyáripari viszonyairól óhajtván statisztikai adatok alapján némi tájékoztatást nyújtani, két hivatalos statisztikai adatgyűjtés eredményeire lehet támaszkodni. Az egyik — a szóbanforgó területen a háború előtt végrehajtott utolsó magyar adatgyűjtés — a gyáripari törzskönyv céljait szolgáló 1913. évi statisztikai felvétel, a másik pedig az 1930. évi cseh üzemi statisztika vonatkozó eredményei.

Az 1913. évi magyar statisztikai felvétel általában csak a legalább 20 munkást foglalkoztató ipartelepekre terjedt ki, úgyhogy az elszakítás előtti időben a kisebb munkáslétszámmal dolgozó, de a gépielő vagy a termelés szempontjából mégis gyári jellegű üzemekről nincsenek adataink. A szóbanforgó statisztikai felvétel a háború előtti Magyarországon összesen 4.850 gyári jellegű ipartelepét számlált meg, amelyből a trianoni békeszerződés Cseh-Szlovákiának 738 gyárat juttatott. E 738 gyár 1913-ban összesen 84.474 munkást foglalkoztatott és 570·2 millió pengő értékű ipari termelést ért el.

A Cseh-Szlovákiának odaítélt gyárak közül a múlt év november havában visz-

szacsatolt felvidéki területen az 1913. évi adatok szerint 181 gyár működött, melyek közül azonban csak 166-ról állnak rendelkezésre adatok. A szóbanforgó gyárakban 17.648 munkás dolgozott, a gépielő 30.748 lóerőt képviselt és e gyárak 1913. évi termelése 159·6 millió pengő értéknek felelt meg. A f. év március havában visszacsatolt ruténföldi területen az említett 1913. évi felvétel szerint összesen 30 gyár működött. Ezek közül 27 gyárban — melyekre vonatkozólag az adatok rendelkezésre állanak — összesen 6.402 munkás dolgozott, a gépielő 4.120 lóerőt tett s a termelés értéke összesen 16·9 millió pengőt képviselt.

Az elmondottak alapján megállapítható tehát, hogy a világháborút megelőző legutolsó békebeli esztendő állapotát véve alapul, Nagy-Magyarországnak a Cseh-Szlovákiához csatolt gyáriparából a gyárak számát tekintve eddig 28·6%-ot, a munkáslétszám szempontjából 28·5%-ot, a termelési érték alapján pedig 31·0%-ot kaptunk vissza. Természetesen a közölt adatok, — minthogy azok már több mint ¼ évszázaddal elmúlt állapotokra vonatkoznak — csak nagy vonalakban szolgálhatnak tájékoztatásul arra nézve, hogy a novemberi és márciusi visszacsatolások révén körülbelül mennyi térült meg Magyarországnak a Felvidéken elveszett gyáriparából, de azok nem alkalmasak arra, hogy a mai viszonyokat tükrözőtő adatokként véssenek figyelembe.

A most visszacsatolt kárpátaljai terület gyáriparának 1913. évi helyzetéről az említett statisztikai felvétel alapján az 1. számú táblázat tüntet fel néhány tájékoztató adatot. A szóbanforgó terület egész gyáriparának a jellegét a gazdag faállományú máramarosi erdőség közelsége adja meg. Ezért állt első helyen a faipar, melynek termelési értéke a tárgyalt terület egész gyáripari termelési értékének 41·9%-át tette; az alkalmazott munkások száma 39·7%-át, az erőgépek teljesítőképessége pedig 45·8%-át érte el az egész ruténföldi gyáripar munkáslétszámának, illetőleg gépi hajtóerejének. A faipar keretében különösen a fűrésztelepek jelentősége domborodott ki, az 1913. évben elért termelés értéke tekintetében pedig a perecsenyi fátelítő telepet illette meg az elsőség.

A faipart jelentőségben a vegyészeti ipar követte, amelyre ugyancsak az erdőségek közelsége nyomta rá a bélyegét, ugyanis a vegyészeti ipar körébe tartozó

1. Az 1939. év március havában visszacsatolt kárpátaljai rész gyáriparának főbb adatai az 1913. évben.
Principaux renseignements, relatifs à 1913, sur l'industrie manufacturière du territoire ruthène réincorporé à la Hongrie en mars 1939.

Iparágak megnevezése <i>Catégories d'industries</i>	Ipartelepek száma <i>Nombre des établissements</i>	A gyárakban foglalkoztatott munkások <i>Ouvriers occupés aux fabriq.</i>		Erőgépek teljesítőképessége <i>Puissance des forces matrices</i>		Termelési érték <i>Valeur de la production</i>		
		száma <i>nombr. abs.</i>	%	lóerő <i>CV</i>	%	Korona <i>Couronnes</i>	%	
Industries {	Vas- és fémpár — <i>sidérurgie et métallurgie</i>	3	445	7·0	577	14·0	903.011	5·4
	Kő-, agyag- és üvegipar — <i>de la pierre, poterie et verrerie</i>	6	794	12·4	410	10·0	1,081.918	6·4
	Ebből: — <i>Dont</i> : Kőbánya — <i>carrières</i>	3	497	7·8	335	8·2	556.598	3·3
	Üvegipar — <i>verrierie</i>	3	297	4·6	75	1·8	525.320	3·1
	Faipar — <i>du bois</i>	11	2.543	39·7	1.889	45·8	7,077.168	41·9
	Ebből: — <i>Dont</i> : Fűrésztelepek — <i>scieries</i>	6	1.943	30·3	1.615	39·4	3,702.539	21·9
	Élelmezési ipar — <i>de l'alimentation</i>	4	155	2·4	375	9·1	2,440.985	14·4
Vegyészeti ipar — <i>chimique</i>	3	2.465	38·5	869	21·1	5,393.174	31·9	
Összesen — <i>Totaux</i>	27*)	6.402	100·0	4.120	100·0	16,896.256	100·0	

*) Ezenkívül 3 gyárról az adatok nem voltak begyűjthetők. — *Il y avait encore 3 fabriques, pour lesquelles on n'a pu avoir des données.*

mind a három gyár főleg falepárlással foglalkozott. E gyárak között a Nagybocksón lévő Klotild Első Magyar Vegyipari r. t. gyára volt egyébként a tárgyalt területen a legnagyobb gyár, mely 1913-ban majdnem 3½ millió korona értékű termelést ért el s ez volt egyszersmind az egyetlen üzem, mely ezernél több (mintegy 1½ ezer) munkást foglalkoztatott.

Az elért termelési érték nagysága tekintetében a vegyészeti ipart az élelmezési ipar követte, az alkalmazott munkások számát nézve azonban a kő-, agyag- és üvegipart illetve meg sorrendben a harmadik hely. Az élelmezési ipar keretében egy malom s egy sörgyár emelkedett ki, körülbelül egy-egy millió korona termelési értékkel. Az 1 millió korona értékű termelést egyébként a tárgyalt területen összesen 6 gyár érte el és csupán 5 olyan gyár volt, amelynek termelése a százezer korona érték alatt maradt. A kő-, agyag- és üvegipart a telepek száma s az elért termelés értéke alapján a kőbányászat és az üveggyártás körülbelül egyenlő arányban képviselte. Az üveggyárak létesülésüket szintén az erdők közelségének köszönhették, amelyek bőségesen szolgáltatták az üveganyagolvasztáshoz szükséges tüzfát, a kibányászásra alkalmas hegyvidék pedig a kőbányászatot tette jelentőssé. Végül megemlíthető, hogy a ruténföld vasércincse két — egyenkint több mint 200 munkást foglalkoztató — vasgyár létesítését is maga után vonta.

A kárpátaljai gyáripar mai helyzetének megítélésére az 1930. évi cseh üzemi statisztika eredményei — legalább is abból a szempontból, hogy az adatok újabb keletűek — alkalmasabbnak látszanak, sajnos azonban a szóbanforgó felvétel révén csak az üzemek számára és alkalmazottaik létszámára vonatkozólag állanak rendelkezésre adatok és ezenkívül a felvételnél más szempontok szolgáltak alapul, mint a magyar gyáripari statisztikánál. A cseh statisztikai üzemi felvétel ugyanis a gyári jellegű ipartelepek körét lényegesen meghaladta szemben az 1913. évi magyar gyáripari statisztikai adatgyűjtéssel, amely mint említettük, kizárólag csak a legalább 20 munkást foglalkoztató gyári jellegű üzemeket vette számba. Az elmondottakat alátámasztják a közölt táblázatokban kimutatott adatok is, melyek szerint a ruténföldön az egy üzemre eső átlagos munkáslétszám a magyar statisztika alapján 237 főt, míg a cseh felvételnél csupán 23 főt tesz.

Az említett 1930. évi cseh üzemi statisztika eredményei közül a 2. számú táblázat első két fejezete alatt az egész Kárpátalja iparára vonatkozó adatok vannak fel tüntetve. Minthogy azonban Kárpátalja területéből mult év november havában egy keskeny sáv már visszakerült az anyaországhoz, a f. év március havában visszacsatolt ruténföld iparára vonatkozó adatok megállapítása végett az egész Kárpátaljáról szóló adatokból Kárpátaljának a mult év november havában visszacsatolt területére

vonatkozó adatok — amennyire azt a cseh statisztikai részletezés lehetővé tette — levonattak. A múlt év november havában visszacsatolt kárpátaljai területsáv Kárpátalja egész területének 10%-nál nem sokkal nagyobb hányadát teszi csupán, ipari szempontból azonban e kis terület — a három iparilag is fejlett város: Munkács, Ungvár és Beregszász miatt — az egész Kárpátalja iparának körülbelül $\frac{1}{3}$ -át foglalja magában. (2. sz. táblázat.)

2. Ipari üzemek és alkalmazottainak száma az 1930. évi cseh üzemi statisztika alapján.

Nombre, en 1930, des exploitations industrielles et des personnes y employées, d'après la statistique tchéco-slovaque des exploitations.

Iparágák megnevezése <i>Catégories d'industries</i>	Kárpátalja tartományban lévő — Dans la province subcarpathique		Az 1939. év március közepén visszacsatolt ruténföldön lévő <i>Sur le territoire ruthéne réincorporé en mars 1939</i>			
	i p a r i					
	üzemek <i>exploitations</i>	alkalmazottak <i>personnes employées</i>	üzemek <i>exploitations</i>			alkalmazottak <i>personnes employées</i>
	i n d u s t r i e l l e s					
	száma <i>nombres abs.</i>		száma <i>nombres abs.</i>	%	száma <i>nombres abs.</i>	%
Vas- és fémpár — <i>sidérurgie et métallurgie</i>	13	351	8	2.6	203	2.9
Villamos telepek — <i>établissements électriques</i>	17	129	13	4.3	64	0.9
Kő-, agyag- és üvegipar <i>de la pierre, poterie verrière.</i>	34	1.814	19	6.2	686	10.0
Faipar — <i>du bois.</i>	86	3.844	73	24.1	3.368	48.7
Kézipar — <i>de la brosse</i>	2	15	1	0.3	10	0.1
Ruházati ipar — <i>de l'habillement.</i>	1	20	—	—	—	—
Papíripar — <i>du papier</i>	4	74	2	0.7	17	0.2
Élelmezési ipar — <i>de l'alimentation.</i>	217	2.178	150	49.5	1.166	16.9
Vegyészeti ipar <i>chimique.</i>	11	1.398	8	2.7	1.341	19.4
Sokszorosítóipar <i>polygraphique.</i>	74	284	29	9.6	63	0.9
Összesen — Totaux	459	10.107	303	100.0	6.918	100.0

A f. év március havában visszaszerzett rutén területen a már említett cseh üzemi statisztika szerint az 1930. évben 303 üzem működött, amelyek összesen 6.918 alkalmazottat foglalkoztattak. Az üzemek száma tekintetében az élelmezési ipar állt az első helyen, melyet sorrendben a faipar, a sok-

szorosítóipar és a kőipar követett. Az alkalmazottak számát nézve a faipar illeti meg az elsőség és az élelmezési ipar a vegyészeti ipar után a harmadik helyen állt, a kőipar pedig ebből a szempontból is a negyedik helyet foglalja el. Általában véve tehát a cseh üzemi statisztika eredményei szerint 1930-ban is ugyanazok az iparágak voltak Kárpátalján jelentősek, mint 1913-ban.

A szóbanforgó terület gyáriparának 1938. évi állapotáról tájékoztató megbízható adatok majd csak a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal által végrehajtandó adatgyűjtés feldolgozása után fognak rendelkezésre állni. Addig is azonban az 1930. évi cseh statisztikai adatok, valamint a múlt év november havában a visszacsatolt felvidéki területen végrehajtott magyar statisztikai adatgyűjtés eredményei alapján talán lehet már a ruténföldi gyáripar 1938. évi állapotára is némi következtetéseket tenni. Mőd nyílik ugyanis a Felvidék múlt évben visszacsatolt területére vonatkozó magyar gyáripari statisztikai adatgyűjtés eredményeinek az ugyanerre a területre vonatkozó 1930. évi cseh üzemi statisztika eredményeivel való egybevetésére. Ezen az alapon — feltételezve a szlovákiai és a ruténföldi ipar alakulására közreható tényezők hasonlóságát — iparágankint kellő mérlegeléssel számítás végeztünk arra nézve, hogy a most visszacsatolt ruténföldre vonatkozó 1930. évi cseh üzemi statisztika eredményeiből az üzemek és az alkalmazottak száma tekintetében hozzávetőlegesen mennyi tartozhatik a gyáripar keretei közé. Az ilyen módon elvégzett becslésen alapuló számítás szerint a szóbanforgó területen mintegy 80 gyári jellegű ipartelepre és körülbelül 3.5 ezer gyári munkásra lehet számítani. Az üzemek száma tekintetében az első hely előreláthatólag a faipar illeti meg és az élelmezési ipar az 1930. évinél lényegesen kisebb telepszámmal a második helyet foglalja el s azt követi a kőipar és a vegyészeti ipar. Az alkalmazottak száma alapján azonban a vegyészeti ipar tehető az első helyre, melyet sorrendben a fa-, élelmezési- és kőipar követhet. A sokszorosító iparnak nincs olyan jelentősége, amint arra a cseh statisztika által 1930-ban kimutatott üzemek nagy száma révén következtetni lehetne, mert a cseh üzemi felvétel számbavette az egészen jelentéktelen nyomdákat is. A közölt eredmények szerint ugyanis az egy-

egy nyomdai üzemre átlagosan eső alkalmazottak száma alig haladja meg a 2 főt, míg a magyar statisztika csak a legalább 20 munkást foglalkoztató nyomdát tekinti gyári jellegűnek. Az 1913. évi magyar gyáripari statisztikával szemben azonban az 1938. évre vonatkozó gyáripari statisztika az időközben általánossá vált villamosítási törekvések következtében a Ruténföldön szintén be fog számolni a villamos energiát termelő, illetőleg elosztó iparágról is.

Egybevetve az eddigiekben tárgyalt két adatgyűjtésnek Kárpátalja iparára vonatkozó eredményeit, nem hagyható figyelmen kívül a cseheknek a ruténföldi ipar fejlődését gátló iparpolitikai törekvéseinek az adatok alakulásában is tükröződő hatása. Annak ellenére ugyanis, hogy a cseh statisztika az ipar lényegesen szélesebb területét vonta megfigyelési körébe, a legtöbb iparágban számottevően kevesebb alkalmazottat találunk 1930-ban, mint amennyi 1913-ban volt. Nagy visszaesés mutatkozik az alkalmazottak száma tekintetében a vegyészeti iparnál, a vasiparnál, továbbá a kő-, agyag- és üvegiparnál. A fa- és különösen az élelmezési ipar alkalmazottainak létszámánál mutatkozó emelkedés is csak látszólagos, aminek az a magyarázata, hogy a cseh statisztikában éppen ezekben az iparágakban a legnagyobb azoknak a kis üzemeknek a száma, amelyek a gyári jelleg mértékét nem érték el.

Meg kell említeni a kárpátaljai terület visszacsatolása révén a *bányászatunkban* bekövetkezett gazdagodásunkat is. Legnagyobb jelentőségű ebből a szempontból az ősi királyi aknaszlatinai sóbánya visszajutása. Megbízható adatok az aknaszlatinai sóbánya várható évi termeléséről ma még nem állnak rendelkezésre; kétségtelen azonban, hogy a szóbanforgó bánya az ország sószükségletét fedezni fogja. A háború óta e hiányzó bányaművelési ágnek a gazdasági életünkbe újból való bekapcsolódásával a külföldre utaltságunk mindenestre jelentős tehertől szabadul fel. Són kívül feltárt vasérckincse is van az északkeleti hegyvidéknek, mint-hogy pedig Magyarországnak ezen a vidéken annak felkutatására, hogy mit rejt a föld mélye, nagyobb gondot a múltban még nem fordítottak, remény van még egyéb természeti kincs (ásványolaj stb.) feltárására is.

Végül külön szót érdemel Kárpátalja *vizi erőiben* való gazdagsága. A hegyi partok által hordozott szabad energiának egy részét a csehek nagyobb tároló medencék létesítésével már a hasznos erőkifejtés szolgálatába kényszerítették, de ezen a téren még fontos gazdasági feladatok várnak megoldásra (öntözőgazdálkodás, vasútak villamosítása), hogy a majd szabad, egészséges fejlődésnek induló ruténföldi ipar erőszükségletét is lényegesen meghaladó olcsó erőforráshoz juthassunk.

Szalay Zoltán.

Pénzügy.

Finances.

Résumé. N'ayant que des données incomplètes, nous ne pouvons indiquer qu'à grandes lignes les établissements de crédit de la Subcarpathie. On peut constater qu'ils étaient dans une situation inférieure à celle des établissements de crédit analogues du territoire selon le traité de Trianon: il paraît donc que, sous ce rapport, les grandes banques tchéco-slovaques avaient négligé la Subcarpathie.

D'après le 79e volume des publications officielles de la Statistique tchéco-slovaque, nous indiquons les comptes de clôture relatifs à 1929 des 11 arrondissements existant à cette époque dans la Subcarpathie. Les comptes de clôture communaux montrent comparativement aux chiffres de Hongrie, une infériorité si frappante qu'il faut supposer que les dépenses communales indiquées par les chiffres tchéco-slovaques ne comprennent pas tous les frais.

*

Hitelintézetek.

A Cseh-Szlovákiától Magyarországhoz visszatért kárpátaljai terület hitelintézeteire vonatkozó alábbi adatok a Compass Finanzielles Jahrbuch című prágai évkönyv 1939. évi kötetéből vették. Ez a kötet 9 Ruténföldön székelő hitelintézetet sorol fel. Ezek közül csak 5-nek közli az 1937. évi mérlegeredményeit. A Kárpátalján működő hitel-szövetkezetek adatai nem állnak rendelkezésünkre.

Tekintettel arra, hogy a Compass adatai alapján csupán a Ruténföld helyi jellegű pénzügyintézeteinek helyzetéről és tevékenységéről lehet vázlatos képet adni és nem dönthető el, hogy milyen szerepet vittek a cseh-szlovák nagybankok fiókjai a Ruténföld életében, statisztikai támpontjaink a Kár-

egy nyomdai üzemre átlagosan eső alkalmazottak száma alig haladja meg a 2 főt, míg a magyar statisztika csak a legalább 20 munkást foglalkoztató nyomdát tekinti gyári jellegűnek. Az 1913. évi magyar gyáripari statisztikával szemben azonban az 1938. évre vonatkozó gyáripari statisztika az időközben általánossá vált villamosítási törekvések következtében a Ruténföldön szintén be fog számolni a villamos energiát termelő, illetőleg elosztó iparágról is.

Egybevetve az eddigiekben tárgyalt két adatgyűjtésnek Kárpátalja iparára vonatkozó eredményeit, nem hagyható figyelmen kívül a cseheknek a ruténföldi ipar fejlődését gátló iparpolitikai törekvéseinek az adatok alakulásában is tükröződő hatása. Annak ellenére ugyanis, hogy a cseh statisztika az ipar lényegesen szélesebb területét vonta megfigyelési körébe, a legtöbb iparágban számottevően kevesebb alkalmazottat találunk 1930-ban, mint amennyi 1913-ban volt. Nagy visszaesés mutatkozik az alkalmazottak száma tekintetében a vegyészeti iparnál, a vasiparnál, továbbá a kő-, agyag- és üvegiparnál. A fa- és különösen az élelmezési ipar alkalmazottainak létszámánál mutatkozó emelkedés is csak látszólagos, aminek az a magyarázata, hogy a cseh statisztikában éppen ezekben az iparágakban a legnagyobb azoknak a kis üzemeknek a száma, amelyek a gyári jelleg mértékét nem érték el.

Meg kell említeni a kárpátaljai terület visszacsatolása révén a *bányászatunkban* bekövetkezett gazdagodásunkat is. Legnagyobb jelentőségű ebből a szempontból az ősi királyi aknaszlatinai sóbánya visszajutása. Megbízható adatok az aknaszlatinai sóbánya várható évi termeléséről ma még nem állnak rendelkezésre; kétségtelen azonban, hogy a szóbanforgó bánya az ország sószükségletét fedezni fogja. A háború óta e hiányzó bányaművelési ágnek a gazdasági életünkbe újból való bekapcsolódásával a külföldre utaltságunk mindenestre jelentős tehertől szabadul fel. Són kívül feltárt vasérckincse is van az északkeleti hegyvidéknek, mint-hogy pedig Magyarországnak ezen a vidéken annak felkutatására, hogy mit rejt a föld mélye, nagyobb gondot a múltban még nem fordítottak, remény van még egyéb természeti kincs (ásványolaj stb.) feltárására is.

Végül külön szót érdemel Kárpátalja *vizi erőiben* való gazdagsága. A hegyi partok által hordozott szabad energiának egy részét a csehek nagyobb tároló medencék létesítésével már a hasznos erőkifejtés szolgálatába kényszerítették, de ezen a téren még fontos gazdasági feladatok várnak megoldásra (öntözőgazdálkodás, vasútak villamosítása), hogy a majd szabad, egészséges fejlődésnek induló ruténföldi ipar erőszükségletét is lényegesen meghaladó olcsó erőforráshoz juthassunk.

Szalay Zoltán.

Pénzügy.

Finances.

Résumé. N'ayant que des données incomplètes, nous ne pouvons indiquer qu'à grandes lignes les établissements de crédit de la Subcarpathie. On peut constater qu'ils étaient dans une situation inférieure à celle des établissements de crédit analogues du territoire selon le traité de Trianon: il paraît donc que, sous ce rapport, les grandes banques tchéco-slovaques avaient négligé la Subcarpathie.

D'après le 79e volume des publications officielles de la Statistique tchéco-slovaque, nous indiquons les comptes de clôture relatifs à 1929 des 11 arrondissements existant à cette époque dans la Subcarpathie. Les comptes de clôture communaux montrent comparativement aux chiffres de Hongrie, une infériorité si frappante qu'il faut supposer que les dépenses communales indiquées par les chiffres tchéco-slovaques ne comprennent pas tous les frais.

*

Hitelintézetek.

A Cseh-Szlovákiától Magyarországhoz visszatért kárpátaljai terület hitelintézeteire vonatkozó alábbi adatok a Compass Finanzielles Jahrbuch című prágai évkönyv 1939. évi kötetéből vétettek. Ez a kötet 9 Ruténföldön székelő hitelintézetet sorol fel. Ezek közül csak 5-nek közli az 1937. évi mérlegeredményeit. A Kárpátalján működő hitel-szövetkezetek adatai nem állnak rendelkezésünkre.

Tekintettel arra, hogy a Compass adatai alapján csupán a Ruténföld helyi jellegű pénzügyintézeteinek helyzetéről és tevékenységéről lehet vázlatos képet adni és nem dönthető el, hogy milyen szerepet vittek a cseh-szlovák nagybankok fiókjai a Ruténföld életében, statisztikai támpontjaink a Kár-

pátalja hitelintézeti viszonyait csak részben derítik fel. A cseh-szlovák gazdasági élet ismerete valószínűsíti, hogy a Ruténföldön kívül székelő cseh-szlovák bankok szerepe jelentékeny volt. A Compass által nyilvánított 5 helyi jellegű bank egyesített mérlegeredménye 1.185 ezer pengőt (6.857 ezer cs. K) tesz, melyből az alaptőke összege 117 ezer P (677 ezer cs. K), a tartalékalapoké 61 ezer P (350 ezer cs. K), a takarékbetéteké 796 ezer P (4.606 cs. K). A vagyondal egyes tételei közül a készpénz 91 ezer P-vel (528 ezer cs. K), a váltótárca 752 ezer P-vel (4.347 ezer cs. K) szerepel. Ha ezeket az adatokat Magyarország hasonló lélekszámú és a lehetőségig hasonló földrajzi és gazdasági jellegű területén működő helyi jellegű pénzintézetek adataival vetjük össze, a szóbanlevő ruténföldi intézetek helyzetének erős inferioritását kell megállapítanunk és ez a megállapítás egyben a cseh-szlovák nagybankok ruténföldi erőteljes szerepének valószínűségét támasztja alá. Ez összehasonlítás alapján feltűnik a magyarországi helyi intézetek nagyobb tőkeereje, ami a ruténföldi bankok fentebb említett 117 ezer P összesített alaptőkeállományával szemben több millió pengőt kitevő összeg. Az egyes üzletágak közül a takarékbetéti üzletág az, amelynek viszonylagosan erősebb fejlettsége a kárpátaljai bankoknál megállapítható. Ez a tünet a Felvidék visszakerült pénzintézeteinél általános és a cseh-szlovák pénzügyek általános struktúrájával magyarázható.

Községi háztartás.

Az 1932. évi hivatalos cseh-szlovák statisztikai kiadványsorozat 79. kötete az 1939

március 15—18-án visszatért kárpátaljai rész (11 cseh-szlovák politikai kerület, illetve járás) 1929. évi zárszámadási kiadásainak végösszegét 11·3 millió cseh koronában, azaz 1·9 millió pengőben állapítja meg. A zárszámadási főcsoportok taglalása és a magyar községi zárszámadási tételekkel való összevetése az azok szerkesztésénél való elvi és technikai különbségek folytán nehézségekbe ütközik. Mégsem lesz talán érdektelen általánosságban megemlíteni, hogy az 1·9 millió pengős összkiadás egyes főbb csoportjai között első helyet 579.000 pengővel — az összkiadás kb. $\frac{1}{3}$ -ával a központi igazgatás jelenti. A községi vagyongazgatás (232.000 P-vel) és a közlekedésügy (196 ezer P-vel) ugyancsak a kiadási oldal jelentősebb tételeiként szerepelnek.

Rendkívül alacsony az átlagosan egy községi lakosra eső kiadási összeg, mely kb. 3·5 P, míg Magyarországon az átlagosan egy-egy községi lakosra eső költségvetési kiadás 1934-ben 12·8 pengőt tett ki. Még ha feltételezzük is, hogy a cseh-szlovák államban lényegesen kevesebb feladat hárult a községi igazgatásra és háztartásra, mint Magyarországon, gondolnunk kell arra, hogy az itt kimutatott kiadási összegek nem foglalják magukban az összes olyan költségeket, amelyek a községi életben felmerültek. A felhasznált statisztika e tekintetben való gyengéire mutat az a körülmény is, hogy a bevételi oldalon 15·5 millió cseh-koronás, azaz 2·6 millió pengős végeredmény mutatkozik az összkiadás 11·3 millió cseh korona, azaz 1·9 millió pengőjével szemben.

Sztankóczy György dr.

Közoktatás.

Instruction publique.

Résumé. Dans les tableaux ci-dessous, nous indiquons l'instruction publique sur le territoire subcarpathique pour la veille de la guerre d'après les documents hongrois et pour l'année scolaire 1935—36, d'après la Statistique officielle tchécoslovaque. — En 1935—36, il fonctionnait sur ce territoire, appelé Russie subcarpathique sous le régime tchéco-slovaque, 1 Ecole supérieure de théologie, 10 écoles du second degré, 12 écoles professionnelles, 146 écoles complémentaires et 911 écoles primaires élémentaires.

*

A felszabadult „Kárpátalja“ közoktatásügyéről az elszakítás előtti magyar, valamint a volt cseh-szlovák statisztikai hivatal által végrehajtott adatgyűjtések eredményei tájékoztatnak. Az 1. sz. táblán a közoktatásügy 1913/14. évi főbb adatait közöljük, a 2. és 3. sz. táblák pedig a cseh-szlovák állami statisztikai hivatal adatközlései alapján az 1935/36. tanévre vonatkozó adatokat ismertetik. Az adatok összeállításánál az a terület vétetett alapul, amely terület a volt

pátalja hitelintézeti viszonyait csak részben derítik fel. A cseh-szlovák gazdasági élet ismerete valószínűsíti, hogy a Ruténföldön kívül székelő cseh-szlovák bankok szerepe jelentékeny volt. A Compass által nyilvánított 5 helyi jellegű bank egyesített mérlegeredménye 1.185 ezer pengőt (6.857 ezer cs. K) tesz, melyből az alaptőke összege 117 ezer P (677 ezer cs. K), a tartalékalapoké 61 ezer P (350 ezer cs. K), a takarékbetéteké 796 ezer P (4.606 cs. K). A vagyondoldal egyes tételei közül a készpénz 91 ezer P-vel (528 ezer cs. K), a váltótárca 752 ezer P-vel (4.347 ezer cs. K) szerepel. Ha ezeket az adatokat Magyarország hasonló lélekszámú és a lehetőségig hasonló földrajzi és gazdasági jellegű területén működő helyi jellegű pénzintézetek adataival vetjük össze, a szóbanlevő ruténföldi intézetek helyzetének erős inferioritását kell megállapítanunk és ez a megállapítás egyben a cseh-szlovák nagybankok ruténföldi erőteljes szerepének valószínűségét támasztja alá. Ez összehasonlítás alapján feltűnik a magyarországi helyi intézetek nagyobb tőkeereje, ami a ruténföldi bankok fentebb említett 117 ezer P összesített alaptőkeállományával szemben több millió pengőt kitevő összeg. Az egyes üzletágak közül a takarékbetéti üzletág az, amelynek viszonylagosan erősebb fejlettsége a kárpátaljai bankoknál megállapítható. Ez a tünet a Felvidék visszakerült pénzintézeteinél általános és a cseh-szlovák pénzügyek általános struktúrájával magyarázható.

Községi háztartás.

Az 1932. évi hivatalos cseh-szlovák statisztikai kiadványsorozat 79. kötete az 1939

március 15—18-án visszatért kárpátaljai rész (11 cseh-szlovák politikai kerület, illetve járás) 1929. évi zárszámadási kiadásainak végösszegét 11·3 millió cseh koronában, azaz 1·9 millió pengőben állapítja meg. A zárszámadási főcsoportok taglalása és a magyar községi zárszámadási tételekkel való összevetése az azok szerkesztésénél való elvi és technikai különbségek folytán nehézségekbe ütközik. Mégsem lesz talán érdektelen általánosságban megemlíteni, hogy az 1·9 millió pengős összkiadás egyes főbb csoportjai között első helyet 579.000 pengővel — az összkiadás kb. $\frac{1}{3}$ -ával a központi igazgatás jelenti. A községi vagyongazgatás (232.000 P-vel) és a közlekedésügy (196 ezer P-vel) ugyancsak a kiadási oldal jelentősebb tételeiként szerepelnek.

Rendkívül alacsony az átlagosan egy községi lakosra eső kiadási összeg, mely kb. 3·5 P, míg Magyarországon az átlagosan egy-egy községi lakosra eső költségvetési kiadás 1934-ben 12·8 pengőt tett ki. Még ha feltételezzük is, hogy a cseh-szlovák államban lényegesen kevesebb feladat hárult a községi igazgatásra és háztartásra, mint Magyarországon, gondolnunk kell arra, hogy az itt kimutatott kiadási összegek nem foglalják magukban az összes olyan költségeket, amelyek a községi életben felmerültek. A felhasznált statisztika e tekintetben való gyengéire mutat az a körülmény is, hogy a bevételi oldalon 15·5 millió cseh-koronás, azaz 2·6 millió pengős végeredmény mutatkozik az összkiadás 11·3 millió cseh korona, azaz 1·9 millió pengőjével szemben.

Sztankóczy György dr.

Közoktatás.

Instruction publique.

Résumé. Dans les tableaux ci-dessous, nous indiquons l'instruction publique sur le territoire subcarpathique pour la veille de la guerre d'après les documents hongrois et pour l'année scolaire 1935—36, d'après la Statistique officielle tchécoslovaque. — En 1935—36, il fonctionnait sur ce territoire, appelé Russie subcarpathique sous le régime tchéco-slovaque, 1 Ecole supérieure de théologie, 10 écoles du second degré, 12 écoles professionnelles, 146 écoles complémentaires et 911 écoles primaires élémentaires.

*

A felszabadult „Kárpátalja“ közoktatásügyéről az elszakítás előtti magyar, valamint a volt cseh-szlovák statisztikai hivatal által végrehajtott adatgyűjtések eredményei tájékoztatnak. Az 1. sz. táblán a közoktatásügy 1913/14. évi főbb adatait közöljük, a 2. és 3. sz. táblák pedig a cseh-szlovák állami statisztikai hivatal adatközlései alapján az 1935/36. tanévre vonatkozó adatokat ismertetik. Az adatok összeállításánál az a terület vétetett alapul, amely terület a volt

1. A „Kárpátalja“ fontosabb közoktatásügyi adatai az 1913/14. tanévben.

Principales données sur le territoire subcarpathique pour l'année scolaire 1913-14.

Iskolafaj — Genres d'écoles	N o m b r e d e s		
	Iskolák écoles	Tanerők membres du personnel enseignant	Tanulók élèves
s z á m a			
Az 1938. november havában visszacsatolt területrészt.			
<i>Partie réincorporée en novembre 1938.</i>			
Rendes kisdédvők — <i>Maternelles ordinaires</i>	28	31	2.811
Allandó menedékház — <i>Asile permanent</i>	1	1	126
Nyári menedékházak — <i>Asiles d'été</i>	19	19	1.169
Óvóintézetek összesen — <i>Maternelles au total</i>	48	51	4.106
Elemi mindennapi iskolák — <i>Ecoles primaires élémentaires dites quoti-</i> <i>diennes</i>	142	294	16.226
Iparostanonc-iskolák — <i>Ecoles d'apprentis d'industrie</i>	5	41	1.076
Kereskedőtanonc-iskola — <i>Ecole d'apprentis de commerce</i>	1	3	63
Polgári iskolák — <i>Ecoles primaires supérieures</i>	5	49	1.113
Tanítóképző-intézet — <i>Ecole normale primaire d'instituteurs</i>	1	12	164
Tanítónőképző-intézet — " " " <i>d'institutrices</i>	1	11	119
Középiskolák — <i>Etablissements d'enseignement secondaire</i>	4	79	1.488
Hittudományi főiskola — <i>Ecole supérieure de théologie</i>	1	.	59
Az 1939 március közepén visszacsatolt területrészt.			
<i>Territoire réincorporé en mars 1939.</i>			
Rendes kisdédvők — <i>Maternelles ordinaires</i>	79	79	5.346
Allandó menedékházak — <i>Asiles permanents</i>	2	2	174
Nyári menedékházak — <i>Asiles d'été</i>	5	5	186
Óvóintézetek összesen — <i>Maternelles au total</i>	86	86	5.706
Elemi mindennapi iskolák — <i>Ecoles primaires élémentaires dites quoti-</i> <i>diennes</i>	520	767	44.018
Iparostanonc-iskolák — <i>Ecoles d'apprentis d'industrie</i>	2	12	165
Kereskedőtanonc-iskola — <i>Ecole d'apprentis de commerce</i>	—	—	—
Polgári iskolák — <i>Ecoles primaires supérieures</i>	4	27	655
Tanítóképző-intézet — <i>Ecole normale primaire d'instituteurs</i>	—	—	—
Tanítónőképző-intézet — " " " <i>d'institutrices</i>	—	—	—
Középiskolák — <i>Etablissements d'enseignement secondaire</i>	—	—	—
Hittudományi főiskola — <i>Ecole supérieure de théologie</i>	—	—	—
„Kárpátalja“ összesen — <i>Total du territoire subcarpathique</i>			
Rendes kisdédvők — <i>Maternelles ordinaires</i>	107	110	8.157
Allandó menedékházak — <i>Asiles permanents</i>	3	3	300
Nyári menedékházak — <i>Asiles d'été</i>	24	24	1.355
Óvóintézetek összesen — <i>Maternelles au total</i>	134	137	9.812
Elemi mindennapi iskolák — <i>Ecoles primaires élémentaires dites quoti-</i> <i>diennes</i>	662	1.061	60.244
Iparostanonc-iskolák — <i>Ecoles d'apprentis d'industrie</i>	7	53	1.241
Kereskedőtanonc-iskola — <i>Ecole d'apprentis de commerce</i>	1	3	63
Polgári iskolák — <i>Ecoles primaires supérieures</i>	9	76	1.768
Tanítóképző-intézet — <i>Ecole normale primaire d'instituteurs</i>	1	12	164
Tanítónőképző-intézet — " " " <i>d'institutrices</i>	1	11	119
Középiskolák — <i>Etablissements d'enseignement secondaire</i>	4	79	1.488
Hittudományi főiskola — <i>Ecole supérieure de théologie</i>	1	.	59

Cseh-Szlovákia keretében mint külön tartomány szerepelt.

A kétféle adatmegállapítás között eltelt 22 év alatt a fontosabb iskolafajok számában a következő változások észlelhetők:

Az iskolák fokozata	1913/14	1935/36
Óvóintézetek	134	130
Elemi népiskolák	662	744
Tanonciskolák	8	34
Polgári iskolák	9	33
Középiskolák	4	7
Felső kereskedelmi iskolák	—	1
Képzőintézetek	2	3

Az adatok szerint tehát — az óvóintézetektől eltekintve — az összes iskolák száma lényegesen gyarapodott. Természetesen figyelembe kell vennünk, hogy a több mint két évtized alatt egyrészt a népesség száma is lényegesen gyarapodott, másrészt pedig, hogy ezalatt az idő alatt a közoktatásügy szervezete, a tankötelesek beiskolázása, általában a népesség kultúrigénye Európa minden államában lendületes fejlődést mutat. Az 1913/14. tanév folyamán az elemi népiskolákba a Ruténföld területén 60.244 tanuló járt, az 1935/36. tanévben pedig már 143.280 tanuló. Különösen feltűnő a tanonciskolák számának nagyarányú emelkedése; ha azonban a tanonciskolába járó tanulók számát nézzük — 1913/14-ben a tanonciskolákba járó tanulók száma 1.304, 1935/36-ban pedig 1.402 volt — csak lényegtelen különbséget észlelhetünk. Egyes tanonciskolák benépesedése tehát újabban igen gyér volt.

Meglepő azonban, hogy a kisdedovási terén nemcsak hogy fejlődés nem következett be a háború előtti helyzethez képest, hanem visszaesés észlelhető. A kisdedovási terén pedig éppen a nehéz anyagi viszonyok között élő népesség körében van igen nagy jelentősége.

Az adatok szerint az 1935/36. tanév folyamán a ruténföldi óvóintézetekben összesen 8.000 gyermek részesült gondozásban s ezek közül 1.621 (20,3%) magyar és 3.341 (41,8%) rutén volt. Az alsó-, középfokú és szakiskolák összes tanulói közül a magyar nemzetiségűek aránya 14,7%-ot és a rutén nemzetiségűeké 63,7%-ot tett.

Figyelembe kell azonban vennünk, hogy a cseh-szlovák adatközlés a zsidó nemzetiségűeket külön tünteti fel, akik között nagyobb számban szerepelhettek ma-

gyar anyanyelvűek is. Az 1935/36. tanév folyamán pl. az elemi népiskolákban 19.675 zsidó vallású tanuló végezte tanulmányait, akik közül a cseh-szlovák adatközlés 19.308 tanuló — tehát majdnem az összes zsidó vallású tanulókat — zsidó nemzetiségűnek mutat ki. A tiszta magyar tanítási nyelvű elemi népiskolákba 770 zsidó vallású tanuló járt, akik közül 657 tanuló mint zsidó nemzetiségű szerepelt. A rutén-magyar vegyes tanítási nyelvű iskolák magyar tagozataiba járó 324 zsidó vallású tanuló közül 292 volt zsidó nemzetiségű.

Tiszta magyar tanítási nyelvű polgári iskola a Ruténföldön nem működött. A rutén-magyar vegyes tanítási nyelvű polgári iskolák magyar tagozataiba járó 165 zsidó vallású tanuló kivétel nélkül mint zsidó nemzetiségű volt kimutatva. Megközelítően ez volt azonban a helyzet a „Kárpátalja“ más tannyelvű polgári iskoláinál is, amennyiben az összes polgári iskolákba 2.312 zsidó vallású tanuló járt, akik közül 2.213-at tett a zsidó nemzetiségűek száma. Ez a rendszer érvényesült a középiskolákban és a tanítóképző-intézetekben is, amely iskolákban a zsidó vallású tanulók száma összesen 1.007, a zsidó nemzetiségűeké pedig 853 volt.

A 3. sz. tábla a hivatalos cseh-szlovák adatközlés alapján a fontosabb iskolafajok szerinti csoportosításban áttekintést ad Cseh-Szlovákia egész közoktatásügyéről. Ez a tábla iskolafajokon belül a tanítás nyelve szerint tünteti fel a volt cseh-szlovák állam területén az 1935/36. tanévben működött iskolák és osztályok számát, valamint a tanulók számát s ebből kiemeli a Szlovákia és a „Kárpátalja“ területére vonatkozó adatokat.

A tábla adataiból kitűnik, hogy a rutén (orosz, ukrán) tanítási nyelvű iskolák egy része nem „Kárpátalján“ működött, más szóval rutén népesség a Ruténföldnek nevezett területen kívül is olyan nagy tömegben és zárt egységben élt, hogy részükre külön rutén tanítási nyelvű iskolákat kellett fenntartani. A 630 rutén tanítási nyelvű elemi népiskola közül szlovák területen működött 132, a továbbképző iskolák közül három és még a középiskolák közül is egy iskola szlovák területre jutott, nem említve a vegyes tanítási nyelvű iskolák rutén tagozatait. Ezek az adatok is azt bizonyítják tehát, hogy Ruténföld területi meghatározása nem a nyelvhatárok figyelembevételével történt.

2. A közoktatásügy fontosabb adatai „Kárpátalján” az 1935/36. tanévben a cseh-szlovák állami statisztikai hivatal adatközlései alapján.

Principaux renseignements concernant l'instruction publique sur le territoire subcarpathique dans l'année scolaire 1935-36, d'après l'Office de statistique de l'Etat tchéco-slovaque.

Az iskolák (intézetek) fokozata, jellege, a tanítás nyelve Degré et caractère des écoles (et des établissements), langue d'enseignement	Nombre		A tanerők száma Nombre des membres du personnel enseignant		A tanulók — Elèves					
	Az iskolák — des écoles száma	Az osztályok — des classes	összesen — au total	közül nő — dont femmes	összes száma — au total	közül — dont			nemzetisége de nationalité	
						leány — j. filles	citoyens		nemzetisége de nationalité	
							cseh-szlovák tchéco-slovaques	külföldi - étrangers	rutén (magyarországi, ukrán, orosz) — ruthène (grande russe, ukrainien-ne russe)	magyar — hongroise
Kisdedővő-intézetek és gyermekmenhelyek. Maternelles et asiles (refuges) pour enfants.										
a) Az intézetek jellege. — Suivant le caractère de l'établissement.										
Etablissements										
Állami — de l'Etat	123	—	274	274	7.555	4.282	7.543	12	3.262	1.331
Községi — communaux	1	—	1	1	50	33	50	—	1	49
Római katolikus — catholiques r.	5	—	9	9	344	196	344	—	34	239
Görög katolikus — gréco-catholiques	1	—	2	2	51	26	49	2	44	2
Összesen — Totaux	130	—	286	286	8.000	4.537	7.986	14	3.341	1.621
b) Foglalkoztatási nyelv. — Langue employée.										
Rutén — le ruthène	65	—	155	155	4.216	2.378	4.214	2	2.849	510
Cseh-szlovák — le tchéco-slovaque	46	—	87	87	2.430	1.438	2.419	11	251	339
Német — l'allemand	1	—	3	3	85	41	85	—	6	6
Magyar — le hongrois	13	—	25	25	819	453	818	1	21	742
Rutén és cseh-szlovák — le ruthène et le tchéco-slovaque	5	—	16	16	450	227	450	—	214	24
Összesen — Totaux	130	—	286	286	8.000	4.537	7.986	14	3.341	1.621
Elemi népiskolák. — Ecoles primaires élémentaires.										
a) Az iskolák jellege. — Suivant le caractère de l'établissement.										
Ecoles										
Állami — de l'Etat	614	3.001	2.887	1.165	130.328	64.168	130.062	266	91.339	13.191
Községi — communaux	4	11	11	3	568	285	566	2	138	270
Római katolikus — catholiques r.	30	59	56	24	3.039	1.792	3.034	5	125	1.716
Görög katolikus — gréco-catholiques	38	67	62	19	3.356	1.652	3.353	3	2.700	472
Görög katolikus gyakorló iskola — des écoles normales prim. gréco-catholiques	2	3	3	1	90	33	87	3	72	16
Református — calvinistes	48	82	80	27	4.673	2.342	4.670	3	13	4.562
Izraelita felekezeti — de la confession israélite	1	9	9	5	475	222	475	—	—	—
Izr. egyesületi — d'associations israélites	7	16	16	8	751	378	738	13	—	—
Összesen — Totaux	744	3.248	3.124	1.252	143.280	70.872	142.985	295	94.387	20.227
b) Tanítási nyelv. — Langue d'enseignement.										
Rutén — le ruthène	415	1.996	1.887	774	91.517	44.934	91.428	89	85.583	1.214
Cseh-szlovák — le tchéco-slovaque	162	578	578	210	20.293	10.129	20.142	151	1.622	1.671
Német — l'allemand	15	28	25	5	1.458	754	1.441	17	33	3
Magyar — le hongrois	103	259	259	112	13.114	6.369	13.097	17	60	12.388
Román — le roumain	3	22	22	3	1.009	473	1.009	—	—	—
Héber — l'hébreu	7	16	16	8	751	378	738	13	—	—
Rutén és cseh-szlovák — le ruthène et le tchéco-slovaque	9	80	72	25	3.488	1.719	3.485	3	2.786	1
Rutén és német — le ruthène et l'allemand	7	56	55	19	2.458	1.218	2.458	—	1.735	100

Az iskolák (intézetek) fokozata, jellege, a tanítás nyelve <i>Degré et caractère des écoles (et des établissements), langue d'enseignement</i>	Nombre		A tanerök száma <i>Nombre des membres du personnel enseignant</i>		A tanulók — <i>Elèves</i>					
	Az iskolák — <i>des écoles</i> száma	Az osztályok — <i>des classes</i>	Összesen — <i>au total</i>	közül nő — <i>dont femmes</i>	Összes száma — <i>au total</i>	közül — <i>dont</i>			nemzetisége <i>de nationalité</i>	
						leány — <i>l. filles</i>	<i>citoyens</i>		ruten (nagyorosz, ukrán, orosz) — <i>ruthène (grande russe, ukrainienne, russe)</i>	magyar — <i>hongroise</i>
	cseh-szlovák <i>tchéco-slovaques</i>	külföldi — <i>étrangers</i>								
Rutén és magyar — <i>le ruthène et le hongrois</i>	16	137	135	63	6.192	3.503	6.192	—	2.352	3.311
Rutén és román — <i>le ruthène et le roumain</i>	1	11	11	2	463	254	463	—	5	4
Cseh-szlovák és magyar — <i>le tchéco-slovaque et le hongrois</i>	3	32	32	14	1.223	570	1.220	3	3	652
Rutén, cseh-szlovák és magyar — <i>le ruthène, le tchéco-slovaque et le hongrois</i>	2	16	15	8	639	306	637	2	89	491
Rutén, német és magyar — <i>le ruthène, l'allemand et le hongrois</i>	1	17	17	9	675	265	675	—	119	392
Összesen — <i>Totaux</i>	744	3.248	3.124	1.252	143.280	70.872	142.985	295	94.387	20.227
Polgári iskolák. — <i>Ecoles primaires supérieures.</i>										
<i>a) Az iskola jellege. — <i>Suivant le caractère.</i></i>										
Állami — <i>Ecoles de l'Etat</i>	32	249	287	94	9.549	4.438	9.464	85	3.892	1.664
Görög katolikus — <i>Ecole gréco-cath.</i>	1	5	7	7	215	215	210	5	137	54
Összesen — <i>Totaux</i>	33	254	294	101	9.764	4.653	9.674	90	4.029	1.718
<i>b) Tanítási nyelv. — <i>Langue d'enseignement.</i></i>										
Rutén — <i>le ruthène</i>	13	77	89	33	2.951	1.301	2.928	23	2.321	253
Cseh-szlovák — <i>le tchéco-slovaque</i>	15	88	97	31	3.003	1.560	2.970	33	90	297
Rutén és cseh-szlovák — <i>le ruthène et le tchéco-slovaque</i>	1	6	8	3	167	65	167	—	133	3
Rutén és magyar — <i>le ruthène et le hongrois</i>	3	46	59	24	1.841	826	1.808	33	782	755
Rutén, cseh-szlovák, német és magyar — <i>le ruthène, le tchéco-slovaque, l'allemand et le hongrois</i>	1	37	41	10	1.802	901	1.801	1	703	310
Összesen — <i>Totaux</i>	33	254	294	101	9.764	4.653	9.674	90	4.029	1.718
Középiskolák. — <i>Etablissements d'enseignement secondaire.</i>										
<i>a) Rutén tanítási nyelvű. — <i>Enseignant en ruthène.</i></i>										
Reálgimnázium — „ <i>Réal-gymnases</i> “	4	56	97	23	2.081	635	2.054	27	1.679	206
Tanítóképző-intézet — <i>Ecoles normales primaires</i>	3	13	38	8	523	257	520	3	442	49
Összesen — <i>Totaux</i>	7	69	135	31	2.604	892	2.574	30	2.121	255
<i>b) Cseh-szlovák tanítási nyelvű. — <i>Enseignant en tchéco-slovaque.</i></i>										
Reálgimnázium — „ <i>Réal-gymnases</i> “	1	30	54	10	1.052	395	1.039	13	23	169
Reform.-reálgimnázium — „ <i>Réal-gymnases dites réformés</i> “	2	12	15	5	426	142	411	15	—	—
Tanítóképző-intézet — <i>Ecoles normales primaires d'instituteurs</i>	—	4	6	1	140	70	140	—	6	9
Összesen — <i>Totaux</i>	3	46	75	16	1.618	607	1.590	28	29	178

Az iskolák (intézetek) fokozata, jellege, a tanítás nyelve <i>Degré et caractère des écoles (et des établissements), langue d'enseignement</i>	Nombre		A tanerök száma Nombre des membres du personnel enseignant		A tanulók — Elèves					
	Az iskolák — des écoles száma	Az osztályok — des classes	összesen — au total	közül nő — dont femmes	összes száma — au total	közül — dont			nemzetisége de nationalité	
						leány — j. filles	citoyens		magyar — hongroise	
	cseh-szlovák tchéco-slovaques	külföldi - étrangers	rutén (magyarosz, ukrán orosz) — ruthène (grande russe, ukrainienne, russe)							
<i>c) Magyar tanítási nyelvű. — Enseignant en hongrois</i>										
Reálgimnázium — „Réal-gymnases“	—	14	25	5	604	225	570	34	4	415
Középiskolák mindössze — Total général des établissements d'enseignement second. .	10	129	235	52	4.826	1.724	4.734	92	2.154	848
Hittudományi főiskola. — <i>Ecole supérieure de théologie.</i>										
Görög katolikus jellegű, Ungvár — <i>gréco-catholique, à Ungvár</i>	1	4	7	—	82	—	76	6	60	10
Szakiskolák (1934/35). — Ecoles professionnelles (1934-1935).										
Mezőgazdasági szakiskolák. — Ecoles professionn. d'agriculture.										
<i>A tanítás nyelve: rutén. — Enseignant en ruthène.</i>										
Mezőgazdasági szakiskola — <i>Ecole prof. d'agriculture</i>	1	1	7	—	15	—	15	—	12	—
Egyéves mezőgazdasági iskola — <i>Ecoles d'agriculture avec une année d'étude</i>	2	2	7	—	39	—	39	—	36	2
Alsófokú erdészeti iskola — <i>Ecole forestière du degré inférieur</i>	1	1	6	—	20	—	20	—	10	—
<i>Összesen — Totaux</i>	4	4	20	—	74	—	74	—	58	2
Mezőgazdasági népiskolák. — Ecoles primaires d'agriculture.										
<i>A tanítás nyelve: — Enseignant en:</i>										
Rutén — <i>ruthène</i>	91	133	128	38	3.609	1.411	3.608	1	3.479	11
Magyar — <i>hongrois</i>	14	23	27	9	635	342	635	—	14	595
Román — <i>roumain</i>	2	2	2	—	54	—	54	—	—	—
Rutén és cseh-szlovák — <i>ruthène et tchéco-slovaque</i>	1	3	3	2	85	46	85	—	65	—
Rutén és magyar — <i>ruthène et hongrois</i>	3	6	6	—	263	126	263	—	128	134
<i>Összesen — Totaux</i>	111	167	166	49	4.646	1.925	4.645	1	3.686	740
Kereskedelmi iskolák. — Ecoles de commerce.										
<i>a) Rutén tanítási nyelvű — Enseignant en ruthène.</i>										
Nyilvános kereskedelmi iskola — <i>Ecole publique de commerce</i>	1	4	4	1	89	25	86	3	38	17
<i>b) Magyar tanítási nyelvű. — Enseignant en hongrois.</i>										
Önálló kereskedőtanonc iskola — <i>Ecole autonome d'apprentis de commerce</i>	1	2	6	—	28	1	28	—	—	11

Az iskolák (intézetek) fokozata, jellege, a tanítás nyelve <i>Degré et caractère des écoles (et des établissements), langue d'enseignement</i>	Nombre		A tanerök száma <i>Nombre des membres du personnel enseignant</i>		A tanulók — <i>Elèves</i>					
	Az iskolák — <i>des écoles</i> száma	Az osztályok — <i>des classes</i>	összesen — <i>au total</i>	közül nő — <i>dont femmes</i>	összes száma — <i>au total</i>	közül — <i>dont</i>			nemzetisége <i>de nationalité</i>	
						leány — <i>j. filles</i>	<i>citoyens</i>		ruten (magyarországi rutén) — <i>ruthène (grande russe, ukrainienne, russe)</i>	magyar — <i>hongroise</i>
	cseh-szlovák <i>tchéco-slovaques</i> állampolgár	külföldi — <i>étrangers</i>								
<i>c) Rutén és cseh-szlovák tanítási nyelvű. Enseignant en ruthène et tchéco-slov.</i> Nyilvános kereskedelmi iskola — <i>Ecole publique de commerce</i>	1	6	8	1	160	59	147	13	43	13
<i>d) Rutén és magyar tanítási nyelvű. Enseignant en ruthène et hongrois</i> Kereskedelmi akadémia — „ <i>Académie</i> “ de commerce	1	13	20	1	421	93	403	18	120	125
Kereskedelmi iskolák összesen — <i>Total des écoles de commerce</i>	4	25	38	3	698	178	664	34	201	166
Ipari szakiskolák. — <i>Ecoles professionnelles d'industrie.</i> <i>Tanítási nyelv: rutén — Enseignant en ruthène</i>										
<i>Ecoles prof.</i> } Faipari szakiskola — <i>d'industrie du bois</i>	2	9	12	1	39	—	39	—	31	3
} Fémipari szakiskola — <i>d'industrie métall.</i>	1	3	7	—	45	—	45	—	14	15
Összesen — <i>Totaux</i>	3	12	19	1	84	—	84	—	45	18
Iparostanonc iskolák. — <i>Ecoles d'apprentis d'industrie.</i> <i>a) Rutén tanítási nyelvű. — Enseignant en ruthène</i>										
Általános irányú iskola — <i>Ecoles donnant un enseignement d'ordre général</i>	8	22	34	—	277	25	277	—	87	38
Szakirányú iskola — <i>Ecole professionnelle</i>	1	5	10	1	67	12	67	—	28	20
Összesen — <i>Totaux</i>	9	27	44	1	344	37	344	—	115	58
<i>b) Cseh-szlovák tanítási nyelvű — Enseignant en tchéco-slovaque.</i> Általános irányú iskola — <i>Ecoles donnant un enseignement d'ordre général</i>	5	7	14	2	82	2	82	—	24	18
<i>c) Német tanítási nyelvű. — Enseignant en allemand.</i> Szakirányú iskola — <i>Ecole professionnelle</i>	1	2	3	—	26	—	26	—	3	2
<i>d) Magyar tanítási nyelvű. — Enseignant en hongrois.</i> Általános irányú iskola — <i>Ecoles donnant un enseignement d'ordre général</i>	2	3	7	—	35	2	35	—	2	23
<i>e) Rutén, cseh-szlovák és magyar tanítási nyelvű. — Enseignant en ruthène en tchéco-slovaque et en hongrois.</i> Szakirányú iskola — <i>Ecole professionnelle</i>	7	20	20	1	250	48	250	—	64	87

Az iskolák (intézetek) fokozata, jellege, a tanítás nyelve <i>Degré et caractère des écoles (et des établissements), langue d'enseignement</i>	Nombre		A tanerők száma Nombre des membres du personnel enseignant		A tanulók — Elèves						
	Az iskolák — des écoles száma	Az osztályok — des classes	összesen — au total	közül nő — dont femmes	összes száma — au total	közül — dont			nemzetisége de nationalité		
						leány — j. filles	citoyens		rutén (magyarosz, ukrán ruténorosz) — ruthène (grande russe, ukrainienne, russe)	magyar — hongroise	
	cseh-szlovák tchéco-slovaques	külföldi - étrangers	állampolgár								
<i>f) Rutén és magyar tanítási nyelvű. Ayant pour langue d'enseignement le ruthène et le hongrois.</i>											
Általános irányú iskola — Ecoles donnant une instruction dite générale	1	9	13	2	130	21	130	—	43	41	
Szakirányú iskola — Ecoles professionnelles	4	14	26	3	239	50	239	—	65	65	
Összesen — Total	5	23	39	5	369	71	369	—	108	106	
<i>g) Cseh-szlovák és rutén tanítási nyelvű. Ayant pour langue d'enseignement le tchéco-slovaque et le ruthène.</i>											
Általános irányú iskola — Ecoles donnant une instruction dite générale	1	2	2	—	9	—	9	—	1	1	
<i>h) Cseh-szlovák és magyar tanítási nyelvű. Ayant pour langue d'enseignement le tchéco-slovaque et le hongrois.</i>											
Általános irányú iskola — Ecoles donnant une instruction dite générale	3	15	21	1	259	43	259	—	18	151	
Az összes iskolák közül: — Parmi les écoles:											
Általános irányú iskolák — Ecoles donnant une instruction dite générale	20	58	91	5	792	93	792	—	175	272	
Szakirányú iskolák — Ecoles profession.	13	41	59	5	582	110	582	—	160	174	
Mindössze — Total général	33	99	150	10	1.374	203	1.374	—	335	446	
<i>Egyéb iskolák. — Autres écoles.</i>											
<i>Tanítási nyelv rutén. — Enseignant en langue ruthène.</i>											
Bábaképző iskola — Ecoles de sages-femmes	1	1	2	—	24	24	24	—	17	—	
<i>Emberbaráti intézetek. — Etablissements philanthropiques.</i>											
<i>Foglalkoztatási nyelv rutén. — De langue ruthène.</i>											
Etablissements {	Siketnémák intézete — pour sourds-muets	1	10	15	3	93	44	93	—	79	2
	Vakok intézete — pour aveugles	1	5	6	2	39	22	39	—	34	4
	Nyomorékok és görvélykórosok intézete pour estropiés et goitreux	1	2	2	1	45	14	45	—	39	—
	Szellemi fogyatékosok intézete — pour faibles d'esprit	1	6	7	2	123	36	123	—	103	5
	Összesen — Total	4	23	30	8	300	116	300	—	255	11

3. A közoktatásügy fontosabb adatai Cseh-Szlovákiában, Szlovákiában és a „Kárpátalján“ az 1935/36. tanévben a cseh-szlovák állami statisztikai hivatal adatközlései alapján.

Principaux renseignements sur l'instruction publique en Tchéco-Slovaquie, en Slovaquie et dans le territoire subcarpathique dans l'année scolaire 1935—36, d'après l'Office de statistique de l'Etat tchéco-slovaque.

Az iskolák fokozata, a tanítás nyelve <i>Degré des écoles et langue de l'enseignement</i>	Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>			Szlovákia — Slovaquie			„Kárpátalja“ <i>Territoire subcarpath.</i>		
	Az iskolák <i>Ecoles</i>	Az osztályok <i>Classes</i>	A tanulók <i>Elèves</i>	Az iskolák <i>Ecoles</i>	Az osztályok <i>Classes</i>	A tanulók <i>Elèves</i>	Az iskolák <i>Ecoles</i>	Az osztályok <i>Classes</i>	A tanulók <i>Elèves</i>
	s z á m a — n o m b r e								
Főiskolák. — Ecoles supérieures									
Cseh-szlovák — <i>tchéco-slovaques</i>	12	—	22.266	2	—	2.367	—	—	—
Ukrán — <i>ukrainiennes</i>	1	—	231	—	—	—	—	—	—
Német — <i>allemandes</i>	3	—	7.061	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Total</i>	16	—	29.558	2	—	2.367	—	—	—
Középiskolák. — Etablissements d'enseignement secondaire									
Cseh-szlovák — <i>tchéco-slovaques</i>	255	2.835	106.432	52	593	22.827	3	46	1.618
Rutén, orosz, ukrán — <i>ruthènes, russes, ukrainiens</i>	10	88	3.170	1	4	163	7	69	2.604
Német — <i>allemands</i>	83	834	29.057	3	37	1.432	—	—	—
Magyar — <i>hongrois</i>	7	103	4.257	7	89	3.653	—	14	604
Lengyel — <i>polonais</i>	1	15	632	—	—	—	—	—	—
Egyéb — <i>autres</i>	2	21	509	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Total</i>	358	3.896	144.057	63	723	28.075	10	129	4.826
Szakiskolák. — Ecoles professionnelles									
Cseh-szlovák — <i>tchéco-slovaques</i>	488	2.818	67.691	81	251	6.300	—	—	—
Rutén — <i>ruthènes</i>	8	20	253	—	—	—	8	20	253
Német — <i>allemandes</i>	182	971	21.722	2	10	331	—	—	—
Magyar — <i>hongroises</i>	5	9	179	5	9	179	—	—	—
Lengyel — <i>polonaises</i>	3	8	124	—	—	—	—	—	—
Többnyelvű — <i>enseignant en plusieurs langues</i>	36	335	7.483	12	76	1.706	4	33	849
Összesen — <i>Total</i>	722	4.161	97.452	100	346	8.516	12	53	1.102
Továbbképző iskolák - Ecoles complémentaires									
Cseh-szlovák — <i>tchéco-slovaques</i>	2.217	5.837	130.462	423	920	22.567	4	6	88
Rutén — <i>ruthènes</i>	105	178	4.483	3	5	131	102	173	4.352
Német — <i>allemandes</i>	600	1.826	36.528	23	54	1.181	1	1	20
Magyar — <i>hongroises</i>	69	154	3.136	53	125	2.405	16	29	731
Lengyel — <i>polonaises</i>	19	39	707	—	—	—	—	—	—
Román — <i>roumaines</i>	1	1	26	—	—	—	1	1	26
Többnyelvű — <i>enseignant en plusieurs langues</i>	27	110	1.891	4	14	225	22	87	1.468
Összesen — <i>Total</i>	3.038	8.145	177.233	506	1.118	26.509	146	297	6.685
Alsófokú iskolák. — Ecoles du degré inférieur									
Cseh-szlovák — <i>tchéco-slovaques</i>	13.758	39.929	1.640.818	3.389	9.813	477.334	223	666	25.726
Rutén, orosz, ukrán — <i>ruthènes, russes, ukrainiennes</i>	630	2.331	112.501	132	231	13.421	497	2.096	98.984
Német — <i>allemandes</i>	4.428	11.315	446.533	116	316	15.214	16	28	1.543
Magyar — <i>hongroises</i>	854	2.027	102.711	738	1.768	88.778	116	259	13.933
Lengyel — <i>polonaises</i>	168	325	14.121	—	—	—	—	—	—
Román — <i>roumaines</i>	3	22	1.009	—	—	—	3	22	1.009
Héber — <i>hébraïques</i>	7	16	751	—	—	—	7	16	751
Egyéb és többnyelvű — <i>Autres écoles, y compr. celles enseignant en plusieurs langues</i>	165	1.222	53.954	105	748	33.547	49	438	19.398
Összesen — <i>Total</i>	20.013	57.187	2.372.398	4.480	12.876	628.294	911	3.525	161.344
Az összes iskolák együtt - Ensemble des écoles	24.147	73.889	2.820.698	5.151	15.063	693.761	1.079	4.004	173.957

Kárpátalján a cseh-szlovák adatközlés szerint főiskola nem működött. Főiskolának kell azonban minősítenünk az ungvári görög katolikus hittudományi intézetet, amelynek 1935/36-ban 10 magyar és 60 rutén nemzetiségű hallgatója volt.

A cseh-szlovák adatközlés a rutén, orosz és ukrán nemzetiségű tanulók számát összevonva mutatja ki. Ez a körülmény a Ruténföldön működő alsó-, középfokú és szakiskolák tanulóinak nemzetiség szerint való megoszlásánál nem bír jelentőséggel, mert ezen a területen éppen a gyűjtőcsoportban csak kivételesen szerepel a ruténeken kívül más nemzetiségű tanuló. A főiskolai hallgatók körében azonban ez a megnevezés már a különböző nemzetiségű hallgatók nagyobb csoportjait foglalja egybe s így csupán következtethetünk arra, hogy a rutén nemzetiségűek közül hányan végeznek főiskolai tanulmányokat. Ebben a számban szerepelnek természetesen azok a rutén főiskolai hallgatók is, akik Szlovákia ruténlakta területeiről származnak. Idevonatközzően a következő adatok tájékoztatnak:

Egyetem, főiskola	A cseh-szlovák főiskolák rutén (nagyorosz, ukrán, orosz) hallgatói					
	összesen			közül nem cseh-szlovák állampolgár		
	1929/30	1932/33	1935/36	1929/30	1932/33	1935/36
Tudományegyetem	436	342	276	222	100	76
Egyetemenkívüli tudománykarok	5	16	13	1	—	2
Műegyetem	368	235	112	356	180	85
Mezőgazdasági főiskola	14	4	3	12	3	2
Bányászati főiskola	52	6	—	39	5	—
Állatorvosi főiskola	18	25	15	13	17	10
Képzőművészeti akadémia	6	3	2	6	3	2
Ukrán szabad egyetem	236	139	112	228	126	84
Ukrán mezőgazd. akadémia	125	—	—	123	—	—
Összesen :	1.260	770	533	1.000	434	261

A nem cseh-szlovák állampolgár orosz, ukrán és rutén nemzetiségű hallgatókat figyelmen kívül hagyva ezért, 1929/30-ban 260, 1932/33-ban 336 és 1935/36-ban 272 orosz, ukrán és rutén nemzetiségű cseh-szlovák állampolgár hallgató végezte tanulmányait a cseh-szlovák főiskolákon, akiknek valószínűen túlnyomó többsége rutén nemzetiségű. *Jánki Gyula dr.*

Az 1939 április eleji területgyarapodás.

L'accroissement territorial qui eut lieu au début d'avril 1939.

Résumé. La frontière entre la Slovaquie et la Ruthénie, qui n'a jamais été fixée avec précision pendant les vingt ans du régime tchéco-slovaque, vient d'être définitivement tracé par l'accord du 4 avril 1939 qui clôt les négociations hungaro-slovaques, consécutives au mouvement de protection de l'armée hongroise du 23 mars 1939. Elle descend de la ligne de faite des Carpathes, frontière millénaire de la Hongrie, et rattache à la Hongrie, en complétant le territoire ayant fait retour vers la mi-mars 1939, une zone de 1.056 km² dont la population compte 41.000 âmes et 74 petites localités à développement très lent. C'est une zone à population peu dense (38,6 habitants par kilomètre carré, voir Tableau 1) et composé des fragments de deux anciens comitats hongrois (voir Tableau 2). Aujourd'hui, la frontière de la Hongrie suit au Nord une ligne de séparation naturelle, longue de 300 km environ, entre la Hongrie et la Pologne, sur les hauteurs des monts carpathiques. Après la récente rectification de frontière (du 4 avril 1939), le territoire de la Hongrie comprend 36,0% du territoire de l'ancien royaume; il était peuplé en 1910 par 43,0% de la population totale du royaume.

A la fin de 1938, le territoire national actuel, d'une superficie de 117.000 km² environ, était habité par 10,7 à 10,75 millions d'âmes, et la densité de sa population s'exprimait par 91 à 92 habitants au kilomètre carré. Dans la population de la zone récupérée le 4 avril 1939 (voir Tableau 3), c'est l'élément ruthène qui dominait en 1910; il se rencontrait à peu près seul dans la partie septentrionale de la zone, et mêlé à l'élément slovaque, quelque peu plus important, dans la partie méridionale. La proportion de l'élément hongrois et de l'élément allemand (on avait incorporé à ce dernier l'élément yiddish aussi) était très modeste. Le rôle dominant de l'élément ruthène se trouvait souligné encore par la proportion de $\frac{2}{3}$ des gréco-catholiques. La religion gréco-catholique occupait la première place parmi les Slovaques aussi, ce qui autorise la supposition que ces Slovaques étaient (au moins en partie) d'origine ruthène, tout comme les Slovaques réformés, quelques milliers seulement, descendaient probablement d'ancêtres hongrois. Plus de $\frac{8}{10}$ de la population gagnent leur subsistance par la culture de la terre. Notons encore que dans la zone qui

Kárpátalján a cseh-szlovák adatközlés szerint főiskola nem működött. Főiskolának kell azonban minősítenünk az ungvári görög katolikus hittudományi intézetet, amelynek 1935/36-ban 10 magyar és 60 rutén nemzetiségű hallgatója volt.

A cseh-szlovák adatközlés a rutén, orosz és ukrán nemzetiségű tanulók számát összevonva mutatja ki. Ez a körülmény a Ruténföldön működő alsó-, középfokú és szakiskolák tanulóinak nemzetiség szerint való megoszlásánál nem bír jelentőséggel, mert ezen a területen éppen a gyűjtőcsoportban csak kivételesen szerepel a ruténeken kívül más nemzetiségű tanuló. A főiskolai hallgatók körében azonban ez a megnevezés már a különböző nemzetiségű hallgatók nagyobb csoportjait foglalja egybe s így csupán következtethetünk arra, hogy a rutén nemzetiségűek közül hányan végeznek főiskolai tanulmányokat. Ebben a számban szerepelnek természetesen azok a rutén főiskolai hallgatók is, akik Szlovákia ruténlakta területeiről származnak. Idevonatközzően a következő adatok tájékoztatnak:

Egyetem, főiskola	A cseh-szlovák főiskolák rutén (nagyorosz, ukrán, orosz) hallgatói					
	összesen			közül nem cseh-szlovák állampolgár		
	1929/30	1932/33	1935/36	1929/30	1932/33	1935/36
Tudományegyetem	436	342	276	222	100	76
Egyetemenkívüli tudománykarok	5	16	13	1	—	2
Műegyetem	368	235	112	356	180	85
Mezőgazdasági főiskola	14	4	3	12	3	2
Bányászati főiskola	52	6	—	39	5	—
Állatorvosi főiskola	18	25	15	13	17	10
Képzőművészeti akadémia	6	3	2	6	3	2
Ukrán szabad egyetem	236	139	112	228	126	84
Ukrán mezőgazd. akadémia	125	—	—	123	—	—
Összesen :	1.260	770	533	1.000	434	261

A nem cseh-szlovák állampolgár orosz, ukrán és rutén nemzetiségű hallgatókat figyelmen kívül hagyva ezért, 1929/30-ban 260, 1932/33-ban 336 és 1935/36-ban 272 orosz, ukrán és rutén nemzetiségű cseh-szlovák állampolgár hallgató végezte tanulmányait a cseh-szlovák főiskolákon, akiknek valószínűen túlnyomó többsége rutén nemzetiségű. *Jánki Gyula dr.*

Az 1939 április eleji területgyarapodás.

L'accroissement territorial qui eut lieu au début d'avril 1939.

Résumé. La frontière entre la Slovaquie et la Ruthénie, qui n'a jamais été fixée avec précision pendant les vingt ans du régime tchéco-slovaque, vient d'être définitivement tracé par l'accord du 4 avril 1939 qui clôt les négociations hungaro-slovaques, consécutives au mouvement de protection de l'armée hongroise du 23 mars 1939. Elle descend de la ligne de faite des Carpathes, frontière millénaire de la Hongrie, et rattache à la Hongrie, en complétant le territoire ayant fait retour vers la mi-mars 1939, une zone de 1.056 km² dont la population compte 41.000 âmes et 74 petites localités à développement très lent. C'est une zone à population peu dense (38,6 habitants par kilomètre carré, voir Tableau 1) et composé des fragments de deux anciens comitats hongrois (voir Tableau 2). Aujourd'hui, la frontière de la Hongrie suit au Nord une ligne de séparation naturelle, longue de 300 km environ, entre la Hongrie et la Pologne, sur les hauteurs des monts carpathiques. Après la récente rectification de frontière (du 4 avril 1939), le territoire de la Hongrie comprend 36,0% du territoire de l'ancien royaume; il était peuplé en 1910 par 43,0% de la population totale du royaume.

A la fin de 1938, le territoire national actuel, d'une superficie de 117.000 km² environ, était habité par 10,7 à 10,75 millions d'âmes, et la densité de sa population s'exprimait par 91 à 92 habitants au kilomètre carré. Dans la population de la zone récupérée le 4 avril 1939 (voir Tableau 3), c'est l'élément ruthène qui dominait en 1910; il se rencontrait à peu près seul dans la partie septentrionale de la zone, et mêlé à l'élément slovaque, quelque peu plus important, dans la partie méridionale. La proportion de l'élément hongrois et de l'élément allemand (on avait incorporé à ce dernier l'élément yiddish aussi) était très modeste. Le rôle dominant de l'élément ruthène se trouvait souligné encore par la proportion de $\frac{2}{3}$ des gréco-catholiques. La religion gréco-catholique occupait la première place parmi les Slovaques aussi, ce qui autorise la supposition que ces Slovaques étaient (au moins en partie) d'origine ruthène, tout comme les Slovaques réformés, quelques milliers seulement, descendaient probablement d'ancêtres hongrois. Plus de $\frac{8}{10}$ de la population gagnent leur subsistance par la culture de la terre. Notons encore que dans la zone qui

complète si heureusement la région subcarpathique, les forêts couvrent 44% du territoire, les champs arables 25%. Cela fait en définitive que la répartition des terres suivant les genres de culture (voir Tableau 4) est plus harmonieuse dans la Hongrie agrandie à la suite de l'arbitrage de Vienne et du retour des territoires carpathiques en mars-avril que dans la Hongrie démembrée dont les frontières furent tracées par le traité de Trianon.

*

A ruténföldi rész március idusán történt visszaszerzését követően szükség volt e terület nyugati határának tisztázására is. A „cseh-szlovák” uralom a főleg rutén részről ismételt elhangzott, de szlovák oldalról is többször megoldandónak elismert kívánságok ellenére tudvalévően húsz év alatt sem volt hajlandó arra, hogy az etnikai helyzetnek is megfelelőbb, életképes választóvonalat húzzon a szlovákság és a ruténség települési területe közé; 1939 március 18. óta tehát csak egy, a rutén népre igen hátrányos s országhatárnak egészen alkalmatlan tartományi mesgye zárta le nyugat felé az addig a napig magyar fennhatóság alá jutott kárpátaljai területdarabot. Ez a választóvonal csupán egészen kevéssel az Ungon, ill. az uzsoki vasútvonalon túl futott a volt demarkációs vonaltól a lengyel határig, olymódon, hogy a közeli dombok és hegyoldalak túlnyomórésztben, már nem estek Magyarországhoz; ez a körülmény ennek a fontos közlekedési érnek zavartalan birtoklását is veszélyeztette. A magyar honvédség március 23-án hajnalban a súlyos határbizonytalanság megszüntetése és az említett vasútvonal biztosítása céljából megszállotta a március 18-ig elfoglalt állásától valamivel nyugatabbra fekvő fontosabb pontokat és ezeket a következő néhány napon át megismételt — felesleges véráldozatokat is felidéző — szlovák ellenmozdulatok idején is szilárdan kezében tartotta. A kérdés békés rendezésére Budapesten összeült magyar-szlovák bizottság azután március utolsó hetében megkezdett és április első napjaiban befejezett tárgyalásai alapján az április 4-én aláírt egyezményben véglegesen kijelölte a Magyarország szerves részévé lett kárpátaljai terület és a szlovák állam határait; 1939 április 7-én az új határvonal végleges katonai megszállása is megtörtént. Szükséges tehát, hogy a ruténföldi cikksorozat

kiegészítéseképpen e legutolsó — március végi, ill. április eleji, pontosabban április 4-i — területgyarapodás statisztikai mérlegét is felállítsuk. Adatközléseink természetesen — a cseh-szlovák adatok kellő területi részletezéseinek hiánya miatt — csupán néhány legfőbb végeredményre szorítkozhatnak.

Az 1. sz. összeállításból kitűnően az 1939 április eleji területgyarapodás valamivel több, mint ezer négyzetkilométernyi ritkán (1930-ban 1 km²-en átlag 38·6 lélek által) lakott s lassan népesedő¹⁾ földszávvá nagyobbította meg a mai csonkaországot; a lélekszám e területdarab birtokbavétele révén valamivel több, mint negyvenezerrel nőtt meg. Vagyis a ruténföldi akció március közepén történt megkezdése óta a bécsi döntés révén megnagyobbodott csonka magyar hazához még összesen 12.141 km²-nyi²⁾, 1910-ben 496.487, 1930-ban 592.901 lakost számláló³⁾ s kb. 300 kilométeren a Kárpátok ezeréves természetes határvonalán a baráti Lengyelországgal érintkező földterület került vissza. Az április 4-i területgyarapodás ugyan a békebeli országterülethez és lélekszámhoz viszonyítva csupán töredék, de nemcsak észszerűbb határvonalat teremt a magyar és szlovák állam közt, hanem a ruténség egy újabb csoportjának hazatérését tette lehetővé. Végeredményben északi határaink november elején és március-április fordulóján történt módosulása óta a Magyarbirodalom békebeli területéből pillanatnyilag 36·0% áll magyar fennhatóság alatt, mely területen az 1910. évi lakosság 43·0%-a élt. Csupán a magyar anyaországhoz viszonyítva a jelenlegi (1939 ápr. 4-i) Csonka-Magyarország területi aránya 41·4 és lélekszámaránya 49·1%; másszóval a tulajdonképeni Magyarország békebeli lakosságának közel fele halmozódott fel hazánknak az ezideig csak északon helyesebbé vált jelenlegi határai közt elterülő részén. Megemlíthetjük még, hogy az 1930. évi magyar

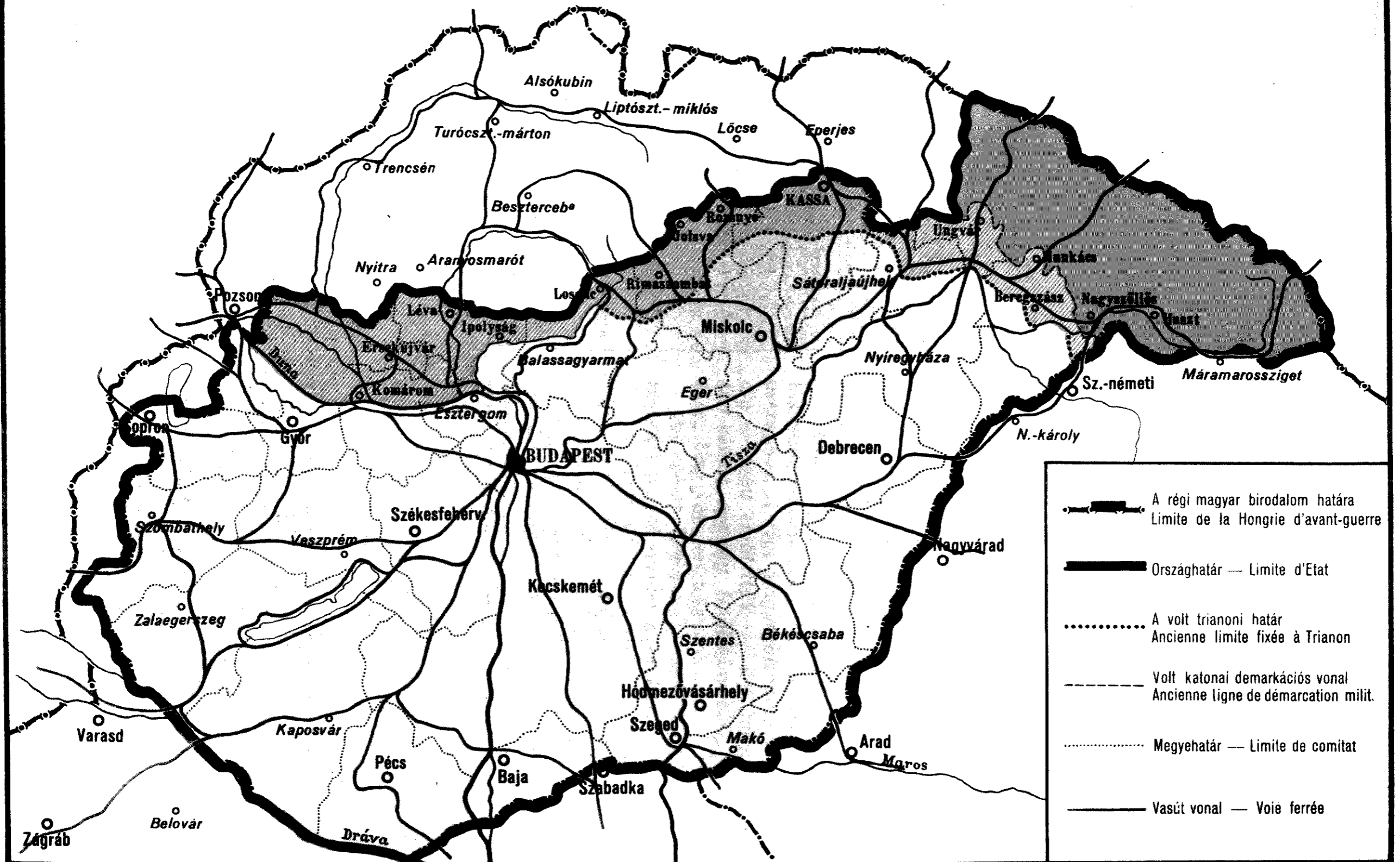
¹⁾ 1910 és 1930 közt a népgyarapodás 7·6%, évi átlagban tehát 0·38% volt.

²⁾ Az 1910. évi népszámlálás teljes községhatárokat felölelő, tehát kissé túlzott adatai szerint e terület 12.170 km².

³⁾ A népsűrűség ezen az egész márciusközépi-ápriliseleji területszerzeményen 1910-ben 1 km²-re 40·8, 1930-ban 48·8 fő s az 1910—1930. évi népgyarapodás több mint 96.000 lélek, vagyis 19·4%, évi átlagban pedig elég erőteljes ütemű: 0·97%-os volt.

CSONKAMAGYARORSZÁG A VISSZACSATOLT TERÜLETEKKEL.

LA HONGRIE ACTUELLE AVEC LES TERRITOIRES REINCORPORÉS.

és cseh-szlovák területi adatok mérlegeléséből kitűnően a mai (1939 április 4. utáni) magyar állam területe 117.055 km²¹⁾ s 1930. évi lakossága 10,309.000 fő,²⁾ 1938. évvégi lélekszáma pedig minden valószínűség szerint meghaladja a 10·7, sőt esetleg a 10³/₄ milliót is; az egy négyzetkilométerre számított népsűrűség pedig az északi határsávot s a kárpátaljai részeket is magába foglaló egész ezidőszerinti országterületen 1930-ban 88·1 és 1938-ban kb. 91—92 lélekre becsülhető.

1. Az 1939 április 4-i kárpátaljai területgyarapodás nagysága és népessége.

Superficie et nombre des habitants du territoire subcarpathique récupéré le 4 avril 1939.

Év, adatforrás <i>Années et sources</i>	Az 1939 március végén ill. április elején felszabadult kárpátaljai rész <i>Territoire subcarpath. libéré à la fin de mars 1939, respectivement au début d'avril 1939</i>		
	területe <i>superficie</i> (km ²)	népesség <i>nombre des habitants</i>	népsűrűsége (1 km ² -re) <i>densité de la population par km²</i>
D'après le recensement { Az 1910. évi magyar - hongrois de 1910 Az 1930. évi cseh-szlovák - tchécoslovaque de 1930. } népszámlálás adatai szerint	1.070	37.885	35·4
	1.056	40.777	38·6

Népességi térképekből jól ismert tény, hogy a ruténség települési területe a „Kárpátalja“ néven az egykori Cseh-Szlovákiához tartozott, 1939 március 15. és 18. közt felszabadult részen messze túlnyúlt Szlovákia területére: a régi országhatárok északkeleti kárpáti szakaszán a rutén nyelvvidék Ungtól nyugat felé, Zemplén és Sáros felső darabján végighúzódva, még Szepes megye

¹⁾ Ill. egyes kisebb határkiigazításokat figyelembevevő pontosabb számítások szerint az ország mai területe 117.160 km²; a trianoni Magyarország 93.073 km²-nyi területe tehát a bécsi döntés alapján és a Kárpátaljában összesen 24.087 km²-rel, vagyis több mint egynegyedével: 25·9%-kal lett nagyobb.

²⁾ Ill. a kisebb határkiigazítások figyelembevételével az ország mai lélekszáma 10,311.575 fő. (A kerekesebb községegységeken alapuló 3. sz. tábla adata ettől és a fenti adattól lényegtelenül eltér.) — E szerint a trianoni országdarab 1930-ban 8,688.319 főnyi lélekszáma az 1938 novemberi és 1939 március-áprilisi területvisszaszerzések révén 1,623.256 fővel, másszóval nem egészen egyötödével, 18·7%-kal nagyobbodott meg.

határszéli részeire is áterjedt. Mint-hogy földrajzi, közlekedési stb. okokból az egész hegyvidéki sáv (Erdős-Kárpátok, Beszkidek) Ruténföldhöz csatolásának súlyosak az akadályai, az 1939 március 23-i katonai mozdulat és az április 4-i megállapodás a nyugati rutén nyelvterületből csak egy darabot: a legszerveesebben a „Kárpátalja“-hoz tartozó észak-ungri sávon túl tulajdonképpen csupán Zemplén szorosán idecsatlakozó, valamivel jelentősebb északkeleti darabját kapcsolta vissza, kiegészítve ezt — a Kárpátok gerincétől dél felé húzódó határvonalnak a Vihorlátton innen a „bécsi“ határig terjedő meghosszabbításában — egy (erős többségében görögkatolikus, sőt reformátusokkal is tarkított) szlovákság által lakott ungmegyei területrészekével. Az egykori Cseh-Szlovákia közigazgatási beosztása szerint két járásnak egyes részei, ú. m. a szinnai járásból 604 km² 1930-ban 19.496 lakossal, a szobranci járásból pedig 452 km² 21.281 lakossal, csatoltattak ezen az úton Magyarországhoz. A régi Magyarbirodalomnak pedig — mint említettük — két megyéjéből tért vissza egy-egy területedarabka; ezáltal főleg Ung vm. lett teljesebb¹⁾.

Az erősen hegyes és csak kisebb déli részén lapályos területen 74 község fekszik (a községek átlagos lakossága tehát 551 fő); a kárpátaljai akció kezdete óta eszerint összesen 464, átlag 1.278 lakost számláló község tért vissza Magyarországra. A demográfiai viszonyoknak is megfelelően a 74 község túlnyomóan ezer lakoson aluli párányi település, mint ezt az alábbi néptömörülési adatok is jól láttatják:

Lélekszám-nagyságkategória	A községek és városok			
	szám szerint	%-ban	népessége	
			szám szerint	%-ban
az 1939 április 4-i területgyarapodáson				
500-nál kevesebb	43	58·1	15.258	37·4
500—1000 } lakossal	24	32·4	16.027	39·3
1000—2000 }	7	9·5	9.492	23·3
Összesen:	74	100·0	40.777	100·0

Az Ungtól nyugatra húzódó új területvisszaszerzés 1910. évi anyanyelvi s 1910.

¹⁾ V. ö. a 2. táblát e szám ruténföldi Terület és népesség c. cikke 2. táblájával (ill. Zemplénről és Székelyföldről a Szemle 1938. évi 11—12. számában közölt hasonló cikk megfelelő táblájával).

2. Az 1939. április 4-i területgyarapodás 1910. évi nagysága és népessége a háború előtti közigazgatási beosztás szerint.

Superficie et population, d'après les chiffres de 1910, du territoire dont la Hongrie a augmenté le 4 avril 1939, selon la division administrative d'avant-guerre.

Vármegye Comitats	A törvényhatóság 1939 április elején felszabadult részének			A törvényhatóság egész 1910. évi					
	területe Superficie (km ²)	népessége Population	népsűrűsége 1 km ² -re Densité de la population par km ²	területéből Du territoire entier			népességéből De la population entière		
				d e 1 9 1 0, sous la domination de la Hongrie					
	des parties de comitats libérées au début d'avril 1939			1938 nov. 2. előtt avant le 2 nov. 1938	1938 nov. 2. után au lendemain du 2 nov. 1938	1939 ápr. 4. óta depuis le 4 avr. 1939	1938 nov. 2. előtt avant le 2 nov. 1938	1938 nov. 2. után au lendemain du 2 nov. 1938	1939 ápr. 4. óta depuis le 4 avr. 1939
1910-ben — d'après les chiffres de 1910			magyar fennhatóság alá tartozott, ill. tartozik %-ban — %						
Ung vm. *)	452	20.992	46.5	0.4	15.2	87.3	0.7	30.0	85.1
Zemplén vm.	618	16.893	27.3	28.3	39.1	48.9	38.9	51.4	56.3
Összesen Totaux	1.070	37.885	35.4	¹⁾ 18.8	¹⁾ 31.0	¹⁾ 62.0	¹⁾ 26.6	¹⁾ 44.4	¹⁾ 65.6

*) Vm. = comitat.

¹⁾ A felsorolt két vármegye 1910. évi egész területének és lélekszámának %-ában.

és 1930. évi vallási adatait a 3. sz. tábla külön (a két járásrész megkülönböztetésével), ill. az 1939 március 15—18-án megszerzett területtel egybefoglalva,¹⁾ valamint az április 4. utáni Csonka-Magyarországnak e két (március közepi és április eleji) területgyarapodást és természetesen novemberben visszacsatolt északi határsávját is magában foglaló adataival párhuzamosan is szemlélteti. Táblánk adatai szerint a legutolsó (ápr. 4-i) kis területszerzemény 1910. évi lakosságában a délebben fekvő szlovák községsopornak e határsávhoz való, földrajzi okokból is elkerülhetetlen hozzácsatolása ellenére a ruténség aránya volt a legnagyobb; a szinnai járásrész szinte teljesen ruténnek mondható. A magyarság száma és aránya 1910-ben szerény volt, míg a német anyanyelvűek számarányát a zsidók egy részének (az 1910-ben németnek vett jiddis nyelven beszélőknek) idesorozása sem emelte ennél jelentősebbre. A szlovákság

hányadosa 1910-ben meglehetősen magas volt (ez a szlovák elem szinte kivétel nélkül a szobranci járásrészben tömörült). Ezzel kapcsolatban is figyelemreméltó viszont a vallási adatkép: a görögkatolikusok aránya ugyanis mind 1910-ben, mind 1930-ban megközelíti a lakosság $\frac{2}{3}$ -át¹⁾. Figyelemreméltó módon még a délibb területrészt, a szobranci járás szlovákjainak a többsége is görögkatolikus vallású; e szerint itt — legalább is jó részben — elszlovákosodott ruténekkal állunk szemközt. Viszonylag igen alacsony a római katolikusok részesedése, míg a reformátusok aránya minden szerénysége mellett is szembeötlő és arra az ismert tényre utal, hogy a mintegy tízezres kelet-szlovákiai református szlovákság ideeső rétege tulajdonképpen — legalább is túlnyomórészt — magyar származású, de elszlovákosodott elemet alkot. A zsidóság aránya — nagyobb gócpontok hiányában — a 74 most visszakerült községben nem túl magas. Egyébként a 3. sz. táblából kitetszően az Ungon túli határkiigazítás az országos végeredményeket (az anyanyelvi és vallási arányszámokat) a ruténföldi cikksorozatban közölt hasonló táblának az 1939 március 18-i országterületre vonatkozó adataival szemben csupán lényegtelen árnyalattal módosítja.

¹⁾ Érdekes, hogy az erőszakos pravoszlávosi mozgalom ezen a területen nem játszott komoly szerepet.

¹⁾ A cseh statisztikának — az Ungtól nyugatra eső területen nemcsak a magyarok, hanem a rutének számát is csökkentő — eredményei ugyan a valóságról távolról sem adnak hű képet, mégis teljesség kedvéért megemlíthető, hogy a március közepén és április elején visszaszerzett kárpátaljai részekben (együtt) az 1930. évi cseh-szlovák népszámlálás a magyarok számát 26.203, a németekét 8.420, a cseh-szlovákokét 37.337, az oroszokét (ruténekét) 431.564, a zsidó nemzetiségűekét 67.194, az egyéb nemzetiségekhez tartozókat pedig 13.832 főben állapította meg; ezenkívül külföldi és bizonytalan állampolgárságú volt 8.351 lélek (részben magyarok tartoztak ide).

3. A népesség anyanyelv és vallás szerint az 1939 április eleji területgyarapodáson (járási részletezésben¹⁾), az 1939 március – április folyamán visszacsatolt egész területen és a jelenlegi (1939 április 4-i) Csonka-Magyarország területén.

Population suivant la langue maternelle et la religion sur le territoire récupéré au début d'avril 1939 (indiqué par arrondissements, sur le territoire entier réincorporé en mars et avril 1939 et dans la Hongrie d'aujourd'hui (4 avril 1939).

Anyanyelv ill. vallás <i>Langue maternelle et religion</i>	Az 1939 április eleji területgyarapodás <i>Territoire récupéré au début d'avril 1939 :</i>						Az 1939 március kö- zepe és április eleji kárpátaljai terület- gyarapodás együtt <i>Ensemble des ter- ritoires subcarpa- thiques dont la Hongrie a augmenté au milieu de mars et au début d'avril 1939</i>		Az 1939 április eleji Magyar- ország <i>Hongrie au début de avril de 1939</i>	
	szinnai járási része <i>dans l'arron- dissement de Szinna</i>		szobránci járási része <i>dans l'arron- dissement de Szobránc</i>		összesen <i>au total</i>					
	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%	szám nombres abs.	%
a) Anyanyelv szerint 1910-ben : <i>Suivant la langue maternelle, en 1910 :</i>										
Magyar — <i>Hongrois</i>	435	2·5	1.630	7·8	2.065	5·5	63.025	12·7	7,540.933	84·1
Német — <i>Allemands</i>	826	4·9	1.465	7·0	2.291	6·0	57.435	11·6	629.370	7·0
Szlovák — <i>Slovaques</i>	299	1·8	14.364	68·4	14.663	38·7	20.449	4·1	269.150	3·0
Rutén — <i>Ruthènes</i>	14.713	87·1	3.211	15·3	17.924	47·3	342.029	68·9	352.103	3·9
Egyéb — <i>Autres</i>	620	3·7	322	1·5	942	2·5	13.549	2·7	182.795	2·0
Összesen — <i>Totaux</i>	16.893	100·0	20.992	100·0	37.885	100·0	496.487	100·0	8,974.351	100·0
b) Vallás szerint 1910-ben : <i>Suivant la religion, en 1910 :</i>										
Római katolikus — <i>Catholiques rom.</i>	960	5·7	5.512	26·3	6.472	17·1	35.862	7·2	5.345.023	59·5
Görög katolikus — <i>Gréco- catholiques</i>	14.984	88·7	10.075	48·0	25.059	66·1	378.285	76·2	597.327	6·7
Református — <i>Calvinistes</i>	39	0·2	3.522	16·8	3.561	9·4	17.583	3·5	1,836.133	20·5
Evangélikus — <i>Luthériens</i>	15	0·1	50	0·2	65	0·2	974	0·2	518.504	5·8
Izraelita — <i>Israélites</i>	894	5·3	1.823	8·7	2.717	7·2	63.324	12·8	601.439	6·7
Egyéb — <i>Autres</i>	1	0·0	10	0·0	11	0·0	459	0·1	75.925	0·8
Összesen — <i>Totaux</i>	16.893	100·0	20.992	100·0	37.885	100·0	496.487	100·0	8,974.351	100·0
c) Vallás szerint 1930-ban : <i>Suivant la religion, en 1930 :</i>										
Római katolikus — <i>Catholiques rom.</i>	858	4·4	5.733	26·9	6.591	16·2	42.728	7·2	6,318.566	61·3
Görög katolikus — <i>Gréco- catholiques</i>	16.329	83·8	10.520	49·4	26.849	65·8	342.241	57·7	613.320	5·9
Református — <i>Calvinistes</i>	8	0·0	3.310	15·6	3.318	8·1	16.661	2·8	2,014.529	19·6
Evangélikus — <i>Luthériens</i>	15	0·1	64	0·3	79	0·2	875	0·2	571.962	5·5
Izraelita — <i>Israélites</i>	823	4·2	1.546	7·3	2.369	5·8	71.782	12·1	594.459	5·8
Egyéb — <i>Autres</i>	1.463	7·5	108	0·5	1.571	3·9	118.614	20·0	198.013	1·9
Összesen — <i>Totaux</i>	19.496	100·0	21.281	100·0	40.777	100·0	592.901	100·0	10,310.849	100·0

¹⁾ A cseh-szlovák járási beosztás szerint.

Elsősorban a földrajzi adottságok következménye, egyben persze megfelelő nagyobb települések hiányával is magyarázható a foglalkozási összetétel egyszínűsége, az őstermelő népesség domináló szerepe. Az 1910. évi népszámlálás községi eredményei alapján kiszámított adataink szerint ugyanis az őstermelő lakosság aránya 81·4% volt; mindenesetre utalni kell azonban itt arra

is, hogy a szántóföldi művelésnek inkább csak a déli részen (a szobránci járásban) van szerepe, míg a hegyes vidékeken a legelőgazdálkodás dívik erősebben és minél feljebb megyünk, annál uralkodóbb az értékes erdők jelentősége; e terület faállománya már a békeévekben is élénkebb fűrészipar kifejlesztését vont maga után. Egyébként azonban a foglalkozásstatiszti-

kai eredmények szerint a mező- és erdőgazdaság mellett a többi foglalkozási ágak alig van jelentősége.¹⁾

Ez világlik ki a terület *művelési ágak* szerint való megoszlásából is. Összesen 184.188 kat. hold terjedelmű földjének ugyanis viszonylag legnagyobb része: 44,1%-a erdő és csak 25,0%-a szántóföld, 15,7%-a legelő s 11,1%-a rét.

A Kárpátaljával március közepén, ill. április elején *megnagyobbodott Magyarország területének megoszlását művelési ágak szerint* a 4. sz. tábla mutatja.

4. A mai (1939 április eleji) Magyarország területe művelési ágak szerint.

Superficie par branches de culture de la Hongrie d'aujourd'hui (au début d'avril 1939).

Mívelési ág <i>Branches de culture</i>	Terület <i>Superficie</i>	
	kat. hold <i>en arp. cad.</i>	%
Szántóföld — <i>Terres arables</i>	11,321.123	55,6
Kert — <i>Jardins</i>	262.298	1,3
Rét — <i>Prairies</i>	1,602.737	7,9
Szőlő — <i>Vignes</i>	378.679	1,8
Legelő — <i>Pâturages</i>	2,133.778	10,5
Erdő — <i>Forêts</i>	3,382.839	16,6
Nádas — <i>Roselières</i>	56.682	0,3
Földadó alá nem eső terület — <i>Terres non assujetties à l'im-</i> <i>pôt foncier</i>	1,217.365	6,0
Összesen — Total¹⁾	20,355.501	100,0

¹⁾ Számítástechnikai okokból kissé eltér a fentebb km²-ben megadott területi adattól.

A legutóbb (április elején) visszatért területen a gazdák a különféle *gazdasági növények* közül leginkább búzát (8.202 kat.

¹⁾ Az 1910. évi adatok szerint a foglalkozási megoszlás a következő: östermelés 30.853 (81,4%), ipar 3.545 (9,3%), kereskedelem és hitel 802 (2,1%), közlekedés 213 (0,6%), közszolgálat és szabadfoglalkozások 772 (2,0%), véderő 26 (0,1%), napszamosok k. m. n. 742 (2,0%), házi cselédek 476 (1,3%), egyéb és ismeretlen foglalkozások 456 (1,2%) (a bányászat és kohászat körébe egy lakos sem tartozott). A foglalkozási kép 1930-ig sem változott lényegesen; az egész (cseh-szlovák beosztás szerinti) szinnai járásban ugyanis, melynek lakosságából 59,4% élt a visszakerült területen, 86,8%-ra, a szobránci járásban pedig, melynek népességéből 79,9% települt a visszaszerzett részen, 81,8%-ra rúgott az agrárarány; tehát a békeévekhez, sőt az 1921. évi cseh-szlovák népszámláláshoz képest még fokozódott is. (A jelenlegi Magyarország agrárszázalékát az 1939 április 4-i területgyarapodás e szerint egy árnyalattal szintén emelte.)

holdon), zabot (6.755 kat. holdon) és burgonyát (6.412 kat. holdon) termelnek. A tengeri és a takarmánynövények termelése már szűkebb keretek között mozog. Érdekes még megemlíteni, hogy ezen a határdarabon 1911-ben 19.862 szarvasmarhát, 3.404 lovat, 7.495 sertést és 3.120 db. juhot írtak össze. Az *állatállomány* sűrűsége jóval nagyobb itt, mint Kárpátalja többi részein; 1.000 kat. hold területen ugyanis 13,7%-kal több szarvasmarhát, 50,4%-kal több lovat, 59,0%-kal több sertést, viszont 72,8%-kal kevesebb juhot tenyésztettek, mint a március hó 15—18-a között visszaszerzett területen. Figyelemreméltó ezenfelül, hogy 1911-ben ennek az új országrésznek egész területén összesen 20.287, vagyis majdnem fele annyi kecske került összeírásra, mint a nyolcszorta nagyobb trianoni területen.

E kárpátaljai terület nagyrésztét közepes magasságú hegyek borítják; 81.284 kat. hold terjedelmű erdeinek legnagyobb része lombos fákból áll. Ezért átlagos termelés mellett számolnunk kell azzal, hogy a jövőben a tűzifából már számbavehető felesleg fog mutatkozni és a lombos műszaki fából a külföldi értékesítésre váró mennyiség is nagyobb lesz. A területnövekedés a fenyőműfahiányt csak jelentéktelen mértékben csökkenti, mert ezen az Ungtól nyugatra fekvő keskeny területsávon aránylag igen kevés a fenyő.

Egyéb feltárt kincsei, említésreméltó nagyobb ipartelepei és energiaforrásai e területdarabkának nincsenek s ezideig *inkább* csak a fatermeléssel kapcsolatos iparágak terén mutatkozott élénkülő gazdasági tevékenység. Főleg az utóbbi téren azonban bő fejlődéslehetőségei nyílnak s gazdasági, közlekedési, turista- és idegenforgalmi szerepét és jelentőségét még különösen az Ungvár—Perecseny—Kisberezna—Takcsány—Zemplénoroszi vonalon a lengyel határig felhúzó és így magyar-lengyel viszonylatban Przemysl, sőt Varsó városokkal is jó kapcsolatot teremtő út fokozhatja nagyobbra. A szinnai és szobránci járásoknak ez a darabja e szerint hazánk már előzőleg visszaszerzett északkeleti részét és egyben az egész országot is nemcsak népességi, hanem gazdaságföldrajzi szempontokból is értékesen és egyben e vidék lakosai számára szintén igen előnyösen egészíti ki.

Thirring Lajos dr.

SZOCIÁLIS VISZONYOK

A munkanélküliség nemzetközi adatai.

Données internationales sur le chômage.

A munkanélküliség, mint a Népszövetség ki-mutatásából (1. tábla) kitűnik, a gazdasági válság után világszerte 1937-ben jutott mélypontra. Azóta rosszabbodás mutatkozik, mégis nem állandó tenden-ciaként. Az 1938. év végén a munkanélküliek száma több országban kisebb volt, mint egy évvel koráb-ban, így pl. Németországban, Lengyelországban, Jugoszláviában, Romániában. Az országok túl-nyomó többségében azonban a helyzet súlyosbo-dott. Ez az eset különösen az Egyesült Államok-ban, ahol az 1937. év végén 4·9 millió, 1938 végén 7·2 millió munkanélkült mutatnak ki. Nagy-Britan-

nia és Franciaország munkanélkülisége is foko-zódott.

A Wirtschaft und Statistik-nak a munkanél-küliek számát a lélekszámmal és a kereső népesség számával összehasonlító becslései szerint (2. tábla) legrosszabbak a viszonyok Németalföldön, ahol a mult év szeptemberében a kereső népesség 10·1%-a volt munka nélkül. Utána Kanada és Nagy-Britan-nia következnek 8 és félszázalékos aránnyal. Ma-gyarország 1·6%-kal a legkedvezőbb helyzetben levő államok közt foglal helyet.

Ugyancsak a Wirtschaft und Statistik becslése

1. A munkanélküliek száma.

Ország	1934		1935		1936		1937		1938	
	VI.	XII.	VI.	XII.	VI.	XII.	VI.	XII.	VI.	XII.
	h ó v é g é n									
Am. Egy. Államok ²⁾			6,713.000	8,954.017	6,666.599	6,300.707	5,016.014	4,874.924	7,830.940	7,215.961
Ausztrália ¹⁾	86.652	80.097	877.177	59.092	57.001	46.863	43.584	37.558	39.824 ¹⁰⁾	41.710
Belgium ²⁾	163.216	212.713	146.581	162.166	100.838	131.565	86.344	136.298	115.382	170.377
Bulgária ⁴⁾	33.129	39.059	36.284	50.710	30.045	29.932				
Cseh-Szlo-vákia ²⁾	582.810	752.328	605.956	794.407	565.799	619.143	303.535	459.142	224.170 ¹¹⁾	148.152
Csile ²⁾	28.040	18.211	9.935	8.173	7.482	4.786	2.522	3.592	5.410 ¹⁰⁾	5.578
Dánia ²⁾	73.639	133.631	62.821	140.037	57.846	141.946	69.389	168.911	86.616	161.263
Danzig ²⁾	17.774	22.585	16.212	21.039	11.890	14.933	4.617	9.714	1.544	4.612
Esztország ²⁾				2.007	365	1.988	486	1.726	684	1.831
Finnország ²⁾	5.946	10.680	3.948	7.427	1.877	4.398	2.076	3.770	2.414	4.294
Francia-ország ⁴⁾	345.314	454.915	433.354	439.782	419.887	410.785	321.725	357.856	362.899	404.730
Ír szabad állam ²⁾	90.408	128.084	130.244	133.319	70.274	105.078	64.011	89.879	71.959	88.380
Japán ⁴⁾	372.070	365.788	353.553	359.636	337.998	329.760	299.341	270.592	230.262	
Jugo-szlávia ²⁾	9.186	16.497	10.935	18.685	14.002	22.069	11.258	29.988	14.828	23.590
Kanada ²⁾	86.175	88.431	79.355	85.095	83.829	93.372	85.336	77.116	111.680	88.639
Lengyel-ország ²⁾	306.387	413.703	364.856	402.814	314.014	466.004	293.025	470.009	259.016	456.286
Lettország ²⁾	1.019	7.854	1.812	8.130	1.074	5.613	1.446	3.968	1.148	3.737
Magyar-ország ¹⁾	23.349	22.031	19.346	19.386	16.426	15.967	14.242	17.374	20.405	17.144
Nagy-Brit. ⁵⁾	1,672.644	1,793.047	1,636.037	1,648.256	1,401.665	1,424.451	1,166.881	1,338.850	1,351.865	1,529.190
Németalf. ²⁾	146.377	182.170	157.416	192.273	162.198	163.381	119.325	155.959	122.873	172.111
Német-ország ²⁾ ⁷⁾	2,480.826	2,604.700	1,876.579	2,507.955	1,314.731	1,478.862	648.421	994.784	292.240	455.656
Ausztria ²⁾	347.670	399.138	319.142	383.785	322.501	381.921	281.401	368.637	274.627	150.058
Szudétaföld										218.074
Norvégia ²⁾	28.794	40.288	29.757	40.950	26.139	36.260	22.028	33.906	22.938	34.873
Olaszorsz. ²⁾	830.856	961.705	638.100	609.094						
Románia ²⁾	14.482	16.523	11.332	17.040	9.291	16.224	6.396	12.135	5.348 ¹⁰⁾	5.382
Svédorsz. ¹⁾	67.184	115.064	63.795	114.176	53.979	100.278	50.837	109.634	59.620	122.343
Újzéland ²⁾	48.393	36.357	39.330	35.653	39.038	39.072	35.839 ⁹⁾	36.450		

1) Szakszervezetek adatai. — 2) Munkaközvetítő hivatalok adatai. — 3) Önkéntes biztosításra vonatkozó adatok. — 4) Becslés. — 5) Kötelező biztosításra vonatkozó adatok. — 6) Testületi minisztérium adatai. — 7) 1933. VII. óta a munkatáborokban foglalkoztatottak nélkül. — 8) Régi terület. — 9) 1937. IX. — 10) 1938. XI. — 11) Uj terület.

2. A munkanélküliség aránya.

Munkanélküliek	Az		A		Munkanélküliek	Az		A	
	összes népesség		kereső népesség			összes népesség		kereső népesség	
	százalékában					százalékában			
	1937	1938	1937	1938		1937	1938	1937	1938
	szzeptember					szzeptember			
Németalföld	4.3	4.0	10.8	10.1	Norvégia	0.9	0.9	2.1	2.2
Kanada	2.6	3.2	6.8	8.5	Lengyelország	1.0	0.8	1.8	1.6
Nagy-Britannia	3.0	4.0	6.3	8.4	Magyarország	0.5	0.7	1.2	1.6
Ir szabad állam	2.3	2.4	5.3	5.4	Danzig	0.7	0.3	1.6	0.7
Dánia	2.2	2.4	4.9	5.2	Németország	0.7	0.2	1.4	0.5
Franciaország	2.2	2.4	4.2	4.5	Svédország	0.2	0.1	0.3	0.3
Belgium	1.2	1.6	2.8	3.7	Finnország	0.1	0.1	0.2	0.2
Svájc	1.2	1.2	2.6	2.5	Lettország	0.1	0.1	0.1	0.1
Cseh-Szlovákia	1.9	1.1	4.0	2.3	Esztország	0.0	0.1	0.1	0.1

szerint a világ munkanélkülieinek száma 1938 márciusban 18 millió, szeptemberben pedig 15 millió volt.

A Nemzetközi Munkügyi Hivatalnak a foglal-

koztatottság mértékét jelző indexei 1938-ban ingadozást mutatnak, mégis a foglalkoztatottnak a gazdasági világválság előtti mértékét több országban meghaladták (3. tábla).

3. A foglalkoztatottság indexeinek alakulása.

1929 = 100

Év, hó	Amer. Egyes. Államok	Belgium	Cseh-Szlovákia	Dánia	Finnország	Franciaország	Japán	Jugoszlávia	Kanada	Lengyelország	Lettország	Magyarország	Nagy-Britannia	Németalföld	Németország	Olaszország	Svájc	Svédország
1929	100.0	100.0	100.0	.	100.0	.	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1930	87.2	96.6	97.6	.	87.0	100.0	90.0	104.3	94.5	87.2	104.9	94.3	96.0	98.0	93.3	97.3	96.5	.
1931	73.7	87.4	92.4	100.0	77.5	92.5	81.7	100.7	85.3	74.5	97.5	89.2	92.3	90.5	81.5	88.8	88.3	.
1932	62.5	78.2	82.6	91.6	77.6	80.9	82.0	88.8	72.5	64.0	82.5	82.0	91.7	79.4	71.1	78.5	75.9	.
1933	69.2	81.1	75.4	102.4	83.1	79.4	89.9	86.1	70.6	63.7	87.8	81.1	94.8	77.7	74.0	79.4	73.3	89.1
1934	80.8	78.3	75.0	113.5	93.2	76.9	100.2	89.8	80.9	69.1	95.1	86.8	99.2	76.5	85.5	82.9	73.7	97.4
1935	86.1	79.9	76.6	123.2	101.4	73.5	109.7	93.3	83.7	72.8	100.8	91.2	101.6	72.6	90.6	94.0	70.4	103.1
1936	92.3	85.3	82.3	128.9	101.8	74.1	115.8	101.8	87.3	77.8	107.1	97.7	106.8	71.5	97.2	94.9	70.2	108.7
1937	99.8	88.5	90.0	133.6	108.8	78.6	128.8	112.4	96.4	88.0	116.3	104.0	112.4	77.7	104.3	104.5	78.1	117.3
1938	81.9	.	91.0	132.0	109.0	81.3	.	.	93.4	94.8	123.6	.	111.0	79.7	110.9	.	77.9	117.4
1938																		
I.	82.8	81.3	79.5	120.0	109.2	81.9	134.9	102.8	92.6	84.5	120.0	99.9	110.2	72.2	102.8	102.0	.	.
II.	83.2	81.7	82.1	124.4	.	81.4	135.6	107.8	90.4	86.5	120.0	102.1	110.4	74.6	103.6	105.8	.	.
III.	82.7	84.3	86.1	128.6	.	80.3	137.2	113.0	88.1	90.4	123.2	108.3	110.9	77.8	107.0	111.8	77.7	116.1
IV.	80.8	85.1	91.5	130.5	109.2	81.5	141.9	116.6	90.1	92.5	122.1	110.8	111.1	79.9	110.3	112.4	.	.
V.	78.7	84.7	95.9	134.3	.	81.7	142.5	122.7	93.9	94.6	124.2	112.0	111.1	80.9	112.9	113.8	.	.
VI.	77.0	85.7	96.9	135.0	.	80.8	142.7	125.6	95.2	96.1	124.6	110.3	110.8	81.9	113.7	113.6	77.7	118.1
VII.	77.3	86.0	98.0	130.6	109.8	80.4	142.6	123.8	94.0	97.4	125.1	111.0	111.1	82.6	114.6	111.9	.	.
VIII.	80.8	86.6	97.6	135.8	.	80.3	142.9	125.1	96.6	99.4	124.2	114.5	111.4	83.1	115.1	112.5	.	.
IX.	83.8	89.5	68.0	136.5	.	81.1	143.9	124.7	97.9	99.9	124.7	114.5	111.2	83.1	115.0	115.3	78.6	119.3
X.	84.4	85.6	52.0	138.0	107.7	81.6	144.8	122.0	96.1	104.5	126.0	116.6	111.5	83.0	115.0	113.5	.	.
XI.	85.4	82.9	56.1	137.0	.	82.5	.	.	95.6	101.3	128.5	.	111.2	81.5	115.0	.	.	.
XII.	86.0	.	54.4	133.0	.	82.6	.	.	90.7	91.1	123.7	.	111.5	75.6	109.1	.	77.7	116.1

1) 1926/30 átlag.

MEZŐGAZDASÁG

Szántóföldi és rétgazdálkodásunk főbb eredményei az 1937/38. gazdasági évben.

Les résultats de la production des terres labourées et des prairies en Hongrie pendant la campagne 1937-38.

L'agrandissement territorial de la Hongrie, sa division en cinq parties (au lieu de trois) rendront difficiles pendant quelque temps les comparaisons statistique. Aussi, convient-il d'entrer un peu dans les détails en dressant le tableau de l'agriculture en 1937/38.

Les terres en friche représentaient 1.9% des terresensemencées; dans certaines régions, la proportion diffère cependant assez fort de la moyenne: en Transdanubie 0.8%, dans la Grande-Plaine 2.3%, au Nord 3.4%; le maximum revient au comitat de Szatmár (6.8%), le minimum aux comitats d'Arad-Csanád et de Torontál (0.2%).

La superficie des diverses cultures a peu varié au cours de longues années. Les variations sont dues en partie au mauvais temps d'automne, en partie aux bonnes conjonctures qui favorisaient certaines plantes. Les emblavures accusent une augmentation de 3.1%; au contraire, les terres où l'on cultive des plantes à bêcher ont diminué de 2.2%.

Les sinistres ont causé moins de dégâts qu'en aucune autre année de la dernière décennie. Pendant l'année 1937/38, ils ont dévasté seulement 0.1% des terresensemencées, et les dégâts étaient de 91.7% inférieurs à ceux de l'année dernière. On a constaté le plus de dégâts au comitat de Bihar (1.1% des terres cultivées), le moins de dégâts (16 arpents cadastraux, soit 0.01%) au comitat de Heves. Dans les dégâts, la grêle figure avec la proportion la plus forte (72.2%).

Le bilan de l'année agricole est déterminé en Hongrie surtout par la récolte de blé. Celle-ci a été excellente dans l'année envisagée ici, égalant la récolte de 1933 qui constitue un record. Pour le maïs, le résultat approchait également de ce qu'on avait vu de meilleur. L'année 1937/38 a donc été très bonne (l'année précédente moyenne, et l'année d'avant bonne moyenne).

Lorsque la récolte est abondante, le rendement moyen par arpent est naturellement élevé pour la plupart des produits. Au cours des dix dernières années, on a enregistré plusieurs fois de bons rendements pour tel ou tel produit; l'année en question se distingue par le fait que les rendements étaient excellents pour tous les produits principaux. Le maïs occupe à ce point de vue la première place; le rendement moyen de 1937/38 a dépassé de 33.6% la moyenne relative à la décennie. Dans le cas du blé, l'écart a été de 21.5%; dans le cas des betteraves à sucre, l'amélioration a été la plus faible, seulement 8.7%.

Les champs arables ont rapporté en tout 1.847 millions de pengős, 24% de plus que l'année précédente. La part du blé s'exprime dans ce total par 28.4%, celle du maïs par 19.5%. Les prix ont atteint, au bout d'une longue période d'oscillations, un niveau à peu près normal; le blé, le seigle, l'orge, l'avoine et le maïs se vendaient même en 1937/38 bien plus cher que les prix moyens de la décennie.

La superficie cultivée en plantes fourragères a augmenté en ce qui concerne la graine de trèfle incarnat et la graine de vesce d'automne et de printemps; pour le reste, il n'y a guère de changement par rapport à l'année précédente. Le rendement moyen du trèfle incarnat s'est amélioré; le prix des graines du trèfle incarnat et de la luzerne s'est relevé. L'exportation des graines de plantes fourragères a été fortement en recul, sauf pour le trèfle incarnat et le séttaire.

Les prairies ont produit beaucoup de foin, bien plus qu'en 1937 qui avait été cependant une année de bonne fenaison. Le prix moyen du foin était assez avantageux en dépit de l'importance de la récolte; c'est qu'en 1938 on a exporté 172.785 quintaux de foin, contre 76.271 en 1937, soit 126.5% de plus.

Hazánk területének mostani örvendetes megnövekedése, az egész területnek — statisztikai szempontból — az eddigi három országrésszel szemben öt országrészre történt felosztása a visszatekinthetést és az adatösszehasonlítási lehetőséget a jövőben csak azokra a törvényhatóságokra nézve teszi lehetővé, amelyek területe az új beosztás alapján nem változott, tehát ahol a régi terület megmaradt. Országos eredmények, sőt az egyes országrészekre vonatkozó eredmények ezek szerint a közel jövőben visszamenő adatokkal nem hozhatók párhuzamba. Teljesen indokolt tehát, hogy az utolsó lehetőséget kihasználva, az elmúlt gazdasági év mezőgazdasági termelésének fontosabb adatait az előző évek megfelelő adataival való összehasonlítás kapcsán behatóbban tárgyaljuk. Ezt most annál könnyebben megtehetjük, mert az utolsó tíz esztendő alatt a mezőgazdasági statisztikai adatszolgáltatásnál nem volt olyan természetű újítás, illetőleg változtatás, amelyik ezt az összehasonlítást lehetlenné tenné.

A részleteknél a fontosabb adatokat az előző tíz év hasonló eredményeivel, vagy ennek a tíz évnek átlagával hasonlítjuk össze, természetesen ezzel a módszerrel az egyes adatoknál mutatkozó ingadozások sokkal élesebben domborodnak ki és így a következtetések is világosabban vonhatók le.

A) Szántóföldi gazdálkodás.

1. Ugar, vetésterület, elemi csapások.

A vetésterületi adatok tárgyalása előtt vessünk egy pillantást az ugarterület múlt évi alakulására. Az ugarterület nagysága a tárgyalt gazdasági évben 181.082 kat. hold volt, ez az összes szántóföldterületnek 1·9%-a. Ennek az ugarterületnek csak 15·1%-a (27.420 kat. hold) esik a dunántúli dombosvidékre. Ebben az országrészben tudvalevőleg legbelterjesebb a gazdálkodás, itt az ugar az összes szántóföldterületnek mindössze 0·8%-a. Az Alföldre az összes ugarterületnek már 62·1%-a esik (112.478 kat. hold). Itt találkozunk erősen külterjes gazdálkodási rendszerrel is, viszont megállapíthatjuk azt is, hogy az Alföld egyes részein az ugart jóformán nem is ismerik. A gyengébb gazdálkodás azonban túlsúlyban van, ennek tulajdonítható, hogy az Alföldön az ugar 2·3%, ez pedig már az országos átlag felett van. Még rosszabb ebből a szempontból a helyzet Északon, itt 41.184 kat. hold (22·8%) az ugarnak hagyott terület, ez az

északi dombosvidék szántóföldterületének 3·4%-a, tehát magasan felülmúlja az országos átlagot. Az egyes törvényhatóságokra vonatkozó adatokat vizsgálva, kiderül, hogy legnagyobb (6·8%) az ugarnak hagyott terület Szatmár, Ugocsa és Bereg vármegyékben, utána jön Abaúj-Torna vármegye 4·3%-os, majd Nógrád és Hont vármegyék 3·8%-os magas aránya. Ezzel szemben megállapíthatjuk azt is, hogy Csanád, Arad és Torontál vármegyékben a szántóföldterületnek csak 0·2%-át, Sopron vármegyében mindössze 0·6%-át hagyták a gazdálkodók ugarnak.

Az egyes gazdaságnagyságcsoportok között is erősen eltér az ugarnak hagyott terület aránya. Legkisebb ez az arány természetesen a 20 kat. holdon aluli kisgazdaságokban, itt a szántóterület is kevés, tehát 1%-nál több ugart nehéz is lenne elképzelni. Ezután jön az 1000 kat. holdnál nagyobb gazdaságok 2·1%-os ugararánya. A 20—100 kat. holdas gazdaságokban ez az arány 2·6%-ra megy fel, míg ebből a szempontból leggyengébb a helyzet a 100—1000 kat. holdas kiterjedésű középgazdaságoknál, itt az ugar a szántóföldterületnek 3·4%-a.

A gazdasági növények vetésterületének nagysága hosszú évtizedek gyakorlati tapasztalatai alapján meglehetősen egyforma képet mutat. Komolyabb különbség csak a gabonafélék és a kapásnövények vetésterületének nagyságánál szokott mutatkozni. Itt az eltérést rendszerint nem a gazdálkodás eddigi megszokott gyakorlatában bekövetkező változás okozza, hanem a különbség legfőképpen az időjárás számlájára írható. Amelyik évben az időjárás az őszi munkák befejezését gátolja, vagy meg is akadályozza, a gabonaneműek vetésterülete csökken, a kapásoké ennek megfelelően emelkedik és fordítva. A tárgyalt évben az őszi mezőgazdasági munkákat rendszeresen le lehetett bonyolítani, így — mint azt az 1. sz. tábla adatai is mutatják — a gabonafélékkel bevetett terület nagysága 3·1%-kal nagyobb lett, mint amekkora az előző gazdasági évben volt. Ezzel a területszaporodással párhuzamosan a kapásnövények vetésterülete 2·2%-kal csökkent. A kereskedelmi növények vetésterülete a mutatkozó konjunktúra esetében igen nagy arányokban meg tud nőni, egy esetleges árcsökkenés vagy értékesítési nehézség a következő gazdasági évben éppen ilyen gyorsan visszazorítja az illető kereskedelmi növény vetésterületének nagyságát.

1. A bevetett terület terménycsoportok szerint.

Superficies ensemencées, par catégories de produits.

Év Années	Gabona- neműek Céréales	Hüve- lyesek Légu- mineuses	Kapás- növények Plantes dites sarclées	Keres- kedelmi növények Plantes commerciales	Szálás- takarmány- félék Fourrages	Főzelék- és zöldség- félék Légumes	Egyéb termények Autres produits	Összes bevetett terület Superficies ensemencées au total
	bevetett területe — superficie ensemencée							
	k a t. h o l d — a r p e n t s c a d a s t r a u x							
1937 { abszolút szám nombres absolus %o	4,955.022 52.4	86.089 0.9	2,985.683 31.6	111.260 1.2	1,202.275 12.7	62.340 0.6	59.278 0.6	9,461.947 100.0
1938 { abszolút szám nombres absolus %o	5,109.537 53.4	85.570 0.9	2,919.930 30.5	126.166 1.3	1,214.538 12.7	60.951 0.6	52.832 0.6	9,569.524 100.0
Az 1938. évi bevetett terület több (+) v. kevesebb (—) mint az 1937. évi — Augmentation (+) ou diminution (—) en 1938, par rapport à 1937	+ 3.1	— 0.6	— 2.2	+ 13.4	+ 1.0	— 2.2	— 10.9	+ 1.1

A szántóföldi gazdálkodás eredményességét veszélyeztető elemi csapások kártétele az 1937/38. gazdasági évben olyan alacsony volt, hogy az utolsó tíz évben még csak megközelítően sem találunk ilyen, nyugodtan jelentéktelennek mondható, károsodást.

A most tárgyalt gazdasági évben, amint ez a 2. sz. összeállítás adataiból kiderül, mindössze 13.583 kat. hold bevetett szántóföldterület termését tették tönkre az elemi csapások, ez a terület pedig az összes bevetett területnek csak 0.1%-a. Az előző gazdasági

2. Az elemi csapások által elpusztított vetésterület csapásnemek szerint.

Superficies ensemencées ravagées par les sinistres, avec indication de ces derniers.

Az elemi csapás megnevezése Sinistres	Elpusztított vetésterület kat. holdban — Superficies ensemencées ravagées (en arp. cad.)												Az 1938. évi több (+) kevesebb (—) mint az 1928—1937. évi átlag, %o En 1938, y eut-il augmentation (+) ou diminution (—) par rapport à la moyenne de 1928—37? %o
	e n										en	en 1938	
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1928—1937. évi átlag en moyenne		
Árvíz (talajviz) — Inondation (et pluies)	993	771	1.178	2.304	7.789	39.389	—	903	10.232	22.109	8.567	1.669	— 80.5
Aszály													
Sécheresse	17.764	2.975	54.354	74.109	32.047	3.024	163.148	73.146	2.385	80.825	50.378	575	— 98.9
Fagy — Gel	15.185	71.655	14.267	6.681	1.381	172	4.057	34.172	1.518	1.160	15.025	404	— 97.3
Jég — Grêle	33.491	11.117	17.110	46.147	23.536	6.965	19.544	87.625	47.125	10.588	30.325	9.810	— 67.7
Féreg — Vers	157	—	388	2.702	233	765	1.350	166	276	453	649	580	— 10.6
Rozsda													
Rouille	—	3.253	—	1.088	49.801	760	218	—	807	231	5.616	—	—
Rovar													
Insectes	2.510	37	1.774	35.095	5.912	2.507	7.140	1.188	5.339	1.080	6.258	526	— 91.6
Egyéb-Autres sinistres	5.984	—	754	4.548	2.535	792	3.341	46	1.398	1.045	2.044	19	— 99.1
Összesen : Total	76.084	89.808	89.825	172.674	123.234	54.374	198.798	197.246	69.080	117.491	118.862	13.583	— 88.6

3. Elemi csapások által elpusztított vetésterület terményenkint.
Superficies ensemençées ravagées par les sinistres, suivant les produits.

A termény neve <i>Produits</i>	Elpusztított vetésterület kat. hold <i>Superficies ensemençées ravagées (en arp. cad.)</i>												Az 1938. évi több (+) kevesebb (-) mint az 1928-1937. évi átlag, % — En 1938, y eut-il augmentation (+) ou diminution (-) par rapp. à la moyenne de 1928-37? %
	e n										en 1928- 1937. évi átlag en moyenne	en 1938	
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937			
é v e k b e n													
Búza — <i>Froment</i>	30.041	61.582	23.551	76.613	93.811	8.805	86.940	58.525	31.646	47.362	51.888	4.160	— 92·0
Rozs — <i>Seigle</i>	14.082	4.597	6.520	19.231	13.469	4.895	24.627	41.402	10.088	14.830	15.374	1.424	— 90·7
Árpa — <i>Orge</i>	5.662	3.795	5.529	18.176	2.852	2.962	22.999	15.897	7.864	15.176	10.091	1.013	— 90·0
Zab — <i>Avoine</i>	2.339	3.357	1.931	15.885	1.661	3.537	10.686	3.201	2.593	11.486	5.668	604	— 89·3
Szemes tengeri <i>Maïs pour graine</i>	14.099	3.410	36.624	20.064	4.056	20.392	22.642	49.219	7.676	14 802	19.298	2.535	— 86·9
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	2.979	579	6.654	6.185	2.000	5.467	1.839	9.962	1.553	2.039	3.926	391	— 90·0
Repce — <i>Colza</i>	317	173	828	207	293	42	1.080	985	102	50	408	8	— 98·0
Dohány — <i>Tabac</i>	89	359	146	168	228	210	428	227	530	188	257	232	— 9·7
Egyéb termé- nyek — <i>Autres</i>	6.476	11.956	8.041	16.145	4.864	8.064	27.557	17.828	7.028	11.558	11.952	3.216	— 73·1
Összesen — Total . . .	76.084	89.808	89.824	172.674	123.234	54.374	198.798	197.246	69.080	117.491	118 862	13.583	— 88·6

év kártételénél ez az arány 91·7%-kal kisebb.

Legtöbb volt a károsodás Bihar vármegyében, itt az elemi csapások 3.528 kat. hold bevetett területet semmisítettek meg, a károsodás az összes vetésterület 1·1%-át érte. Viszont Heves vármegyében csak 16 kat. hold bevetett szántó pusztult el, ez pedig a vetésterületnek mindössze 0·01%-a. Az egyes csapásnemek gyakorisága jóformán évről-évre változik. Így például az 1936/1937-es gazdasági évben a károk 68·8%-át az aszály okozta, a következő évben az aszály már csak 4·2%-kal szerepel. A mostan tárgyalt gazdasági évben a jégverés volt a fő károkozó, ennek a számlájára esik a kártételek 72·2%-a, a megelőző gazdasági évben az elemi csapásoknak csak 9% -át okozta a jég. Ezt az ingadozást szemlélhető módon tárják elénk a 2. sz. tábla adatai. Megállapíthatjuk, hogy a legállandóbb, majdnem minden évben jelentékeny kártétellel szereplő károkozó a jég és az aszály. Az árvíz (talajvíz) és a fagy már kihagyásos károkozó, volt néhány év, amikor jóformán semmi kárt sem okoztak. A többi károkozó csapásnem egy-egy évben kiugorhatott, de rendszeresen nem szerepelt a jelentékeny kárt okozó csapásnemek között. Azt mondani sem kell, hogy a mostani év igen alacsony vesztesége az 1928—

1937. évek átlagánál sokkal kisebb, még talán a féregkárnál közelíti meg legjobban ezt a tízéves átlagot.

Azt szintén külön szoktuk kimutatni, hogy az egyes gazdasági növények vetésterülete az elemi csapások következtében milyen arányban szenvedett károsodást. Az idei év eredményeit az előző tíz gazdasági év hasonló eredményeivel szembeállítja a 3. sz. táblázat. Valamennyi gazdasági növény-nél természetesen jelentékenyen kisebb volt ebben az évben a károsodás, mint az előző tíz év átlagos kára. A táblázatban szereplő gazdasági növények között egyetlen a dohány, amelyiknél az idei gazdasági évben körülbelül akkora volt a károsodás, mint amekkora az előző tíz év átlaga.

2. A terméseredmények.

Részben talajviszonyainknak tulajdonítható, részben nem szerencsés csapadékmegoszlásunknak következménye az, hogy nálunk a szántóföldi termelés meglehetősen egyoldalú, a búzatermelés annyira ki-magasló nagyságú, hogy bizonyos agrár-körök ezelőtt egy pár évvel talán helyesen állapították meg azt, hogy Magyarország a búzával áll, vagy bukik. A legtermésze-sebb dolog tehát, hogyha egy gazdasági év eredményességét akarjuk elbírálni, elsősor-

4. A mezőgazdasági termelés országos eredményei országrészek szerint az 1937/38. gazdasági évben.
Production agricole du pays pendant la campagne 1937—38, suivant les régions.

A termény neve <i>Produits</i>	Dunán- túl <i>Trans- danubie</i>	Alföld <i>Grande Plaine</i>	Észak <i>Nord</i>	Magyar- ország <i>Hongrie entière</i>	Dunán- túl <i>Trans- danubie</i>	Alföld <i>Grande Plaine</i>	Észak <i>Nord</i>	Magyarország <i>Hongrie entière</i>	
	termésmennyisége q — <i>production en q</i>								
	1937				1938				Az 1938. évi több (+) v. kevesebb (-) az 1937. évinél, % Augmentation (+) ou diminution (-) en 1938, par rap- port à 1937, %
1. Gabonaneműek. <i>Céréales.</i>									
Búza — <i>Froment</i>	6,733.036	10,758.579	2,146.656	19,638.271	9,218.075	14,213.383	3,451.694	26,883.152	+ 36.9
Rozs — <i>Seigle</i>	2,584.142	3,107.058	487.709	6,178.909	3,478.770	3,822.831	744.660	8,046.261	+ 30.2
Árpa — <i>Orge</i>	2,099.711	2,575.954	893.530	5,569.195	3,054.880	3,086.404	1,098.488	7,239.772	+ 30.0
Zab — <i>Avoine</i>	1,420.287	992.260	291.487	2,704.034	1,780.488	1,010.296	312.817	3,103.601	+ 14.8
Köles — <i>Millet</i>	60.930	53.271	12.688	126.889	35.708	29.026	5.350	70.084	- 44.8
Tatárka — <i>Sarrasin</i>	1.866	961	606	3.433	1.504	909	435	2.848	- 17.0
2. Hüvelyesek. <i>Légumineuses.</i>									
Borsó magnak- <i>Pois pour graine</i>	143.284	179.133	57.296	379.713	145.244	189.390	81.437	416.071	+ 9.6
Bab — <i>Haricots</i>	15.176	18.478	8.294	41.948	10.621	17.391	6.127	34.139	- 18.6
Lenese — <i>Lentille</i>	21.231	31.112	39.669	92.012	22.558	23.248	36.759	82.565	- 10.3
3. Kapásnövények. <i>Cultures dites sarclées.</i>									
Szemes tengeri — <i>Maïs pour graine</i>	10,540.669	15,331.722	1,714.986	27,587.377	9,053.369	15,813.932	1,753.106	26,620.407	- 3.5
burgonya — <i>Pommes de terre</i>	12,455.844	11,026.884	2,110.788	25,593.516	9,898.893	9,459.591	2,047.741	21,406.225	- 16.4
Cukorrépa — <i>Bettarave à sucre</i>	4,052.309	5,087.736	985.814	10,125.859	3,701.537	4,962.654	1,029.829	9,694.020	- 4.3
Takarmányrépa — <i>Betteraves fourragères</i>	13,795.203	14,502.814	3,775.306	32,073.323	14,270.578	16,631.573	4,307.463	35,209.614	+ 9.8
Dinnyefélék — <i>Melons</i>	232.277	1,472.413	295.731	2,000.421	249.426	1,552.646	357.782	2,159.854	+ 8.0
Tök takarmány — <i>Citrouille pour fourrage</i>	156.517	1,440.294	294.487	1,891.298	157.883	1,851.270	316.649	2,325.802	+ 23.0
Seprőcirok- mag { <i>Sorgho</i> } <i>graines</i>	5.214	97.124	595	102.933	1.780	48.176	607	50.563	- 50.9
Seprőcirok- szakál { <i>à balai</i> } <i>pani- cules</i>	3.545	60.833	418	64.796	1.255	33.520	411	35.186	- 45.7
4. Kereskedelmi növények. <i>Plantes commerciales.</i>									
Dohány — <i>Tabac</i>	20.957	152.555	30.641	204.153	17.438	145.502	32.384	195.324	- 4.3
Repce — <i>Colza</i>	19.157	34.686	4.725	58.568	42.523	59.307	12.132	113.962	+ 94.6
Chanvre cult. p. filasse	739	1.156	259	2.154	744	1.275	263	2.282	+ 5.9
Chanvre cult. p. graine	226.395	335.024	50.433	611.852	211.421	398.183	59.746	669.350	+ 9.4
Lin cult. p. filasse	3.385	6.162	874	10.371	2.377	5.988	1.191	9.556	- 7.9
Lin cult. p. graine	15.343	29.563	3.992	48.898	10.179	29.041	4.187	43.407	- 11.2
Lin cult. p. filasse	5.090	1.963	1.163	8.216	11.791	4.182	2.908	18.881	+ 129.8
Lin cult. p. graine	59.485	22.173	11.388	93.046	58.219	17.550	11.498	87.267	- 6.2
Lin cult. p. graine	15.857	27.066	1.737	44.660	23.767	41.459	4.778	70.004	+ 56.7
Komló — <i>Houblon</i>	25.234	42.765	3.589	71.538	35.302	61.110	7.171	103.583	+ 44.8
Mák — <i>Pavot</i>	141	399	33	573	235	245	28	558	- 2.6
Mák — <i>Pavot</i>	14.150	18.141	6.525	38.816	14.341	18.320	7.919	40.580	+ 4.5
Napraforgó — <i>Tournesol</i>	382	47.810	3.826	52.018	755	68.195	5.396	74.346	+ 42.9
Paprika fűszernek — <i>Piment à employer comme épice</i>	3.807	56.119	46	59.972	3.182	58.314	171	61.667	+ 2.8
5. Szálastakarmányfélék. <i>Fourrages.</i>									
Csalamádé — <i>Maïs vert</i>	11,613.392	6,362.717	2,004.741	19,980.850	11,742.392	8,393.000	2,284.151	22,419.543	+ 12.2
Őszi takarmánykeverék — <i>Mélanges de fourrages d'automne</i>	430.241	231.715	75.548	737.504	456.650	284.766	83.921	825.337	+ 11.9
Tavaszi bükkönykeverék — <i>Mélanges de vesces de printemps</i>	1,771.990	1,124.470	697.626	3,594.086	1,803.027	1,139.669	690.701	3,633.397	+ 1.1
Lóhere — <i>Trèfle</i>	2,804.410	567.561	813.690	4,185.661	2,954.499	771.687	1,115.613	4,841.799	+ 15.7
Biborhere — <i>Trèfle incarnat</i>	731.779	41.036	58.675	831.490	873.016	46.841	79.344	999.201	+ 20.2
Lucerna — <i>Luzerne</i>	3,674.728	5,106.547	1,545.596	10,326.871	3,545.593	5,563.186	1,653.090	10,761.869	+ 4.2
Baltacim — <i>Sainfoin</i>	863.028	106.800	13.274	983.102	899.987	102.958	9.295	1,012.240	+ 3.0
Muhar — <i>Moha</i>	573.673	275.227	13.227	862.127	431.728	215.420	13.973	661.121	- 23.3
Egyéb szálastakarmány — <i>Autres fourrages</i>	467.685	231.407	85.079	784.171	345.454	198.875	54.127	598.456	- 23.7

A termény neve <i>Produits</i>	Dunán- túl <i>Trans- danubie</i>	Alföld <i>Grande Plaine</i>	Észak <i>Nord</i>	Magyar- ország <i>Hongrie entière</i>	Dunán- túl <i>Trans- danubie</i>	Alföld <i>Grande Plaine</i>	Észak <i>Nord</i>	Magyarország <i>Hongrie entière</i>		
	termésmennyisége q — <i>production en q</i>								Az 1938. évi több (+) v. kevesebb (-) % az 1937. évinél, % <i>Augmentation (+) ou diminution (-) en 1938, par rap- port à 1937, %</i>	
	1937				1938					
6. Főzelék és zöldségfélék. <i>Légumes.</i>										
Zöldborsó — <i>Pois verts</i>	40.661	91.617	13.678	145.956	42.070	97.640	12.014	151.724	+ 3.9	
Zöldbab — <i>Haricots verts</i>	6.270	28.666	4.010	38.946	5.979	42.782	7.156	55.917	+ 43.6	
Tök főzeléknek — <i>Citrouille à employer comme légume</i>	12.472	80.116	18.281	110.869	8.448	85.063	27.450	120.961	+ 9.1	
Paprika zölden — <i>Piment vert</i>	17.894	69.438	3.547	90.879	20.137	77.549	5.032	102.718	+ 13.0	
Vöröshagyma — <i>Oignon</i>	30.390	461.680	11.097	503.167	26.414	504.371	8.749	539.534	+ 7.2	
Fokhagyma — <i>Ail</i>	5.244	38.095	4.015	47.354	5.036	50.825	1.993	57.854	+ 22.2	
Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	105.460	400.478	75.445	581.383	183.808	686.154	132.957	1,002.919	+ 72.5	
Paradicsom — <i>Tomate</i>	35.573	704.083	78.356	818.012	32.668	570.799	74.634	678.101	- 17.1	
Kelkáposzta — <i>Chou blanc</i>	7.590	28.210	3.981	39.781	9.834	37.392	7.208	54.434	+ 36.8	
Sárgarépa — <i>Carotte</i>	37.506	47.038	9.177	93.721	46.745	50.756	9.543	107.044	+ 14.2	
Petrezselyem — <i>Persil</i>	21.906	36.142	3.974	62.022	25.245	34.422	6.287	65.954	+ 6.3	
Kalarabé — <i>Chou-rave</i>	2.165	20.521	1.631	24.317	2.793	20.602	5.702	29.097	+ 19.7	
Uborka — <i>Concombre</i>	21.043	171.850	12.462	205.355	17.987	169.383	13.933	201.303	- 1.8	
Saláta — <i>Salade</i>	20.040	60.611	5.855	86.506	14.745	54.643	3.959	73.347	- 15.2	
Karfiol — <i>Chou-fleur</i>	1.260	13.815	961	16.036	1.692	12.636	1.984	16.312	+ 1.7	
Paraj — <i>Epinard</i>	3.153	7.208	870	11.231	5.336	5.726	538	11.600	+ 3.3	
7. Melléktermények és kö- zöttes növények. <i>Produits secondaires et plantes dites intercalaires.</i>										
Bab — <i>Haricots</i>	194.163	324.391	79.591	598.145	191.710	207.292	52.537	451.539	- 24.5	
Tök — <i>Citrouille</i>	5,236.460	13,696.282	1,140.916	20,073.658	6,271.049	14,754.145	1,136.932	22,162.126	+ 10.4	
Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	272.500	96.408	42.381	411.289	431.891	128.414	42.502	602.807	+ 46.6	
Napraforgó — <i>Tournesol</i>	21.642	175.381	25.056	222.079	22.546	187.883	27.912	238.341	+ 7.3	
Mák — <i>Pavot</i>	12.385	5.308	2.596	20.289	13.718	5.481	2.877	22.076	+ 8.8	
Seprőcirok- mag } <i>Sorgho</i> } <i>graines</i> Seprőcirok- szakál } <i>à balai</i> } <i>pani- cules</i>	34.194	95.323	9.389	138.906	32.405	68.770	13.082	114.257	- 17.7	
Kendermag } <i>Chan-</i> } <i>graines</i> Kenderkóró } <i>vre</i> } <i>tiges</i>	201	138	37	376	181	162	37	380	+ 1.1	
	76.800	27.831	7.758	112.389	59.439	44.071	8.014	111.524	- 0.8	
8. Szalma és kóró — <i>Paille et tiges</i>										
	43,300.191	64,929.497	10,230.969	118,460.657	47,425.933	71,464.768	13,813.126	132,703.827	+ 12.0	

ban a búzatermés adatait kell figyelembe vennünk. Az 1937/38-as gazdasági év búzatermése elsőrangú volt, a megelőző tíz évben csak a rekordnak mondott 1933. év eredményeit lehet a mostanival egy sorba helyezni. A most tárgyalt évben még az is fölöttébb kedvező körülmény, hogy a tengetermés szintén rekordszerű volt. A többi főtermény is nagyon jó eredménnyel szerepel a szántóföldi termelés terméskimutatásán. Az eredményesség elbírálásánál tehát teljesen indokoltan állapíthatjuk meg, hogy az elmúlt gazdasági év szántóföldi termelése kiválóan sikerült, ezért az eredmény igen jónak minősíthető. Az előző gazdasági évben ez a minősítés közepes volt, az 1935/36-os gazdasági évben jó közepes.

Az egyes gazdasági növények termés-eredményeit az országrészek megkülönböztetésével két évre vonatkozólag 4. számú táblánk mutatja be. A főtermények termés-

eredményéről a minősítés megállapításánál fentebb már röviden megemlékeztünk, most még csak egy-két kirívó különbségre mutatunk rá. Feltűnő a bab és a lencse terméseredményének csökkenése, mindkettőből jelentékeny kivételünk van, ezt a visszaesést külkereskedelmi mérlegünk fogja megérezni. Igen érdekes az örökké ingadozó repce terméseredményének óriási arányú növekedése. Itt megjegyezzük, hogy általában az olajos magvak termése teljesen kielégítő volt. A szalastakarmányfélék terméseredménye elég jó volt, nagyobb kiugrás az eredményekben nem mutatkozik. A konzervipar előretörése nyilvánul meg a főzelék- és zöldségfélék jó eredményeinél, a zöldborsó, zöldbab, fejeskáposzta, paradicsom nagy termésfeleslegeinek konzerválása szépen fellendült konzervgyártásunkat kellőképpen foglalkoztathatta. A konzerválásra szoruló termésfeleslegek ezek-

5. A hét főtermény ideiglenes és végleges termésmennyisége.

Production pour les 7 principales plantes agricoles ; chiffres provisoires et résultats définitifs.

A termény neve <i>Production</i>	Az 1936/37. évi <i>Quantité produite en 1936-37, d'après les chiffres</i>		A végleges adat több (+) vagy kevesebb (-) mint az ideiglenes, % -ban <i>Les chiffres définitifs sont-ils supérieurs (+) ou inférieurs (-) aux chiffres provisoires ? %</i>	Az 1937/38. évi <i>Quantité produite en 1937-38, d'après les chiffres</i>		A végleges adat több (+) vagy kevesebb (-) mint az ideiglenes, % -ban <i>Les chiffres définitifs sont-ils supérieurs (+) ou inférieurs (-) aux chiffres provisoires ? %</i>
	ideiglenes <i>provisoires</i>	végleges <i>définitifs</i>		ideiglenes <i>provisoires</i>	végleges <i>définitifs</i>	
	termésmennyiség q <i>q</i>			termésmennyiség q <i>q</i>		
Búza — <i>Froment</i>	19,022.401	19,638.271	+ 3.2	26,340.026	26,883.152	+ 2.1
Rozs — <i>Seigle</i>	5,828.225	6,178.909	+ 6.0	7,809.979	8,046.261	+ 3.0
Árpa — <i>Orge</i>	4,722.810	5,569.195	+ 17.9	6,671.582	7,239.772	+ 8.5
Zab — <i>Avoine</i>	2,351.612	2,704.034	+ 14.9	2,784.757	3,103.601	+ 11.4
Szemestengeri — <i>Maïs pour graine</i>	26,919.256	27,587.377	+ 2.5	25,807.543	26,620.407	+ 3.1
Burgonya — <i>Pommes de terre</i> .	25,990.495	25,593.516	- 1.5	23,171.964	21,406.225	- 7.6
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i> .	11,027.970	10,125.859	- 8.2	10,531.363	9,694.020	- 8.0

nél a terményeknél még kedvező termés esetén is valószínűleg évről-évre csökkenni fognak, mert ezek a vitamindús tápszerek a nagy tömegek táplálkozásánál napjainkban mindinkább nagyobb szerephez jutnak, így a friss állapotban történő belföldi fogyasztás előreláthatóan mindig nagyobb mennyiségeket vesz igénybe. A közötte termelésnél a fejeskáposzta termésmennyiségének nagyarányú növekedése és a közötte bab termésmennyiségének elég nagy fogyása ötlük leginkább szemünkbe.

Itt számolunk be 5. sz. táblázatunkban arról, hogy a legutolsó két gazdasági évben a hét főterményre vonatkozólag közzétett ideiglenes termésbecslés eredményei és a végleges termésadatok között milyen arányúak az eltérések. A legnagyobb eltérés két évvel ezelőtt is az árpánál és a zabnál mutatkozott, most a helyzet hasonló, azonban meg kell állapítanunk, hogy a százalékokban kifejezett eltérés ezúttal sokkal kisebb, mint a megelőző évben. A földművelésügyi minisztérium szakközegei a három legfontosabb gazdasági növényünknek, a búzának, a rozsnak és a tengerinek ideiglenes adatait igen jól becsülték, becslésük majdnem egyvonalban van a végleges adatokkal. A burgonyánál és a cukorrépánál azonban a szokott óvatos, majdnem pesszimista becslésük elég jelentékeny méretben több termést jósolt, mint amekkorát a végleges adat megállapított.

3. Termésátlagok.

A terméseredményekből azt tudjuk meg, hogy az egyes gazdasági növényekből a gazdasági év folyamán milyen mennyiség

termett. Ezek az adatok azonban nem tájékoztatnak a termelés sikerességéről, erről úgy nyerhetünk felvilágosítást, ha az egy kat. hold learatott területre kiszámított átlagos eredményeket tesszük tanulmányunk tárgyává. A szántóföldön termelt gazdasági növények termésátlagait az utóbbi években mindig elég behatóan ismertettük, az elmúlt gazdasági évre vonatkozólag tehát 6. sz. összeállításunkban tíz évre visszamenőleg az egyes gazdaságnagyságcsoportok kiemelésével csak a hét főtermény termésátlagait állítottuk be.

A tárgyalt gazdasági év, mint már jeleztük, igen jó eredménnyel végződött, természetes tehát, hogy az egy kat. holdra számított termésátlagai is kiválóan jók. Az elmúlt tíz évben csak egy-egy olyan jó átlagot találunk, mint a mostani, de arra nem volt ez alatt az egész évtized alatt még példa, hogy valamennyi főterménynél olyan jó átlagok mutatkoztak volna, mint a most tárgyalt gazdasági évben.

Ugyancsak következetesen érvényesül az adatokban az a már többször megállapított törvényszerűség, hogy annál jobb az egy kat. holdra számított termésátlag, minél nagyobb gazdaságcsoporttal állunk szemben. Legfeljebb a két kisgazdaságkategóriánál fordul néha elő, hogy egynehány gazdasági növénynél a 20 kat. holdnál kisebb gazdaságok jobb eredményeket produkáltak, mint a 20—100 kat. holdas gazdaságok. Az az eset fordult most elő a tárgyalt gazdasági évben a rozsnál, a zabnál és burgonyánál.

Az 1937/38. gazdasági év jó termésátlagai természetesen jóval nagyobbak, mint a tízéves átlagok. Legnagyobb a javulás a

6. A főtermények termésátlagai a gazdaságnagyságsoportok megkülönböztetésével.

Rendements moyens des principaux produits, suivant les exploitations classées par catégories de grandeur.

A termény neve; gazdaságnagyságsoport <i>Produits; exploitations classées par catégories de grandeur</i>	Átlagtermés kataszteri holdonként métermázsában <i>Rendement moyen par arpent cadastral, en quintaux métr.</i>											Az 1938. évi több (+) kevesebb (-) mint az 1928-1937. évi átlag, % — En 1938, y eut-il augmentation (+) ou diminution (-) par rapp. à la moyen. de 1928-37? %		
	e n										en 1928- 1937 évi átlag		en 1938 évben	
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937				
	é v e k b e n												en moyenne	
Búza — Froment														
Exploitations de	20 kat. holdon alul — moins de 20 arp. c.	8.7	7.4	7.3	6.5	6.2	9.1	6.3	7.6	8.0	7.2	7.4	9.1	+ 23.0
	20—100 kat. holdig — arp. c.	9.2	7.5	7.6	7.0	6.1	9.0	6.0	7.1	8.3	7.3	7.5	9.1	+ 21.3
	100—1000 kat. holdig — arp. c.	9.6	8.3	8.4	7.3	7.1	10.1	7.0	8.9	8.9	8.1	8.3	10.0	+ 20.5
	1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	11.0	9.5	9.4	8.6	8.5	11.7	8.7	10.2	10.3	9.7	9.8	12.2	+ 24.5
	Altalában — <i>En général</i>	9.3	7.8	7.8	7.0	6.6	9.5	6.6	7.9	8.4	7.6	7.9	9.6	+ 21.5
Rözs — Seigle														
Exploitations de	20 kat. holdon alul — moins de 20 arp. c.	7.0	6.6	5.9	4.9	6.6	7.9	5.4	6.6	6.1	5.7	6.2	7.2	+ 16.1
	20—100 kat. holdig — arp. c.	6.9	6.6	6.0	5.0	6.6	7.3	5.3	6.2	6.0	5.6	6.2	6.8	+ 9.7
	100—1000 kat. holdig — arp. c.	7.9	7.6	7.0	5.9	7.8	8.7	5.9	7.3	6.9	6.3	7.2	7.7	+ 6.9
	1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	8.8	8.6	8.2	6.9	9.3	10.1	6.6	7.8	7.4	7.1	8.2	8.8	+ 7.3
	Altalában — <i>En général</i>	7.3	7.0	6.4	5.3	7.0	8.1	5.6	6.7	6.3	5.9	6.6	7.3	+ 10.6
Árpa — Orge														
Exploitations de	20 kat. holdon alul — moins de 20 arp. c.	8.6	7.6	7.0	5.3	8.0	9.5	6.3	7.1	7.4	6.3	7.3	8.7	+ 19.2
	20—100 kat. holdig — arp. c.	8.8	7.9	7.2	5.5	8.2	9.3	5.9	6.7	7.6	6.4	7.3	8.7	+ 16.1
	100—1000 kat. holdig — arp. c.	10.0	8.9	8.1	6.2	9.6	10.6	6.7	7.9	8.7	7.3	8.4	9.5	+ 13.1
	1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	11.3	9.9	9.1	7.2	11.3	12.1	8.4	9.4	10.0	8.8	9.8	11.2	+ 14.3
	Altalában — <i>En général</i>	9.3	8.2	7.6	5.8	8.8	10.0	6.6	7.5	8.1	6.9	7.9	9.2	+ 16.5
Zab — Avoine														
Exploitations de	20 kat. holdon alul — moins de 20 arp. c.	8.0	7.1	5.7	4.3	7.1	8.3	6.4	7.0	6.5	6.3	6.7	7.7	+ 14.9
	20—100 kat. holdig — arp. c.	8.0	7.3	5.8	4.4	6.9	7.9	6.1	6.2	6.7	6.2	6.6	7.5	+ 13.6
	100—1000 kat. holdig — arp. c.	9.0	8.2	6.3	4.9	8.2	9.3	6.7	7.0	7.4	7.0	7.4	8.0	+ 8.1
	1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	10.3	9.2	7.0	5.2	9.6	10.8	8.0	8.1	8.2	8.2	8.5	9.2	+ 8.2
	Altalában — <i>En général</i>	8.7	7.8	6.1	4.6	7.8	8.9	6.7	7.0	7.0	6.8	7.2	8.0	+ 11.1
Szemes tengeri Maïs pour graine														
Exploitations de	20 kat. holdon alul — moins de 20 arp. c.	6.1	8.7	7.0	7.8	11.7	9.0	10.7	7.4	12.9	13.1	9.5	12.8	+ 34.7
	20—100 kat. holdig — arp. c.	6.8	9.0	7.8	7.8	11.9	9.0	10.5	6.4	13.0	13.0	9.5	12.9	+ 35.8
	100—1000 kat. holdig — arp. c.	7.6	9.7	8.4	7.9	11.8	9.1	10.6	7.3	13.2	13.3	9.9	13.1	+ 32.3
	1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	8.9	11.0	9.3	9.0	13.1	10.2	11.8	8.8	14.4	15.8	11.2	14.6	+ 30.4
	Altalában — <i>En général</i>	6.8	9.2	7.7	7.9	11.9	9.1	10.7	7.1	13.1	13.3	9.8	13.1	+ 33.6

A termény neve; gazdagság-nagyságcsoport <i>Produits; exploitations classées par catégories de grandeur</i>	Átlagtermés kataszteri holdankint métermázsában <i>Rendement moyen par arpent cadastral, en quintaux métr.</i>												Az 1938. évi több (+) kevesebb (-) mint az 1928-1937. évi átlag, % — En 1938, y ent-il augmentation (+) ou diminution (-) par rapp. à la moyenne de 1928-37 %	
	e n										en 1928-1937 évi átlag en moyenne	en 1938 évben		
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937				
	é v e k b e n													
Burgonya														
<i>Pommes de terre</i>														
Exploitations de	20 kat. holdon alul — moins de 20 arp. c.	28·9	41·2	34·4	28·2	28·9	35·4	41·2	27·5	46·6	49·5	36·5	41·9	+ 14·8
	20—100 kat. holdig — arp. c.	31·1	41·3	40·9	27·0	30·1	36·3	40·5	26·1	44·9	47·1	36·4	39·3	+ 8·0
	100—1000 kat. holdig — arp. c.	36·4	51·5	44·8	31·2	29·6	38·3	41·9	29·9	49·4	49·5	40·2	42·1	+ 4·7
	1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	42·6	53·1	52·3	37·9	37·9	42·0	51·0	39·7	57·8	60·3	47·2	52·4	+ 11·0
Általában — <i>En général</i> .	32·0	44·0	38·9	29·4	30·0	36·4	42·0	28·5	47·6	49·9	37·9	42·3	+ 11·6	
Cukorrépa														
<i>Betterave à sucre</i>														
Exploitations de	20 kat. holdon alul — moins de 20 arp. c.	104·5	96·4	96·6	94·4	82·9	111·0	112·7	82·5	118·9	109·9	100·3	95·1	— 5·2
	20—100 kat. holdig — arp. c.	103·5	101·6	100·7	86·0	90·3	105·0	104·9	79·7	111·8	103·4	98·4	107·4	+ 9·1
	100—1000 kat. holdig — arp. c.	114·3	111·0	110·5	95·4	107·5	116·8	111·1	92·4	121·1	112·1	109·5	119·5	+ 9·1
	1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	132·2	124·9	119·1	109·0	127·0	133·5	126·0	99·1	141·0	134·6	124·5	134·2	+ 7·8
Általában — <i>En général</i> .	123·7	117·0	113·3	102·5	115·5	124·8	119·2	94·0	131·5	124·0	116·5	126·6	+ 8·7	

szemestengerinél, a mostani átlag a tízéves átlagnál 33·6%-kal kedvezőbb. Elég nagy ez a különbség a búzánál is, itten 21·5%-os javulás állapítható meg. Legkisebb az eltérés a tárgyalás alatt álló gazdasági év átlaga és a tízéves átlag között a cukorrépánál, a javulás itt csak 8·7%-os. Az egyes gazdaság-nagyságcsoportok termésátlagait vizsgálva, a tízéves átlaggal szemben az elmúlt gazdasági évben a szemestengerit termelő 20—100 kat. hold kiterjedésű gazdaságoknál 35·8%-os javulást láthatunk. Ezzel szemben a cukorrépa termelésével is foglalkozó 20 kat. holdnál kisebb gazdaságok mostani termésátlaga 5·2%-kal kisebb volt, mint a tíz évre számított átlag.

4. A szántóföldi termés értéke.

A szántóföldi termés értékének kiszámításánál az összes fő- és melléktermények, közötte növények, a szalma, a szár és a kóró értéke is figyelembe vétetett. Nincs benne az értékadatban a szántóföldön termelt mag mennyiségének értéke. Itt a legnagyobb szerepet a szálás takarmánymagvak értéke jelenti, az erre vonatkozó ada-

tokat külön fejezetben tárgyaljuk. Azt is megemlítyük, hogy az értékadatoknál mindig a termelői árakat szoktuk figyelembe venni, mégpedig általában az október havi árakat. Az értékadatokat a járási gazdasági felügyelők szolgáltatják, a Központi Statisztikai Hivatal az egyéb forrásokból rendelkezésre álló adatokkal ellenőrzi, esetleg kiegészíti ezeket a termelői árakat s ilyen formában kerülnek azután nyilvánosságra.

A most eltelt gazdasági év szántóföldi termelésének összértéke 1.847 millió pengő. Ez a hatalmas összeg 24%-kal nagyobb, mint az előző gazdasági év termésének összértéke és 31·7%-kal nagyobb, mint a két év előtti érték. Az érték oroszánrésze, 28·4% természetesen a búzára esik, a most tárgyalt évben 41·7%-kal nagyobb ez az arány, mint 1937-ben és 47·7%-kal nagyobb, mint 1936-ban. A másik kiadós tétel a termésértéknél a tengeri értéke, ez úgy idén, mint a megelőző gazdasági évben az összértéknek egyformán 19·5%-a volt.

Igen érdekes kép a termények termelői átlagárainak tíz évre visszamenő összeállítása. A 7. sz. tábla a hét főterményre vonat-

7. A főtermények átlagértéke az utolsó tíz évben.

Valeur moyenne des principaux produits pendant les 10 dernières années.

A termény neve Produits	Átlagérték métermázsánként pengő — Valeur moyenne par q, en pengős											Az 1938. évi több (+) kevesebb (-) mint az 1928-1937. évi átlag, % En 1938, y est-il aug- mentation (+) ou di- minution (-) par rap- port à la moyenne de 1928-37? %	
	e n										1928- 1937. évi átlag en moy- enne		en 1938. évben
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937			
é v e k b e n													
Búza — <i>Froment</i>	24.50	19.64	13.47	7.95	11.42	7.10	14.44	14.32	14.86	19.15	14.81	19.50	+ 31.7
Rozs — <i>Seigle</i>	22.76	14.09	7.46	7.49	7.09	3.78	10.63	12.80	11.95	18.06	11.54	15.04	+ 30.3
Árpa — <i>Orge</i>	24.85	14.95	12.12	13.72	8.66	5.61	12.67	14.52	12.37	15.63	13.23	15.84	+ 19.7
Zab — <i>Avoine</i>	23.48	11.92	12.31	16.05	8.54	5.54	10.84	14.23	12.77	15.47	13.14	15.44	+ 17.5
Szemes tengeri — <i>Maïs pour graine</i>	27.92	12.53	9.95	11.06	6.90	5.29	9.44	14.65	9.52	10.68	10.98	13.57	+ 23.6
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	10.65	5.36	4.53	6.45	5.25	3.19	3.80	7.59	4.63	4.51	5.33	4.76	- 10.7
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	3.22	2.97	2.59	2.62	2.25	2.21	2.22	2.30	2.27	2.22	2.55	2.30	- 9.8

kozólag bemutatja úgy a nagy konjunktúrát képviselő 1928. évi magas átlagárakat, mint a mélypontot jelentő 1933. évi katasztrofálisan alacsony árakat és végül a normálisnak mondható 1937. és 1938. évi termelői átlagárakat. A többi években is kaleidoszkopszerűen mozognak az árak. A főtermények mostani normálisnak jelzett áralakulása a gazdák szempontjából már feltétlenül kedvező, ezt bizonyítja az a körülmény, hogy a tárgyalt év termelői áralakulása a búzánál, a rozsnál, az árpánál, a zabnál és a tengerinél jelentékenyen jobb, mint az előző tíz év átlagára, némi visszaesés csak a burgonya és a cukorrépa átlagáránál mutatkozik.

5. A szalastakarmánymagvak termelési és kiviteli eredményei.

A belterjes gazdálkodásra való áttérés — melynek folyamata nálunk sajnos elég lassú ütemű — egyik látható eredménye a szalastakarmányfélék magtermelésének elterjedése. Ezzel a gazdálkodási ággal való foglalkozás a most eltelt gazdasági évben, ha nem is lényegesen, de kismértékben tovább fejlődött. A területben elég nagyarányú az emelkedés a bíborheremag, az őszi és a tavaszi bükkönymag termelésénél, a többi féleség körülbelül az előző évi szinten maradt. A termésátlagok a bíborherét kivéve nagyobb fejlődésről nem tanuskod-

8. A szalastakarmánymagvak termelési viszonyai.

Conditions de la production des graines de fourrage.

A termény neve Produits	1 9 3 7					1 9 3 8				
	Terület kat. hold Superficie, arp. c.	Termésátlag kat. hold- dankint — Rendement moyen par arp. c.	Termésmennyiség Production	Átlagos érték métermáz- sánként — Valeur moyenne de la pro- duction, par q	Termésérték ezer Valeur de la produc- tion, en milliers de	Terület kat. hold Superficie, arp. c.	Termésátlag kat. hold- dankint — Rendement moyen par arp. c.	Termésmennyiség Production	Átlagos érték métermáz- sánként — Valeur moyenne de la pro- duction, par q	Termésérték ezer Valeur de la produc- tion, en milliers de
Lóhere — <i>Trèfle</i>	36.480	1.2	42.174	115.6	4.876	36.263	1.2	43.632	107.4	4.686
Bíborhere — <i>Trèfle incarnat</i>	19.847	2.5	49.442	48.7	2.407	29.681	3.4	99.758	69.3	6.911
Lucerna — <i>Luzerne</i>	51.915	1.5	76.614	165.4	12.671	52.100	1.3	66.458	212.1	14.098
Baltacim — <i>Sainfoin</i>	8.202	3.5	28.429	23.3	661	8.845	3.6	31.712	24.8	786
Muhar — <i>Moha</i>	7.155	4.5	32.123	16.4	526	7.398	4.4	32.403	18.1	585
Őszi bükköny — <i>Vesce d'automne</i>	8.045	4.4	35.101	29.3	1 030	13.279	4.8	64.335	29.0	1.865
Tavaszi bükköny — <i>Vesce de printemps</i>	29.425	4.3	127.268	18.2	2.311	35.489	4.7	165.945	16.9	2.803

9. A szalastakarmánymagvak kivitele.

Exportations de graines de fourrage.

A termény és a kiviteli ország neve <i>Produits et pays de destination</i>	Mennyiség q <i>Quantité, q</i>		Érték Va- leur 1000 P	
	1	9	3	7
	Mennyiség q <i>Quantité, q</i>		Érték Va- leur 1000 P	
	1	9	3	8
Lóheremag összesen <i>Graines de trèfle</i> . . .	41.367	4.965	12.853	1.178
Ebből — <i>Dont</i> :				
Németország. — <i>Allemagne</i>	37.177	4.566	7.657	844
Amerikai Egy.-Áll. — <i>Etats-Unis</i>	3.410	323	3.698	242
Nagy-Britannia — <i>Grande Bretagne</i>	150	15	10	1
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	—	—	1.384	83
Egyéb orsz. — <i>Autres pays</i>	630	61	104	8
Bíborheremag összesen <i>Graines de trèfle incarnat</i>	73.182	3.187	90.773	4.838
Ebből — <i>Dont</i> :				
Németország. — <i>Allemagne</i>	53.762	2.520	39.486	2.431
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	11.003	398	23.564	1.058
Olaszország. — <i>Italie</i> . . .	4.995	192	7.704	450
Franciaország. — <i>France</i> . . .	—	—	9.731	418
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	—	—	6.734	298
Ausztria — <i>Autriche</i>	—	—	860	53
Belgium — <i>Belgique</i> . . .	—	—	960	48
Nagy-Britannia — <i>Grande Bretagne</i>	—	—	647	29
Egyéb orsz. — <i>Autres pays</i>	3.416	76	1.087	53
Lucernamag összesen <i>Graines de luzerne</i> . . .	34.175	4.881	10.071	2.369
Ebből — <i>Dont</i> :				
Németország. — <i>Allemagne</i>	13.459	2.246	7.981	1.998
Dánia — <i>Danemark</i> . . .	1.150	110	25	4
Svédország. — <i>Suède</i> . . .	1.099	126	867	159
Lengyelország. — <i>Pologne</i> . .	1.648	196	511	91
Egyéb orsz. — <i>Autres pays</i>	16.819	2.203	687	117
Baltacimmac összesen <i>Graines de sainfoin</i> . . .	954	32	785	26
Ebből — <i>Dont</i> :				
Németország. — <i>Allemagne</i>	381	14	730	23
Ausztria — <i>Autriche</i> . . .	55	3	15	1
Egyéb orsz. — <i>Autres pays</i>	518	15	40	2
Muharmag összesen <i>Graines de moha</i>	1.166	21	4.278	55
Ebből — <i>Dont</i> :				
Amerikai Egy.-Áll. — <i>Etats-Unis</i>	600	11	—	—
Ausztria — <i>Autriche</i> . . .	251	5	11	*)
Franciaország. — <i>France</i> . . .	—	—	4.131	52
Egyéb orsz. — <i>Autres pays</i>	315	5	136	3
Őszi és tavaszi búkköny- mag összesen — <i>Graines de vesces d'automne et de printemps</i>	111.063	2.665	63.485	1.621
Ebből — <i>Dont</i> :				
Németország. — <i>Allemagne</i>	88.279	2.069	18.418	793
Ausztria — <i>Autriche</i> . . .	205	5	812	35
Amerikai Egy.-Áll. — <i>Etats-Unis</i>	21.535	540	22.455	543
Franciaország. — <i>France</i> . . .	—	—	16.097	186
Belgium — <i>Belgique</i> . . .	—	—	2.146	21
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	—	—	1.535	18
Svájc — <i>Suisse</i>	—	—	1.220	15
Svédország. — <i>Suède</i> . . .	—	—	737	9
Egyéb orsz. — <i>Autres pays</i>	1.044	51	65	1

*) 500 P. alul — *Au-dessous de 500 p.*

nak, ugyancsak ezt mondhatjuk az egy métermázsa takarmánymag átlagos értékéről, itt csak a bíborheremag és a lucernamag árának ugrásszerű emelkedéséről kell beszámolnunk.

A hatóságilag ellenőrzött és ólomzárral ellátott magyar takarmánymagvaknak külföldön igen jó hírnevük van, minden évben jelentékeny mennyiségű ilyen termelvényünk kerül külföldi piacokra. Az 1938. évi takarmánymag külforgalmunk, sajnos majdnem az egész vonalon igen nagy visszaesésről tanuskodik. Az egyetlen ilyen féleség a bíborheremag, amelyik 1934. év óta évről-évre emelkedő mennyiségben kerül külföldre. 1934-ben még csak 26.446 métermázsa bíborheremag hagyta el határainkat, ez a mennyiség azóta fokozatosan emelkedve a tavalyi évben 90.713 métermázsa emelkedett. Ennek a cikknek fő külföldi vásárlója évek óta Németország és az Amerikai Egyesült Államok, de tavaly elég nagy mennyiség ment még ki Olaszországba, Franciaországba és Németalföldre. A most tárgyalt gazdasági évben igen jelentékenyen megnőtt még muharmagexportunk is, ennél természetesen csak jóval kisebb mennyiségekről lehet beszélni, mint a bíborheremag exportnál. A mostani évben exportált muharmagmennyiség 266·9%-kal volt több, mint az előző évi eredmény. Ennek a két kedvező tételnek felemlítése után a többi takarmánymagféleségek exportjánál csak visszaesésről számolhatunk be, így a lóheremag 1938. évi külforgalma 68·9%-kal, a lucernamagé 70·5%-kal, a baltacimmacé 17·7%-kal, az őszi és tavaszi búkkönymagé 42·8%-kal kedvezőtlenebb volt, mint az előző év eredménye.

A visszaesés főoka valószínűleg a világpolitikai helyzet bizonytalansága. Hogy ez gazdáinkat milyen érzékenyen érinti, bizonyítja az az egyszerű megállapításunk, hogy Németország 1937-ben 193.058 métermázsa takarmánymagvat vásárolt tőlünk, az elmúlt évben ebből a termelvényünkől összvásárlása 72.192 métermázsa volt. Ez pedig teljes 62·6%-os visszaesésnek felel meg.

B) Rétgazdálkodásunk eredményei.

Rétjeink szénahozama az 1937/38-as gazdasági évben kitűnő volt. Az egy kataszteri holdra számított átlagos szénatermés 9·4%-kal több volt a tavalyi elég eredmé-

10. A rét-terület, a termelt széna mennyisége és értéke.

Superficie des prairies; quantité et valeur du foin y produit.

Év, országrész <i>Années et régions</i>	A rét területének kat. hold <i>Superficie des prairies en arp. c.</i>	Átlagtermés kat. holdan- kint q. - Rendement moyen par arp. c., en q.	A széna termésmennyi- sége q. — Production de foin, q.	Átlagérték méterm. kint P <i>Valeur moyenne du foin produit, par q, en pengős</i>	Összes érték ezer P. <i>Valeur totale de la pro- duction de foin, en pengős</i>
<i>Moyennes pour — 1933-1937. évi átlag</i>					
Dunántúl — <i>Transdanubie . .</i>	514.176	14.7	7,541.375	3.68	27.757
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	449.750	12.2	5,504.380	4.13	22.712
Észak — <i>Nord . . .</i>	161.587	12.7	2,055.366	4.13	8.491
Összesen - <i>Total</i>	1,125.513	13.4	15,101.121	3.90	58.960
1937.					
Dunántúl — <i>Transdanubie . .</i>	514.107	16.0	8,246.943	2.99	24.623
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	446.849	13.9	6,220.360	3.54	22.015
Észak — <i>Nord . . .</i>	161.986	14.0	2,264.955	3.65	8.277
Összesen - <i>Total</i>	1,122.942	14.9	16,732.258	3.30	54.915
1938.					
Dunántúl — <i>Transdanubie . .</i>	513.374	17.3	8,896.287	4.61	41.033
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	445.565	15.6	6,939.397	5.02	34.855
Észak — <i>Nord . . .</i>	162.434	15.3	2,480.138	5.33	13.217
Összesen - <i>Total</i>	1,121.378	16.3	18,315.822	4.86	89.105

nyesnek minősített termésátlagnál. Legjobban sikerült, mint majdnem minden évben, úgy most is a szénatermés a Dunántúlon, itt az átlag 6.1%-kal kedvezőbb volt, mint az

országos átlag. Az Alföld és az Észak rétjeinek szénatermésátlaga viszont az országos átlag alatt maradt.

Nagy szénatermés esetében a széna métermázsánként számított átlagértéke rendszeren erősen leszáll. Az 1936/37-es gazdasági évben például igen jó szénatermés volt, az átlagérték az előző öt év átlagánál mindjárt 15.4%-kal kevesebb lett. A most tárgyalt évben jóval nagyobb szénatermésrel számolhatunk, az átlagérték az előző évi átlagnál mégis 47.3%-kal, az előző öt év átlagánál 24.6%-kal magasabb volt. Ez annál érdekesebb és feltűnőbb jelenség, mert a szálastakarmányféleségek is elég kedvező termést adtak. Ennek az átlagértékemelkedésnek a következménye, hogy szénatermésünk termelői összértéke a tárgyalt gazdasági évben teljes 34 millió pengővel nagyobb volt, mint az 1936/37. gazdasági év összszénatermésének termelői értéke. Ennek a jogosan különlegesnek mondható helyzetnek némi magyarázatát adja, hogy szénaexportunk az előző évi 76.271 métermázsával szemben 1938-ban 172.785 métermázsára emelkedett, ez pedig 126.5%-os növekedésnek felel meg. Cseh-Szlovákiának és Olaszországnak rossz szénatermése volt, az export ezekbe az országokba akadálytalanul mehetett és ez a körülmény nagy mértékben hozzájárulhatott ahhoz, hogy a nagy szénatermés dacára a széna termelői átlagára nem hogy csökkent volna, hanem még tekintélyes mértékben emelkedett.

Sajóhelyi István.

A kishaszonbérleti törvényjavaslat területi hatálya.

Les effets, envisagés au point de vue des propriétés, du projet de loi sur les petits fermages soumis naguère au Parlement hongrois.

Résumé. Le 17 janvier dernier, le ministre de l'Agriculture a soumis à la Chambre un projet de loi ayant pour but de contribuer à multiplier les petits fermages et de réaliser certaines autres dispositions de politique agraire.

Selon le projet de loi, l'Etat pourrait exproprier une superficie agricole de 1,713.972 arpents cadastraux (terres arables, prairies et pâturages), soit près de 14% de celle constatée en 1935 sur le territoire délimité par le traité de Trianon.

Les laboureurs méritants qui du fait de la réforme projetée auraient des terres à bail deviendront même propriétaires de ces terres si, par leur conduite et par la bonne gestion des biens affermés, ils s'en seront montrés dignes.

L'obligation de mettre dans le but fixé par le projet de loi des terres à la disposition de l'Etat serait imposée en ce qui concerne les biens à mutation limitée et ceux des citoyens étrangers, aux propriétés d'une superficie agricole (terres arables, prairies, pâturages) dépassant 300 arpents cadastraux; quant aux autres biens fonciers, seulement à ceux de plus de 500 arp. cad.

Ainsi donc, et grâce aussi au taux de cession, fixé sur une base progressive, une partie considérable des moyennes propriétés resteraient intactes, et particulièrement celles appartenant à des Hongrois chrétiens.

Les propriétés foncières des Juifs, représentant ensemble environ 500.000 arp. cad., seraient, d'après le projet de loi sur les Juifs, expropriées, sans égard à leur grandeur, pour être données (soit à bail soit définitivement) à des laboureurs chrétiens.

On voit, par les tableaux ci-dessous, que les propriétés touchées par le projet de loi ont une superficie agricole totale de 3,419.114 arp. cad., dont plus de la moitié (50.8%) pourrait être expropriée pour faire des petits fermages.

En dehors des Juifs, ce sont les propriétés de fidéicommiss, de fondations publiques ou privées et de confessions qui contribueraient le plus à la réforme, pour laquelle l'Etat prendrait aux premières 57.8% de leur superficie agricole; cette proportion représenterait 56.2% pour les deuxièmes et 54.4% pour les dernières. La superficie agricole des propriétés touchées par le projet de loi comprend 71.3% de terres arables, 8.9% de prairies et 19.8% de pâturages. Mais le ministère de l'Agriculture ne devrait pas se conformer, en expropriant les terres en question, à cette répartition des cultures. Soulignons encore que 65% des propriétés touchées par le projet de loi sont des grandes propriétés de plus de 1.500 arp. cad.; 35%, des moyennes propriétés de moins de 1.500 arp. cad., qui sont pour la première des deux catégories indiquées plus haut, supérieures à 300 arp. cad. et pour la seconde, à 500 arp. cad.

rendelkezésekről szóló törvényjavaslatát, amelynek indokolásában a földbirtokpolitikai célra maximálisan igénybe vehető mezőgazdasági területeket, az előzetes tájékoztató számítások, hozzávetőlegesen egy és félmillió kataszteri holdban állapították meg.

Ez az egy és fél millió kataszteri hold, a törvényjavaslat indoklásából megállapíthatólag, akként áll elő, hogy kiindulásként az ország közép- és nagybirtokai, az átengedésre kötelezés szempontjából, két nagyobb területi kategóriába osztottak: az 1500 kataszteri holdon aluli és felüli birtokokra. A törvényjavaslat tehát már kiindulásában eltért az elfogadott hivatalos területi kategorizálástól, amely 1500 kataszteri holdat, mint területi típust megállapító határt eddig nem ismert. Másodsorban eltér az eddigi általános statisztikai rendszertől abban is, hogy a területi kategória megállapításánál, a telepítési törvényhez hasonlóan, nem a minden művelési ágat magában foglaló összterületet, hanem csak a szántó-, rét- és legelőterületet, tehát a kert és szőlő nélküli mezőgazdasági területet veszi alapul. A harmadik eltérés az, hogy az 1500 kataszteri holdon aluli birtokoknál az alsóhatárt nem 100 kataszteri holdban, hanem a gazdasági és nemzeti érdekekre, főképen azonban a közép-birtok védelme szempontjából, 300, illetve 500 kataszteri holdban szabja meg. A 300 kataszteri holdas alsóhatár vonatkozik a korlátozott forgalmú és a külföldi állampolgárok tulajdonában levő birtokokra, míg az 500 kataszteri holdas alsóhatár a keresztény-magyar kézben levő szabadforgalmú birtokokra, a zsidó birtokok kivételével. Már itt kell megjegyezni, hogy a zsidó tulajdonban álló birtokokra nézve a kishaszonbérleti törvényjavaslat nem rendelkezik, azt a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalását korlátozó törvényjavaslatnak engedte át, melynek értelmében kishaszonbérletek alakítására minden zsidó tulajdonban álló birtok, tekintet nélkül annak nagyságára, igénybe vehető.¹⁾

¹⁾ A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalását korlátozó törvényjavaslat 16. §-a értelmében: „Zsidót az egyébként fennálló korlátozásokra tekintet nélkül lehet összes mezőgazdasági ingatlanának tulajdonul vagy kishaszonbérletek céljára átengedésre kötelezni. Ezt a rendelkezést arra a mezőgazdasági ingatlanra is alkalmazni kell, ame-

Január 17-én nyújtotta be a képviselőháznak Teleki Mihály gróf földművelésügyi miniszter a kishaszonbérletek alakításának előmozdításáról és más földbirtokpolitikai

A fentebb ismertetett területi kategorizálással tehát a kishaszonbérleti törvényjavaslat, értelmezésünk szerint, mind a „nagy“-, mind a „közép“ birtoknak egy új meghatározását alkalmazza. Ezek szerint „közép“-birtok, a korlátolt forgalmú birtokoknál a 300—1500 kataszteri holdig, míg a szabadforgalmú birtokoknál az 500—1.500 kataszteri holdig terjedő, szántó-, rét- és legelőterülettel bíró birtok. Ebből következőleg a „nagy“-birtok alsó határa 1500 kat. hold.¹⁾

A javaslat értelmezése szerinti „közép“- és „nagy“-birtok között, az igénybevétel szempontjából, azt a lényeges különbséget is felállítja a törvényjavaslat, hogy míg a „közép“-birtoknál a területi összefüggést, vagyis a birtok egységét veszi figyelembe, addig a „nagy“-birtoknál erre semmi tekintettel nincs, s a tulajdonosnak az ország bármilyen részében fekvő és bármilyen nagyságú mezőgazdasági területeit összeadja, s az így nyert területből indul ki, amikor az átengedésre való kötelezés mértékét megállapítja. A telepítési törvényjavaslat ezt a meghatározást nem ismerte, s így részben teljes mentességet, részben lényeges kedvezményt nyújtott azoknak, a 3000 — háborússzerzésű birtokoknál pedig az 1000 — kataszteri holdon felüli mezőgazdasági területtel bíró nagybirtokosoknak, akiknek ingatlanai az ország különböző részein elszórtan feküdtek.²⁾

lyet zsidó az 1937. évi december hó 31. napja után és a jelen törvény hatályba lépése előtt élők közötti vagy halál esetére szóló jogüggyel bárkire átruházott; ennek a rendelkezésnek alapján azonban átengedésre kötelezésnek nem zsidóra átruházott ingatlan tekintetében csak az átruházástól számított három év alatt van helye. Ha zsidó mező- vagy erdőgazdasági ingatlanát átruházza, az átruházáshoz, tekintet nélkül az ingatlan területére és a szerző fél személyére, hatósági hozzájárulás szükséges. Ily esetben az állami elővásárlási jogot, tekintet nélkül az ingatlan területére és a szerző fél személyére, gyakorolni lehet, vagy pedig az ingatlant elidegenítő jogüggyel tudomásulvételét az elővásárlási jog gyakorlása nélkül meg lehet tagadni.“ E tekintetben kivétel csak a kereskedelmi üggyel céljára alkalmas ingatlan, valamint a 600 négyszöglet meg nem haladó házhely, ha ezenkívül több házhelye nincs.

¹⁾ A birtokkategóriák meghatározására nézve (lásd szerzőnek a *Magyar Statisztikai Szemle* 1938. évi augusztusi számában közölt „Adalékok a földbirtokmegosztás kérdéséhez“ című tanulmányát, amelyben nemcsak területileg, de üzemtanilag definiálja a kis-, közép- és nagybirtok fogalmát és ezenkívül — ezeken a területi birtokkategóriákon belül — a törpe-, kisparaszt- és nagyparasztbirtokokat is.

²⁾ Erre nézve lásd „A telepítési törvénnyel létesített területkiszajítási jog“ című, a *Magyar Gazdák Szemléjében* közölt tanulmányomat.

A „nagybirtokok“ igénybevétele.

A törvényjavaslat az 1.500 kataszteri holdon felüli szántó-, rét- és legelőterülettel bíró, vagyis a javaslat értelmezése szerinti „nagybirtokok“-nál a földbirtokpolitikai célra való igénybevétel szempontjából — tekintet nélkül a birtok tulajdoni jellegére és tekintet nélkül a birtokrészek összefüggésére, — három területi kategóriát ismer:

1. a 10.000 kataszteri holdon felüli,
2. a 4.000-10.000 kataszteri holdig terjedő és
3. az 1.500-4.000 kataszteri holdig terjedő birtokokat.

Az átengedésre kijelölhető terület kiszámításánál, — abból a célból, hogy az esetleges aránytalanságok és igazságtalanságok elő ne álljanak, — az átengedési hányados *nem egységes*, hanem egy birtokon belül is *felfelé emelkedő tendenciát mutat*. Ezzel érvényesíti a *progresszivitás* elvét akként, hogy míg az 1.500 kataszteri holdig terjedő résznél 20%, az 1.500—4.000 kataszteri holdig terjedő résznél 40%, a 4.000—10.000 kataszteri holdig terjedő résznél 60%, a 10.000 kataszteri holdon felüli résznél pedig 80% az átengedési hányados. A kiszámítás azonban nem a területből, hanem a *kataszteri tiszta jövedelemből indul ki*, akként, hogy a kataszteri tiszta jövedelemnek megfelelő százalékát kell venni, s ezt kell azután területre visszszámítani. A következőkben azonban mi, — a törvényjavaslat indokolásához hasonlóan, — csak területi alapon való számítását végzünk, amely a valóságot nagyon megközelíti.¹⁾ Így egy kereken 4000 kataszteri hold szántó-, rét- és legelőterülettel bíró birtok mezőgazdasági területének 32·5% -át, egy 5000 kataszteri holdas 38·0% -át, egy 10.000 kataszteri holdas 49·0% -át, egy 15.000 kataszteri holdas 59·3% -át, egy 50.000 kataszteri holdas 73·8% -át köteles kishaszonbérletek céljára leadni, ha az átengedésre kötelező eljárást a földművelésügyi miniszter megindítja.²⁾

¹⁾ A megmaradó területre nézve a törvényjavaslat a szabadforgalmú birtokoknál a kataszteri tiszta jövedelem figyelembevételét is kívánja, kimondván, hogy ha a kataszteri tiszta jövedelemnek holdankinti átlaga 8 koronánál kevesebb, olyan területnek kell a tulajdonos kezén megmaradni, hogy 4.000 korona kataszteri tiszta jövedelem érintetlenül maradjon.

²⁾ Az átengedésre kijelölhető terület kiszámítását, az előadottak értelmében, — ha példának egy szántó-, rét- és legelőterületében 15.000 katasz-

A törvényjavaslat 3. §-a értelmében azonban a korlátolt forgalmú birtokoknál 300 kataszteri holdnak, míg a szabadforgalmú birtokoknál 500 kataszteri holdnak a mezőgazdasági területből érintetlenül kell maradnia.

A tájékoztató előzetes adatgyűjtés, — amelyről a törvényjavaslat indokolása számol be, — ezeknek a nagybirtokoknak számát 433-ban, összes szántó-, rét- és legelő-

területeiket 2,305.761 kataszteri holdban állapította meg, melyből a területi alapon való kiszámítás szerint kishaszonbérletek céljára igénybe vehető 1,125.368 kataszteri hold, vagyis az 1.500 kataszteri holdon felüli 433 birtok egész mezőgazdasági területének közel a fele (48·8 százaléka).

Ennek a 433 nagybirtoknak három területi kategóriájáról az 1. sz. összeállítás nyújt képet.

1. Az átengedés alá vonható nagybirtokok területe.

Superficie des grandes propriétés qui pourraient être expropriées en partie.

Területi kategóriák <i>Catégories de superficies</i>	A birtokok			Az átengedésre kijelölhető terület — <i>Superficie pouvant être expropriée</i> :	
	száma <i>Nombre des propriétés</i>	<i>Superficie</i>		nagysága <i>sa grandeur</i>	aránya a mezőgazdasági területéhez <i>sa proportion à la superficie agricole, %</i>
		mezőgazdasági <i>agricole</i>	szántó <i>des terres arables</i>		
	területe <i>des propriétés</i>				
kataszteri holdakban — <i>en arpents cadastraux</i>					
<i>plus de 10.000 k. h.-on felül — arp. cad.</i>	45	1,043.879	659.484	695.603	66·6
<i>4.000—10.000 k. h.-ig — arp. cad.</i>	94	583.062	411.542	246.437	42·3
<i>1.500—4.000 „ „ — „ „</i>	294	678.820	459.061	183.328	27·0
Összesen — Total	433	2,305.761	1,530.087	1,125.368	48·8

Meg kell jegyeznünk, hogy az a kisebb és lényegtelen eltérés, amely az itt és a javaslat indokolásában közölt adatok között mutatkozik, akként állt elő, hogy a zsidó birtokok a mi fenti összeállításunkban nem szerepelnek, míg a törvényjavaslat indokolásában a 300 kataszteri holdon felüli zsidó birtokok is felvételtek. Mi csak a végső összesítésben vesszük számításba a zsidó birtokokat, amelyek itt, — miután zsidó birtokoknál területi kategorizálás nincs, — nem szerepelhetnek.

A „középbirtokok“ igénybevétele.

Míg a törvényjavaslat értelmezése szerinti, vagyis az 1.500 kataszteri holdon felüli „nagybirtokoknál“ a kishaszonbérleti törvényjavaslat nem veszi figyelembe a birtokok tulajdoni jellegét, a középbirtokoknál ketté választja és külön átengedési hányadost állapít meg a 300 kataszteri holdon felüli kötött forgalmú, valamint a külföldi állampolgárok tulajdonában álló birtokokra és külön az 500 kataszteri holdon

területi holdat kitevő nagybirtokot veszünk alapul, — a következő összeállítás szemlélteti:

A birtokrészlet kategóriái	területe k. hold	Az átengedési hányados, %	Az átengedésre kijelölhető terület k. hold
1.500 k. h.-on alul	1.500	20	300
1.500—4.000 k. holdig	2.500	40	1.000
4.000—10.000 „ „	6.000	60	3.600
10.000 k. holdon felül	5.000	80	4.000
Összesen	15.000	59·3	8.900

felüli keresztény-magyar tulajdonban álló szabadforgalmú középbirtokokra. Az előbbinél az átengedési hányados a mezőgazdasági művelés alatt álló területnek a kataszteri tiszta jövedelem szerint számított 30, míg az utóbbinál csak 20%-a.

A keresztény-magyar kézben lévő szabadforgalmú birtokokra nézve is fennáll az a két, nemzeti szempontból helyes és üdvös kivétel, hogy a házi kezelésben álló, valamint az 1864. év óta egy család tulajdonában álló birtokoknál csak az 500 kataszteri holdon felüli résznek húsz százaléka erejéig lehet az átengedésre kötelezést megállapítani. Ebből következőleg, — hogy ezt a kedvezményt példával szemléltessük, — egy 1.400 kataszteri holdas mezőgazdasági birtokból, — amelynél az igénybevehető terület az összes mezőgazdasági terület figyelembevételével 280 kataszteri hold lenne, — itt csak 180 kataszteri hold vehető igénybe kishaszonbérletek céljára.

A javaslat értelmezése szerinti „nagy“- és „középbirtokok“ között fennáll az a már az előbbieken említett lényeges különbség is, hogy míg a nagybirtokoknál a területi egységre a javaslat nincs figyelemmel, addig a középbirtokoknál magáévá teszi az 1936:XXVII. törvénycikknek az egy birtokra vonatkozó definícióját, melynek értelmében középbirtoknak itt csak az a birtok minősül, amelynek *egy vagy több község határában fekvő, de összetartozó*

területében a szántó-, rét- és legelőterület a 300 kataszteri holdat, illetve szabadforgalmú birtokoknál az 500 kataszteri holdat meghaladja, de az 1.500 kataszteri holdat nem éri el. Az az 500, illetve 300 kataszteri holdon felüli, de 1.500 kataszteri holdon aluli földtulajdonos tehát, akinek ingatlanai nem egy tagban fekszenek s a 300, illetve 500 kataszteri holdon aluli birtokrészletei között az összefüggés nincs meg, mentesül az igénybevétel alól. Az ily értelemben egy birtoknak minősülő „középbirtok” — megállapítása a helyszínen való pontos és nagyobb munkát kíván, amelyre nézve statisztikai adatok nem állhatnak rendelkezésre, s ezt — tekintettel a munka hosszadalmasságára, — a földművelésügyi minisztérium sem hajthatta végre. Erre való tekintettel az előzetes és tájékoztató adatgyűjtés a *megyei viszonylatban* „közép”-birtoknak minősülő birtokokat vette figyelembe, amely a tényleges és való helyzetet a legjobban megközelíti.

Ez alapon az előzetes birtokstatisztikai felvétel 1.565 középbirtokot talált, melyből 778 korlátolt forgalmú és külföldi tulajdonban álló, míg 787 szabadforgalmú birtok. Az előbbinél az érintett terület 456.206 kataszteri hold, az utóbbinál 624.543 kataszteri hold. Kishaszonbérletekre igénybe vehető ezekből 136.862 kataszteri hold, illetve 124.909 kataszteri hold, vagyis összesen 261.771 kataszteri hold. Ezeknél természetesen nem lehetett figyelembe venni a házi kezelésben álló, valamint azokat a keresztény-magyar kézben levő szabadforgalmú középbirtokokat, amelyek mint ősi birtokok csak az 500 kataszteri holdon felüli rész 20%-ának leadására kötelezhetők. Ezekre nézve a végrehajtás során külön részletes adatgyűjtésre lesz szükség. Ez a kedvezmény a keresztény-magyar kézben levő szabadforgalmú, valamint az egyéb ősi birtokoknak igénybevehető területét 60—70.000 kat. holddal fogja előreláthatólag kisebbiteni.

Végeredményben tehát

az 1500 k. holdon felüli 433 birtok	1,125.368 k. hold
az 1500 aluli 1565	261.771

összesen tehát az 1998 birtok 1,387.139 k. hold

leadására kötelezhető.

Ha mindezekhez hozzávesszük a zsidó-törvényjavaslat értelmében igénybe vehető 395.152 kat. hold mezőgazdasági területet, végeredményben 1,782.291 kat. holdhoz ju-

tunk, amelyet a kishaszonbérleti törvényjavaslat értelmében igénybe lehet venni a most meginduló birtokpolitikai akció céljára.¹⁾

Mindezekből azonban levonásba kell hozni, — amint erre a kishaszonbérleti törvényjavaslat indokolása is részben reámutat, — azokat a területeket, amelyeknek felhasználását bár a törvényjavaslat kifejezetten nem tiltja, de gyakorlati, gazdasági, nemzeti és egyéb szempontokból, valamint a javaslat célja szempontjából sem vehetők igénybe:

1. a közbirtokossági és volt urbéres földbirtokokat, amelyek a kisbirtokosság kollektív tulajdonait képezik, s túlnyomó részben legelők,

2. a vitézi telkeket, illetve a 300 k. holdon felüli tiszti telkeket,

3. a kincstári birtokok bizonyos csoportját, amelyek részben mezőgazdasági, illetve növénytermelési és tanítási, részben pedig honvédelmi célokat és érdekeket szolgálnak.

Ezeknek mezőgazdasági területe a fenti sorrend szerint:

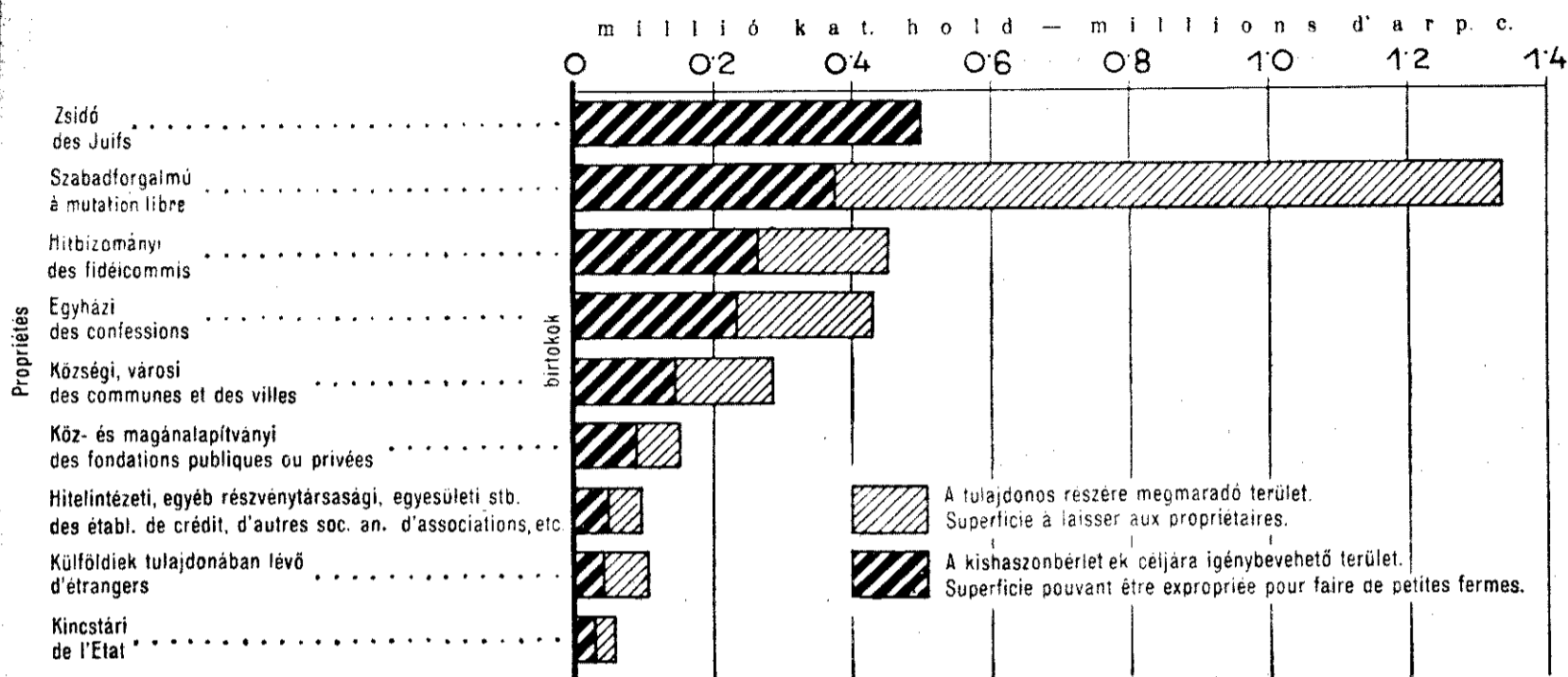
	k. hold	ebből igénybe vehető lenne k.h.
1. Az érintett terület	312.816	97.593
2. „ „ „	2.531	712
3. „ „ „	52.009	34.867
összesen:	367.356	133.172

Ezek levonása után marad, mint ténylegesen felhasználható terület 1,649.119 kat. hold, amelyet még a végrehajtás során emelni fog — még pedig a felülvizsgálat alá eső 100 kat. holdon felüli haszonbérletek figyelembevétele nélkül, — az a körülmény, hogy „zsidó” tulajdonban álló birtokként itt csak az *izraelita felekezettű* zsidók vannak felvéve, de nincsenek a *keresztényvallású zsidók*, akiknek birtokairól a dolog természetéből következőleg statisztikai felvételek nincsenek. Ezeknek tulajdo-

¹⁾ Az izraelita vallású zsidók összes birtoka 485.024 kat. hold, amelyből szántó, rét és legelő 395.152 kat. hold. Csak szántó 300.092 kat. hold. Ebből 1500 kat. holdon felüli szántó-, rét- és legelőterülettel bíró birtok 26, 68.338 kat. hold mezőgazdasági területtel, 300—1500 kat. holdig terjedő birtok 431, 170.125 kat. holddal, 100—300 kat. holdig terjedő birtok 385, 65.011 kat. holddal, míg a 100 kat. holdon aluliak területe 91.678 kat. hold mezőgazdasági területtel. Azt, hogy milyen nagyságú terület van a keresztény vallású zsidók tulajdonában, az ősi birtokokhoz hasonlóan, külön statisztikai felvételnek, illetőleg helyszíni vizsgálatnak kell majd megállapítania. Mi a következőkben ezt a területet 100.000 kat. holdra becsültük.

I. A TÖRVÉNYJAVASLAT ALAPJÁN IGÉNYBEVEHETŐ TERÜLETEK A BIRTOK JELLEGE SZERINT.

Superficies qui pourraient être expropriées selon le projet de loi, avec indication du caractère des propriétés.

M. St. Sz. 1939.

R. H. de St. 1939.

nában a mi hozzávetőleges becslésünk szerint 100.000 kat. holdat meghaladó ingatlan lehet. Ennél a körülménynél viszont figyelembe kell venni azt, hogy amennyiben a két területi kategóriát a birtok jellege szerint összevonó, későbbi összeállításunkban ezt a hozzávetőlegesen megállapított 100.000 kataszteri holdat a zsidó birtokok rovatába föl vesszük, csökkentenünk kell a szabadforgalmú birtokokból igénybe vehető területeket, amely azonban lényeges eltolódást itt azért nem eredményez, miután a 100.000 kataszteri hold a keresztény-magyar tulajdonban álló szabadforgalmú birtokoknál, — tekintve, hogy itt, az 1.500 k. holdon aluli típusnál, az átengedési hányados csak 20%, — legfeljebb 30.000 kataszteri holdat jelenthet.

Az igénybevehető birtokok tulajdoni jelleg szerinti csoportosítása.

Tiszta, áttekinthető képet kapunk a birtokpolitikai célból igénybevehető területekről, ha nem a területi kategóriák szerint, hanem a tulajdon jellege szerint vizsgáljuk a kishaszonbérleti törvényjavaslat által átengedési kötelezettség alá vonható birtokokat.

E tekintetben a 2. sz. összeállítás nyújt képet, amely az igénybevehető területek

nagysága szerinti csoportosításban mutatja be a birtokokat.

Ebből a csoportosításból megállapíthatólag a kishaszonbérleti törvényjavaslat rendelkezései alá vonható 3,419.154 kataszteri holdból 1,723.972 kataszteri holdra lehet az átengedési kötelezettséget kimondani, ami azt jelenti, hogy az érintett területek több mint a fele vehető igénybe kishaszonbérletek céljára.

Az igénybevehető területek nagysága szempontjából a zsidó birtokok állnak a legelső helyen, amennyiben ezek a kishaszonbérletek céljára igénybevehető összes területnek mintegy harminc (29.0) százalékát teszik ki. Természetesen első helyen állnak a zsidó birtokok abból a szempontból is, hogy az érintett területből a legnagyobb százalék, vagyis 100% itt jut az igénybevehető területre, miután a zsidó törvényjavaslat szerint ezek az ingatlanok, a területi kategóriákra való figyelem nélkül, átengedés alá vonhatók. Különben a birtokpolitika céljára ezek a birtokok mutatkoznak a legalkalmasabbaknak, tekintettel arra, hogy szántó területük a javaslat értelmezése szerinti mezőgazdasági területnek 81.1%-át teszik ki, szemben a javaslat által érintett összes birtokok szántó területének 71.3%-ával.

Az igénybevehető területek abszolút

2. Az átengedés alá vonható birtokok jelleg szerint.

Propriétés pouvant être expropriées, classées suivant leur caractère.

Birtokok jelleg szerint Catégories de propriétés	A kishaszonbérleti törvényjavaslat alapján			Az igénybevehető terület hány %-a az érintett területnek? Superficie pouvant être expropriée, par rapport à la superficie des propriétés de la catégorie envisagée %	
	igénybevehető terület Superficie pouvant être expropriée d'après le projet de loi sur les petits fermages, indiquée pour chaque catégorie de propriété		érintett birtok egész mezőgazdasági területe k. hold Superficie agricole des propriétés visées par ce projet de loi, en arp. c.		
	nagysága kat. holdban en arp. c.	hány %-a az összes igénybevehető területnek par rapport à la superf. tot. pouvant être expropriée, %			
P r o p r i é t é s	1. Zsidóbirtokok ¹⁾ — de Juifs ¹⁾	500.000	29·0	500.000	100·0
	2. Szabadjogtulajdonú birtokok ²⁾ — à mutation libre ²⁾	377.919	21·9	1.334.730	28·3
	3. Hitbizományi birtokok — de fidéicommiss	261.815	15·2	452.885	57·8
	4. Egyházi birtokok — de confessions	235.263	13·7	432.323	54·4
	5. Községi, városi birtokok — de communes et de villes	143.179	8·3	285.915	50·1
	6. Köz- és magánalapítványi birtokok — de fondations, publiques ou privées	86.157	5·0	153.265	56·2
	7. Hitelintézeti, egyéb részvénytársasági, egyesületi stb. birtokok — d'établissements de crédit, de Sociétés anonymes d'autre sorte, d'associations, etc.	46.794	2·7	96.380	48·5
	8. Külföldi állampolgárok tulajdonában álló birtokok — de citoyens étrangers	40.167	2·3	102.856	39·0
	9. Kinestári birtokok ³⁾ — de l'Etat ³⁾	32.678	1·9	60.800	53·7
Összesen — Total	1.723.972	100·0	3.419.154	50·4	

¹⁾ Hozzávetőleges szám, miután itt a keresztény vallású zsidók birtokai is szerepelnek. — *Chiffre approximatif, car il comprend aussi les propriétés des Juifs de religion chrétienne.*

²⁾ Csak a keresztény-magyar tulajdonban álló szabadjogtulajdonú birtok területe, miután itt levonattak a keresztény vallású zsidók birtokai. — Nem vonatott le azonban itt az a különbözet, amely a házi kezelésben álló és az ősi birtokoknak nyújtott kedvezmény folytán áll elő. — *Seulement celles des Hongrois chrétiens, parce que du total de ces biens, on a déduit ceux des Juifs de religion chrétienne. — Mais on n'a pas déduit la différence due à la mesure de faveur à accorder aux propriétés exploitées directement par le propriétaire et aux propriétés dites ancestrales.*

³⁾ A kishaszonbérletekre fel nem használható területek levonásával, amelyeket a területi kategorizálásnál felsoroltunk. — *Après déduction des terres qui ne devraient pas être expropriées par l'Etat pour faire de petites fermes, terres que nous avons déjà indiquées en spécifiant la répartition par catégories de la superficie en question.*

szám szerinti nagysága szempontjából, a második helyen állnak a keresztény-magyar kézben lévő szabadjogtulajdonú birtokok, amelyekből összeállításunk tanúsága szerint 377.919 kataszteri hold vehető igénybe kishaszonbérletek alakítása céljára. Ha azonban az érintett területet nézzük, akkor azt látjuk, hogy aránylag ezek a birtokok adják le, a százalék nagysága szempontjából, a legkisebb mezőgazdasági területeket, nevezetesen összes mezőgazdasági területüknek csak 28·2 százalékát. Ennek pedig az a magyarázata, hogy ezeknek a birtokoknak terület szerint csak 56·5 százaléka a javaslat értelmezése szerinti „nagybirtok“, míg 43·5%-a olyan „középbirtok“, amelynek a legkisebb az átengedési hányadosa. Ezeknek a keresztény-magyar

kézben lévő szabadjogtulajdonú középbirtokoknak jelentékeny százalékát a végrehajtás során előreláthatólag ki lehet kapcsolni a kishaszonbérleti akcióból, miután a mi megállapításunk szerint, mintegy 200.000 kataszteri holdnyi olyan tartalék terület van, amely a birtokpolitikai célra előirányzott egy és fél millió holdat meghaladja. Ezt a kerek összegben kétszáz ezer holdat (223.972 kat. hold) kitevő területet azonban teljes egészében „tartalék“, illetőleg fennmaradó területnek minősíteni azért sem lehet, mert az átengedésre kijelölhető és általunk 1.723.972 kataszteri holdban kimutatott területet lényegesen fogják csökkenteni, — a keresztény-magyar tulajdonban lévő, házi kezelésben álló és ősi birtokok részére nyújtott, az előbbie-

ben már említett, kedvezményeken kívül, — azok az érintett összes birtokokra kiterjedő kedvezmények, amelyeket a kishaszonbérleti törvényjavaslat 3. §-a a *többgyermekes birtoktulajdonosoknak, a tanítási és közművelődési célokat szolgáló jogi személyeknek*, valamint azoknak a birtokosoknak nyújt, akik ingatlanaikon az országos átlagokat meghaladó mértékben *nyújtanak munkaalkalmakat a földnélküli mezőgazdasági munkásságnak és cselédségnek*. Ebből a szempontból a legnagyobb figyelmet érdemli a törvényjavaslat 3. § (8) bekezdésének az a rendelkezése, amely az igénybevehető területet *ötven, hatvan, sőt hetven százalékkal csökkenti* akkor, ha a tulajdonos birtokán annyi személyt foglalkoztat, hogy ezeknek összes járandóságaiból a birtok szántóterületének minden kataszteri holdjára legalább 100, 120, illetőleg 140 pengő esik.¹⁾

Hogy a keresztény-magyar kézben levő szabadforgalmú birtokokkal szemben gyakorolja a legnagyobb kíméletet a törvényjavaslat, azt nemcsak az előbbi összeállítás-

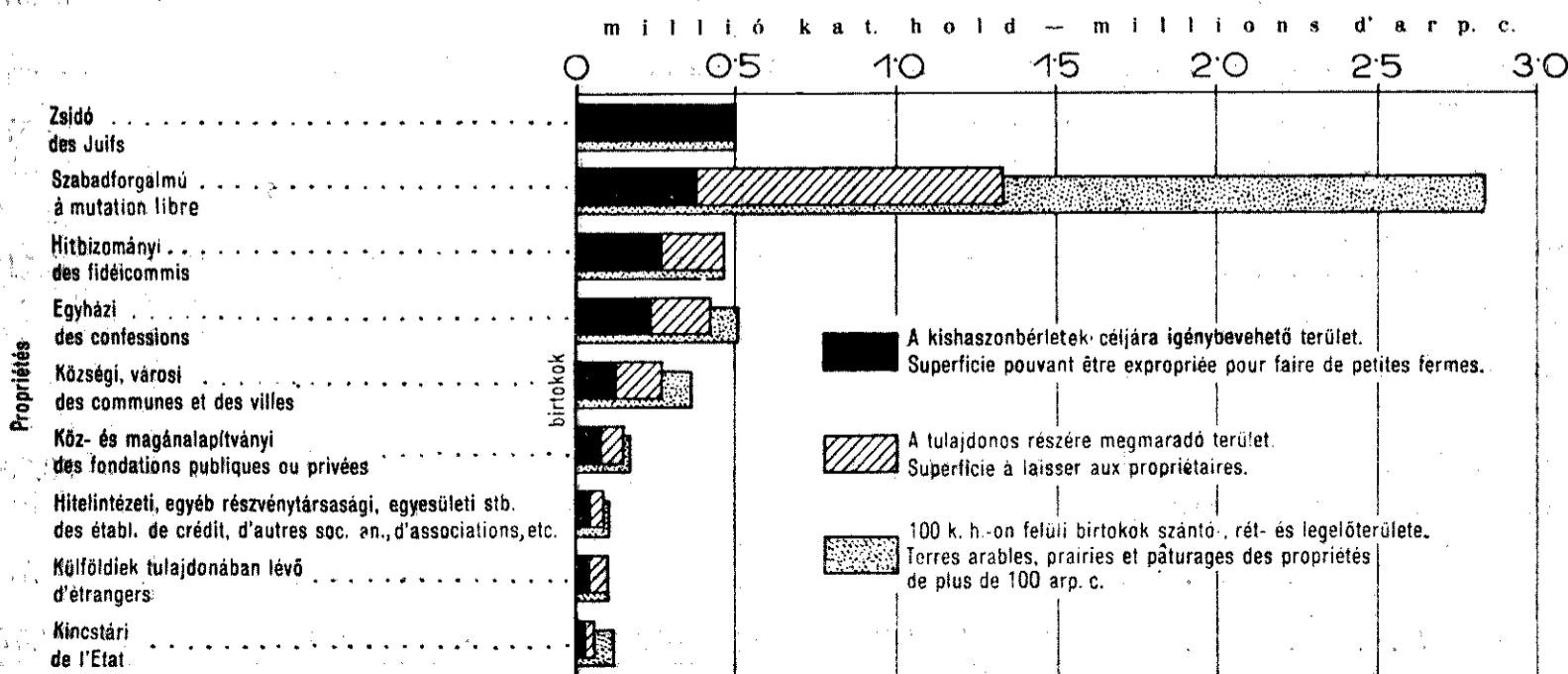
¹⁾ Ennek a kérdésnek részletesebb kifejtését lásd szerzőnek a *Magyar Szemle* 1938. évi októberi számában megjelent a „*Magyar földbirtokpolitika feladatai*” című tanulmányában, amelyben bizonyos esetekben a birtok teljes mentességét javasolta. (10 kat. hold szántóra jutó egy alkalmazott.)

ból megállapítható az a tény igazolja, hogy az érintett birtokok mezőgazdasági területének csak 28,3%-át veszi igénybe, de szemléltetően mutatja be az I. számú grafikonunk is, amely az átengedés alá vonható területek mellett a tulajdonosok részére megmaradó mezőgazdasági területeket is szemlélteti. Arra nézve pedig, hogy az 500 kataszteri holdban megállapított alsó határ mit jelent a keresztény-magyar kézben levő szabadforgalmú középirtokra nézve, szemléltető adatot nyújt az a 3. számú összeállításunk, s II. sz. grafikon, amely az összes 100 kataszteri holdon felüli „közép“- és „nagy“-birtokok szántó-, rét- és legelőterületét állítja szembe a javaslat értelmezése szerinti „közép“- és „nagy“-birtokokkal, valamint az ezekből igénybe vehető területekkel. A szabadforgalmú birtokok átengedés alá vonható területeit különben még kisebbíti az ősi és a házi kezelésben álló birtokoknak nyújtott az a kedvezmény, hogy ezeknél csak az 500 kat. holdon felüli rész 20%-a vehető igénybe.

A harmadik helyen szereplő *hitbizományi birtokok* mezőgazdasági területének 57,8%-a vonható átengedés alá, s így ez a birtoktípus az, amely — a zsidó birtokokon kívül — *aránylag a legtöbbet ad le a birtokpolitikai akció céljára*. Ennek

II. A TÖRVÉNYJAVASLAT ÁLTAL ÉRINTETT ÉS A 100 KAT. HOLDNÁL NAGYOBB ÖSSZES FÖLDBIRTOKOK.

Propriétés touchées par le projet de loi et toutes les propriétés de plus de 100 arp. cad.

az a magyarázata, hogy nyolc hitbizományi birtokon kívül a többi mind a javaslat értelmezése szerinti, vagyis 1500 kataszteri holdon felüli „nagybirtok” és ebből is tizenhárom az első, vagyis a 10.000 kataszteri holdon felüli területi típushoz tartozik. Érintetlenül maradó hitbizományi birtok nincs, miután a 300 kataszteri holdon aluli alsóhatárt ezek mind meghaladják.

Az egyházi birtokoknál az érintett birtokok mezőgazdasági területének 54·4%-át lehet átengedésre kötelezni. Itt a javaslat által érintett 109 birtokból mintegy hetven „közép”-birtok, míg harminckilenc „nagy”-birtok. A hivatalos statisztikai adatok szerint összesen 568 egyházi tulajdonban álló

100 kat. holdnál nagyobb közép- és nagybirtok van, amelyeknek szántó-, rét- és legelőterülete 514.243 kataszteri hold. Az átengedésre kijelölt területek levonása után egyházi tulajdonban marad 278.980 kataszteri hold. Ezeknek az egyházi birtokoknak különben 85·5%-a római katolikus főpapok, illetve intézmények tulajdonában áll.

Az ezután következő községi, városi, köz- és magánalapítványi, hitelintézeti, egyéb részvénytársasági, külföldi állampolgárok tulajdonában álló és kincstári birtokok, összesen csak 348.975 kataszteri hold átadására kötelezhetők, s így az összes igénybevehető területnek ezek csak 20%-át teszik ki.

*

3. Az átengedés alá vonható birtokok a 100 kat. holdnál nagyobb összes birtokokhoz viszonyítva jelleg szerint.

Propriétés pouvant être expropriées, comparées à l'ensemble des propriétés de plus de 100 arp. cad., avec indication du caractère des propriétés.

Birtokok jelleg szerint <i>Catégories de propriétés</i>	A magy. statiszt. rendszer szerinti 100 k. h.-on felüli összes birtokok <i>Propriétés de plus de 100 arp. cad., d'après la statistique officielle</i>		A kishaszonbérleti törv.-javaslat által				Az érintetlenül maradó 100 k. h.-on felüli birtokok száma <i>Nombre des propriétés de plus de 100 arp. c. non touchées par le projet de loi</i>	A 100 k. h.-on felüli birtokokból megmaradó szántó-, rét- és legelőterületek k. hold <i>Ce qui resterait aux propriétés de plus de 100 arp. c. de leurs terres arables, prairies et pâturages, en arp. c.</i>
	száma <i>Nombre de ces propriétés</i>	szántó-, rét-, legelőterülete (k. hold) <i>Superf. des terres arables, prairies et pâturages de ces propriétés (arp. c.)</i>	érintett birtokok <i>propriétés touchées par le projet de loi sur les petits fermages</i>	igénybevehető területek <i>terres pouvant être expropriées d'après ce projet de loi</i>		Pourcentage		
				száma	területe (k. hold)			
1. Zsidóbirtokok — <i>de juifs</i>	—	500.000	—	500.000	500.000	100 0	—	—
2. Keresztény-magyar kézben lévő szabadforgalmú birtokok — <i>à mutation libre appartenant à des Hongrois chrétiens</i>	2.257	2.830.000	1.018	1.334.730	377.919	13·3	1.229	2.452.081
3. Hitbizományi birtokok <i>de fidéicommiss</i>	53	452.885	53	452.885	261.815	57·8	—	191.070
4. Egyházi birtokok — <i>de confessions</i>	568	514.243	109	432.323	235.263	45·7	459	278.980
5. Községi, városi birtokok <i>de communes et de villes</i>	1.263	369.751	168	285.915	143.179	38·7	1.095	226.572
6. Köz- és magánalapítványi birtokok — <i>de fondations, publiques ou privées</i>	50	169.267	33	153.265	86.157	50·9	17	83.110
7. Hitelintézeti, egyéb részvénytársasági, egyesületi birtokok — <i>d'établissements de crédit, de Sociétés anonymes d'autre sorte, d'associations, etc.</i>	207	104.987	62	96.380	46.794	44·6	145	58.193
8. Külföldi állampolgárok birt. — <i>de citoyens étrangers</i>	65	103.900	60	102.856	40.167	38·6	5	63.733
9. Kincstári birtokok — <i>de l'Etat</i>	27	126.249	10	60.800	32.678	25·9	13	93.571
Összesen — Total . .	4.490	5.171.282	1.513	3.419.154	1.723.972	33·3	2.963	3.447.310

Abból a célból, hogy a kishaszonbérleti törvényjavaslatnak az egész ország birtokmegoszlására vonatkozó hatása világosan szemléltethető legyen, megállapítottuk azoknak a tulajdoni jelleg szerint csoportosított birtoktípusoknak az elfogadott magyar statisztikai rendszer szerinti közép- és nagybirtokait és ezek szántó-, rét- és legelőterületeit, amelyekre nézve az átengedési kötelezettség a javaslat 3. §-a értelmében fennáll. Amint erre már reámutattunk, a magyar birtokstatisztika a közép- és nagybirtokokat akként mutatja ki, hogy mindazokat az ingatlanokat, amelyeknek *összes területe* 100 kataszteri holdnál nagyobb, de az 1000 kataszteri holdat nem haladja meg, — „középbirtoknak“, amelyeknek az *összes területe* 1000 kat. holdnál nagyobb, — „nagybirtoknak“ minősíti. Az ilyen értelemben vett közép- és nagybirtokok szántó-, rét- és legelőterületei a javaslatban megállapított birtokcsoportokra nézve a 3. sz. összeállításunk és a hozzátartozó II. grafikon szemlélteti. Ezekből megállapíthatólag az összes 100 kataszteri holdon felüli (közép- és nagy-)birtokok száma 4490, összes szántó-, rét- és legelőterületük pedig — beleszámítva az összes zsidó birtokokat — 5,171.282 kataszteri hold, amelynek több mint a felét a keresztény-magyar kézben levő szabadforgalmú középbirtokok alkotják (l. a 3. sz. kimutatást).

Ebben az összeállításban a zsidó birto-

koknál a birtokok száma azért nem szerepel, mert az 50 kataszteri holdon aluli zsidóbirtokokat csak területi végösszesítésben ismerjük, másrészt mert itt szerepel az az általunk 100.000 kataszteri holdra becsült terület, mely a keresztény vallású zsidók tulajdonában lehet.

A területi kategorizálásnál a zsidó birtokok nélkül kiindulásként 1998 birtokot állapítottunk meg, míg itt csak 1513-mat. Ennek az eltérésnek magyarázata az előbbiekből is megállapíthatólag az, hogy a tulajdoni jelleg szerinti csoportosításnál levonásba hoztuk a közbirtokossági birtokokat (460), vitézi telkeket (1), kincstári birtokok bizonyos részét (4) és a keresztény-magyar kézben levő szabadforgalmú birtokoknál 100.000 kataszteri holdnak megfelelő birtokot, amelyek keresztény-vallású zsidók tulajdonába lehetnek (20).

Ez az összeállításunk egyúttal bizonyítja azt is, hogy a törvényjavaslatban a maximális területi határként megjelölt és birtokpolitikai célokra felhasználható egy és fél millió kataszteri holdat lényegesen felemelni csak úgy lehetne, ha az igénybevétel lehetősége valamennyi 100 kat. holdon felüli birtokra is kiterjesztetnék és az így is magas átengedési hányadosok a területi birtoktípusokra nézve felemeltetnének. E kimutatás utolsó rovathasábjából megállapíthatólag ugyanis 3,447.310 kataszteri hold marad a törvény végrehajtása után a 100 kat. holdon felüli birtokosok kezén, de en-

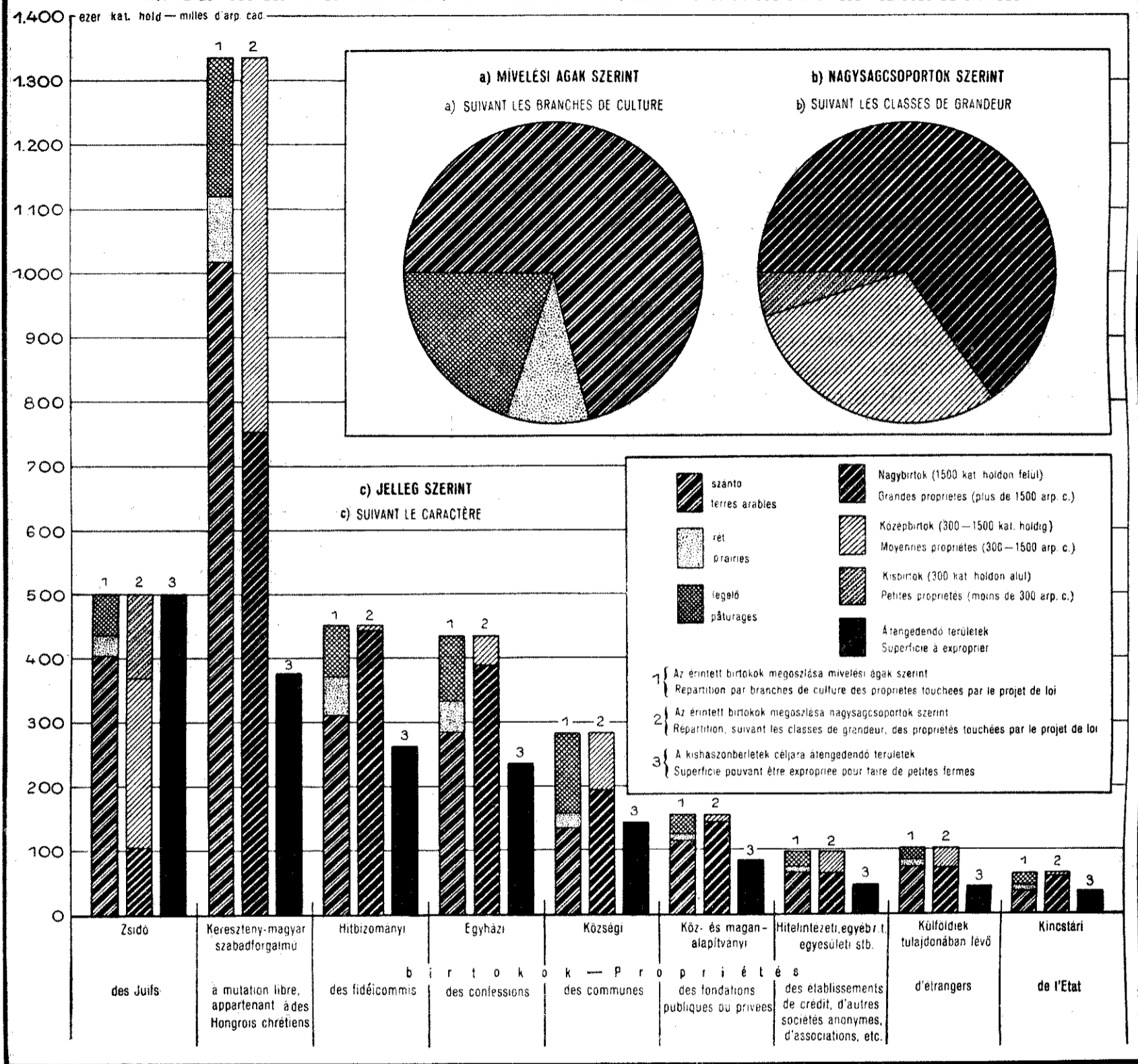
4. Az átengedés alá vonható birtokok területének művelési ágak szerinti megoszlása.

Répartition, par cultures, de la superficie des propriétés pouvant être expropriées.

Birtokok jelleg szerint — <i>Catégories de propriétés</i>		A kishaszonbérleti törv. jav. által érintett birtokok <i>Propriétés touchées par le projet de loi sur les petits fermages :</i>							
		összes superficie totale		szántó terres arables		rét prairies		legelő pâturages	
		területe — de ces propriétés							
		k. hold en arp. c.	k. hold en arp. c.	%	k. hold en arp. c.	%	k. hold en arp. c.	%	
Propriétés	1. Zsidóbirtokok — <i>de Juifs</i>	500.000	405.500	81·1	32.000	6·4	62.500	12·5	
	2. Keresztény-magyar szab. forg. birtokok — <i>à mutation libre appartenant à des Hongrois chrétiens</i> . . .	1,334.730	1,015.384	76·1	104.362	7·8	214.984	16·1	
	3. Hitbizományi birtokok — <i>de fidéicommiss</i>	452.885	310.445	68·5	61.323	13·6	81.117	17·9	
	4. Egyházi birtokok — <i>de confessions</i>	432.323	286.917	66·4	44.982	10·4	100.424	23·2	
	5. Községi birtokok — <i>de communes</i>	285.915	131.528	46·0	25.844	9·0	128.543	45·0	
	6. Köz- és magánalapítványi birtokok — <i>de fondations, publiques ou privées</i>	153.265	111.078	72·5	10.572	6·9	31.615	20·6	
	7. Hitelintézeti, részvénytársasági, egyesületi birtokok <i>d'établissements de crédit, de Sociétés anonymes d'autre sorte, d'associations</i>	96.380	65.923	68·4	9.282	9·6	21.175	22·0	
	8. Külföldi állampolgárok birtokai — <i>de citoyens étrangers</i>	102.856	75.648	73·6	7.545	7·3	19.663	19·1	
	9. Kincstári birtokok — <i>de l'Etat</i>	60.800	36.054	59·3	8.573	14·1	16.173	26·6	
Összesen — Total . . .		3,419.154	2,438.477	71·3	304.483	8·9	676.194	19·8	

III. A TÖRVÉNYJAVASLAT ÁLTAL ÉRINTETT BIRTOKOK JELLEG, MŰVELÉSI ÁGAK ÉS NAGYSÁGCSOPORTOK SZERINT

PROPRIÉTÉS TOUCHÉES PAR LE PROJET DE LOI, SUIVANT LEUR CARACTÈRE, LES BRANCHES DE CULTURE ET LES CLASSES DE GRANDEUR.

M. St. Sz. 1939.

R. H. de St. 1939.

nek mintegy hetven százalékát (2,452.081 kat. holdat) azok az 500 kataszteri holdon aluli keresztény-magyar kézben levő birtokok, részben pedig az 500 kat. holdon feletti birtokokból megmaradó területek alkotják, amelyeknek fenntartását nemcsak gazdasági, de főként nemzeti és fajvédelmi szempontok kívánják.

A birtokpolitikai célra hárommillió kataszteri holdat követelő álláspont helytelenségét, túlméretezését, a termelésre vonatkozó káros hatását és végrehajthatatlanságát ez az összeállításunk világosan igazolja.

De emellett szól az a körülmény is, hogy az érintett birtokok 3,419.154 kat. holdat kitevő összes mezőgazdasági területéből a

(4. sz. összeállításból megállapíthatólag) csak 71,3% a szántó terület, míg a többi a birtokpolitikai célokra kevésbé alkalmas rét- és legelőterület.

A 4. számú összeállításból megállapíthatólag. — amelyet III. grafikonunk első hasábjában szemléltetően mutat be, —

a szántóterületek az érintett birtokoknak 71,3%-át
a rétterületek 8,9%-át
míg a legelőterületek 19,8%-át
teszik ki.

Bár a kishaszonbérleti törvényjavaslat nem mondja ki azt, hogy az igénybevételnél be kell tartani és ragaszkodni kell a művelési ágaknak ahhoz az arányához, amely az egyes átengedés alá vonható bir-

5. Az átengedés alá vonható birtokok nagyságcsoportok szerint.
Répartition, par classes de grandeur, des propriétés pouvant être expropriées.

Birtokok jelleg szerint <i>Catégories de propriétés</i>	S u p e r f i c i e				
	A kishaszonbérleti törvényjavaslat által érintett				
	összes <i>totale des</i>	nagy- <i>des grandes</i>	közép- <i>des moyennes</i>		
	birtokok területe — <i>propriétés touchées par le projet de loi sur les petits fermages</i>				
	k. hold <i>en arp. c.</i>	k. hold <i>en arp. c.</i>	%	k. hold <i>en arp. c.</i>	%
1. Zsidóbirtokok — <i>de Juifs</i>	500.000	105.500	21.1	394.500	78.9
2. Keresztény-magyar szab. forg. birtokok — <i>à mutation libre appartenant à des Hongrois chrétiens</i>	1,334.730	754.122	56.5	580.608	43.5
3. Hitbizományi birtokok — <i>de fidéicommiss</i>	452.885	445.462	98.4	7.423	1.6
4. Egyházi birtokok — <i>de confessions</i>	432.323	388.594	89.9	43.729	10.1
5. Községi birtokok — <i>de comm. et de villes</i>	285.915	195.195	68.2	90.720	31.8
6. Köz- és magánalapítványi birtokok — <i>de fondations, publiques ou privées</i>	153.265	140.675	91.8	12.590	8.2
7. Hitelintézeti, részvénytársasági, egyesületi birtokok — <i>d'établissements de crédit, de Sociétés anonymes d'autre sorte, d'associations, etc.</i>	96.380	62.001	64.3	34.379	35.7
8. Külföldi állampolgárok birtokai — <i>de citoyens étrangers</i>	102.856	73.716	71.6	29.140	28.4
9. Kincstári birtokok — <i>de l'État</i>	60.800	59.650	98.1	1.150	1.9
Összesen — Total	3,419.154	2,224.915	65.1	1,194.239	34.9

tokoknál a szántó-, rét- és legelőterületre nézve fennáll, kétségtelen, hogy bizonyos esetekben a művelési ágaknak ezt az arányát a földművelésügyi minisztérium a végrehajtás során figyelembe fogja venni. Így az is kétségtelen, hogy az átengedésre kijelölhető területet száz százalékgig nem lehet majd a szántóterületből igénybe venni.¹⁾

A 4. számú összeállításból az is kitűnik, hogy a szántóterület aránylagos nagysága szempontjából — amint erre az előbbieken is reámutattunk — a zsidóbirtokok állnak az első helyen, ahol a mezőgazdasági területnek 81.1%-a szántóterület. Ezt követi a keresztény-magyar kézben levő szabadforgalmú birtokok (szántó 76.1%) és a külföldi állampolgárok birtokai (73.6%). Az aránylagos legkevesebb szántóterülettel bírnak a községi birtokok (46.0%) és a kincstári birtokok (59.3%).

Arra nézve, hogy a javaslat értelmezése szerinti „közép“-, illetve „nagy“-birtokok milyen mértékben vannak képviselve az érintett birtokcsoportoknál, az 5. sz. kimutatás adatai nyújtanak képet.

¹⁾ Az 1936:XXVII. t.-c. 16. §-ának 2. bekezdése, amelyet a kishaszonbérleti törvényjavaslat is magáévá tett, úgy rendelkezett, hogy az átengedésre kijelölhető területet úgy kell kiválasztani, hogy a tulajdonos megmaradó birtokára nézve ne álljon be a mezőgazdasági művelési ágak egymásközti arányának oly mértékű megváltozása, hogy a legelőterületek az eddiginél több mint tizenöt százaléknál nagyobb százalékot foglaljanak le.

Ebből az összeállításból — amelyet harmadik grafikonunk második hasábjára szemléltet — megállapítható, hogy az összes birtokok mezőgazdasági területét tekintve az 1500 kataszteri holdon felüli nagybirtokok az egész terület 65.1%-át, míg a 300, illetve 500 kataszteri holdon felüli, de 1500 kataszteri holdat meg nem haladó középbirtokok 34.9%-át teszik ki. A birtokok tulajdoni jelleg szerinti csoportosításából kitűnik az is, hogy a hitbizományi, kincstári, köz- és magánalapítványi birtokok túlnyomó része nagybirtok, amennyiben az 1500 kat. holdon felüli birtokok aránya ezeknél mindennél meghaladja a 90%-ot.

A középbirtokok szempontjából a zsidóbirtokok vezetnek, miután itt az igénybevétel a területi kategóriára való tekintet nélkül minden birtokra kiterjed, úgy hogy az itt középbirtokként kimutatott 394.500 kat. holdban nemcsak közép-, hanem kisbirtokok is szerepelnek. Aránylag magas százalékkal vannak képviselve az 500—1500 kat. holdig terjedő keresztény-magyar kézben levő szabadforgalmú középbirtokok is, ahol ez a területi típus az érintett terület 43.5%-át teszi ki. Itt azonban mérsékelni fogja a javaslat értelmében igénybe vehető területként kimutatott területet, — amint erre már reámutattunk, — az ősi és házi kezelésben álló birtokok kedvezménye.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS

A budapesti közúti forgalomszámlálások 1938-ban.

Résultats, pour 1938, des enquêtes sur la circulation à Budapest.

Résumé. En 1938, on a fait à Budapest, trois enquêtes sur la circulation des véhicules. D'après ces enquêtes qui, à 13 importants carrefours et sur 5 ponts, eurent lieu de 7 heures à 21 heures, la circulation a continué à progresser, à l'exception du pont François-Joseph et des rues avoisinantes ou l'on a constaté une régression, due à la proximité du pont Nicolas Horthy, construit récemment.

En moyenne, c'est sur la place Berlin que la circulation était la plus intense (27.921 véhicules); venait ensuite sous ce rapport la place Calvin (21.726 véhicules). Parmi les ponts, c'est sur le pont Marguerite qu'elle était la plus grande (17.116 véhicules). Aux carrefours, la circulation était la plus forte à midi, sur les ponts, dans l'après-midi. Sur la place Berlin, où, comme nous venons de le dire, il y a le plus de mouvement, il a passé entre 11 heures et midi, en moyenne, 2.305 véhicules.

*

Az Államrendőrség Kerékpáros Osztályának tagjai 1938-ban az előző években végrehajtott öt forgalomszámlálással szemben csak három alkalommal, február, május és július hó egy-egy napján tartottak járóműszámlálást a fővárosban. Az őszi hónapokra eső két számlálás a bekövetkezett katonai intézkedések, valamint a rendőrség fokozottabb készenléte miatt elmaradt. A három számlálás mindegyike a 13 legfontosabb utcakereszteződésnél és az 5 Duna-hídon történt, s minden esetben reggel 7 órától este 9 óráig tartott. E számlálások eredményeiként megállapítható, hogy a főváros közúti forgalma tovább emelkedett. Kivételt csak a Baross-tér és Bethlen-utca kereszteződése, valamint a Calvin-tér, Ferenc József-híd és Gellért-tér útvonal képez, ahol a forgalom a Horthy Miklós-híd megnyitása óta visszaesett. Ezenkívül a forgalom csökkenéséhez az is hozzájárult, hogy az év elején a Ferenc József-híd a forgalom elől javítás miatt le volt zárva, ezért a februári számláláskor a hozzávezető útvonalak forgalma is kisebb volt. De a híd megnyitása után tartott számlálások eredményei is jóval alatta maradtak az előző év hasonló időszakában végrehajtott szám-

lálásoknak, ami a forgalom egy részének az új hídra való terelődését mutatja.

A három számlálás eredményei — a fentebb közölt négy hely kivételével — magasabbak az előző éviéknél. Legnagyobb forgalma ebben az évben is a Berliini-térnek volt, ahol a számlálás 14 órás időtartama alatt átlagban 27.921 járómű haladt át, ami 424 darabbal volt több, mint az előző évben. A Berliini-tér a legnagyobb forgalmat 31.715 járóművel az 1937. év májusában tartott számláláskor mutatta, amely maximumot azonban az azóta megtartott számlálások egyikénél sem érte el. Ugyanitt az 1938. év májusában tartott számláláskor 29.446 járómű haladt keresztül. A Berliini-tér után a másik legforgalmasabb terünk a Calvin-tér, ahol a májusi számláláskor 23.713 járóművet olvastak meg, a három számlálás átlagában pedig a Calvin-tér 21.726 áthaladt járóművel a második helyen áll. A legnagyobb forgalmat ezek után átlagban az Andrássy-út, Vilmos császár-út és gróf Tisza István-utca kereszteződése mutatja 20.320 járóművel, majd a Kossuth Lajos-utca és Múzeum-körút kereszteződése következik 20.141 járóművel s az ötödik helyen az Apponyi-tér áll 18.206 járóművel.

A hidak forgalma is megnövekedett, kivéve a Ferenc József-hídat, amelyről fentebb szólottunk. A hidak közül a legnagyobb forgalmat még mindig a Margit-híd éri el, ahol az év július havában tartott számláláskor reggel 7 órától este 9 óráig 19.123 járómű haladt keresztül, ami 2.291-gyel több, mint az előző évben megtartott számlálások maximuma. A három számlálás átlagában a Margit-híd forgalma 17.116 járómű volt az előző évi 14.512-vel szemben. A főváros második legforgalmasabb hídja az Erzsébet-híd, átlagban 12.423 járóművel, ezután a Lánchíd következik 10.828 járóművel, ezt követi a Ferenc József-híd 9.163-mal és végül a Horthy Miklós-híd 7.603 járóművel.

Az utcakereszteződéseknel a legnagyobb forgalmat a három számlálási nap átlagában 7 helyen a déli órákban, 4 helyen a délutáni órákban és 2 helyen a reggeli órákban észlelték. Egy óra alatt a legtöbb járó-

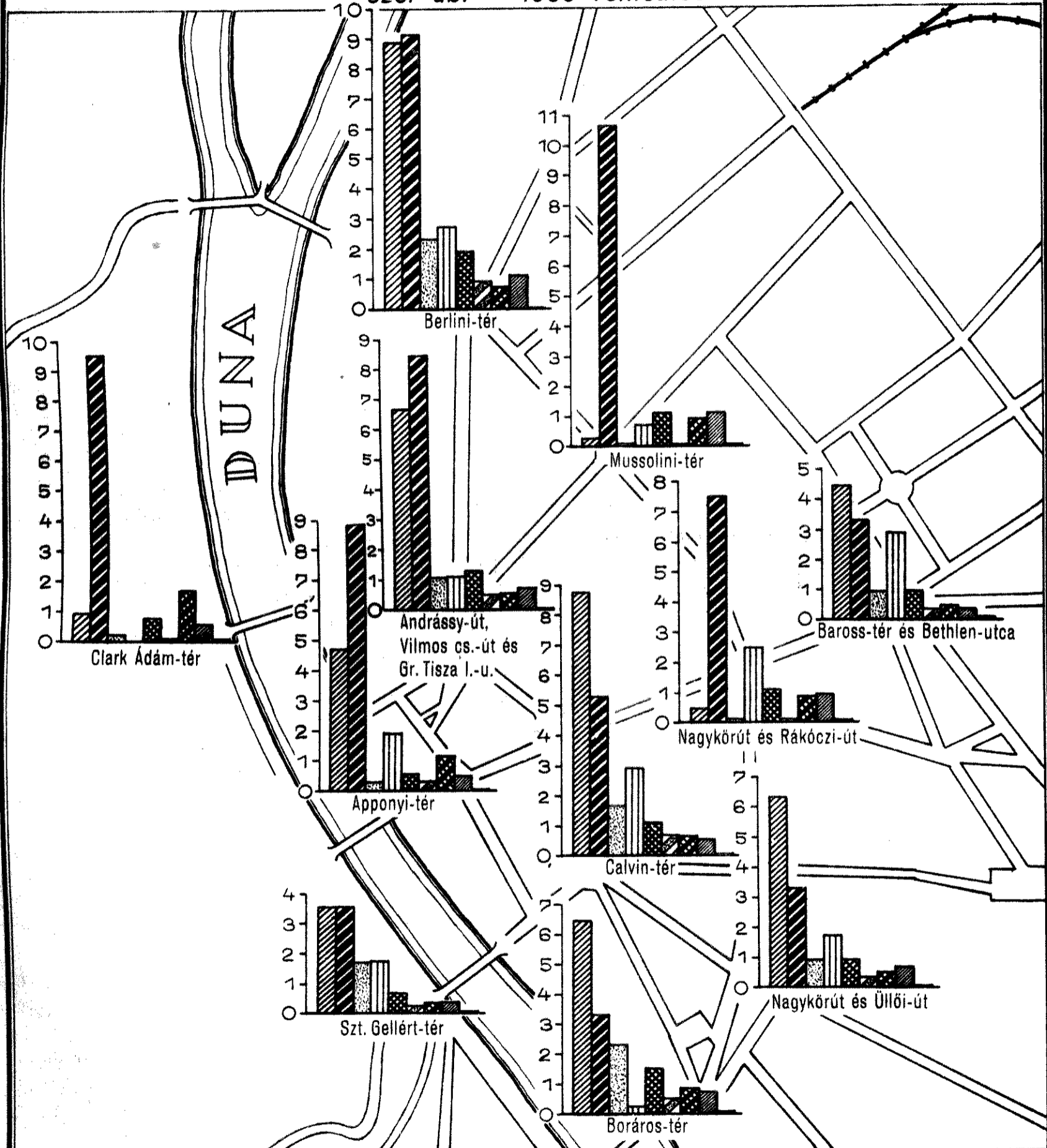
BUDAPEST UTCÁINAK FORGALMI GÓCPONTJAI.

ENDROITS LES PLUS FRÉQUENTÉS DES RUES DE BUDAPEST.

NAPI FORGALOM 7—21 ÓRÁIG A SZÁMLÁLÁSI NAPOK ÁTLAGÁBAN.

CIRCULATION PAR JOUR, DE 7 A 21 HEURES, EN MOYENNE PENDANT LES JOURS CONSIDÉRÉS.

ezer db. — 1000 véhicules

▨ Lábhajtású kerékpár
Bicyclettes

▨ Személyszállító gépkocsi
Automobiles pour le transp.
des personnes

▨ Teherszállító lófogat
Camions hippomobiles

▨ Villamos
Tramways électr.

▨ Teherszállító gépkocsi
Camions automobiles

▨ Kézikocsik és talyigák
Voitures à bras et tombereaux

▨ Autobusz
Autobus

▨ Mótorkerékpár
Motocyclettes

▨ Személyszállító lófogat
Voitures hippomobiles pour le transp.
des personnes

1. Közúti járóműforgalom 1938-ban Budapesten. — *Circulation des véhicules en 1938 à Budapest.*

A forgalmi pont megnevezése <i>Points les plus fréquentés</i>	A reggel 7 órától este 9 óráig áthaladt járóművek összes száma <i>Nombre total des véhicules ayant traversé, entre 7 et 21 heures, les endroits énumérés</i>					Maximum ¹⁾ <i>Maximum ¹⁾</i>		Minimum ¹⁾ <i>Minimum ¹⁾</i>	
	1 9 3 8				1937	Idő- pont: óra <i>à quelle heure?</i>	Járomű- szám du nomb. des véhic.	Idő- pont: óra <i>à quelle heure?</i>	Járomű- szám du nomb. des véhic.
	II.	V.	VII.	évben a számlálási napok átlagában <i>moyennes p. les jours considérés</i>					
	hó egyik napján <i>p. un jour des mois indiqués par chiffres romains</i>								
a) Utcakereszteződések — Carrefours									
Apponyi-tér — <i>Place Apponyi</i>	17.925	19.786	16.907	18.206	17.728	17—18	1.615	20—21	857
Andrássy-út, Vilmos császár- út, Gróf Tisza István-utca <i>Avenues Andrássy et de l'em- pereur Guillaume, rue comte E. Tisza</i>	19.600	21.030	20.331	20.320	19.147	11—12	1.950	20—21	758
Baross-tér és Bethlen-utca <i>Place Baross et rue Bethlen</i>	13.698	13.261	13.810	13.590	13.876	13—14	1.100	20—21	726
Berlini-tér — <i>Place de Berlin</i>	26.489	29.446	27.827	27.921	27.497	11—12	2.305	20—21	1.177
Boráros-tér — <i>Place Boráros</i>	15.125	16.944	15.858	15.976	14.019	7—8	1.493	20—21	583
Calvin-tér — <i>Place Calvin</i>	19.100	23.713	22.366	21.726	23.123	11—12	1.917	20—21	785
Clark Ádám-tér — <i>Place Adam Clark</i>	12.892	14.118	14.177	13.729	13.694	13—14	1.205	7—8	657
Ferenc József-híd, pesti hídfő <i>Pont François-Joseph, tête de pont de Pest</i>	4.576	12.047	12.360	9.661	13.661	11—12	849	20—21	352
Gellért-tér — <i>Place Gellért</i>	8.080	13.802	14.447	12.110	15.477	18—19	979	20—21	510
Kossuth Lajos-utca, Múzeum- körút, Rákóczi-út — <i>Rue Louis Kossuth, boulevard du Musée, avenue Rákóczi</i>	18.147	21.530	20.746	20.141	19.605	11—12	1.730	20—21	788
Mussolini-tér — <i>Place Mussolini</i>	14.272	16.280	14.643	15.065	13.987	17—18	1.248	7—8	621
Nagykörút és Rákóczi-út — <i>Grand boulevard et avenue Rákóczi</i>	12.649	14.525	13.499	13.558	12.860	16—17	1.122	7—8	748
Nagykörút és Üllői-út — <i>Grand boulevard et avenue d'Üllő</i>	13.673	15.584	15.284	14.847	12.875	7—8	1.364	20—21	611
b) Hidak — Ponts									
Erzsébet-híd — <i>Pont Elisabeth</i>	12.964	12.782	11.522	12.423	11.640	17—18	1.038	20—21	631
Ferenc József-híd — <i>Pont François-Joseph</i>	—	8.790	9.535	9.163	11.081	16—17	802	20—21	345
Horthy Miklós-híd — <i>Pont Nicolas de Horthy</i>	7.466	7.839	7.504	7.603	5.578	7—8	777	20—21	340
Lánchíd — <i>Pont de „chaînes“</i>	10.311	11.068	11.106	10.828	10.718	13—14	976	7—8	466
Margit-híd — <i>Pont Marguerite</i>	14.091	18.135	19.123	17.116	14.512	18—19	1.470	20—21	928

¹⁾ A számlálási napok átlaga. — *En moyenne, pendant les jours considérés.*

mű a Berlini-téren haladt keresztül, ahol a három számlálási nap átlagában 11—12 óra között 2.305 járóművet számláltak. Ugyanebben az időben az Andrássy-út, Vilmos császár-út és gróf Tisza István-utca kereszteződésénél 1.950, a Calvin-téren pedig 1.917 járómű közlekedett. Az Apponyi-téren és a Mussolini-téren délután 17—18 óra között legnagyobb a forgalom, a Nagykörút és Üllői-út kereszteződése és a Boráros-tér pedig reggel 7—8 óra között éri el a legintenzívebb forgalmat.

A hidak közül a Horthy Miklós-hídon a reggeli, a Lánchídon pedig a déli órák alatt van a legnagyobb forgalom. A többi

három hídon viszont a délutáni órákban jelentkezik a maximális forgalom. Egy óra alatt legtöbb járómű a Margit-hídon haladt át, ahol a három számlálási nap átlagában 18—19 óra között 1.470 járómű ment keresztül. Az utca kereszteződéseknél a legkisebb forgalmat 10 helyen este 20—21 óra között, három helyen pedig reggel 7—8 óra között észlelték. A hidak közül a Lánchídon reggel 7—8 óra között legkisebb a forgalom, a többi hídon viszont este 20—21 óra között halad át a legkevesebb járómű.

Az egyes kereszteződéseken áthaladó járóművek közül a villamoskocsik a legnagyobb arányszámmal a Baross-tér és

2. Budapest fontosabb gócpontjainak 1938. évi átlagos járóműforgalma reggel 7 órától este 9 óráig a járóművek neme szerint.

Circulation moyenne des véhicules en 1938, entre 7 et 21 heures, sur les points les plus fréquentés de Budapest, suivant le genre de véhicule.

A forgalmi pont megnevezése <i>Points les plus fréquentés</i>	Az év folyamán reggel 7 órától este 9 óráig átment <i>Véhicules ayant traversé, entre 7 et 21 heures, les endroits indiqués plus bas</i>									
	villamos kocsik <i>tramways électr.</i>	autóbuszok <i>autobus</i>	személy- szállító gépkocsik <i>— autom. de ville et de tou- risme</i>	teher- autóbuszok <i>— camions automobiles</i>	mótorke- repárók <i>motocyclettes</i>	voitures hippo- mobiles ser- vant au trans- port de		lábhajtású ke- repárók <i>bicyclettes</i>	kézikocsik és talyigák <i>voitures à bras et tombeaux</i>	
						személy- szállító <i>person- nes</i>	teher- szállító <i>mar- chandises</i>			
sz á z a l é k b a n — %										
a) Utcakereszteződések — Carrefours										
Apponyi-tér — <i>Place Apponyi</i>	10.3	6.5	48.6	3.3	2.4	0.1	1.3	26.0	1.5	
Andrássy-út, Vilmos császár-út, Gróf Tisza István utca — <i>Avenues Andrássy et de l'empereur Guillaume, rue comte E. Tisza</i>	5.3	2.8	41.6	6.3	3.6	0.1	5.2	32.9	2.2	
Baross-tér és Bethlen utca — <i>Place Baross et rue Bethlen</i>	20.8	3.2	24.0	6.9	2.9	0.3	6.9	32.4	2.6	
Berlini-tér — <i>Place Berlin</i>	9.9	2.5	32.9	7.0	3.9	0.2	8.5	31.8	3.3	
Boráros-tér — <i>Place Boráros</i>	1.5	5.1	20.7	9.6	4.9	0.1	14.5	40.3	3.3	
Calvin-tér — <i>Place Calvin</i>	13.6	3.0	24.2	5.0	2.7	0.2	7.6	40.3	3.4	
Clark Ádám-tér — <i>Place Adam Clark</i>	—	11.9	69.3	5.8	3.8	0.2	1.5	6.7	0.8	
Ferenc József-híd, pesti hídfő — <i>Pont François-Joseph, tête de pont de Pest</i>	11.5	0.2	27.9	6.7	2.7	0.1	15.7	32.1	3.1	
Gellért-tér — <i>Place Gellért</i>	14.4	2.7	29.5	5.2	2.9	0.1	13.9	29.4	1.9	
Kossuth Lajos utca, Múzeum-körút, Rákóczi-út — <i>Rue Louis Kossuth, boulevard du Musée, avenue Rákóczi</i>	16.0	1.8	29.4	4.5	2.8	0.1	5.7	37.5	2.2	
Mussolini-tér — <i>Place Mussolini</i>	5.3	6.2	70.7	7.7	7.4	0.2	0.6	1.8	0.1	
Nagykörút és Rákóczi-út — <i>Grand boulevard et avenue Rákóczi</i>	18.4	6.1	55.3	8.1	6.9	0.3	0.9	3.7	0.3	
Nagykörút és Üllői-út — <i>Grand boulevard et avenue d'Üllő</i>	11.8	3.0	22.8	6.3	4.3	0.1	6.3	42.7	2.7	
b) Hidak — Ponts										
Erzsébet-híd — <i>Pont Elisabeth</i>	15.1	6.8	28.3	3.3	2.4	0.1	4.8	37.3	1.9	
Ferenc József-híd — <i>Pont François-Joseph</i>	8.8	0.2	26.2	3.9	2.7	0.1	18.0	37.1	3.0	
Horthy Miklós-híd — <i>Pont Nicolas de Horthy</i>	3.2	2.8	20.8	8.6	5.4	0.1	10.9	46.1	2.1	
Lánchíd — <i>Pont de „chaînes“</i>	—	12.1	78.6	5.4	3.6	0.2	—	0.1	—	
Margit-híd — <i>Pont Marguerite</i>	10.8	3.2	30.2	4.0	3.1	0.2	9.4	36.7	2.4	

Bethlen-utca kereszteződésénél (20.8%), a Nagykörút és Rákóczi-út kereszteződésénél (18.4%) és a Kossuth Lajos-utca és Múzeum-körút kereszteződésénél (16.0%) szerepelnek. A legtöbb autóbuszt a Clark Ádám-téren (11.9%), az Apponyi-téren (6.5%) és a Mussolini-téren (6.2%) számlálták. A személyszállító gépkocsik a Mussolini-tér forgalmából 70.7%-kal, a Clark Ádám-tér forgalmából 69.3%-kal, a Nagykörút és Rákóczi-út kereszteződésének forgalmából pedig 55.3%-kal részesedtek. A legtöbb tehergépkocsi a Boráros-téren (9.6%), a Nagykörút és Rákóczi-út kereszteződésénél (8.1%) s a Mussolini-téren (7.7%) haladt keresztül. A mótorkerékpárok a Mussolini-

téren a forgalom 7.4%-át, a Nagykörút és Rákóczi-út kereszteződésénél pedig 6.9%-át tették. A lófogatú teherszállító kocsik a legnagyobb arányszámot a Ferenc József-híd pesti hídfőjének (15.7%), a Boráros-térnek (14.5%) és a Gellért-térnek (13.9%) forgalmában érték el. A lábajátású kerékpárok a Nagykörút és Üllői-út kereszteződésénél a forgalom 42.7%-át, a Calvin-téren és a Boráros-téren 40.3%-át tették. A kézikocsik és talyigák részesedése a Calvin-, Boráros- és Berlini-téren volt a legnagyobb.

A hidak közül a villamosok az Erzsébet-hídon a forgalom 15.1%-át, a Margit-hídon pedig 10.8%-át tették. Az autóbuszok a Lánchíd forgalmában érték el legnagyobb

arányszámukat, ahol az összes áthaladt járóművek 12·1%-a autóbusz. Az Erzsébet-hídon ezek aránya 6·8% volt, a személygépkocsik forgalmában szintén a Lánchíd vezet 78·6%-kal, ezt követi a Margit-híd 30·2%-kal. A tehergépkocsik és mótorkerékpárok aránya legnagyobb a Horthy Miklós-hídon, ahol 8·6%-kal, illetve 5·4%-kal szerepelnek. A lófogatú teherszállító kocsik a Ferenc József-hídon a forgalom 18·0%-át,

a Horthy Miklós-hídon 10·9%-át, a Margit-hídon pedig 9·4%-át teszik az egész forgalomnak. A lábajtású kerékpárok részeseése legnagyobb a Horthy Miklós-hídon, itt 46·1%-kal szerepelnek. Az Erzsébet-híd forgalmából 37·3%-kal, a Ferenc József-híd forgalmából pedig 37·1%-kal részesedtek. A kézikocsik és talyigák forgalma a Ferenc József- és a Margit-hídon mutatja a legnagyobb arányszámot.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

Vámhatárainkon át közlekedett gépjárművek forgalma 1938-ban.

Les véhicules à moteur entrés ou sortis par les frontières hongroises en 1938.

Résumé. Pour le nombre des véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie en 1938, on constate par rapport à l'année précédente une régression de 38·5%, due aux événements d'Europe centrale. Pour la même raison, on voit, quant au nombre des véhicules à moteur hongrois sortis du pays; une diminution de 26·1%.

En 1938, il est venu chez nous 26.155 automobiles étrangères pour le transport des personnes avec 86.016 voyageurs (—32·9% et —41·7% par rapport à l'année d'avant). En ce qui concerne le nombre des camions et motocyclettes venus de l'étranger en Hongrie, on constate, comparative-ment à 1937, une diminution, représentant pour les premiers 62·5% pour les secondes, 56·9%.

Parmi les véhicules à moteur intérieurs sortis de Hongrie, le nombre des voitures pour le transport des personnes a, par rapport à l'année précédente, diminué de 26·7% et celui de leurs voyageurs, de 37·3%.

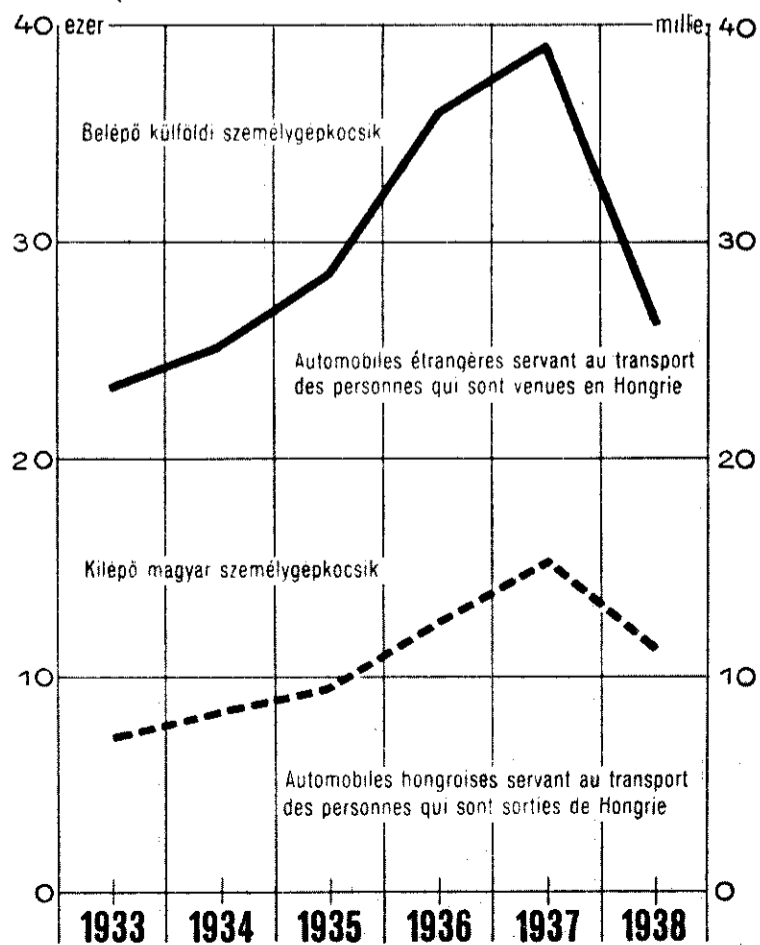
Entre les véhicules à moteur étrangers ayant voyagé en Hongrie, le nombre des automobiles pour le transport des personnes a baissé par rapport à 1937 à l'égard de la plupart des pays étrangers; il n'a monté qu'en ce qui concerne les voitures yougoslaves, polonaises et américaines. Pour le nombre de ces automobiles, l'Allemagne a, depuis le rattachement de l'Autriche, occupé le premier rang; elle y tenait avant l'Anschluss la troisième place.

L'année dernière, parmi les véhicules à moteur étrangers venus chez nous, quant aux automobiles transportant des personnes et le nombre de leurs occupants, pour 34·8%, respectivement pour 38·3%. Venaient ensuite, sous ce rapport, la Tchéco-Slovaquie (32·5% et 29·8%) et la Roumanie (8·3% et 7·2%). La plupart des automobiles étrangères transportant des personnes venaient pendant les mois d'été.

Közép-Európában az 1938. évben bekövetkezett döntő jelentőségű események, így Ausztria beolvadása a Németbirodalomba, valamint a cseh-szlovák állam válsága, olyan nemzetközi feszültséget idéztek elő, amely már csaknem háború kitörésére vezetett. Ezek az események igen kezdevőtlen befolyással voltak az egyes országok közötti utasforgalomra és ezek hatása látszik a határainkon át közlekedett gépjárművek 1938. évi forgalmán is. Hazánkat az 1938. évben 26.155 külföldi rendszámú személygépkocsi kereste fel 86.016 utassal, míg az

VÁMHATÁRAINKON ÁTLÉPŐ SZEMÉLYGÉPKOCSIK SZÁMA 1933-1938. ÉVEKBEN.

NOMBRE DES AUTOMOBILES POUR LE TRANSPORT DES PERSONNES QUI ONT FRANCHI NOS FRONTIÈRES EN 1933-1938.

arányszámukat, ahol az összes áthaladt járóművek 12·1%-a autóbusz. Az Erzsébet-hídon ezek aránya 6·8% volt, a személygépkocsik forgalmában szintén a Lánchíd vezet 78·6%-kal, ezt követi a Margit-híd 30·2%-kal. A tehergépkocsik és mótorkerékpárok aránya legnagyobb a Horthy Miklós-hídon, ahol 8·6%-kal, illetve 5·4%-kal szerepelnek. A lófogatú teherszállító kocsik a Ferenc József-hídon a forgalom 18·0%-át,

a Horthy Miklós-hídon 10·9%-át, a Margit-hídon pedig 9·4%-át teszik az egész forgalomnak. A lábajtású kerékpárok részeseése legnagyobb a Horthy Miklós-hídon, itt 46·1%-kal szerepelnek. Az Erzsébet-híd forgalmából 37·3%-kal, a Ferenc József-híd forgalmából pedig 37·1%-kal részesedtek. A kézikocsik és talyigák forgalma a Ferenc József- és a Margit-hídon mutatja a legnagyobb arányszámot.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

Vámhatárainkon át közlekedett gépjárművek forgalma 1938-ban.

Les véhicules à moteur entrés ou sortis par les frontières hongroises en 1938.

Résumé. Pour le nombre des véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie en 1938, on constate par rapport à l'année précédente une régression de 38·5%, due aux événements d'Europe centrale. Pour la même raison, on voit, quant au nombre des véhicules à moteur hongrois sortis du pays; une diminution de 26·1%.

En 1938, il est venu chez nous 26.155 automobiles étrangères pour le transport des personnes avec 86.016 voyageurs (—32·9% et —41·7% par rapport à l'année d'avant). En ce qui concerne le nombre des camions et motocyclettes venus de l'étranger en Hongrie, on constate, comparative-ment à 1937, une diminution, représentant pour les premiers 62·5% pour les secondes, 56·9%.

Parmi les véhicules à moteur intérieurs sortis de Hongrie, le nombre des voitures pour le transport des personnes a, par rapport à l'année précédente, diminué de 26·7% et celui de leurs voyageurs, de 37·3%.

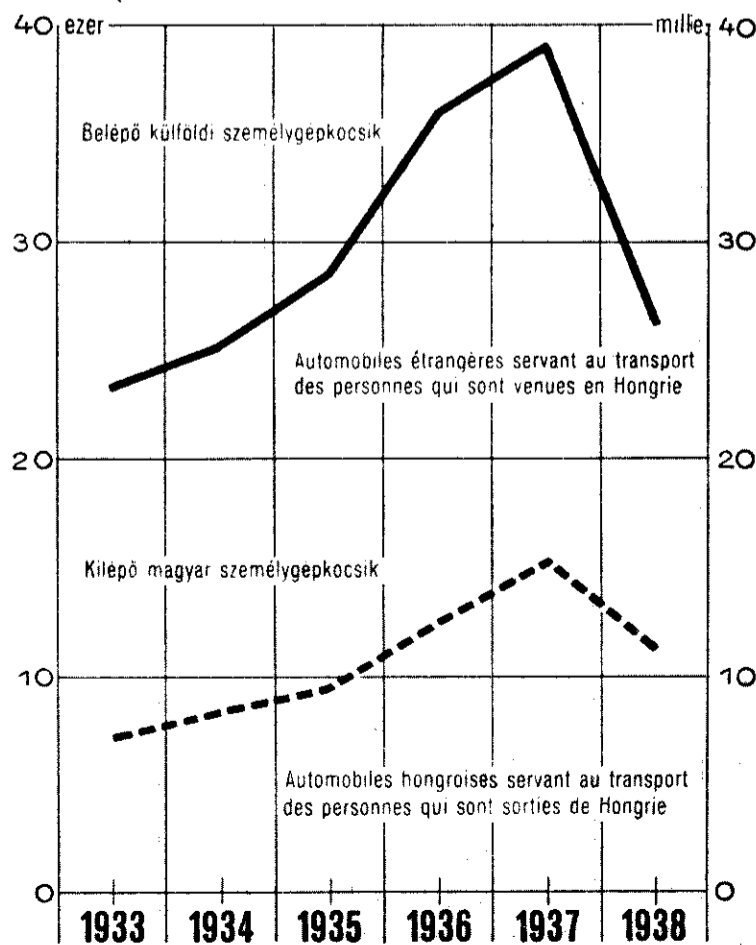
Entre les véhicules à moteur étrangers ayant voyagé en Hongrie, le nombre des automobiles pour le transport des personnes a baissé par rapport à 1937 à l'égard de la plupart des pays étrangers; il n'a monté qu'en ce qui concerne les voitures yougoslaves, polonaises et américaines. Pour le nombre de ces automobiles, l'Allemagne a, depuis le rattachement de l'Autriche, occupé le premier rang; elle y tenait avant l'Anschluss la troisième place.

L'année dernière, parmi les véhicules à moteur étrangers venus chez nous, quant aux automobiles transportant des personnes et le nombre de leurs occupants, pour 34·8%, respectivement pour 38·3%. Venaient ensuite, sous ce rapport, la Tchéco-Slovaquie (32·5% et 29·8%) et la Roumanie (8·3% et 7·2%). La plupart des automobiles étrangères transportant des personnes venaient pendant les mois d'été.

Közép-Európában az 1938. évben bekövetkezett döntő jelentőségű események, így Ausztria beolvadása a Németbirodalomba, valamint a cseh-szlovák állam válsága, olyan nemzetközi feszültséget idéztek elő, amely már csaknem háború kitörésére vezetett. Ezek az események igen kezdvezőtlen befolyással voltak az egyes országok közötti utasforgalomra és ezek hatása látszik a határainkon át közlekedett gépjárművek 1938. évi forgalmán is. Hazánkat az 1938. évben 26.155 külföldi rendszámú személygépkocsi kereste fel 86.016 utassal, míg az

VÁMHATÁRAINKON ÁTLÉPŐ SZEMÉLYGÉPKOCSIK SZÁMA 1933-1938. ÉVEKBEN.

NOMBRE DES AUTOMOBILES POUR LE TRANSPORT DES PERSONNES
QUI ONT FRANCHI NOS FRONTIÈRES EN 1933-1938.

1. Vámhatárainkon átlépő gépjárművek száma.

Nombre des véhicules à moteur ayant passé la frontière douanière hongroise.

Év Années	N o m b r e d e s				
	Személygépkocsi automob. pour le trans- port des per- sonnes	Személygépkocsi utasainak — occupants de ces automo- biles	Tehergépkocsi camions	Mótorkerék- párok — moto- cyclettes	Összes gép- járművek — véhicules au total
	s z á m a				

a) Magyarországra belépő külföldi gépjárművek. Véhicules à moteur étrangers entrés en Hongrie

1933	23.223	79.487	2.129	3.159	28.511
1934	25.095	90.067	2.307	3.516	30.918
1935	28.481	106.001	2.847	4.974	36.302
1936	35.911	139.019	3.197	5.927	45.035
1937	38.972	147.617	5.166	5.150	49.288
1938	26.155	86.016	1.936	2.220	30.311

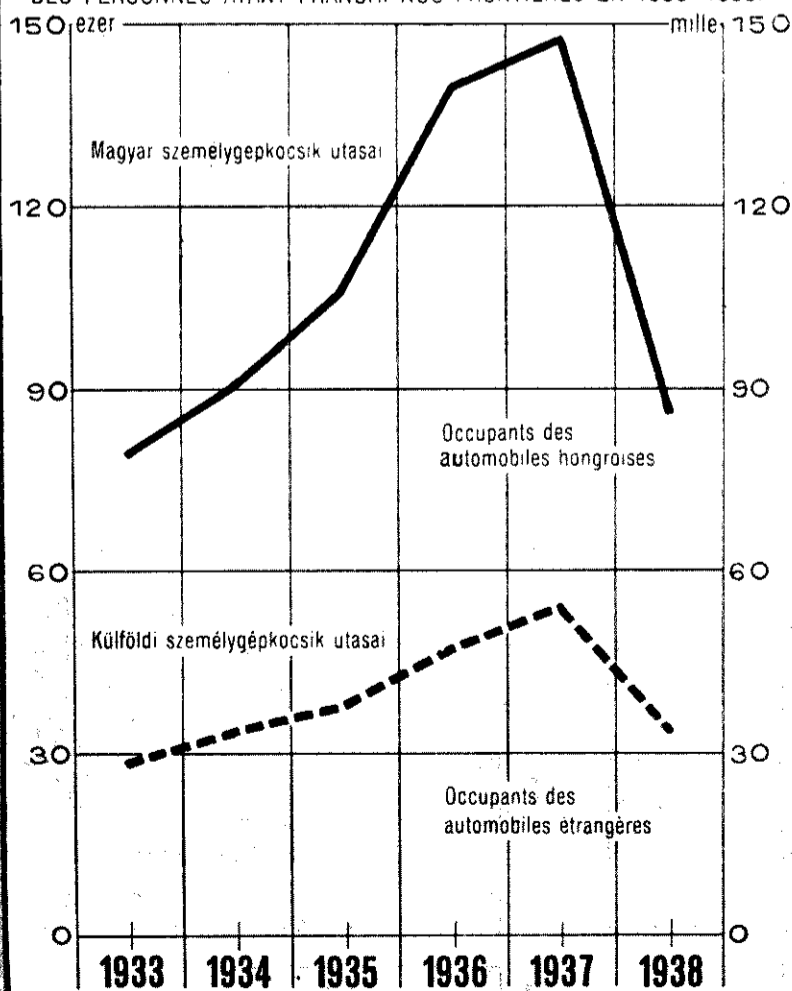
b) Külföldre távozó magyar gépjárművek. Véhicules à moteur hongrois sortis

1933	7.153	28.226	283	1.246	8.682
1934	8.383	33.583	239	1.420	10.042
1935	9.424	37.485	281	1.202	10.907
1936	12.580	47.437	292	1.164	14.036
1937	15.151	53.766	288	978	16.417
1938	11.112	33.728	273	748	12.133

előző évben még 38.972 személygépkocsi 147.617 utassal lépte át határainkat. A csök-

VÁMHATÁRAINKON ÁTLÉPŐ SZEMÉLYGÉPKOCSIK UTASAINAK SZÁMA 1933-1938. ÉVEKBEN.

NOMBRE DES OCCUPANTS DES AUTOMOBILES POUR LE TRANSPORT
DES PERSONNES AYANT FRANCHI NOS FRONTIÈRES EN 1933-1938.

kenés jelentékeny, a személygépkocsiknál 32·9%-ot, utasaik számánál pedig 41·7%-ot tett. Jelentékeny csökkenést észlelünk a mótorkerékpárok és tehergépkocsi forgalmánál is. Az 1938. évben 2.220 külföldi mótorkerékpár és 1.936 idegen rendszámú tehergépkocsi lépett magyar területre. Itt a csökkenés 56·9%, illetve 62·5% volt. Végeredményben az előző évi 49.288 gépjárművel szemben az 1938. évben csak 30.311 külföldi gépjármű kereste fel hazánkat, ami 38·5%-os csökkenésnek felel meg.

A külföldi gépjárművek számának csökkenése mellett kevesebb lett a külföldre kilépett magyar gépkocsi száma is. Az elmúlt évben 11.112 személygépkocsi hagyta el az országot 33.728 utassal, az előző évi 15.151 személygépkocsival, illetve 53.766 utassal szemben. A csökkenés a gépkocsi számánál 26·7%-ot, az utasok számánál 37·3%-ot tesz. Legkevésbé a külföldre kilépett tehergépkocsi száma csökkent, ami 273 volt az előző évi 288-cal szemben. Elhagyta ezenkívül az országot 748 mótorkerékpár is. Az összes külföldre kilépett magyar rendszámú gépjárművek száma

2. Magyar gépjárművek forgalma havonként.

Véhicules à moteur intérieurs sortis de Hongrie,
par mois.

Hónap Mois	A magyar vámterületről kilépett belföldi gépjárművek Véhicules à moteur intérieurs sor- tis du territoire douanier hongrois				összes total des véhi- cules	
	közül — dont					
	száma — en nombres	száma — en nombres	száma — en nombres	száma — en nombres		
Január — Janvier	618	1.910	19	2	639	
Február — Février	774	2.413	19	7	800	
Március — Mars	898	2.592	22	14	934	
Április — Avril	1.110	3.366	15	48	1.173	
Május — Mai	830	3.122	22	75	927	
Június — Juin	1.118	3.374	16	111	1.245	
Július — Juillet	1.746	5.370	31	158	1.935	
Augusztus — Août	1.786	5.590	39	135	1.960	
Szept. — Sept.	969	2.808	27	105	1.101	
Október — Octobre	308	726	18	43	369	
November — Novembre	455	1.147	19	28	502	
December — Décembre	500	1.310	26	22	548	
Összesen Total	1938	11.112	33.728	273	748	12.133
	1937	15.151	53.766	288	978	16.417

12.133 volt, az előző évi 16.417-tel szemben; ami 26,1%-os csökkenésnek felel meg. A legtöbb magyar gépjármű július és augusztus hónapokban ment külföldre.

A hazánkat felkereső idegen nemzetiségű személygépkocsik száma csaknem mindenütt visszaesett, kivételt csak a jugoszláv, lengyel és amerikai rendszámú kocsik képeznek, melyeknek forgalma megnövekedett. A külföldi országokból hozzánk érkezett személygépkocsik nemzetiségét tekintve jelentékeny eltolódást észlelünk. Németország, amely eddig a külföldi országok között Ausztria és Cseh-Szlovákia mögött a harmadik helyen állott, Ausztria bekebelezése óta a külföldi gépkocsi forgalmunkban első helyre került. Az 1938. évi forgalomban a hozzánk érkezett külföldi személykocsik 34,8%-a volt német és az összes utasok 38,3%-a érkezett német rendszámú gépkocsikkal. De

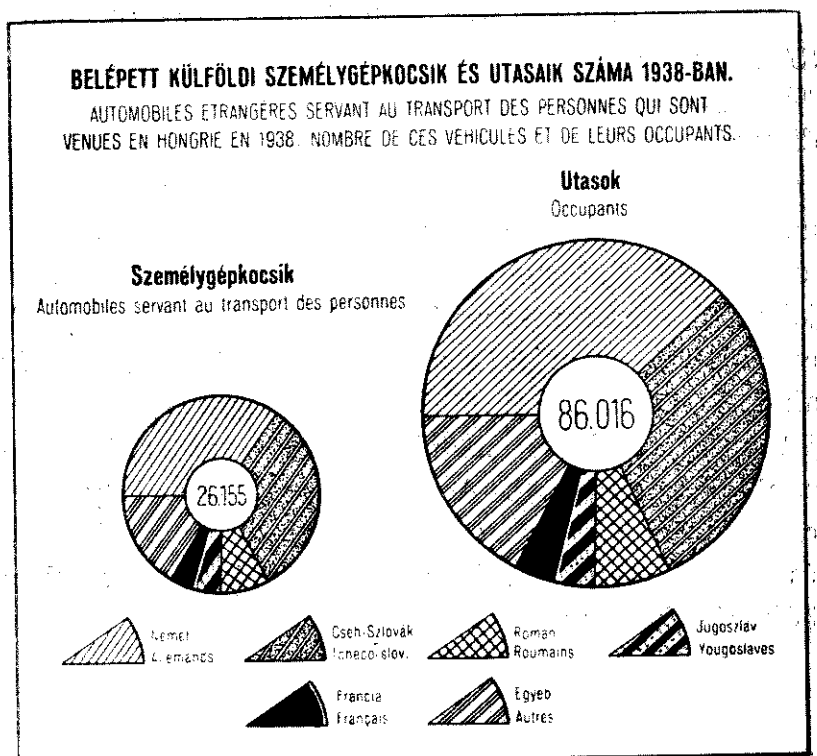
3. Külföldi gépjárművek forgalma országonként.

Véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie, suivant les pays.

Szarmazási ország <i>Pays d'origine</i>	A magyar vámterületre belépett külföldi gépjárművek <i>Véhicules à moteur étrangers entrés sur le territoire douanier hongrois</i>					
	közül — dont					
	személykocsik <i>automob. pour le transport des personnes</i>		teherkocsik <i>camions</i>	mótorke- répárok <i>motocyclistes</i>	összes <i>total des véhicules</i>	
	összes <i>nombre total de ces auto- mobiles</i>	uta- sainak <i>leurs voya- geurs</i>				
száma — en nombres						
Belgium — Belgique	266	1.390	—	9	275	
Bulgária — Bulgarie	135	412	—	1	136	
Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slov.</i>	8.493	25.603	34	110	8.637	
Franciaország — France	1.019	3.704	—	10	1.029	
Jugoszl. — Yougosl.	1.154	3.156	5	17	1.176	
Lengyelország — Pologne	330	1.005	—	7	337	
Nagy-Britannia <i>Grande-Bretagne</i>	854	2.262	—	26	880	
N.-alföld — Pays-Bas	470	1.454	—	10	480	
Németország — Allemagne	9.091	32.908	1.896	1.981	12.968	
Olaszország — Italie	732	3.402	—	10	742	
Románia — Roumanie	2.161	6.179	1	10	2.172	
Svájc — Suisse	368	1.065	—	18	386	
Egyébeurópai orsz. <i>Autr. pays d'Eur.</i>	640	2.277	—	11	651	
Am. Egy. Államok <i>Etats-Unis</i>	174	491	—	—	174	
Egyéb am. államok <i>Autr. pays améric.</i>	29	75	—	—	29	
Egyéb országok <i>Autres pays</i>	239	633	—	—	239	
Összesen <i>Total</i>	1938	26.155	86.016	1.936	2.220	30.311
	1937	38.972	147.617	5.166	5.150	49.288

más változást is tapasztalunk a külföldi gépkocsik forgalmánál és ez az, hogy míg 1937. évben minden második külföldről hozzánk érkező személygépkocsi volt osztrák és német nemzetiségű, addig az 1938. évi forgalomban (Ausztria bekebelezése után) csak minden harmadik gépkocsi érkezett Németországból. A hazánkat felkereső külföldi gépjárművek forgalmában a második helyet továbbra is Cseh-Szlovákia foglalja el, ahonnan a személykocsik 32,5%-a és az utasok 29,8%-a érkezett. A harmadik helyen Románia áll, innen jött a személykocsik 8,3%-a és az utasoknak 7,2%-a. Ezután Jugoszlávia következik, amely a személyautók számából 4,4%-kal az utasok számából pedig 3,7%-kal részesedett. A nyugati államokkal való forgalmunk is visszaesett. Franciaországból érkezett a személykocsik 3,9%-a, az utasoknak pedig 4,3%-a; Nagy-Britanniából jött a személykocsik 3,3%-a, az utasoknak 2,6%-a. Olasz rendszámú volt a személyautók 2,8%-a, és az ezeken érkezett utasok az összes utasok számának 4,0%-át tették. A tehergépkocsik és motorke-
répárok forgalmát tekintve megállapítható, hogy egyedül Németországgal volt említésre méltó forgalmunk, bár számszerűen mindkettő több mint felével csökkent. A legtöbb külföldi személygépkocsi a nyári hónapokban kereste fel hazánkat, így augusztus hónapban 4.552, július hónapban 3.978, szeptember hónapban 3.015 darab lépte át határainkat. Legkisebb volt a forgalom október-december hónapokban. A külföldi tehergépkocsik forgalma legnagyobb volt február-április hónapokban, a mótorkerékpároké pedig augusztus-szeptember hónapokban.

Az 1938. év folyamán Németország felől

4. Külföldi gépjárművek forgalma havonként.
Véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie, suivant les mois.

Hónap Mois	A magyar vámterületre belépett külföldi gépjárművek <i>Véhicules à moteur étrangers entrés sur le territoire douanier hongrois</i>				
	közül — dont				összes total des véhi- cules
	személykocsik <i>automob. pour le transport des personnes</i>		teherkocsik <i>camions</i>	mótorkerékpárok <i>motocyclettes</i>	
	összes nombre total de ces automo- biles	uta- sainak leurs voya- geurs			
száma — en nombre					
Január — Janvier	1.236	3.796	251	50	1.537
Február — Février	1.398	4.412	314	105	1.817
Március — Mars	1.534	4.320	271	107	1.912
Április — Avril	2.028	6.258	287	103	2.418
Május — Mai	2.514	9.192	150	143	2.807
Június — Juin	2.696	9.204	197	244	3.137
Július — Juillet	3.978	13.848	183	266	4.427
Aug. — Août	4.552	15.963	121	361	5.034
Szept. — Sept.	3.015	10.263	53	380	3.448
Október — Octobre	1.142	3.164	32	208	1.382
November — Nov.	1.108	2.891	43	175	1.326
December — Déc.	954	2.705	34	78	1.066
Összesen					
<i>Total 1938</i>	26.155	86.016	1.936	2.220	30.311
<i>1937</i>	38.972	147.617	5.166	5.150	49.288

21, Cseh-Szlovákia felől 25, Románia felől
9 és Jugoszlávia felől pedig ugyancsak 9

határállomáson át léphettek a gépjármű-
vek magyar területre. A legfontosabb határ-
állomások forgalma mindenütt visszaesett,
kivételt csak a Jugoszlávia felé eső Röske
és Letenye határállomások képeznek, me-
lyeknek forgalma jelentékenyen megnöve-
kedett. Egyébként a legfontosabb határállo-
másaink 1938. évi forgalma az alábbi ala-
kulást mutatja:

Határállomás	Személy- kocsi		Teher- kocsi	Mótor- kerékpár	Együtt
	drb.	utas			
1. Németország felől					
Horvátjárfalu—Bécsi út	6.944	25.079	82	353	7.379
Sopron	2.281	9.050	683	393	3.357
2. Cseh-Szlovákia felől					
Horvátjárfalu—Pozsonyi út	2.461	8.063	5	69	2.535
Komárom	995	2.787	2	11	1.008
Esztergom	988	3.216	—	8	996
3. Románia felől					
Ártánd	1.439	4.004	2	16	1.457
4. Jugoszlávia felől					
Röske	915	2.390	1	27	943
Letenye	879	3.026	—	25	904

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

A világ gépjárműállománya.

L'effectif mondial des véhicules à moteur.

A washingtoni Department of Commerce adat-
gyűjtése alapján közöljük a világ főbb államaiban
1938 január 1-én forgalomban volt *gépjárművek*
állományadatait (1. tábla).

Az adatok szerint a gépjárművek gyarapodása
az egy évvel korábbi állapottal szemben világszerte
emelkedett. Az emelkedés némelyik országban igen
jelentős s konjunkturális jelekre vall. Legnagyobb
emelkedést Szovjet-Oroszország mutatja (egy év
alatt 362 ezer darabról 520 ezer darabra). A Szov-
jet statisztikájában azonban nem egyszer találko-
zunk meglepetéssel. A szóbanforgó év folyamán
csupán Svájc, Görögország, Mexikó, Spanyolország
és Kína gépjárműállománya csökkent, részben
háborús hatásra.

1938 elején a világ gépjárműállománya 46·6
millió darabot tett az előző évi 43·8 millió darab-
bal szemben. Az összes gépjárművekből 43·1 millió
volt az autók száma, ebből személykocsi 34·9,
mótorkerékpár 3·5 millió volt.

Az egy autóra eső lélekszám Magyar-
országon 424, ezzel szemben az Egyesült Államok-
ban csak 5, a másik végletként jelentkező Kínában
11·027 (világátlag 48).

2. számú táblázatunk az *autógyártás* ada-
tait közli a Népszövetség évkönyve nyomán. 1937-
ben 6·3 millió autót gyártottak az előző évi
5·8 millió autóval szemben. A gyártás az or-
szágok többségében emelkedő irányú.

4. Külföldi gépjárművek forgalma havonként.
Véhicules à moteur étrangers venus en Hongrie, suivant les mois.

Hónap Mois	A magyar vámterületre belépett külföldi gépjárművek <i>Véhicules à moteur étrangers entrés sur le territoire douanier hongrois</i>				
	közül — dont				összes total des véhi- cules
	személykocsik <i>automob. pour le transport des personnes</i>		teherkocsik <i>camions</i>	mótorkerékpárok <i>motocyclettes</i>	
	összes nombre total de ces automo- biles	uta- sainak leurs voya- geurs			
száma — en nombre					
Január — Janvier	1.236	3.796	251	50	1.537
Február — Février	1.398	4.412	314	105	1.817
Március — Mars	1.534	4.320	271	107	1.912
Április — Avril	2.028	6.258	287	103	2.418
Május — Mai	2.514	9.192	150	143	2.807
Június — Juin	2.696	9.204	197	244	3.137
Július — Juillet	3.978	13.848	183	266	4.427
Aug. — Août	4.552	15.963	121	361	5.034
Szept. — Sept.	3.015	10.263	53	380	3.448
Október — Octobre	1.142	3.164	32	208	1.382
November — Nov.	1.108	2.891	43	175	1.326
December — Déc.	954	2.705	34	78	1.066
Összesen					
<i>Total 1938</i>	26.155	86.016	1.936	2.220	30.311
<i>1937</i>	38.972	147.617	5.166	5.150	49.288

21, Cseh-Szlovákia felől 25, Románia felől
9 és Jugoszlávia felől pedig ugyancsak 9

határállomáson át léphettek a gépjármű-
vek magyar területre. A legfontosabb határ-
állomások forgalma mindenütt visszaesett,
kivételt csak a Jugoszlávia felé eső Röske
és Letenye határállomások képeznek, me-
lyeknek forgalma jelentékenyen megnöve-
kedett. Egyébként a legfontosabb határállo-
másaink 1938. évi forgalma az alábbi ala-
kulást mutatja:

Határállomás	Személy- kocsi		Teher- kocsi	Mótor- kerékpár	Együtt
	drb.	utas			
1. Németország felől					
Horvátjárfalu—Bécsi út	6.944	25.079	82	353	7.379
Sopron	2.281	9.050	683	393	3.357
2. Cseh-Szlovákia felől					
Horvátjárfalu—Pozsonyi út	2.461	8.063	5	69	2.535
Komárom	995	2.787	2	11	1.008
Esztergom	988	3.216	—	8	996
3. Románia felől					
Ártánd	1.439	4.004	2	16	1.457
4. Jugoszlávia felől					
Röske	915	2.390	1	27	943
Letenye	879	3.026	—	25	904

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

A világ gépjárműállománya.

L'effectif mondial des véhicules à moteur.

A washingtoni Department of Commerce adat-
gyűjtése alapján közöljük a világ főbb államaiban
1938 január 1-én forgalomban volt *gépjárművek*
állományadatait (1. tábla).

Az adatok szerint a gépjárművek gyarapodása
az egy évvel korábbi állapottal szemben világszerte
emelkedett. Az emelkedés némelyik országban igen
jelentős s konjunkturális jelekre vall. Legnagyobb
emelkedést Szovjet-Oroszország mutatja (egy év
alatt 362 ezer darabról 520 ezer darabra). A Szov-
jet statisztikájában azonban nem egyszer találko-
zunk meglepetéssel. A szóbanforgó év folyamán
csupán Svájc, Görögország, Mexikó, Spanyolország
és Kína gépjárműállománya csökkent, részben
háborús hatásra.

1938 elején a világ gépjárműállománya 46·6
millió darabot tett az előző évi 43·8 millió darab-
bal szemben. Az összes gépjárművekből 43·1 millió
volt az autók száma, ebből személykocsi 34·9,
mótorkerékpár 3·5 millió volt.

Az egy autóra eső lélekszám Magyar-
országon 424, ezzel szemben az Egyesült Államok-
ban csak 5, a másik végletként jelentkező Kínában
11·027 (világátlag 48).

2. számú táblázatunk az *autógyártás* ada-
tait közli a Népszövetség évkönyve nyomán. 1937-
ben 6·3 millió autót gyártottak az előző évi
5·8 millió autóval szemben. A gyártás az or-
szágok többségében emelkedő irányú.

1. A világ gépjárműállománya.

Effectif mondial des automobiles et des motocyclettes.

O r s z á g — P a y s	Gépjárműállomány Effectif des automobiles et des motocyclettes		Az 1938. I. 1-i állomány Répartition de l'effectif au 1er janv. 1938			Egy auto- mobilra eső lélekszám Comb. d'ha- bitants pour 1 automob.?
	1937. I. 1.	1938. I. 1.	automobil automobiles	ebből személykocsi dont pour le transp. des personnes	motor- kerékpár motocycl.	
Algír — Algérie	66.240	68.450	64.550	55.000	3.900	112
Amerikai Egyesült Államok — États-Unis	28,620.879	30,154.574	30,041.392	25,449.397	113.182	5
Argentína — Argentine	249.220	265.400	264.000	199.000	1.400	47
Ausztrália — Australie	777.019	830.264	749.753	517.430	80.511	9
Ausztria — Autriche	101.175	111.062	47.512	30.033	63.550	142
Belgium — Belgique	264.300	291.005	223.770	144.093	67.235	37
Brazília — Brésil	145.500	161.300	159.000	101.000	2.300	301
Bulgária — Bulgarie	5.366	5.561	4.111	2.478	1.450	1.481
Ceylon — Ceylan	28.412	29.994	26.997	20.181	2.997	209
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	163.564	164.417	105.527	79.362	58.890	144
Chile — Chili	38.826	41.625	40.815	28.790	810	112
Dánia — Danemark	164.775	173.101	144.901	103.000	28.200	26
Délafrikai Unió — Union Sud-Afric.	311.488	351.569	324.084	281.981	27.485	29
Egyiptom — Egypte	33.133	33.165	31.212	27.221	1.953	510
Esztország — Estonie	5.999	7.385	5.254	2.753	2.131	215
Finnország — Finlande	40.482	47.776	42.267	23.598	5.509	90
Francia Indo-Kína — Indochine française	17.047	18.607	17.151	13.263	1.456	1.356
Francia Marokkó — Maroc français	41.000	61.157	58.437	44.291	2.720	87
Franciaország — France	2,748.518	2,768.471	2,192.471	1,661.421	576.000	19
Fülöp szigetek — Iles Philippines	46.293	49.194	48.654	30.361	540	273
Görögország — Grèce	15.250	14.800	14.000	6.700	800	495
Hawai — Hawaï	54.578	58.508	57.911	46.715	597	7
Holland Kelet India — Indes orientales néerlandaises	75.900	83.513	69.196	47.642	14.317	877
Hong-Kong	4.665	5.028	4.766	3.665	262	203
India — Inde	85.837	108.561	105.160	67.503	3.401	3.216
Irán — Iran	10.185	12.985	12.735	3.900	250	1.182
Ir szabad állam — Etat libre d'Irlande	61.370	63.074	60.174	44.953	2.900	49
Japán — Japon	203.387	233.267	175.761	75.720	57.506	400
Jugoszlávia — Yougoslavie	16.832	20.267	14.784	10.266	5.483	1.034
Kanada — Canada	1,244.872	1,317.227	1,306.139	1,104.150	11.088	8
Kína — Chine	44.938	39.861	38.316	20.344	1.545	11.027
Kuba — Cuba	40.044	43.949	43.630	26.253	319	92
Lengyelország — Pologne	37.468	45.985	34.324	24.494	11.661	939
Lettország — Lettonie	6.935	8.454	5.834	2.831	2.620	334
Litvánia — Lithuanie	3.200	4.061	2.679	1.793	1.382	943
Madagaszkár — Madagascar	7.220	9.590	6.834	4.849	2.756	409
Magyarország — Hongrie	28.087	30.770	21.295	16.451	9.475	424
Mexikó — Mexique	107.006	101.677	100.156	64.660	1.521	188
Nagy-Britannia — Grande-Bretagne	2,754.563	2,910.446	2,418.728	1,842.378	491.718	20
Németalföld — Pays-Bas	191.500	203.689	147.905	93.545	55.784	58
Németország — Allemagne	2,633.656	2,994.600	1,564.600	1,210.000	1,430.000	43
Norvégia — Norvège	79.545	92.483	79.759	47.183	12.724	36
Olaszország — Italie	563.339	617.063	439.994	321.322	177.069	97
Peru — Pérou	18.052	21.021	20.682	12.371	339	302
Portugália — Portugal	48.407	50.930	46.705	34.100	4.225	156
Románia — Roumanie	25.520	26.670	25.070	18.000	1.600	775
Spanyolország — Espagne	169.141	138.773	125.000	125.000	13.773	197
Svájc — Suisse	104.200	91.400	73.200	56.000	18.200	57
Svédország — Suède	212.731	236.111	191.947	134.296	44.164	33
Szovjet-Oroszország — U.R.S.S.	362.000	520.440	514.440	65.096	6.000	322
Törökország — Turquie	9.726	10.504	9.504	3.443	1.000	1.705
Új-Zéland — Nouv.-Zélande	237.196	260.843	239.668	190.452	21.175	7
Uruguay	57.965	61.824	60.922	45.146	902	33
Venezuela	21.675	23.450	23.300	14.000	150	148
Egyéb államok — Autres pays	431.590	468.265	431.754	278.325	36.511	—
Összesen — Total	43,837.816	46,564.166	43,078.730	34,878.199	3,485.436	48

2. Automobilgyártás ¹⁾ (ezer darabban). — *Production d'automobiles* ¹⁾ (en milliers).

Ország — Pays	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis</i>	5.358	3.356	2.390	1.371	1.920	2.753	3.947	4.454	4.810
Ebből { személykocsi ²⁾	4.587	2.785	1.973	1.136	1.573	2.178	3.252	3.676	3.916
teherkocsi, autóbusz stb. ³⁾	771	571	417	235	347	575	695	778	894
Ausztria — <i>Autriche</i>	9	7	4	3	1	2	3	6	6
Ebből { személykocsi	6	.	3	2	1	2	2	5	5
teherkocsi, autóbusz stb.	3	.	1	1	—	—	1	1	1
Belgium — <i>Belgique</i>	7	5	3	2	1	1	1	1	1
Ebből { személykocsi	6	4	3	2	1	1	—	—	.
teherkocsi, autóbusz stb.	1	1	—	—	—	—	—	—	.
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	15	17	16	13	9	9	8	11	14
Ebből { személykocsi	12	13	12	10	8	8	7	10	12
teherkocsi, autóbusz stb.	3	4	4	3	1	1	1	1	2
Franciaország — <i>France</i>	254	231	201	172	189	187	166	203	200
Ebből { személykocsi	191	178	161	143	161	164	146	180	177
teherkocsi, autóbusz stb.	63	53	40	29	28	23	20	23	23
Kanada — <i>Canada</i>	262	154	82	61	66	117	173	162	207
Ebből { személykocsi	203	122	65	51	54	92	140	131	153
teherkocsi, autóbusz stb.	59	32	17	10	12	25	33	31	54
Nagy-Britannia — <i>Grande-Bretagne</i>	241	241	226	248	296	355	417	481	493
Ebből { személykocsi	182	172	160	188	225	266	325	367	379
teherkocsi, autóbusz stb.	59	69	66	60	71	89	92	114	114
Németország — <i>Allemagne</i>	96	74	68	50	99	172	245	302	327
Ebből { személykocsi	74	60	56	42	87	145	204	244	264
teherkocsi, autóbusz stb.	22	14	12	8	12	27	41	58	63
Olaszország — <i>Italie</i>	60	48	26	29	42	46	48	48	57
Ebből { személykocsi	22	25	37	41	41	36	43
teherkocsi, autóbusz stb.	4	4	5	5	7	12	14
Szovjet-Unió — <i>U. R. S. S.</i>	1	4	4	24	50	72	97	137	200
Ebből { személykocsi	—	—	—	—	10	17	19	4	18
teherkocsi, autóbusz stb.	1	4	4	24	40	55	78	133	182
Svédország — <i>Suède</i>	2	2	2	3	3	3	3	4	7
Egyéb országok ⁴⁾ — <i>Autres pays</i> ⁴⁾	5	4	3	3	4	5	9	14	14
Összesen — Total	6.310	4.143	3.025	1.979	2.680	3.722	5.117	5.823	6.336

¹⁾ *Annuaire Statistique de la Société des Nations 1937—38. Genève, 1938.* — ²⁾ *Automob. pour le transp. des personnes.* — ³⁾ *Camions, autobus, etc.* — ⁴⁾ Dánia, Japán, Lengyelország, Magyarország, Spanyolország, Svájc. — *Danemark, Japon, Pologne, Hongrie, Espagne, Suisse.*

ÁRAK, PÉNZÜGY

A magyar nagykereskedelmi árak indexszámainak új sorozata.

Une nouvelle série des indices de prix de gros hongrois.

Résumé. L'Office central royal hongrois de statistique vient d'élargir la base de calcul de son indice des prix de gros. Désireux de rendre compte aussi exactement que possible du mouvement général des prix, ainsi que des oscillations des prix des produits et de celles notées pour les catégories de marchandises, il a d'une part complété, autant que les conditions d'ordre technique le permettaient, la liste des produits à considérer et d'autre part détaillé (en créant des groupes et des sous-groupes) les données prises pour base de façon à indiquer les tendances qui s'étaient manifestées pour les marchandises et les catégories de marchandises. Il va sans dire que toutes les catégories de marchandises importantes pour l'économie nationale ont été comprises dans la liste des produits servant de fondement au nouvel indice.

Celui-ci, établi d'après 548 prix, comprend plus de dix fois plus de prix que l'indice antérieur. Pour les prix, il faut faire remarquer

1° qu'ils expriment en général la parité de Budapest;

2° qu'ils comprennent les charges publiques (taxes sur le chiffre d'affaires, droits de douane, etc.) pour indiquer le niveau réel des prix;

3° qu'on observe les prix, ayant que possible, au moment où la marchandise passe du marchand en gros au petit commerçant; nous disons: autant que possible, car la chose ne peut pas être observée pour quelques-unes des marchandises;

4° que l'enregistrement statistique des prix et le calcul des indices se fait pour le dernier jour du mois. Il serait naturellement plus avantageux de calculer les indices plusieurs (2, 3 ou 4) fois pour chaque mois, mais c'est actuellement impossible, la Statistique officielle n'ayant pas les crédits et les employés nécessaires.

Les données employées proviennent, en majeure partie, des rapports d'experts, pour la plupart membres ou experts de la Commission pour la fixation des valeurs des statistiques commerciales. On utilise encore, largement, les cotes de la Bourse aux marchandises de Budapest, ainsi que les rapports du Grand marché aux vivres et les prix des Marchés aux bestiaux et viandes de Budapest. Les autres sources (bulletins spéciaux, prix enregistrés par les organisations représentant des intérêts économiques et les coopératives) jouent un rôle insignifiant.

Voici la méthode suivie pour calculer le nouvel indice des prix de gros:

Le nombre des marchandises considérées, appartenant aux 4 grandes catégories ci-dessous et indiquées en détail dans les tableaux publiés plus bas, était le suivant:

I. Agriculture et élevage	97
II. Industrie agricole	13
III. Denrées coloniales	3
IV. Matières nécessaires à l'industrie et produits industriels	435

Au total . . . 548

On n'a plus pris pour base les prix d'avant-guerre, qui l'auraient pas été suffisants à cet égard, la liste des marchandises ayant été complétée considérablement. On s'est fondé sur les prix moyens de 1929, année également adoptée, comme base de comparaison internationale, par les statistiques comparatives de la Société des Nations.

Le nouvel indice des prix de gros est calculé à l'aide de la moyenne arithmétique. Afin d'établir les données moyennes, on fait d'abord les indices des sous-catégories, ensuite on totalise par degrés ces indices pour obtenir l'indice général et finalement la moyenne générale. Donc, on part de petits composants pour aller vers de plus grands et avoir, au moyen de totalisations comprenant un nombre d'articles de plus en plus considérable et fondées sur les catégories indiquées plus haut, l'indice général. Cette méthode permet encore, dans le cas où on aurait besoin de compléter les catégories actuelles, de calculer rapidement des sous-indices nouveaux, et cela d'autant plus que les subdivisions pourraient être variées à volonté, sans changer les indices des grandes catégories, ni la moyenne générale. (On pourrait par exemple établir des indices nouveaux pour certaines branches de l'agriculture ou pour grouper soit des catégories d'industries, soit des catégories de matières premières). La souplesse de la méthode employée permet les combinaisons les plus détaillées.

En ce qui concerne la pondération, si importante pour l'établissement des moyennes, on a, faute de statistiques commerciales et de la consommation convenables, fondé le calcul des coefficients de pondération sur les données relatives à la production, en tenant compte des importations particulièrement nécessaires, surtout de celles des matières premières destinées à l'industrie. En général, chaque catégorie de marchandises a été étudiée, sous ce rapport, à part. Afin de relever la production et l'importation, on a utilisé les chiffres

recueillis par l'Office central de statistique; aussi, on espère que pour le mouvement des prix, les rapports des catégories de marchandises ont été établis aussi exactement que possible. Les moyennes ont été calculées en général sur la base des chiffres de 1935.

Afin d'offrir des documents suffisants pour faire des comparaisons par rapport à ces temps derniers, le nouvel indice des prix de gros a été calculé en remontant à 10 années en arrière. Il montre d'une façon intéressante l'influence sur la vie économique des faits de la période décennale singulièrement mouvementée, évoluée depuis 1929.

Ici, nous nous bornons aux principales données; l'Office de statistique rendra compte ultérieurement de l'énorme masse des détails. Les tableaux ci-dessous ne comprennent que les chiffres concernant les indices composant l'indice général et les moyennes globales. Comparé aux vieux indices, calculés sur la base des données de 1929, le nouvel indice offre le tableau suivant:

Moyennes annuelles des prix de gros hongrois

	Nouvel indice (1929 = 100)	Indice d'au- paravant
1929	100·0	100·0
1930	86·7	79·7
1931	82·4	78·7
1932	81·6	76·3
1933	71·1	62·8
1934	71·3	65·5
1935	77·5	74·2
1936	79·9	73·6
1937	86·4	78·1
1938	86·7	79·7

On voit, par ces chiffres, que le nouvel indice dépasse en général l'indice antérieur et que, par rapport à ce dernier, il montre des oscillations plus harmonieuses et d'une tendance plus calme. Les autres données du nouvel indice ressortent des tableaux ci-dessous.

*

I.

A magyar nagykereskedelmi árak indexszámaait a Központi Statisztikai Hivatal 1923 december 31 óta számítja ki, tehát az index immár több, mint másfél évtizedes multra tekinthet vissza. Megszerkesztése az akkori időkben meglehetősen nehézséggel járt. A Statisztikai Hivatalnak ily célra felhasználható adatgyűjtései nem igen voltak s miután akkoriban csak a háború előtti viszonyok szolgálhattak az összehasonlítás alapjául, ezeket az adatokat (az 1913. évi átlagárakat) is túlnyomó részben utólag kellett meghatározni. Az index az ezzel járó alig áthidalható nehézségek következtében

természetesen csak meglehetősen korlátozott számú cikkekre terjedhetett ki¹⁾ s mikor 1929-től kezdve a Hivatal bevezette az index mérlegelését, a bevont áruk számát akkor sem emelhette, mert államgazdasági szempontból akkor is ragaszkodni kellett az 1913. évi összehasonlítási alaphoz. Nagyobb számú árucikkek, így különösen az ipari készgyártmányok 1913. évi árának utólagos megállapítása pedig még csak megközelítő pontossággal is teljesen keresztülvihetetlen volt. Hiszen a kiindulási időpont, a bázis év árainál jelentkező legcsekélyebb bizonytalanság vagy megbízhatatlanság rányomja bélyegét az egész indexszámsorozatra és úgyszólván az egész kialakuló képet meghamisíthatja. Ennek következtében a Hivatal által számított nagykereskedelmi index a legutóbbi időkig is csak 54 árjegyzést ölelt fel s az árulajstrom tágítása az adott viszonyok között nem volt lehetséges.

A Központi Statisztikai Hivatalnak régi törekvése volt, hogy nagykereskedelmi indexét a bevont áruk számának lényeges emelésével szélesebb alapokra helyezze át. Adatgyűjtéseit évek hosszú során át folytonosan bővítette, néhány év előtt átvette az Iparügyi Minisztérium ipari árstatisztikai adatgyűjtéseit is, úgy hogy már hosszabb idő óta igen nagy és folytonosan növekvő árstatisztikai anyag áll rendelkezésére, melyeknél azonban nincs mód a háború előtti árhelyzettel való összehasonlításra. De a háború előtti árakkal való összehasonlítás lehetősége annál inkább vesztett jelentőségéből, minél inkább távolodtunk az évek folyamán a háború korszakától. Mikor pedig nyilvánvaló lett, hogy a harmincas évek elejének gazdasági válsága új korszakot nyitott az emberiség gazdasági történetében, a háború előtti időkkel való összehasonlítás túlhaladott álláspont lett s önként kínálkozott összehasonlítási alapul a válságot megelőző utolsó kedvező konjunktúra időszaka. Ily alapon már lehetővé vált a magyar nagykereskedelmi index gyökeres újjászervezése és ennek a nagyszabású munkálatnak eredményeit ismertetik a most közlendő adatok.

Az indexszámítások irodalma hazánkban meglehetősen csekély²⁾ és kétségtelen,

¹⁾ L. M. Stat. Szemle 1924. évi 7—8. és 1929. évi 8. sz.

²⁾ Az indexszámokra és az árelméletekre vonatkozólag l. különösen Heller Farkas és Varga István tanulmányait a M. Stat. Szemle 1934. évf. 3. és 4. sz.

hogy az indexszámok lényegét és tulajdonképeni célját illetőleg nálunk széles rétegekben még sajnálatos tájékozatlanság uralkodik. Ezért talán nem lesz felesleges az új magyar index rendszerének ismertetése előtt pár szóval kitérni az árindexek történeti és elméleti fejlődésére, valamint néhány, az indexszámítással kapcsolatos technikai természetű kérdésre. Ez egyszersmind bizonyos alapot ad az új magyar index számítási módszerének megértéséhez.

Az árindexek történeti fejlődése. Az indexszámok tulajdonképen csak a háború és a háborút követő zavaros gazdasági viszonyok következtében váltak a nagyközönység által is ismert, sőt közkeletű fogalommá. Az árszínvonalnak és pénz értékének sohasem látott ingadozásai irányították az érdeklődést az infláció idején e két jelenség mérőeszközei, az indexszámok felé. Míg azelőtt rendszeresen számított árindexek csak szórványosan akadtak az egyes államokban és azokat is magánosok (közgazdászok, statisztikusok) számították, az indexproblémák előtérbenyomulásának közvetlen következménye az volt, hogy csakhamar minden kultúrállam hivatalos statisztikai szervei kötelességüknek érezték, hogy kiszámítsák és közvétegyék saját államuk árindexeit. Ma már kultúrállamok gazdasági statisztikája árindexek nélkül alig képzelhető.

Rendszeresen számított indexszámokra körülbelül a 19. század közepétől kezdődőleg bukkanunk, de már jóval régebbi időkben is akadtak oly számítások, melyek indexszámoknak nevezhetők.¹⁾ A francia *Dutot* 1738-ban XII. és XIV. Lajos idejéből származó árak alapján számított indexszámokat az 1462—1715. évekről, *Fisher* szerint az ő 51. sz. formulája alapján, ami nem egyéb, mint az áradatok összesítésének egyszerű viszonyba helyezése. 1747-ben Massachusetts államban állítottak össze egy értéktáblázatot (tabular standard), hogy a papírpénz elértéktelenedése idején szabályozó eszközül szolgáljon, olyan formában, hogy a fizetendő kamatok nagysága bizonyos árak meghatározott mennyiségének ár-illetőleg értékváltozásától tétetett függővé. Ezután említhető az olasz *Carli*, aki 1794-ben a gabona, bor és olaj árából számított számtani középarányost az 1500. év

alapulvételével egészen 1750-ig, hogy ezzel megkísérelje megállapítani a pénz értékének a változását Amerika felfedezésétől kezdve. Majd előtérbe kerültek az angolok, akiknek figyelmét a napoleoni háborúk pénzérték- és árváltozásai terelték az indexszámokra. *Shuckburgh*, *Young*, *Scrope* és *Lowe* számításai ma is még érdeklődésre számíthatnak ebből az időből. Később az érdeklődés az indexszámok iránt ellanyhult, de a nagy kaliforniai és ausztráliai aranyfelfedezések ismét a pénz értéke és az indexszámok felé irányították a figyelmet.¹⁾ — Ekkor is az angolok állottak az élre. *Jevons*, *Newmarch*, majd *Sauerbeck* — az előbbi az *Economist*, az utóbbi a *Statist* indexszámainak a megindítója — és a német *Soetbeer*, akiknek fellépésétől és működésétől lehet számítani a mai értelemben vett indexszámok megindulását. Az Egyesült Államokban először *Burchard* tett közzé indexszámokat 1881-ben. Ekkor már módszertani kérdések is felmerültek, *Laspèyres* (1864) és *Paasche* (1874) jól ismert formulái ebből az időszakból származnak, az átlagolás kérdését pedig *Jevons*, *Edgeworth* és *Westergaard* tárgyalták. Az indexszámítások első idejében kétségkívül mindig az elméleti és tudományos szempontok állottak előtérben. A gyakorlati szempontok térfoglalása az 1896-tól kezdődő általános áremelkedő irányzattól számítható — ekkor tették közzé 1902-ben Amerikában az első hivatalos indexszámokat (Bureau of Labor Statistics)²⁾ — anélkül azonban, hogy a háborúig az érdeklődés a szakkörökön túlterjedt volna.

Az indexszámok iránti igazi érdeklődést a középeurópai államok háború utáni gazdasági összeomlása hozta meg. Az indexek számítása ekkor minden állam hivatalos statisztikájának elsőrendű feladatává vált, magánosok működése pedig átterelődött az elméleti és rendszertani kérdésekre. Érdekes mindazonáltal, hogy az irodalom érdeklődése ez időben az indexszámok iránt nem az elsősorban érdekelt középeurópai államokban, hanem Angliában és főleg Amerikában indult meg, a német szakirodalomban pedig tulajdonképen csak később kezdett a gazdasági szakemberek figyelme nagyobb mértékben az indexszámítások elméleti és gyakorlati kérdései felé irányulni. Amerikában az irodalomban

¹⁾ Irving *Fisher*: The making of index-numbers 458. l. és Ch. *Lorenz*: Der Grosshandelspreiseindex in dem Wirtschaftspraxis und Wirtschaftstheorie, Jena 1928. 60. és köv. l.

¹⁾ Dr. Charl. *Lorenz* i. m. 7. l.

²⁾ *Fisher* i. m. 459. l.

Irving Fisher, W. C. Mitchell, A. A. Young, W. I. King működése áll előtérben, Angliában említhető *Flux és Bowley*. A német irodalomban kimerítően foglalkoznak az indexszámítás kérdéseivel *Flaskämper, Haberler, Lorenz, Winkler, Weigel* stb. munkái.¹⁾ Bizonyos, hogy az indexszámítás összes technikai és gazdaságpolitikai kérdéseinek ma már óriási az irodalma és különösen a legutóbbi időkben az érdeklődés még fokozódni látszik.

Az indexszámítások céljaira a legkülönbözőbb rendszereket dolgozták ki s az újabban megszerkesztett indexeknél általában a lehetőség szerint minél nagyobb számú árunak a számításához való bevonása a cél. S míg régebben a nagykereskedelmi indexeket inkább csak a nyersanyagárakra alapították, az újabb rendszerű kiterjedt árulajstrommal bíró indexeknél már túlnyomó a készárak (gyártmányok) jelentősége.

Hazánkban az indexszámítások iránt a háború előtt alig mutatkozott érdeklődés. Az első magyar indexszámító *Jankovich Béla* volt, aki a Sauerbeck-féle indexek rendszere alapján az osztrák-magyar vámterületre vonatkozó indexszámokat konstruált („Osztrák-magyar indexszámok 1867—1909“, közöltettek a Statisztikai Hivatal által 1912-ben kiadott árstatisztikai munkában is). Más nagykereskedelmi index azonban sem nálunk, sem Ausztriában nem számított, még a háború folyamán sem, holott akkor ez már a növekvő infláció és belföldi áremelkedések idején erősen éreztette hiányát, persze csak szakkörökben, mert szélesebb körökben ekkor nálunk az indexszámok létezéséről sem tudtak semmit. A háború után, mikor — mint már volt róla szó — az indexszámok ügye közérdeklődés tárgyává vált és magánosok vagy intézmények részéről több oldalról is számítottak kiskereskedelmi, vagy létfenntartási indexet, nagykereskedelmi árindex számítására magánrésztől nem került sor, leszámítva az OMKE közlönyének egy-két primitív kísérletét, mely azonban nem jutott el összefoglaló, átlagos index megállapításához s így számba nem vehető. De a háború után is a magyar hivatalos körök felfogása egy ideig ellene volt hivatalos indexszámok közzétételének és így állandó,

folyamatosan számított magyar nagykereskedelmi indexszámunk csak 1923 december 31 óta van.

Az indexszámok lényege. Az indexszám eredetileg nem fejez ki mást, mint egy bizonyos adott számnak egy másik adott számhoz való viszonyát. Tulajdonképpen azonos a százalékszámítással és az egy időben használt magyar kifejezés „százalékszám“, mellyel az „indexszám“ kifejezést helyettesíteni vélték, sem elméleti, sem gyakorlati célból nem volna kifogásolható. Csakhogy míg maga a „százalék“ azt jelenti — rendszerint —, hogy egyik mennyiség hány százalékkal múlja felül a másik mennyiséget, vagy marad annak alatta, az indexszám azt mutatja, hogy a viszonyba hozott két mennyiség egyike hány százalékát teszi ki a másiknak. Ha 10-et viszonyba állítom 8-cal, akkor megállapíthatom, hogy 10 magasabb 8-nál 25%-kal, vagy hogy 10 a 8-nak 125%-a. Ez az utóbbi az indexszám, ami nem egyéb, mint a százalékos különbözet + 100. Az indexszámoknak ez a legtágabb értelmezése nem vitás és nem is lehet vitás. Minél inkább növekedett azonban az indexszámok technikai és gazdasági kérdéseinek irodalma, annál inkább homályosodott a statisztikai értelemben vett indexszámok fogalma. Amint az oly gyakran előfordul a gazdasági (és egyéb) jelenségek irodalmi tárgyalásai következtében, az eredetileg egészen világos és vitán felül álló alapfogalmat, illetőleg annak megnevezését annak legmegszokottabb és leggyakrabban megnyilvánuló megjelenési formái számára igyekeznek lefoglalni, ami azután persze élénk kontroverziákra szolgáltat alkalmat. A leggyakrabban említett amerikai szerző, Irving Fisher is például saját felfogása szerint rendkívül megszűkítette az indexszám statisztikai fogalmát. Szerinte indexszám csak az, mely az árak átlagos változását mutatja, míg az egyes árjelenségek egymáshoz való arányát egyszerűen „árviszony“ (price relatives) szóval jelöli.¹⁾ Ehhez a felfogáshoz áll legközelebb *Weigel*-nek az álláspontja is.²⁾ Mások persze eltérő véleményen vannak (*Haberler*), az egész vitára azonban nem érdemes sok szót vesztegetni, miután a dolog lényegéhez valóban kevés

¹⁾ I. m. 3. lap: An index number of prices shows the average percentage change of prices from one point to another.

²⁾ *Weigel*: Indexziffern. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. 1921, 117. kötet.

¹⁾ Az irodalom részletes ismertetését I. *Winkler*: Grundriss der Statistik c. művében (II. kötet 174. és köv. l. Berlin, 1933.)

köze van, hogy milyen kifejezést alkalmazunk lényegileg azonos alapelven felépülő arányszámok külső megjelenési formáira. Mert hiszen ha csak két számot állítok viszonyba egymással, vagy többet is és a kihozott többféle arányból, bármi módon átlagot vagy középértéket számítok, végeredményben azonos műveletet végzek.

Viszont kétségtelenül beszélhetünk egyszerű, vagy összetett indexszámokról. Egyszerű indexszámok akkor jönnek létre, ha csupán két arányba hozandó mennyiségünk van. Ha a búza ára 20 pengő, egy évvel ezelőtt pedig 10 pengő volt, az index 200 lesz, ha az egy év előtti árhoz viszonyítjuk a mai árat. Ha a viszonyítás fordítva történik, vagyis a jelenlegi árat vesszük alapul, az index 50-et fog mutatni, mert az egy év előtti búzaár, feltevésünk szerint pontosan fele volt a jelenleginek. Ha egyidejűleg több egynemű és hasonló jelenségből kiszámított indexszámokat azután oly módon igyekszünk kapcsolatba hozni, hogy változásuk átlagos arányát egy számban fejezzük ki, eljutunk az összetett indexszámokhoz. Ha a rozs ára a feltevés szerinti időpontban 8 pengőről 12 pengőre drágult, indexszáma 150 lesz. Ekkor tehát két indexszámunk lesz: 200 és 150, s világos, hogy az átlagos drágulás valahol a kettő között lesz, aszerint, hogy mily módszert választunk az átlag vagy középszám kiszámítására. Míg az egyszerű indexszámokkal való összehasonlítás a statisztika egész terrénumán el van terjedve és úgy időbeli, mint helyi és tárgybeli összehasonlításokra egyaránt szolgál, az összefoglaló átlagos indexszámok alkalmazása főleg időbeli változásoknál, elsősorban és legfőképpen az árstatisztikánál szokásos.¹⁾ Az árindex volt az, mely az indexszámok fogalmát közkeletűvé tette és miután rengeteg különféle cikknek az áralakulása alapján lehet csak az áralakulás tényleges irányzatára következtetni, itt van a legkézenfekvőbb alkalom összefoglaló, átlagos indexszámok számítására.

Minden árindexnek célja az árjelenségek rengeteg tömegéből kihámozni az általános irányzatot és végeredményben egyetlen arányszámmal dokumentálni az árszínvonal változásait.

A kiindulási időpont (bázis). Láttuk, hogy az indexszám számítása úgy történik, hogy egy mennyiséget egy másik mennyi-

séggel arányba hozunk. A gyakorlatban ez oly módon történik, hogy kiválasztunk egy számot, amelyhez az időbeli változást szenvedő többi számokat viszonyítjuk, úgyhogy egy sorozatot kapunk, melynek valamennyi tagja azt az arányt tünteti fel, amelyben az alapul választott mennyiséghez áll. Ha az árváltozásoknál az 1913. évi ár a kiindulási időpont, az 1930, 1931, 1932 stb. árak indexszámai azt fogják mutatni, hogy ez utóbbi évek árai hány %-kal magasabbak, vagy alacsonyabbak az 1913. év árainál. Ez a szilárd bázis. Számítási módja igen egyszerű, további taglalást nem igényel. Komplikáltabb már az az eset, mikor az idősorban a változó jelenségeket nem azonos időponthoz viszonyítjuk,¹⁾ és másodlagos számításokkal vezetjük vissza az eredeti alapra. Túlságosan messze vezetne ily technikai természetű kérdéseknek részletekbe menő taglalása s elég lesz csupán annyit megjegyezni, hogy az utóbbinak jellegzetes esete a láncrendszer, melyben minden egyes tagjelenséget először a közvetlenül előzővel kell viszonyba hozni és ily módon visszavezetni ahhoz az időponthoz, mely alapul szolgál. Gyakorlatilag a láncindexek számítására ott kerül sor, ahol az összetett indexek számításához bevont egyszerű statisztikai jelenségek az indexszámítások folyamata alatt változásoknak vannak alávetve. Szilárd bázisú index csak akkor fogja az indexszámokban kifejezésre jutó irányzatokat a valóságnak megfelelően feltüntetni, ha a számítás alapjául szolgáló árak, árfolyamjegyzések stb. mennyisége és minősége a különböző időpontokban teljesen ugyanaz marad. Ha pl. árindexeket számítunk 100 meghatározott minőségű áru áralakulása alapján, az indexszám csak úgy fog összehasonlításra alkalmas alapot nyújtani, ha azalatt az időszak alatt — mondjuk 10 esztendő alatt — mely időszakra vonatkozólag az indexszám kiszámított, sem az áruk számát, sem minőségét nem változtatjuk. Tehát nem szabad az egyszer megállapított árulajstromból sem elvenni, sem ahhoz hozzátenni; ha ennek a szüksége mégis felmerülne, visszamenőleg az alaptól kezdődőleg az összes meglévő indexeket újból át kellene számítani. Ennek a szüksége azonban mindig felmerül ott, ahol akár az indexszámításhoz bevont egyszerű jelenségek nagy száma, akár egyéb körülmények folytán szá-

¹⁾ Winkler i. m. I. 127. lap.

¹⁾ Flaskämper: Theorie der Indexzahlen, 29. lap.

molni kell azzal, hogy bizonyos ily természetű eltérések az időről-időre számított indexeknél elkerülhetetlenek. Ha 500 árut vonunk be egy nagykereskedelmi árindex számításához, szinte kikerülhetetlen, hogy hónapról-hónapra vagy hétről-hétre ne akadjon néhány oly áru, melynek árjegyzéseit technikailag lehetetlen megszerezni, vagy amelyeknél időszakonként — forgalom híján — legalább névleges árjegyzéseket sem lehet megállapítani a legnagyobb körültekintéssel sem. Hosszabb idő alatt pedig okvetlenül előfordul, hogy egyik-másik árut teljesen más, vagy lényegesen eltérő minőségű áruval kell helyettesíteni, vagy teljesen elhagyni s ugyanígy előfordulhat, hogy az indexben addig nem szerepelt új cikkek bevonása válik szükségessé. A láncrendszer-nél, ahol mindig csak két közvetlenül egymást követő és közeledő időszak adatainak összehasonlításáról van szó, ezek a nehézségek könnyen áthidalhatók, amennyiben a százalékos változás kiszámításánál úgy kell venni, mintha a bekövetkezett eltérések már az előző időpontban is fennállottak volna. A két időpont között így kiszámított növekedés vagy csökkenés a zavaró körülmények kiküszöbölésével tisztán mutatja a tényleg bekövetkezett arányos változást, az indexsor megelőző tagjaival való összehasonlítás lehetőségét pedig egyáltalán nem befolyásolja. (A Statisztikai Hivatal ezt az eljárás alkalmazta régebbi tőzsdeindexénél, mely egészen az 1931. évi tőzsdezárlatig számított és ugyancsak elkerülhetetlen lesz ennek alkalmazása az új nagykereskedelmi indexnél is, az indexhez bevonandó áruk nagy száma miatt.) Természetes azonban, hogy csak oly változtatásokról lehet szó, melyek nem nagyon lényegesek, mert az indexszámok teljes felforgatása magától értetődően a láncrendszer alkalmazása esetén is illuzóriussá teszi az összehasonlítást.

Egyébként a bázis időszak megválasztása az indexszámok lényegére nem gyakorol befolyást. Az indexek által jelzett árvonal iránya és változási aránya ugyanaz marad, akár magas ársvinvalú, akár alacsony ársvinvalú évet vagy időszakot választottunk alapul. Több évnek (évötödnek, évtizednek) átlagát venni alapul csak ott látszik célszerűnek, ahol igen hosszú, legalább több évtizedre visszatekintő adatok összefoglalására van szükség.

Az átlagolás kérdései. Ez az indexszámítás problémáinak egyik legtöbbit vitatott kérdése, mert hiszen az egyszerű adatokból

átlagokat a legkülönbözőbb módszerek szerint készíthetünk. Ennek a kérdésnek meglehetősen nagy az irodalma, melyre azonban nem szükséges itt kitérnünk. Hogy melyik módszer a *legjobb*, melyik a legcélszerűbb, melyik felel meg leginkább az indexszámokhoz fűzött kívánalmaknak, az valószínűleg sohasem fog eldőlni, egyszerűen azért, mert ez egyéni felfogás dolga. Oly tárgyi indokokat, melyek egyik-másik átlagolási módszernek kizárólagos előnyt biztosítanak a többi felett, még senkinek sem sikerült felhozni s csak bizonyos szempontok szerint tartják az írók egyikét vagy másikat a többenél jobbnak, alkalmasabbnak.

Legtágabb értelemben véve átlag (középérték) alatt valamely oly értékjelzőszámot értünk, mely valamely statisztikai sor két szélső vége között fekszik. A középértékek száma elméletileg tehát végtelen.¹⁾ Tényleg azonban az indexszámításoknál csak a számtani vagy a mértani középátlagos az, amely alkalmazást nyerhet és még szó lehet —, de már sokkal kevésbé — a harmónikus átlagról, a középértékről (médián) és a leggyakoribb értékről (modus).²⁾

Gyakorlatilag az utóbbi hármat teljesen elmellőzhetjük, miután felvetett kérdésünkben csak arról lehetett szó, hogy az új magyar indexnél a számtani, vagy a mértani középátlagos alkalmaztassék-e az átlagolásoknál. Erről a kérdéstről igen heves vita folyt tudományos körökben s ennek következtében jelentőségét egy ideig túlozták. Részben ezzel a kérdéssel függ össze az a rengeteg formula, melyeket az írók a nagykereskedelmi index minél tökéletesebb kiszámítása érdekében kitaláltak. Anélkül, hogy ezekre a kontroverziákra kitérnénk, elég ha megállapítjuk, hogy logikailag egészen kétségtelenül a számtani középátlagos az egyedül megfelelő. Bizonyos, hogy ha valamely áru 10 pengőbe, a másik 20 pengőbe kerül, a kettő átlaga $\frac{10+20}{2}$ pengő = 15 pengő lesz, nem pedig $\sqrt{10 \times 20} = 12.2$ pengő. A mértani középátlagos propagálásának tulajdonképeni oka egy matematikai formalitáson alapszik, melynek lényege az, hogyha egy adott indexsorban az alapot

¹⁾ Winkler i. m. I. 72. lap.

²⁾ Az átlagolásra vonatkozó alábbi fejtegetések ugyan többnyire közismertek, mégis szükségesnek látszik megjegyezni, hogy ezek részben Winkler, Fisher, Haberler és Lorenz munkáit veszik alapul.

megváltoztatjuk, pl. 1913. évi alappal 1930-ig számított idexsort 1930. évi alapra helyezve visszafelé kiszámítjuk, az indexek aránylagos változása a mértani középáránynál azonos marad, a számtani középáránynál azonban bizonyos eltérések mutatkoznak.¹⁾

Maga a formális megfordíthatóság az indexszámok lényege tekintetében túlságos jelentőséggel nem bír (a számtani középáránnyal átlagolt indexeknél mutatózó eltérések rendszerint jelentéktelenek) és már itt jelezhetjük, hogy az új magyar indexnél megmaradt a számtani középárányos, mint logikailag legmegfelelőbb átlagolási módszer. A mértani középárányos mindig valamivel alacsonyabb értéket ad, mint a számtani középárányos.

A mérlegelés kérdése az indexszámok számításához bevont áruk különböző gazdasági jelentősége következtében adódik. Ha csak az árakat magukban véve, az általuk reprezentált áruktól eltekintve vesszük figyelembe, az indexet a legkisebb jelentőségű cikk árváltozása épp oly arányban befolyásolja, mint a gazdasági szempontból sokkal nagyobb fontosságú áruk árváltozása. Az általános árszínvonalat azonban minden bizonnyal sokkal inkább befolyásolják a nagyobb gazdasági jelentőséggel bíró áruk áringadozásai, mint a kisebb jelentőségűeké. Ez szülte azt a törekvést, hogy módot kell találni arra, hogy az egyes részindexek csak tényleges jelentőségüknek megfelelő befolyást gyakoroljanak az összefoglaló indexre, vagyis az egyes árak a jelentőségüknek megfelelően mérlegeltessenek.

A mérlegelés kérdése is az indexszámítások azon problémái közé tartozik, melynél még nagyon is sok lenne a tisztázni való. Maga a kérdés már régen felvetődött s *Laspeyres* és *Paasche* közismert formulái ma is még alapvetőknek tekintetnek. Mindenekelőtt le kell azonban szögezni, hogy ha árindexről van szó, vagyis oly indexszámokról, melyek minden egyéb tényező behatását kizárva akarják az árszínvonal vál-

tozásait feltüntetni, oly mérlegelésről, mely a tényleges gazdasági helyzetnek megfelelően az indexszámítás egyes időpontjaiban változó jelentőséget tulajdonít az egyes ár- adatoknak vagy részindexeknek, nem lehet szó. Ez természetes, mert ha az indexekben az árváltozások mellett egy másik állandóan változó tényező is szerepel, az indexszám nemcsak az árváltozásokra, hanem erre a másik állandóan változó tényezőre is, illetőleg ennek minden változására is reagálni fog. Ily esetben már elvileg nem tiszta árindexről van szó. Ez már magában foglalja viszont azt is, hogy oly tiszta árindexet, mely mindig a tényleges és folyton változó gazdasági állapotnak megfelelően van mérlegelve, sohasem lehet szerkeszteni.

Mérlegelés alatt tehát az indexszámításhoz bevont áruk tényleges gazdasági jelentőségének a figyelembevételét értjük. Ez lényegileg annyit jelent, hogy a jegyzett árakat kapcsolatba hozzuk az általuk reprezentált áruk mennyiségével. A mennyiséget magát pedig a termelt, fogyasztott, vagy forgalomba hozott javak összegével vagy értékösszegével. Ez rendszerint úgy történik, hogy az egyes árukra vagy árucsoportokra vonatkozólag bizonyos arányszámok (koefficiensek) határozatnak meg s az egyes indexszámok jelentőségét az átlagosnál ez arányszámok alapján veszik figyelembe.

Az új magyar indexnél megfelelően kiépített fogyasztási és forgalmi statisztika híján a mérlegelés súlypontja a termelésen nyugszik.

Ennyit látszott szükségesnek megjegyezni az indexszámítás általános kérdéseiről. Tág tere volna még természetesen a különböző részletkérdések taglalásának, azonban ezeknek itt helye nincs.

II.

A magyar nagykereskedelmi árak új indexszámainak megszerkesztésénél természetesen az volt a cél, hogy az indexszámok lehetőleg hű képet adjanak úgy az áralakulás általános irányzatáról, mint az egyes áruknál és árucsoportoknál jelentkező áringadozásokról. Ezt egyrészt az árulajstrom oly arányú kiterjesztésével igyekezett a Központi Statisztikai Hivatal elérni, amilyen az adott körülmények között technikailag lehetséges volt, másrészt pedig az így meghatározott terjedelmes anyagnak oly fokú részletezésé-

¹⁾ A mértani középáránnyal számított indexek tehát kiállják az ú. n. körpróbát (circular test), melyet *Westergaard* próbájának is neveznek. Ez azt jelenti, hogy egy bizonyos indexszámsorozatban az egyes indexszámok összehasonlíthatók és azonos arányú változást mutatnak, ha a sorozat bármelyik számát vesszük is alapul. Bármily természetesnek tűnik fel ez, az újabban oly nagy számban felmerült indexszámítási formulák között csak kevés akad, mely ennek a követelménynek megfelel.

vel (főcsoportok, alcsoportok alkotása), hogy az egyes áruknál és árucsoportoknál jelentkező különböző irányzatok megfelelően kidomboríttassanak. Magától értetődik, hogy gondoskodás történt arról is, hogy a nemzetgazdaság szempontjából jelentős árucsoportok egyike se maradjon ki az indexszámításhoz bevont cikkek lajstromából.

Az új index számítása összesen 548 árjegyzés alapján történik, tehát több mint tízszer annyi árjegyzést foglal magában, mint a régi index. Az árjegyzésekre vonatkozólag általánosságban a következőket kell megjegyezni:

1. Az árak általában budapesti paritásban értendők. Ez alól az általános elv alól csak nagyon kevés esetben kellett kivételt tenni. Nálunk, ahol a gazdasági életben és különösen a nagybani forgalomban annyira domináló helyzetet foglal el a főváros, ez az egyetlen helyes és — hozzátehetjük — lehetséges módja a nagykereskedelmi index számításának. Egészen kétségtelen, hogy az ily módon számított nagykereskedelmi index a lehető legnagyobb megközelítéssel tükrözi vissza az egész országra nézve mérvadó irányzatokat. (Félreértések elkerülése végett szükségesnek látszik megjegyezni, hogy ez a megállapítás csakis a nagybani árakra vonatkozik. A kiskereskedelmi árak és különösen a létfenntartási költségek tekintetében a helyzet lényegesen más.)

2. Az összes áradatok mindenfajta közteherrel (forgalmi adók, vám, stb.) együtt értendők. A tényleges árszínvonalat csak úgy lehet megközelíteni, ha ezek az ártényezők is figyelembe vétetnek. Tudjuk, hogy különösen az utóbbi esztendőben mily jelentős mértékben befolyásolta az árszínvonalat a különböző közvetett adók változtatása vagy hasonló természetű új adók vagy más közszolgáltatások behozatala (pl. gabonajegyek). Ezek figyelembe vétele nélkül az indexszámok nem nyújtanák hű képét a tényleges árszínvonalnak.

3. Az adatok tekintetében az lett volna az alapelv, hogy az árak lehetőleg azt a kereskedelmi fázist ragadják meg, mikor a nagykereskedő átadja az árut a kiskereskedőnek. Ezt az elvet azonban egységesen keresztül vinni teljességgel lehetetlen volt. Az áruk némelyike sok kézen megy keresztül, míg a termelőtől a fogyasztóig eljut, másoknál a közvetítők szerepe jelentéktelen, sőt van eset rá — és esetleg igen fontos termékeknél — ahol a szó szoros értel-

mében vett „nagykereskedelmi“ ár kialakulásáról nem lehet szó. Gondoljunk csak a gyárak által közvetlenül importált nyersanyagokra (pamut, stb.), melyek nálunk egyáltalán nem kerülnek piaci forgalomba, vagy azokra a hazai nyersanyagokra, melyek a piac elkerülésével közvetlenül kerülnek a tovább feldolgozó gyárakhoz. Ily áruknál csak az importár, vagy a gyári ár az, mely feljegyzésre kerülhet. A gazdasági körforgalom végtelen számú változatai között természetesen számos egyéb eset is van, mikor az eredeti alapelvtől eltérően más fázisban kell az árat megragadni és ez esetekben is az egyesítésnek formai szempontból való erőltetése csak hátrányára szolgálna a számítások megbízhatóságának. Le kell viszont szögezni, hogy mindennek — az ebből a szempontból vett teljes egyesítés hiányának — nem igen van jelentősége az indexszámok kialakulására nézve. Az áralakulás tendenciái épp úgy érvényesülnek így is, mintha a teljes egyesítést sikerült volna keresztül vinni.

4. Az árak feljegyzése és az indexszámok kiszámítása minden hó utolsó napjára vonatkozólag történik. Kétségkívül előnyös volna, ha havonta több (2—4) időpontban lehetne az indexszámokat meghatározni, ez azonban a Statisztikai Hivatal rendelkezésére álló korlátozott anyagi és munkaerő mellett ma lehetetlen. Egyébként tapasztalás szerint a havi egyszeri feljegyzések alapján kialakult kép kielégítően mutatja az árszínvonal fluktuációit.

5. A felhasznált adatok túlnyomó részben szakértők jelentéseiből származnak, akik nagyrészt a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság tagjai és szakértői közül kerültek ki. Ezenkívül jelentős adatforrásul szolgálnak a budapesti árútozsde árjegyzései, az élelmiszer-nagyvásártelep, valamint a budapesti állat és húsvásárok jelentései. Egyéb források (szaklapok, érdekeltségek, szövetkezetek árjegyzései) szerepe csak jelentéktelen.

A számítási módszer. Az új nagykereskedelmi index számításánál követett módszert az alábbiakban lehet röviden összefoglalni:

1. **A bevont cikkek csoportosítása.** Az index számításához bevont valamennyi árunak részletes felsorolása e helyen a rendelkezésre álló tér korlátozottsága miatt nem lehetséges, hiszen az 500-at meghaladó számú árunak a minőségi körülírással és adás-vételi fázissal együtt való felsorolása

magában véve több, mint 10 oldalt venne igénybe a Szemle hasábjain. Meg kell tehát elégedni az árucsoportok ismertetésével.

Hazai viszonyainknak megfelelően első sorban aszerint kellett a számíthatóhoz bevont árukat megkülönböztetni, hogy azok a belföldi őstermelés termékei, vagy pedig az ipar körébe tartoznak-e. Ennek az ismérvnek az alapján alakul az indexnek két főcsoportja, mégpedig egyrészt a mezőgazdaság és állattenyésztés körébe tartozó anyagok és termékek, másrészt pedig az ipari anyagok és termékek csoportja. Az utóbbiból azonban ki kellett emelni a hazai mezőgazdasági ipar termékeit, miután ezek áralakulása egészen más jellegzetességeket mutat, mint a tulajdonképpeni ipar körébe tartozó nyersanyagok és gyártmányok csoportja. De a mezőgazdasági ipar természetesen nem volt összevonható az őstermeléssel sem s így egészen különálló főcsoportot alkot. Külön kellett kezelni ezeken kívül a gyarmatárúknak — az egész nemzetgazdaság szempontjából egyébként teljesen jelentéktelen — csoportját is, miután magától értetődőleg az előbbi csoportok egyikébe sem voltak bevonhatók. Az index főcsoportjainak ez a felosztása egyébként teljesen megfelel a régi index csoportosításának.

A bevont áruk száma e csoportok szerint a következőképpen oszlik meg:

I. Mezőgazdaság és állattenyésztés	97	árjegyzés
II. Mezőgazdasági ipar	13	"
III. Gyarmatárúk	3	"
IV. Ipari anyagok és termékek	435	"
Összesen	548	árjegyzés.

Feltűnhetik, hogy míg a mezőgazdaság és állattenyésztés a mezőgazdasági iparral együtt is csak 110 árjegyzéssel szerepel, addig az ipari anyagok és termékekénél nem kevesebb, mint 435 árjegyzés van felvéve. Ezt magában véve is indokolja az ipari anyagok és termékek, különösen a gyártmányok óriási változatossága, szemben az őstermelés nagyobb homogénitásával. Az utóbbi nagy tömegeket termel (gabona, állatok stb.), míg az ipar rengeteg fajta és minőségű cikkel árasztja el a piacot. Természetesen sokkal több árjegyzés szükséges, hogy ily körülmények közt az ipari áralakulás jellegzetességei megfelelően ki-domborodjanak. Csökkenteni azonban az őstermelés köréből bevonható áruk számát az is, hogy elvileg ki kell zárni az index árulajstromából azokat az árukat, melyek

csak az év bizonyos részében rendszerint csak kevés számú hónapig vannak forgalomban. Ez az idénycikkek csoportja, melyekhez elsősorban a gyümölcsök tartoznak, azután a főzelékféle többsége, zöldség stb. Ezeknek a folyamatosan számított összefoglaló indexben nincs helyük. Erőszakolt felvételük csak meghamisítaná a mindenkori áralakulás tényleges képét, nem is szólva árfejlődésük rapszódikus voltáról és — nem utolsó sorban — a technikai nehézségekről.

A bevont áruk száma különben a mérlegelés következtében az átlagos főindexszám kialakulása szempontjából nem bír jelentőséggel.

A) Az őstermelés köréből bevont áruk.

Az őstermelés köréből bevont áruk két főcsoportra oszlanak, aszerint, hogy állati, vagy növényi eredetű anyagokról vagy termékekről van-e szó s e két csoport ismét összesen tíz alcsoportra oszlik, még pedig a következőképpen:

a) Állati eredetű termékek	56	árjegyzés
1. Vágóállatok és állati termékek	43	"
Ebből: Élő marha és marhahús	17	"
Élő sertés, sertéshús és zsiradék	17	"
Élő borjú és borjúhús	6	"
Élő juh és juhhús	3	"
2. Baromfi	6	"
3. Tojás	1	"
4. Tej és tejtermékek	6	"
b) Növényi eredetű termékek	41	árjegyzés
1. Gabona	20	"
Ebből: Búza	12	"
Rozs	2	"
Árpa	4	"
Zab	2	"
2. Kapásnövények	6	"
Ebből: Tengeri	2	"
Burgonya	4	"
3. Hüvelyesek	5	"
4. Szalastakarmány	6	"
5. Bor	1	"
6. Egyéb termékek (hagyma, fokhagyma, mák)	3	"

Az ily alapon kiszámított csoportindexeken kívül még kiszámításra kerülnek az élőállatok, továbbá az állati termékek (csak a vágóállatokat értve) áralakulásának összefoglaló csoportindexszámai.

B) A mezőgazdasági ipar termékei. Ezeket 13 árjegyzés reprezentálja, mégpedig a következő csoportosításban:

1. Őrlemények	7	árjegyzés
2. Cukor	1	"
3. Szesz	2	"
4. Maláta	1	"
5. Hulladéktermékek	2	"

A cukornál a mi viszonyaink közt teljesen elegendőnek látszott egy árjegyzést bevenni (kristálycukor, zsákban), miután a többi cukorfajták ára ehhez teljesen alkalmazkodik.

C) *Gyarmatárúk*. Ebben a csoportban a kávé, a tea és a rizs szerepel, mindegyik egy-egy árjegyzéssel.

D) *Ipari anyagok és termékek*. Az árjegyzéseknek ez a legnépesebb csoportja összesen 15 csoportra oszlik, mely csoportok azonban ezeken belül is felosztattak az áruk feldolgozási foka, vagy más jellegzetességek szerint. A csoportok megalkotása iparágak szerint történt s ezek szerint a bevont cikkek megoszlása a következő:

1. Vasipar	48 árjegyzés
Nyersvas	4
Félgyártmányok	15
Vasárúk	29
2. Fémipar	40
Nyersfémek	22
Fémárúk	18
3. Gépek és vill. cikkek	53
Erőgépek	10
Mezőgazd. gépek	13
Vill. gépek és felsz. cikkek	18
Egyéb gépek és közl. eszközök	12
4. Kő-, agyag- és üvegárúk	36
Nyersanyagok	4
Üvegárúk	12
Agyagárúk	11
Cement és betonárúk	6
Egyéb cikkek	3
5. Fa és faárúk	31
Nyersanyagok	9
Gyártmányok	22
6. Bőr és bőrárúk	26
Nyersbőr	6
Kikészített bőr	15
Cipő	5
7. Gumiárúk	11
Nyersanyagok	1
Gyártmányok	10
8. Pamut és pamutárúk	28
Nyersanyagok	1
Fonalak	7
Egyéb áruk	20
9. Gyapju és gyapjuárúk	11
Nyersanyagok	3
Fonalak	2
Egyéb áruk	6
10. Len-, kender- és jutaárúk	22
Nyersanyagok	5
Fonalak	6
Egyéb áruk	11
11. Selyem és selyemárúk	16
Nyersanyagok (fonalak)	6
Gyártmányok	10

12. Papiros	17 árjegyzés
Nyersanyagok	3
Papiros és papiroslemez	14
13. Élelmezési iparcikkek	17
14. Vegyészeti termékek	40
Savak, alkáliák, sók	18
Zsírok, olajok, gyanták	14
Egyéb vegyészeti termékek	8
15. Szén és kőolaj	39
Szén és széntermékek	30
Kőolajtermékek	9

Ezek az indexszámítás alapjául szolgáló ipari főcsoportok. Túlságos részletezésre vezetne azonban, ha állandóan ilyen formában tenné közzé a Statisztikai Hivatal az ipari indexeket és ezért a rendszeres közzététel abban a felosztásban fog történni, mely az ipari nyersanyagok, gyártmányok és tüzelőanyagok összefoglaló indexszámainak kiszámításánál szolgál alapul. Ez a felosztás a következő:

a) Nyersanyagok.

1. Vas.
2. Fémek.
3. Fa.
4. Bőr.
5. Gumi.
6. Pamut.
7. Gyapjú.
8. Len, kender, juta.
9. Selyem.
10. Papirosanyag.

b) Gyártmányok.

1. Vasárúk.
2. Fémárúk.
3. Gépek, járművek, vill. cikkek.
4. Kő és agyagárúk.
5. Fémek.
6. Kikészített bőrök és bőrárúk.
7. Gumiárúk.
8. Pamutárúk.
9. Gyapjúárúk.
10. Len-, kender- és jutaárúk.
11. Selyemárúk.
12. Papiros és papirosárúk.
13. Élelmezési ipari áruk.
14. Vegyészeti termékek.

c) Tüzelőanyagok.

1. Tűzifa.
2. Szén és termékei.
3. Kőolajtermékek.

Az indexszámok ebben a felosztásban is teljes átnézetet nyújtanak a magyar ipar mindenkori ár helyzetéről.

2. **A kiindulási időpont.** Mint már a bevezető szavakban említettük, a háború előtti összehasonlítási alapot az új magyar nagykereskedelmi indexnél el kellett ejteni, miután a bevont cikkek árulajstromának

bővítése csak így vált lehetségessé. Az új indexnél összehasonlítási alapul az 1929. év átlagárai szolgálnak. A Népszövetség statisztikai összehasonlító munkálatai is ezt az évet fogadták el a nemzetközi összehasonlítás alapjául. Az 1929. év adatai mindenképpen alkalmasnak látszanak arra, hogy a magyar indexszámítás kiindulási időszakául szolgáljanak. Nálunk is ez az év a válságot megelőző utolsó kedvező konjunktúra befejező esztendeje, melytől kezdődőleg lehet a válság megindulását számítani. Így — miután az új indexszámok ez évig visszamenőleg évről-évre és hónapról-hónapra kiszámítottak — igen plasztikusan tűnik ki az adatokból a válság árrombolása, majd a későbbben jelentkező javulás.

Nagy választék különben sem volt a bázis év megválasztásánál (ha eltekintünk attól, hogy elvégre nem követünk el nagy hibát, ha bármely évet veszünk alapul), legfeljebb az 1926. év kerülhetett volna szóba. Ez év közepén fejeződött be nálunk a gazdasági megrázkódtatásnak és depresszióknak az az időszaka, melyet szanalási válságnak szokás nevezni és ugyanonnan számítható annak a kedvező időszaknak a megindulása, melynek befejező éve az 1929. év volt. Az utóbbi év azonban mégis csak alkalmasabbnak látszott, eltekintve attól, hogy az 1926. év választása oly munkatöbbletet jelentett volna, melyet a Statisztikai Hivatal a mostani viszonyok között már alig vállalhatott volna a maga korlátozott anyagi- és munkaerőivel.

Az alább közölt részletes adatokból kitűnik, hogy az 1929-es alappal számított indexek milyen szépen és plasztikusan ábrázolják az azóta lefolyt viharos évtized ármozgalmait.

3. Átlagolás és mérlegelés. Mint már fentebb volt róla szó, az új magyar nagykereskedelmi index átlagolása a számtani középarányos segítségével történik. Az átlagolás úgy történik, hogy az egyes árjegyzésekből először megalkottatnak az alcsoportindexek, a csoportok indexei azután fokról-fokra ismét összevonatnak, míg eljutunk a főcsoportindexhez és végül a főátlaghoz. A számítás menete tehát a kisebb egységektől a nagyobbak felé halad, fokozatosan kiterjedő összevonások útján, a fentebb feltüntetett csoportosítások alapul vételével. Ez a módszer lehetővé teszi azt is, hogy amennyiben az állandó csoportosításoktól eltérő csoportindexek

számítása volna bizonyos okokból szükséges, ezek minden további nélkül a legrövidebb idő alatt kiszámíthatók lesznek, miután a legalsóbb rendű csoportosítások tettség szerint variálhatók az összevonás szempontjából, anélkül, hogy ezzel a főcsoportok indexszámai, vagy a főátlag megváltoznának. (Ilyenek lehetnek pl. egyes őstermelési ágazatok, vagy iparcsoportok összefoglaló indexszámai, vagy bizonyos nyersanyagcsoportok indexei stb.) Ebből a szempontból a módszer rugalmassága megengedi a legmesszebb menő kombinációkat.

De mint az árucsoportok fenti részletezésénél láttuk, az új index oly széles alapon részletezi és foglalja csoportokba a bevont árukat, hogy ennél továbbmenő részletezésekre vagy összefoglalásra bizonyára csak kivételesen lesz adott esetekben szükség.

Az átlagolásnál természetesen előtérbe nyomul a mérlegelés jelentősége. Mint már fentebb említve volt, megfelelő forgalmi, vagy fogyasztási statisztika hiányában a termelési adatokra kellett a mérlegelési koefficiensek kiszámítását alapítani, de emellett figyelembe kellett venni a behozatal adatait is ott, ahol a hazai szükséglet ellátásában az fontos szerepet játszik. Ez különösen az ipari nyersanyagok nagy részére vonatkozik. Általában minden egyes árucsoport ebből a szempontból úgyszólván egyéni elbírálás alá esett.

A termelés és a behozatal megállapítása szempontjából felhasználtattak a Hivatal rendelkezésére álló összes adatok s remélni lehet, hogy az egyes árucsoportoknak egymáshoz való értékarányát az áralakulás tekintetében sikerült annyira megközelíteni, amennyire a mi viszonyaink között csak lehetséges. Az arányszámok megállapítása általában az 1935. évi adatok alapján történt.

Arról természetesen nem lehetett szó, hogy mind az 548 árjegyzésre vonatkozólag külön koefficiensek állapítottassanak meg. A rendelkezésre álló adatok alapján a legtöbb esetben ez nem is lett volna lehetséges. A legalsórendű csoportok összevonása tehát rendszerint mérlegeletlenül történik s csak a következő lépésnél alkalmaztatnak első ízben mérlegelési koefficiensek. Az index csoportosítása azonban annyira részletekbe menő, hogy a legalsórendű csoportokba csak rokontermészetű cikkek kerülhetnek, melyek az áralakulás szempontjából is rendszerint azonos irányvona-

lat követnek s így az ily aprólékos mérlegelés tulajdonképpen feleslegesnek is látszott. Így pl. ha ugyanazon iparághoz tartozó nyersanyagok, vagy gyártmányok indexszámait külön-külön állapítjuk meg, akkor — megfelelő számú árjegyzést feltételezve — teljesen megfelelő eredményre jutunk, ha az indexszámokat koeficiens alkalmazása nélkül számítjuk ki. De ha az egész iparág helyzetét feltüntető indexszámot akarjuk a nyersanyagindex és a gyártmányindex összevonásával megalkotni, ezt már csakis megfelelő koeficiens alkalmazásával végezhetjük el, melyek a nyersanyagoknak és gyártmányoknak az iparágon belüli relatív fontosságával számolnak és így tovább, ha a csoportok további összevonásáról van szó, további és mindig újabb koeficiens alkalmazása az átlagolásnál elmaradhatatlan.

Az ily módon meghatározott koeficiens a következők:

Az őstermelési főcsoport koeficiensei:

1. Vágó állatok és állati termékek	18.6 %
2. Baromfi	2.1 "
3. Tojás	1.6 "
4. Tej és tejtermékek	9.1 "
Allati eredetű termékek összesen 31.4 %	
5. Gabona	34.8 %
6. Kapásnövények	20.4 "
7. Hüvelyesek	1.2 "
8. Szálatakarmány	7.3 "
9. Bor	4.5 "
10. Egyéb áruk (hagyma, fokhagyma, mák)	0.4 "
Növényi eredetű termékek összesen 68.6 %	
Együtt 100.0 %	

Az őstermelési termékek némely csoportjánál az alcsoportokon belül is mérlegelést kellett alkalmazni, hiszen a különböző gabona- és állatfajták stb. összevonása másként nem lett volna lehetséges. Ezek a koeficiens a következők:

Állatok és állati termékek:

Élő marha és termékei	29.0 %
Élő sertés " "	59.0 "
Élő borjú " "	10.0 "
Élő juh " "	2.0 "
100.0 %	

Gabona.

Búza	61.1 %
Rozs	17.3 "
Árpa	15.1 "
Zab	6.5 "
100.0 %	

Kapásnövények.

Tengeri	66.3 %
Burgonya	33.7 "
100.0 %	

Hüvelyesek.

Bab	55.9 %
Borsó	27.7 "
Lencse	16.4 "
100.0 "	

Egyéb áruk.

Vöröshagyma	41.2 %
Fokhagyma	17.6 "
Mák	41.2 "
100.0 %	

A többi termékeknél mérlegelési koeficiens alkalmazása szükségtelennek látszott.

A mezőgazdasági ipari termékek indexszámainál a következő koeficiens alkalmaztattak:

A mezőgazdasági ipari termékek koeficiensei:

Malomipari termékek	82.5 %
Cukor	12.8 "
Szesz	3.0 "
Maláta	1.2 "
Hulladék termékek	0.5 "
100.0 %	

Ezekben belül további koeficiens alkalmazása szükségtelennek mutatkozott.

A gyarmatáruknál a mérlegelés a következőképpen történik:

Gyarmatárúk koeficiensei:

Kávé	23.0 %
Tea	6.8 "
Rizs	70.2 "
100.0 %	

Az ipari anyagok és termékek indexszámainál az egyes iparágakhoz tartozó áruk összevont indexszámainak számításánál a következő arányszámok alkalmaztattak:

Az ipari főcsoport koeficiensei:

1. Vasipar	10.9 %
2. Fémipar	3.7 "
3. Gépipar	10.1 "
4. Kő-, agyag- és üvegipar	4.6 "
5. Faipar	3.1 "
6. Bőripar	4.6 "
7. Gumiipar	1.0 "
8. Pamutipar	14.8 "
9. Gyapjuipar	6.1 "
10. Len, kender és jutaipar	4.2 "
11. Selyemipar	2.8 "
12. Papirosipar	5.3 "
13. Élelmezési ipar	12.4 "
14. Vegyészeti ipar	8.4 "
15. Szén- és kőolajipar	8.0 "
100.0 %	

A vegyészeti ipar kivételével valamennyi iparágnál az alcsoportokon belül is alkalmaztattak koeficiensek, főleg a nyersanyagok és gyártmányok indexeinek összevonásánál. Miután ezek részletes közlése igen sok helyet foglalna el, hosszadalmasság elkerülése végett ezt most mellőznünk kell; talán más alkalommal kerülhet sor ismeretetésükre, ha ez szükségesnek fog látszani.

Ezeknek a koeficienseknek a segítségével számítottak ki tehát az egyes főcsoport-indexek s most már ezek segítségével kellett a főátlagot meghatározni. Meg kell jegyezni, hogy az őstermelési és a mezőgazdasági ipari index összevonásánál ügyelni kellett, hogy az utóbbi által feldolgozott gabona, mely természetesen az őstermelési index alkotó koeficiensei között is szerepel, ne vétessék kétszeresen számba. Ez megtörtént oly módon, hogy ennek értéke a főkoeficiensek meghatározásánál az őstermelés értékéből levonásba hozatott.

Mindezek figyelembevételével az új magyar nagykereskedelmi index főátlagának számításánál a következő koeficiensek alkalmaztattak:

A főösszevonás koeficiensei:

Mezőgazdaság és állattenyésztés	38·9 0/0
Mezőgazdasági ipar	11·8 „
Gyarmatárúk	0·2 „
Ipari anyagok és termékek	49·1 „
	100·0 0/0

Nem bír ugyan közvetlen befolyással az indexszámítás módszerére, de mégis megemlíthetjük, hogy a mérlegelés alapjául szolgáló áruk által reprezentált termelési érték (kiegészítve ott, ahol kell a behozatali értékkel) összesen 3.327 millió pengőt tesz ki. Oly széles körben öleli fel tehát a hazai gazdaság vérkeringésébe kerülő árucsoportokat, mely magában véve is bizonyos garanciát jelent arra vonatkozólag, hogy az új indexszámok valóban hűen tükrözik vissza a mindenkori árviszonyokat.

Ezzel tulajdonképpen be is fejeződött mind az, amit az új magyar nagykereskedelmi index számítási módszeréről elmondani szükségesnek látszott s áttérhetünk az új index adatainak az ismertetésére.

III.

Az új magyar nagykereskedelmi indexet a Központi Statisztikai Hivatal — mint már szó volt róla — 10 évre visszamenőleg kiszámította, hogy az időrendbeli összehasonlítás cél-

jaira kellő anyag álljon rendelkezésre. Az 1929-től 1938-ig eltelt és gazdasági szempontból páratlanul érdekes évtized mozgalmas eseményeinek a gazdasági életre gyakorolt befolyását érdekesen tükrözik vissza az új index adatai. E helyen természetesen csak egyes főadatok ismertetéséről lehet szó, a részletes adatok óriási tömegének közlésére a Hivatal majd más módot fog találni. A közölt részletező táblázatok is csak az egyes csoportindexek, valamint a főátlagok adatait foglalják magukban. Az anyag nagysága miatt a nemzetközi összehasonlítástól is el kellett tekintenünk. Külön tanulmány tárgya lesz majd annak bemutatása, hogy milyen helyet foglal az új magyar index az egyes államok nagykereskedelmi indexei sorában.

Az új magyar nagykereskedelmi index főeredményei. (L. a 289 és 290. oldalakon közölt táblázatokat.) Évi átlagok szerint az új magyar nagykereskedelmi index — szembeállítva a régi indexnek 1929. évi alapra átszámított eredményeivel — a következő képet adja:

Év	Magyar nagykereskedelmi index évi átlaga	
	Új index 1929 = 100	Régi index
1929	100·0	100·0
1930	86·7	79·7
1931	82·4	78·7
1932	81·6	76·3
1933	71·1	62·8
1934	71·3	65·5
1935	77·5	74·2
1936	79·9	73·6
1937	86·4	78·1
1938	86·7	79·7

Az adatokból kitűnik tehát, hogy az új index általában valamivel magasabb színvonalon mozog, mint a régi index és ingadozásainak irányzata nyugodtabb és egyenletesebb. Ez részben arra vezetendő vissza, hogy minél nagyobb az indexszámításhoz bevont cikkek száma, minél szélesebb körre terjednek ki a számítás alapjául szolgáló árjegyzések, annál inkább letompulnak az árkilengések szélsőségei. De része van ebben a jelenségben annak a körülménynek is, hogy míg a régi index adatainál a mérlegelés az 1926. évi termelési viszonyok alapján történt, az új indexnek az 1935. évi termelés alapján számított koeficiensei ehhez képest lényeges eltolódást jelentenek. Ismeretes, hogy az 1930-as években — különösen a valutazárlat után — mily hatalmas léptekkel fejlődött iparunk az önellátás felé, míg ezzel szemben mezőgazdasági és állatte-

nyésztési termelésünk értékadatai a változott viszonyok következtében alacsonyabban, mint a huszas években. Ezt természetesen a koefficiensek kiszámításánál figyelembe kellett venni. De fékezőleg hatott az ipari gyártmányoknak a fokozott jelentősége is az árulajstromban, mert tudjuk, hogy a készárak áralakulása sokkal nyugodtabb lefolyású, mint akár a mezőgazdasági, akár az ipari nyersanyagoké. Mindezek figyelembevételével bizvást megállapítható, hogy az új index jobban megközelíti a valóságot, mint a régi index.

A két indexszám főiránya egyébként az említett különbözettől eltekintve azonos és a válság folyamán úgy az új, mint a régi nagykereskedelmi index 1933-ban érte el a mélypontját — évi átlagban — de míg az új index szerint az árcsökkenés 28·9%-nak felel meg, a régi index 37·2%-kal alacsonyabbnak mutatta az árszínvonalat a most felhozott okok következtében. A következő év átlaga szerint mindkét index már emelkedést mutat, de míg az új indexnél egészen 1938-ig az emelkedés fokozatos és folytonos, a régi indexnél 1936-ban némi újabb visszaesés jelentkezik és csak a következő két évben folytatódik újra az emelkedés.

Nagyobb mérvű áringadozások esetén a két index közti különbség növekszik, nyugodtabb árfejlődés esetén viszont kisebb, tehát világosan észlelhető az ellentétek letompulása. Így 1933-ban a régi index 11·7%-kal volt alacsonyabb az újnál, míg 1938-ban csak 8·1%-kal s ez az eltolódás több-kevesebb szabályossággal végig észlelhető.

Havi eredmények tekintetében is meglehetősen egyezik a két index irányvonala, mindkettő 1933 novemberében állott a legalacsonyabban, mikor az új index 65·6, a régi index pedig 57·9 volt, ami ugyancsak 11·7%-os különbséget jelent.

Érdekes, hogy 1938-ban mind a kétfajta index teljesen ugyanazon a színvonalon állott, mint az alapévet követő első esztendőben, 1930-ban még pedig az új index 86·7-en, a régi pedig 79·7-en. A hullámvonal tehát pontosan ugyanolyan arányban hajlik felfelé, mint annak idején, az árcsökkenő irányzat kezdetén lefelé.

Az index főcsoportjai. Mind a két index főcsoportjai, mint fentebb láttuk, azonosak és így az összehasonlítás ebből a szempontból is megtehető. Ekkor a következő képet kapjuk:

A magyar nagykereskedelmi árak indexszámainak főcsoportjai

1929 = 100

Év	Mezőgazdaság és állattenyésztés	Mezőgazdasági ipar	Gyarmatárúk	Ipar
	a) új index			
1929	100·0	100·0	100·0	100·0
1930	76·0	89·9	96·8	94·3
1931	72·8	96·0	93·0	86·7
1932	69·2	110·3	91·1	84·4
1933	50·9	92·0	97·0	81·9
1934	54·4	84·0	102·3	81·6
1935	65·9	91·2	115·8	83·4
1936	65·1	92·3	121·7	88·5
1937	69·0	106·2	118·8	95·3
1938	73·4	103·1	122·1	93·1
	b) régi index			
1929	100·0	100·0	100·0	100·0
1930	72·9	91·1	95·1	92·7
1931	74·3	96·6	92·2	85·5
1932	71·7	105·5	94·0	82·4
1933	53·2	95·4	102·8	78·3
1934	56·8	94·0	107·6	79·8
1935	68·2	100·0	118·1	82·1
1936	64·9	99·1	122·7	87·3
1937	69·3	105·4	121·1	92·6
1938	73·9	104·7	123·4	87·7

Első sorban feltűnik, hogy az agrárindexnek nemcsak az irányvonala, hanem abszolút magassága is meglehetősen azonos mind a két indexnél, dacára annak, hogy itt is a bevont cikkek száma igen jelentékenyen emelkedett. Az őstermelés termékei között azonban — az árúk bármely csoportját tekintjük is — nem találhatunk oly mélyreható, jellegbeli különbségeket, mint pl. az iparnál a nyersanyagok és a gyártmányok közt, miután valamennyi többé-kevésbé nyersanyagjellegű s így ártényezőik között alapvető különbségek nem állhatnak fenn. Éppen ezért az új index teljesen eltérő módszere és a bevont cikkek nagyarányú szaporítása ellenére úgy az új, mind a régi nagykereskedelmi index agrárindexe meglepően egyező eredményeket mutat. A csak néhány százalékra terjedő különbségek nem tekinthetők számottevőknek.

Más a helyzet azonban a mezőgazdasági ipar termékeinél. Mint az adatokból látni, az áralakulás fővonalaiban ugyan itt meglehetősen azonos irányzatot mutat — amint hogy az nem is lehet másként — a két index abszolút magassága szempontjából azonban az adatok igen jellegzetes eltéréseket mutatnak. S itt kivételképen az új index az, melynél a kilengések aránya lényegesen meghaladja a régi index által jelzett árkülönbségeket. Csökkenő irányzatnál az új index mélyebbre süllyed, mint a régi, szilárd irányzatnál viszont magasabbra emelkedik az adatok tanúsága szerint. Oka en-

1a) Magyar nagykereskedelmi árak indexszámai (új sorozat).

Indices des prix de gros en Hongrie (nouvelle série).

1929 = 100

Megnevezés — Désignation	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
	(évi átlagban — moyennes annuelles)									
I. A mezőgazdaság és állattenyésztés termékei. — Produits de l'agriculture et de l'élevage	100.0	76.0	72.8	69.2	50.9	54.4	65.9	65.1	69.0	73.4
a) Állati eredetű termékek. — Produits d'origine animale	100.0	85.7	69.3	59.0	51.7	49.4	52.4	62.6	68.6	65.6
1. Vágóállatok és termékeik — Animaux de boucherie et leurs produits	100.0	89.1	71.3	58.3	53.9	51.9	51.8	66.8	75.6	68.4
Ebből: — Dont: Élőállatok — Animaux vivants	100.0	91.3	73.1	56.4	52.6	50.0	47.9	64.5	74.8	65.7
Hús és zsír — Viande et graisse	100.0	87.0	70.2	60.9	56.0	54.7	56.9	69.8	76.5	71.2
2. Baromfi — Volaille	100.0	82.3	66.4	53.1	47.5	45.2	50.9	57.9	55.5	54.6
3. Tojás — Oeufs	100.0	75.6	68.2	52.3	50.0	40.7	55.1	56.2	51.9	53.9
4. Tej és tejtermékek — Lait et produits laitiers	100.0	81.2	66.2	62.9	48.3	46.7	53.5	56.2	60.2	64.5
b) Növényi eredetű termékek. — Produits végétaux	100.0	71.5	74.3	73.9	50.5	56.7	72.0	66.2	69.2	76.9
1. Gabona — Céréales	100.0	79.0	80.5	84.2	60.9	61.2	72.8	72.6	88.9	89.1
Ebből: — Dont: Búza — Froment	100.0	87.0	82.1	97.8	74.4	63.7	71.7	71.4	87.1	90.9
Rozs — Seigle	100.0	55.9	63.4	57.1	38.5	56.0	73.9	76.8	105.0	90.8
Árpa — Orge	100.0	72.7	82.5	62.2	40.6	56.6	72.5	68.9	77.9	79.6
Zab — Avoine	100.0	79.1	105.6	79.0	41.2	62.8	81.3	81.6	88.9	89.6
2. Kapásnövények — Cultures sarclées	100.0	57.2	70.3	62.4	32.9	44.7	61.9	57.7	48.3	63.2
Ebből: — Dont: Tengeri — Maïs	100.0	59.4	63.3	58.6	32.1	45.9	60.6	54.8	52.1	67.8
Burgonya — Pommes de terre	100.0	53.0	84.0	69.8	34.6	42.2	64.5	63.5	40.9	54.4
3. Hüvelyesek — Légumineuses	100.0	58.1	44.0	39.8	35.9	35.8	46.1	48.0	42.3	37.3
4. Szálastakarmány — Fourrages	100.0	70.8	82.1	78.7	49.8	63.2	87.6	61.9	59.0	69.7
5. Bor — Vin	100.0	83.1	39.2	44.1	54.4	72.4	90.9	65.7	34.6	64.5
6. Egyéb termékek — Autres produits	100.0	74.1	93.3	111.1	54.6	39.4	98.8	82.6	66.3	108.3
II. A mezőgazdasági ipar termékei. — Produits de l'industrie agricole	100.0	89.9	96.0	110.3	92.0	84.0	91.2	92.3	106.2	103.1
1. Órlemények — Produits moulus	100.0	88.8	95.5	111.2	89.6	79.7	88.2	89.5	106.1	102.9
2. Cukor — Sucre	100.0	96.5	101.7	110.3	110.3	110.3	110.3	110.3	110.3	107.1
3. Szesz — Alcool	100.0	100.4	97.7	109.4	104.9	106.8	106.8	106.8	106.6	105.5
4. Maláta — Malt	100.0	80.7	76.3	63.8	48.7	53.5	62.0	68.0	86.1	67.8
5. Hulladéktermékek — Déchets	100.0	60.2	68.8	69.8	43.5	60.3	76.3	68.2	65.5	84.1
III. Gyarmatárúk. — Denrées coloniales	100.0	96.8	93.0	91.1	97.0	102.3	115.8	121.7	118.8	122.1
IV. Ipari anyagok és termékek. — Matières nécessaires à l'industrie et produits industriels	100.0	94.3	86.7	84.4	81.9	81.6	83.4	88.5	95.3	93.1
a) Nyersanyagok vagy egyszerűen megmunkált anyagok. — Matières premières et matières simplement ouvrées	100.0	88.5	76.5	71.2	72.2	79.0	83.2	89.6	99.3	99.7
1. Vas — Fer	100.0	97.8	92.4	92.4	92.4	92.4	92.4	96.2	104.5	136.8
2. Fémek — Métaux	100.0	80.2	68.2	64.9	65.6	63.7	74.8	84.2	98.0	78.1
3. Fa — Bois	100.0	95.0	88.1	82.1	71.0	86.5	101.5	104.5	119.7	120.2
4. Bőr — Cuirs et peaux	100.0	87.9	64.4	43.6	53.1	62.5	64.2	80.9	103.3	72.7
5. Gumi — Caoutchouc	100.0	65.3	47.2	27.8	36.1	65.3	59.7	79.2	93.0	72.2
6. Pamut — Coton	100.0	74.5	51.4	40.8	48.2	56.4	61.3	68.1	66.0	53.3
7. Gyapjú — Laine	100.0	69.0	52.9	50.2	58.7	89.9	77.1	89.1	97.6	79.6
8. Len, kender, juta — Lin, chanvre, jute	100.0	73.9	51.7	58.0	59.9	63.4	78.2	83.3	82.0	76.4
9. Selyem — Soie	100.0	82.7	66.8	67.6	63.8	63.8	68.0	75.8	78.0	75.7
10. Papirosanyag — Pâtes et autres matières à papier	100.0	91.4	76.8	66.3	69.2	76.9	70.8	78.4	111.4	81.9
b) Ipari gyártmányok. — Objets fabriqués	100.0	95.3	88.1	86.1	82.3	80.7	82.6	87.7	94.4	92.5
1. Vasárúk — Ouvrages en fer	100.0	97.8	95.0	94.9	95.2	96.2	96.0	95.9	101.6	103.1
2. Fémárúk — en métaux	100.0	90.4	79.9	78.0	78.6	76.9	81.8	89.9	104.4	93.2
3. Gépek, járművek, vill. cikkek — Machines, véhicules, articles électrotechn.	100.0	98.2	95.2	92.7	92.0	84.6	83.0	83.5	90.8	93.1
4. Kő- és agyagárúk — Ouvrages en pierre et poteries	100.0	101.2	98.0	97.5	92.0	92.6	94.1	96.0	97.7	98.2
5. Faárúk — Ouvrages en bois	100.0	94.9	86.8	83.4	77.1	78.1	80.3	85.7	97.0	100.1
6. Kikészített bőrok és bőrárúk — Peaux ouvrées et articles en cuir	100.0	95.1	87.1	74.9	74.3	76.9	78.8	86.7	95.5	84.2
7. Gumiárúk — Articles en caoutchouc	100.0	95.9	82.1	86.2	76.9	73.9	76.6	76.4	80.8	76.5
8. Pamutárúk — en coton	100.0	92.2	81.6	82.6	78.8	79.7	83.5	93.0	95.7	91.4
9. Gyapjúárúk — en laine	100.0	94.0	81.6	82.3	73.3	73.1	72.8	82.2	92.2	88.9
10. Len-, kender- és jutaárúk — Articles en lin, chanvre et jute	100.0	84.3	76.6	75.4	71.3	74.6	88.8	110.0	113.1	111.6
11. Selyemárúk — Articles en soie	100.0	88.4	74.0	73.0	66.3	63.8	62.7	66.2	69.1	66.9
12. Papiros és papirosárúk — Papier et articles en papier	100.0	98.7	94.1	90.0	84.0	82.9	84.4	86.9	113.4	107.2
13. Élelmezési ipari árúk — Produits de l'industrie de l'alimentation	100.0	96.9	88.9	80.8	76.1	72.0	75.2	77.5	80.8	81.7
14. Vegyszeti termékek — Produits chimiques	100.0	96.6	91.7	94.5	89.7	87.0	86.6	90.5	96.0	94.0
V. Tüzelőanyagok. — Combustibles	100.0	98.0	97.2	97.5	96.1	97.4	99.0	99.7	103.4	103.8
1. Tüzfifa — Bois de chauffage	100.0	95.7	97.6	89.5	79.7	98.7	113.6	112.3	124.4	125.2
2. Szén és termékei — Charbons et leurs dérivés	100.0	98.1	96.6	97.6	98.0	96.6	94.8	93.3	93.3	93.3
3. Kőolajtermékek — Produits de pétrole	100.0	99.7	98.3	103.7	104.3	98.3	98.4	106.8	113.4	114.5
Főátlag — Moyennes générales	100.0	86.7	82.4	81.6	71.1	71.3	77.5	79.9	86.4	86.7

1b) Magyar nagykereskedelmi árak indexszámai (új sorozat).

Indices des prix de gros en Hongrie (nouvelle série).

1929 = 100

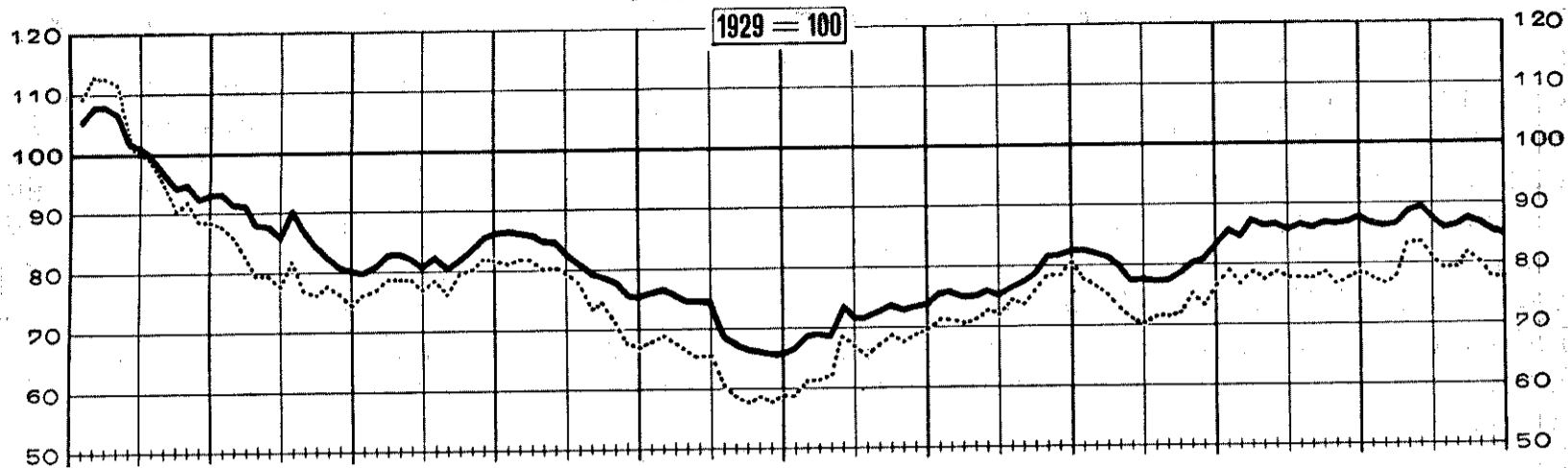
Megnevezés — Désignation	1938 — A la fin des mois ci-dessous :											
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
	hónap utolsó napján											
I. A mezőgazdaság és állattenyésztés termékei. <i>Produits de l'agriculture et de l'élevage</i>	70·0	69·7	70·4	77·6	77·8	74·3	71·8	73·3	76·4	75·3	71·8	72·1
a) <i>Állati eredetű termékek — Produits d'origine animale</i>	68·0	67·6	67·3	66·4	64·0	59·8	62·2	65·4	67·1	68·1	66·1	64·9
1. Vágóállatok és termékeik — <i>Animaux de boucherie et leurs produits</i>	72·7	72·9	71·4	68·6	65·0	60·6	63·7	68·3	71·6	71·9	67·9	65·7
Ebből: — <i>Dont</i> : Élőállatok — <i>Animaux vivants</i>	70·7	70·8	69·2	66·1	61·4	56·5	62·8	67·2	68·2	69·3	63·8	62·2
Hús és zsír — <i>Viande et graisse</i>	75·0	75·2	73·6	71·5	68·9	65·0	64·5	69·5	74·8	74·7	72·3	69·6
2. Baromfi — <i>Volaille</i>	54·6	57·3	69·5	69·9	53·0	52·6	51·3	53·0	51·0	50·1	46·8	45·8
3. Tojás — <i>Oeufs</i>	65·9	48·8	39·2	47·7	43·8	46·5	49·2	53·1	59·7	60·9	69·4	67·8
4. Tej és tejtermékek — <i>Lait et produits laitiers</i>	61·8	63·5	63·2	64·4	68·0	62·2	63·7	64·5	62·9	65·7	66·4	67·3
b) <i>Növényi eredetű termékek. — Produits végétaux</i>	70·9	70·6	71·8	82·7	84·2	80·9	76·2	76·9	80·6	78·6	74·4	75·4
1. Gabona — <i>Céréales</i>	90·4	89·7	89·1	92·9	97·8	93·9	85·0	84·1	87·2	87·9	86·2	84·9
Ebből: — <i>Dont</i> : Búza — <i>Froment</i>	89·9	89·6	89·9	95·4	102·6	99·7	86·5	86·7	87·8	88·5	87·1	87·2
Rozs — <i>Seigle</i>	103·5	102·9	102·6	102·9	101·3	90·6	86·1	80·7	81·8	81·5	78·1	77·1
Árpa — <i>Orge</i>	79·8	77·5	74·5	75·7	79·0	76·3	74·7	77·0	87·6	87·8	86·2	79·4
Zab — <i>Avoine</i>	84·7	83·8	80·0	83·2	86·8	89·2	92·4	85·1	94·5	100·1	99·3	96·3
2. Kapásnövények — <i>Cultures sarclées</i>	50·4	50·9	51·7	68·9	70·6	71·9	70·2	73·1	72·5	65·6	54·8	58·3
Ebből: — <i>Dont</i> : Tengeri — <i>Maïs</i>	54·3	55·6	56·6	64·6	68·6	74·8	81·4	84·6	84·1	74·5	57·6	56·3
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	42·7	41·6	42·2	77·3	74·4	66·2	48·1	50·6	49·7	48·1	49·4	62·3
3. Hüvelyesek — <i>Légumineuses</i>	34·4	33·9	32·7	33·0	33·5	32·1	28·5	39·9	48·9	45·7	42·6	41·8
4. Szálastakarmány — <i>Fourrages</i>	59·5	57·9	68·6	95·6	74·3	65·1	65·4	60·3	78·6	71·0	68·8	70·8
5. Bor — <i>Vin</i>	39·1	39·1	42·5	49·3	54·4	57·8	66·3	76·5	78·2	86·7	88·4	95·2
6. Egyéb termékek — <i>Autres produits</i>	102·5	103·2	95·7	186·2	258·2	106·5	61·8	67·5	81·1	78·5	80·2	78·7
II. A mezőgazdasági ipar termékei. — Produits de l'industrie agricole	107·4	104·8	104·8	105·1	110·6	109·6	101·8	100·0	100·4	100·1	96·7	95·3
1. Örlmények — <i>Produits moulus</i>	107·5	104·5	104·4	104·6	111·4	110·2	100·9	98·8	99·4	99·1	98·0	96·3
2. Cukor — <i>Sucre</i>	110·3	110·3	110·3	110·3	110·3	110·3	110·3	110·3	110·3	110·3	91·2	91·2
3. Szesz — <i>Alcool</i>	106·8	106·8	106·8	106·8	106·8	106·8	106·8	106·8	102·9	102·9	102·2	102·9
4. Maláta — <i>Malt</i>	81·1	78·7	76·3	73·9	73·9	69·2	64·4	59·6	59·6	59·6	59·6	57·2
5. Hulladéktermékek — <i>Déchets</i>	71·1	71·8	79·7	92·9	96·9	100·0	96·4	85·1	87·5	76·4	76·4	75·5
III. Gyarmatárúk. — Denrées coloniales	121·9	121·9	121·9	121·9	121·9	121·9	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2
IV. Ipari anyagok és termékek. — Matières nécessaires à l'industrie et produits industriels	94·6	94·5	94·1	93·8	93·1	93·0	92·9	92·7	92·9	92·9	92·9	92·6
a) <i>Nyersanyagok vagy egyszerűen megmunkált anyagok. — Matières premières et matières simplement ouvrées</i>	101·9	101·7	100·7	99·7	98·3	99·2	99·2	98·9	99·2	99·6	99·4	99·1
1. Vas — <i>Fer</i>	136·8	136·8	136·8	136·8	136·8	136·8	136·8	136·8	136·8	136·8	136·8	136·8
2. Fémek — <i>Métaux</i>	80·1	80·4	79·3	79·3	74·3	76·7	77·4	75·2	78·2	80·3	78·4	77·9
3. Fa — <i>Bois</i>	120·2	120·2	122·0	120·2	120·6	120·3	120·3	119·9	121·2	119·3	119·3	119·4
4. Bőr — <i>Cuir et peaux</i>	81·7	78·9	76·2	71·6	69·8	67·5	68·3	69·7	72·5	73·5	72·7	70·1
5. Gumi — <i>Caoutchouc</i>	72·2	72·2	52·8	54·2	55·6	72·2	77·8	80·6	82·0	83·3	81·9	81·9
6. Pamut — <i>Coton</i>	53·2	56·7	54·6	54·6	49·6	54·3	53·6	51·8	50·7	53·2	53·9	52·8
7. Gyapjú — <i>Laine</i>	85·5	83·8	83·3	82·0	79·9	78·6	77·3	77·3	76·0	77·3	77·3	77·3
8. Len, kender, juta — <i>Lin, chanvre, jute</i>	77·4	77·7	76·8	75·6	75·5	75·8	76·6	76·3	76·7	76·3	75·7	76·2
9. Selyem — <i>Soie</i>	75·6	75·6	75·6	75·6	75·6	75·6	75·6	75·6	75·6	75·6	75·6	77·0
10. Papirosanyag — <i>Pâtes et autres matières à papier</i>	102·0	96·6	93·4	89·2	82·6	81·7	79·3	76·0	73·2	72·9	72·9	72·9
b) <i>Ipari gyártmányok. — Objets fabriqués</i>	93·4	93·4	93·2	93·0	92·4	92·1	92·1	91·8	92·1	92·1	92·1	91·8
1. Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	103·2	103·2	103·2	103·2	103·2	103·1	103·0	103·0	103·0	103·0	103·0	102·9
2. Fémárúk — <i>en métaux</i>	95·0	95·4	95·2	95·5	92·8	92·5	91·8	91·8	92·7	93·7	91·3	90·9
3. Gépek, járművek, vill. cikkek — <i>Machines, véhicules, articles électrotechn.</i>	92·1	92·5	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·1	93·1	93·1
4. Kő- és agyagárúk — <i>Ouvrages en pierre et poteries</i>	98·0	98·0	98·0	98·0	98·0	98·5	98·3	98·5	98·4	98·3	98·3	98·3
5. Faárúk — <i>Ouvrages en bois</i>	93·9	99·6	99·4	99·7	99·8	100·1	100·2	100·0	99·9	100·4	101·5	101·6
6. Kikészített bőrök és bőrárúk — <i>Peaux ouvrées et articles en cuir</i>	88·6	88·7	87·7	87·0	81·9	81·8	81·8	81·8	85·1	81·8	81·8	81·8
7. Gumiárúk — <i>Articles en caoutchouc</i>	80·7	76·3	76·3	76·3	76·3	76·3	76·3	76·3	76·3	76·3	76·3	74·3
8. Pamutárúk — <i>en coton</i>	92·0	92·1	91·9	91·9	91·2	91·4	91·3	91·2	91·0	90·9	90·8	90·7
9. Gyapjúárúk — <i>en laine</i>	91·0	90·7	90·7	90·7	90·1	88·8	88·3	88·0	87·4	87·1	87·1	87·1
10. Len-, kender- és jutaárúk — <i>Articles en lin, chanvre et jute</i>	113·0	113·0	113·0	111·3	111·2	111·1	111·1	111·1	111·1	111·1	111·1	111·1
11. Selyemárúk — <i>Articles en soie</i>	68·0	68·0	67·9	67·9	66·5	66·5	66·5	66·5	66·5	66·5	66·5	66·0
12. Papiros és papirosárúk — <i>Papier et articles en papier</i>	114·3	114·1	113·9	112·8	111·2	106·0	105·9	102·3	101·7	101·3	101·2	101·2
13. Élelmezési ipari árúk — <i>Produits de l'industrie de l'alimentation</i>	80·9	80·8	79·9	79·9	80·2	80·9	81·6	82·0	83·2	84·1	84·1	82·6
14. Vegyszeti termékek — <i>Produits chimiques</i>	95·3	94·9	94·7	94·3	94·1	93·9	93·4	92·8	93·2	93·0	94·2	94·0
V. Tüzelő-anyagok. — Combustibles	103·9	103·9	103·9	103·9	104·0	103·6	103·5	103·4	103·8	103·9	103·9	103·9
1. Tüzipa — <i>Bois de chauffage</i>	123·6	123·6	123·6	123·6	124·3	125·0	125·2	124·6	127·1	127·3	127·3	127·5
2. Szén és termékei — <i>Charbons et leurs dérivés</i>	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3	93·3
3. Kőolajtermékek — <i>Produits de pétrole</i>	116·3	116·3	116·3	116·3	116·3	113·8	113·2	113·2	113·2	113·2	113·2	113·2
Főátlag — Moyennes générales	86·6	86·1	86·2	88·9	89·2	87·7	85·8	86·0	87·4	86·9	85·2	85·0

A MAGYAR NAGYKERESKEDELMI ÁRAK INDEXSZÁMAI.

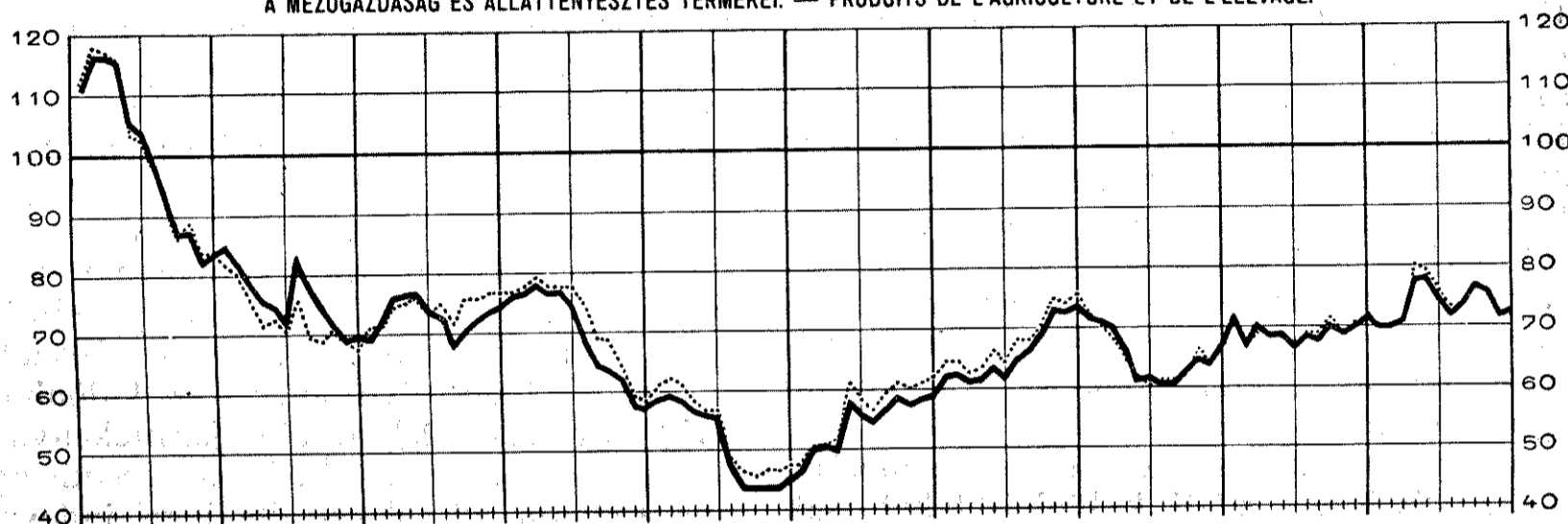
INDICES DES PRIX DE GROS EN HONGRIE.

FŐINDEX. — INDICE GÉNÉRAL.

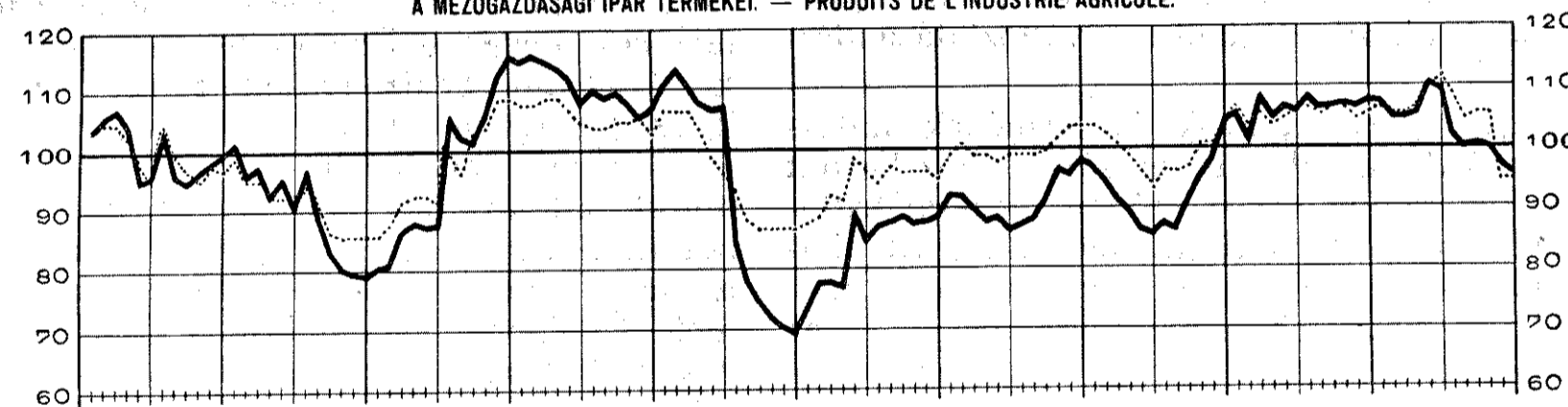
1929 = 100

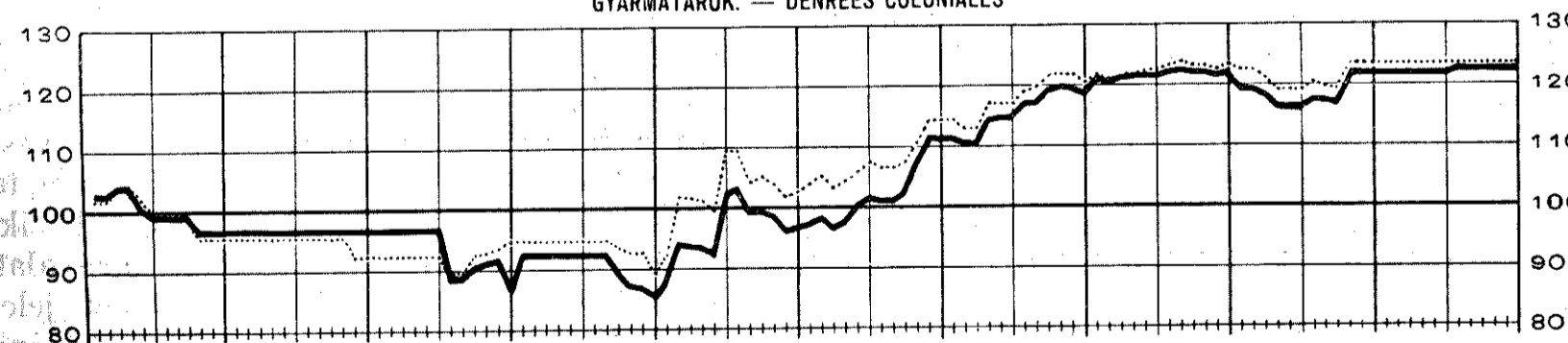
A MEZŐGAZDASÁG ÉS ÁLLATTENYÉSZTÉS TERMÉKEI. — PRODUITS DE L'AGRICULTURE ET DE L'ÉLEVAGE.

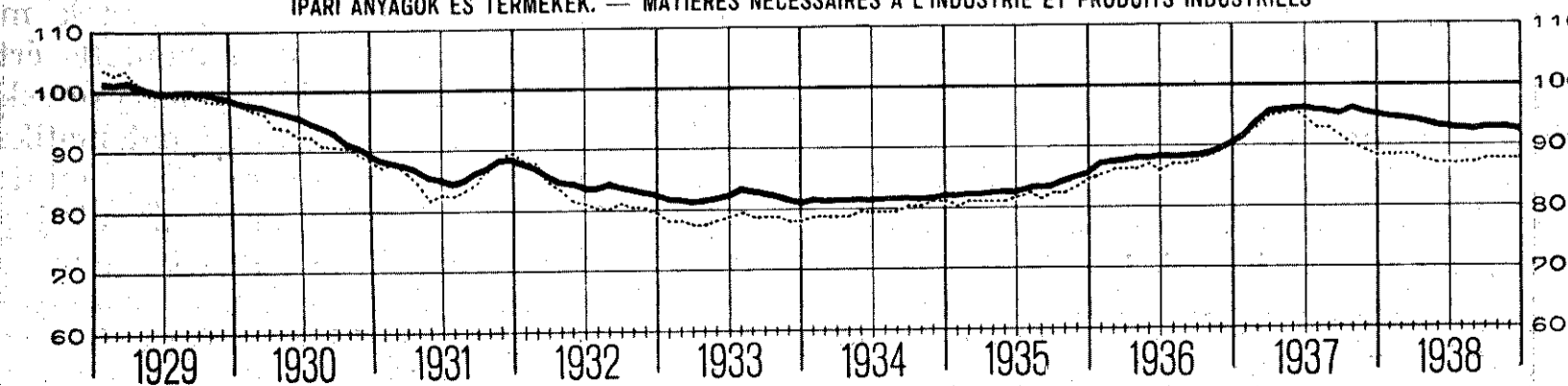
A MEZŐGAZDASÁGI IPAR TERMÉKEI. — PRODUITS DE L'INDUSTRIE AGRICOLE.

GYARMATÁRUK. — DENRÉES COLONIALES

IPARI ANYAGOK ÉS TERMÉKEK. — MATIÈRES NÉCESSAIRES A L'INDUSTRIE ET PRODUITS INDUSTRIELS

..... Régi nagykereskedelmi index
Indice ancien des prix de gros

——— Új nagykereskedelmi index
Indice nouveau des prix de gros

nek az, hogy míg a régi index csupán a malomipar és a cukoripar termékeinek az áralakulását tükrözi vissza, az új indexben ezek mellett a szeszipar és a malátaipar is, valamint a hulladéktermékek is szerepelnek s ezenkívül a mérlegelési koefficiensek is erősen megváltoztak. Így tehát az új indexnek ez a főcsoportja teljesen újjászerveztetett a régihez képest, ami azután a látható eltolódásokat okozta. Látni egyébként, hogy úgy az új, mint a régi indexnél ez a csoport mutatja a legváltozatosabb, sokszor indokolatlannak látszó kilengéseket. Így pl. 1932-ben, mikor a válság által okozott árdepresszió a mélypont felé közeledett, a mezőgazdasági ipar termékeinek indexe hirtelen emelkedést mutat, még pedig igen nagyarányút, majd újra bekövetkezett hirtelen zuhanás után megint erősen az 1929. évi paritás fölé ugrik (mindkét index szerint). Ez elsősorban azoknak az árbefolyásoló intézkedéseknek a következménye, melyek ezeknek a cikkeknek az árát tartani igyekeztek.

A gyarmatárak nem lényeges csoportjánál a két index közti különbségeket csak a mérlegelési koefficienseknek az újabb adatok alapján történt megváltoztatása idézte elő.

Az ipari anyagok és termékek indexszámánál, ahol az indexszámításhoz bevont cikkek száma óriási módon megszorított, utalunk a már mondottakra. Itt világosan jelentkezik azonos irányvonalak mellett az ellentétek letompulása, de — és ez érdekes — dacára annak, hogy az alapul vett cikkek száma több mint megtízszereződött s a számítási rendszer úgy a csoportosítás, mint a mérlegelés szempontjából annyira megváltozott, hogy az előbbi nagykereskedelmi index ipari csoportjával semmi rokonságot sem mutat, a régi és az új ipari index között nincs oly különbség, mely ily körülmények között talán indokolható volna.

A kétfajta index között ugyanis az elmúlt tíz évben az évi átlagok szerint a következő hasábon levő százalékos különbséget látjuk (a régi indexek adatait az új index adataihoz viszonyítva).

A két index megegyezése egészen feltűnő, hiszen a kettő közti különbség rendszerint nem tett ki többet 1—2%-nál, ami eltérő rendszer mellett számított indexeknél számba sem jöhet. Csak 1938-ban látni 5·8%-ot kitevő eltérést — még ez sem tekinthető jelentékeny különbségnek — de tudjuk, hogy az 1938. évben már erőtelje-

Év	Új index	Régi index	A régi index alacsonyabb %
1929	100·0	100·0	—
1930	94·3	92·7	— 1·8
1931	86·7	85·5	— 1·4
1932	84·4	82·4	— 2·4
1933	81·9	78·3	— 4·4
1934	81·6	79·8	— 2·2
1935	83·4	82·1	— 1·6
1936	88·5	87·3	— 1·4
1937	95·3	92·6	— 2·8
1938	93·1	87·7	— 5·8

sen éreztette hatását a hatósági árszabályozások rendszere, ami bizonyos mértékben megmerevítette a készgyártmányok árszínvonalát s minden bizonnyal ezek nagyobb arányban való figyelembevételre emelte némileg a két ipari index közti különbséget, miután a készgyártmányok belföldi árszínvonala nem követte a nyersanyagoknál (különösen a külföldi származásúaknál) az 1938. évben észlelt árcsökkenő irányzatot.

De — hangsúlyozzuk — a különbség még így sem tekinthető jelentékenynek, bár mesterséges beavatkozások eredményének fogható fel. A kétfajta ipari indexnek ez a feltűnő egyezése bizonyos elméleti természetű megfontolásokra készlet. Egészen kétségtelenül bebizonyosodott így az az igazság, hogy helyesen megválasztott kevesebb számú cikk áralakulása alapján számított indexszámok épp oly hű képét adhatják a mindenkori áralakulásnak, mint az áruk igen széles körét felölelő indexszámok. És éppen így felmerül a kétség azoknak a különféle képleteknek a gyakorlati értéke iránt, melyeket az irodalomban az indexszámítás szakértői százával állítottak fel, hogy az áralakulás árnyalati finomságai kidomboríttassanak. Egyetlen feltétele van a használható indexeknek: a helyesen megválasztott és mérlegelt árulajstrom, terjedjen ki az akár sok, akár kevesebb cikkre, minden egyéb csak valóban „árnyalati” változásokat hozhat létre. Ezeknek jelentősége azonban az árak összevonásánál, melyek semmiképpen sem tekinthetők matematikai exaktsággal megállapított értékeknek, nullával egyenlő. A nagykereskedelmi index sohasem lesz oly matematikailag szigorúan pontos arányszám, mint a születési arányszám; ez már az árfeljegyzések természetéből, de bármely indexszámítási rendszer által elérhető pontossági fokból is önként adódik, melyeknél gyakran a számító és árfeljegyző szubjektív felfogásától is függenek bizonyos előadható különbségek, még a legnagyobb fokú ob-

jektivitásra való törekvésnél is. Finomságokat felszínre hozó matematikai formuláknak ily esetekben helye nincs.

Ezzel természetesen nem azt akarjuk mondani — ami egyébként a fentebb már mondottakból is világosan következik —, hogy az indexszámításoknak az árucikkek széles körére való kiterjesztésének nincsenek meg az előnyei, hiszen éppen ezért törekedett a Statisztikai Hivatal is oly nagy számú árunak a bevonására. Nálunk ez a szempont különösen fontos, mert hiszen a Statisztikai Hivatal úgyszólván az egyetlen hivatalos fórum, ahol áradatok állandóan és szakszerűen feljegyeztetnek és közzétetnek és közérdek, hogy ezek a feljegyzések a nemzeti termelés által szogáltatott anyagok és termékek minél szélesebb körére terjedjenek ki.

Mindenesetre beigazolódott az új index tanubizonyossága szerint, hogy a Hivatal által eddig számított nagykereskedelmi index is helyes alapokon nyugodott.

Az új index főcsoportjainak ismertetése után most még röviden kitérhetünk az új agrárrolló alakulására. A régi index szerint egyrészt a mezőgazdasági és állattenyésztési anyagok és termékek indexszámának, másrészt az ipari anyagok és termékek indexszámának összevetéséből nyerhettük az agrárrollót, mely a kétfajta index közti eltérést százalékos arányban fejezi ki. Ugyanezt az összevetést természetesen az új indexnél is megtehetjük. Az új index azonban emellett lehetővé teszi azt is, hogy az agrárindexet az ipari gyártmányok indexszámával hasonlítsuk össze, ami talán megfelelőbb képet nyújt az agrárrolló tényleges jelentőségéről, miután az ipari nyersanyagok a mezőgazdaság szempontjából úgyis többnyire csak a készgyártmányok áralakulásán keresztül éreztetik hatásukat. (A mezőgazdasági ipar termékei az agrárrolló számításánál minden esetben figyelmen kívül maradnak.) Ezek szerint az agrárrolló alakulása a régi és az új index szerint a következő volt (évi átlagban; a számok azt mutatják, hogy az agrárindex hány %-kal alacsonyabb az iparinál). L. köv. hasábon levő összeállítást.

Az új indexnél az I-el jelzett adatok az agrárindexnek az ipari anyagok és termékek indexéhez való viszonyításából, míg a II-vel jelzett adatok az ipari gyártmányok indexéhez való arányításából származnak.

Az adatokból kitűnik, hogy az agrárrolló a régi index adatai szerint valamivel mindig alacsonyabb volt. Az új indexnél

Év	Régi index	Ú j i n d e x	
		I.	II.
1929	—	—	—
1930	21·4	19·4	20·3
1931	13·1	16·0	17·4
1932	13·0	18·0	19·4
1933	32·1	37·9	38·2
1934	28·8	33·3	32·6
1935	16·9	21·0	20·2
1936	25·7	26·4	25·8
1937	25·2	27·6	26·9
1938	15·7	21·2	20·6

számított kétféle agrárrolló között pedig a lefolyt évtizedben számottevő különbség nem észlelhető. Maga az irányvonal úgy a régi, mint az új index adatai alapján számított agrárrollónál teljesen ugyanaz.

Ezzel tulajdonképpen véget ért az új index főcsoportindexeinek ismertetése s most az index jellegzetes alcsoportjainak, illetőleg azok indexszámainak főbb vonásokban való vázolására kerülhet a sor.

Vágó állatok és állati termékek. Ebbe a csoportba tartoznak a szarvasmarha, a sertés, a borjú és a juh, valamint a hús és a zsiradékok, összesen 43 árjegyzéssel. Állatfajta szerint az áralakulást az indexszámok a következőképpen mutatják (évi átlagban):

Év	Élő marha és marhahús	Élő sertés, serteshús és zsiradékok	Élő borjú és borjúhús	Élő juh és juhhús
1929	100·0	100·0	100·0	100·0
1930	95·0	85·4	91·6	99·6
1931	74·8	70·2	65·1	85·0
1932	50·8	63·6	48·3	60·4
1933	49·0	56·3	52·1	62·8
1934	51·6	52·1	50·5	59·7
1935	49·3	53·4	48·0	58·9
1936	67·1	67·0	63·6	72·6
1937	85·0	71·4	71·1	84·1
1938	71·1	67·4	64·7	75·7

Emellett az összefoglalás mellett az új indexszámok külön csoportosítva közlik egyrészt az élő állatok, másrészt a hús (és zsír) indexszámait is, mely csoportoknak adatai a következők (évi átlagban):

Év	Élő (vágó) állatok	Hús és zsír
1929	100·0	100·0
1930	91·3	87·0
1931	73·1	70·2
1932	56·4	60·9
1933	52·6	56·0
1934	50·0	54·7
1935	47·9	56·9
1936	64·5	69·8
1937	74·8	76·5
1938	65·7	71·2

Az állat- és húsfajták szerinti kimutató adatai azt mutatják, hogy a vágómarha és a marhahús átlagos indexe nagyobb arányú ingadozást mutat, mint a sertés és sertéstermékek indexe. Bár mélyreható különbség a két indexsor között nincs. Még nagyobbak az ingadozások a borjú és borjúhús összefoglaló indexénél, míg a legjobban tudta tartani árát a válság folyamán is a juh és a juhhús indexszáma.

Az élőállatok és az állati termékek indexszámának szembeállítása azt mutatja, hogy a válság elején az állati termékek indexe nagyobb arányban csökkent, mint az élő állatoké, míg 1932 után állandóan az utóbbi az alacsonyabb.

Baromfi és tojás. A baromfiféléket az indexszámokban összesen hat árjegyzés képviseli, még pedig az élő tyúk és csirke, továbbá a vágott (tisztított) tyúk, csirke, kacska és liba áradatai. A tojás ára az indexben külön csoportként szerepel. A baromfi ára a régi indexben egyáltalán nem szerepelt, annál a kétségtelen jelentőségénél fogva azonban, mellyel ez a termelési ág úgy a hazai fogyasztásban, mint különösen az exportban is bír, feltétlenül fel kellett venni az új index árulajtsromába. A baromfifélék azon cikkek közé tartoznak, melyek a legnagyobb árveszteségeket szenvedték az elmúlt válságos évek folyamán. Átlagos indexük az 1934. év folyamán hónapokon keresztül több mint 60%-kal állott az 1929. évi árszínvonal alatt és a későbbi évek folyamán a bekövetkezett szilárdulás is csak kevéssé tudta a baromfifélék árát megjavítani.

A tojás ára meglehetősen párhuzamosan haladt a baromfiéval. Úgy a baromfinál, mint a tojásnál erős idényingadozások észlelhetők.

Tej és tejtermékek. A régi indexben ezt a csoportot csak a tej és a vaj képviselte, míg az új indexben 6 árjegyzéssel szerepel. A tej és a vaj mellett helyet kapott ugyanis az árulajtsromban a tehéntúró, a juhtúró, a keverttúró és egy sajtfajta is. A tej ára, — mint ismeretes — már régen nem a szabad forgalomban alakul ki s így meg van merevítve, míg a többi tejterméké (beleértve a vaját is) az elmúlt évtized folyamán erős ingadozásokat mutatott. Volt idő, hogy egyes termékek — így különösen a túró — 1929. évi értéküknek 70-75%-át is elvesztették. Az átlagos index kilengéseit a tej árának merevsége mérsékeli.

Gabona, kapásnövények, hüvelyesek. Valamennyi a régi indexben is szerepelt, az új indexben csak annyiban történt változás, hogy többfajta minőségben szerepelnek az árulajstromban. A búzánál és a rozsnál azokban az években, mikor a bolletta érvényben volt, természetesen ennek mindenkori értéke is hozzászámított az árakhoz. Egyébként újabb jelentősebb új szempontok e cikkek tekintetében az új index számításánál nem merültek fel s így ezekkel nem szükséges bővebben foglalkoznunk.

Szálas takarmány. A régi index 2 árjegyzésével szemben az újban 6 árjegyzés szerepel, még pedig a réti széna (két minőségben) a lucernaszéna, a muhar, továbbá az első- és másodrendű alomszalma. Valamennyinek az áralakulása erős ingadozásokat mutat.

Bor és egyéb termékek. Valamennyi csak az új indexben szerepel. A bor árjegyzésénél, ha állandó és folyamatos, következetesen összehasonlítható árakra helyezük a súlyt, tudvalevőleg nagy nehézségekbe ütközünk. Nálunk ugyanis még nem igen alakultak ki a kereskedelemben azok az állandó jellegű tömegárak, melyek mindig azonos minőségekben kerülnek forgalomba, mint pl. a francia és olasz borfajták tömegcikkei. A minőségbeli — és így természetesen árbeli — különbségek még azonos jellegűnek jelzett borfajtáknál is évről-évre igen nagy arányokat öltenek, úgy, hogy az áralakulás tényleges irányzata a legtöbb esetben elhomályosul. Ezért le kellett mondani arról, hogy többféle borminőség ára jegyeztessék a nagykereskedelmi indexben és meg kellett elégedni az ú. n. 10%-os kommersz bor árjegyzésével, mely annál is inkább alkalmasnak bizonyult e célra, mert bizonyos mértékben alapárát jelent, melyhez a többi borfajták ára is igyekszik alkalmazkodni.

A bor árát elsősorban a hazai termés mindenkori eredményei határozzák meg s miután ezek meglehetősen arányú szélsőségek között ingadoznak, a bor ára is nagyarányú változásoknak van alávetve s ezek a változások meglehetősen függetlenek a többi mezőgazdasági termékek áralakulásától. Legalacsonyabban állott a bor ára az 1931. év őszén, majd ingadozások után 1935-ben igen magas árszínvonalat ért el, mely időnkint az 1929. évit is felülmúlta. A következő év jó termése azonban ismét

óriási visszaesést hozott s az így előállott alacsony árszínvonalat a következő év termelési eredményei sem változtatták meg. Csak az 1938. év hozott azután újabb — igen jelentős — szilárdulást. Látni, hogy az ingadozások egyáltalán nem követik a mezőgazdasági index jellegzetes irányvonalait.

Az egyéb mezőgazdasági termékek között csupán a vöröshagyma, a fokhagyma és a mák szerepel. Mind a három — mint általában a kisebb jelentőségű agrártermények — rendkívüli végleteket mutató ár-ingadozásairól nevezetes. Még az évi átlagoknál is egészen szokatlan kilengéseket látunk, amit a következő adatok is mutatnak:

Év	Vörös-hagyma	Fok-hagyma	Mák
	indexszámai (1929=100)		
1929. évi átlag	100·0	100·0	100·0
1930. " "	47·1	109·5	85·9
1931. " "	126·8	88·8	61·6
1932. " "	171·3	61·7	72·1
1933. " "	39·3	28·8	81·0
1934. " "	40·2	48·6	34·7
1935. " "	114·1	186·4	46·0
1936. " "	92·8	95·0	67·0
1937. " "	71·0	33·4	75·7
1938. " "	153·4	27·3	97·8

Látni, hogy mily szeszélyesen ugranak az indexszámok ide-oda a változó termés-eredmények és elhelyezési lehetőségek szerint. A havi adatok szerint természetesen még nagyobbak az ellentétek. A rekordot az áringadozások terén mindenesetre a fokhagyma tartja, melynek indexszáma 1934 májusában 18·8 volt, tehát elvesztette 1929. évi átlagárának több mint 80%-át, 1935 májusában, vagyis egy évvel később azonban már 352·2-en állott az index, tehát az 1929. évit három és félszeresen multa felül.

A mérlegelés persze csak az áruk tényleges jelentőségének megfelelő mértékben engedí érvényesülni, az összefoglaló indexeknél ezeknek az abnormális kilengéseknek a befolyását s így nem kell tartani attól, hogy esetleg elhomályosítanak a jellegzetes irányzatok érvényrejutását.

Állati és növényi eredetű termékek összefoglaló indexei. Egészen új csoportosításban közli az új nagykereskedelmi index az őstermelés körébe tartozó anyagok és termékek összefoglaló adatait, mikor ily szempontok szerint is csoportosította az

idetartozó árukat, megfelelően több oldalról (külföldről is) jelentkező kívánalmaknak. Ezeknek az indexeknek a fő adatai a következők:

Év	Állati Növényi	
	eredetű termékek indexei (1929=100)	
1929. évi átlag	100·0	100·0
1930. " "	85·7	71·5
1931. " "	69·3	74·3
1932. " "	59·0	73·9
1933. " "	51·7	50·5
1934. " "	49·4	56·7
1935. " "	52·4	72·0
1936. " "	62·6	66·2
1937. " "	68·6	69·2
1938. " "	65·6	76·9

A két index irányvonala nagy vonásokban megegyeznek s az ingadozások mérve tekintetében sem találunk mélyreható különbséget. A növényi eredetű termékeknél az 1930. évi árzuhanás rohamosabb volt, a későbbi években azonban egy kivétellel (1933) az állati termékek indexe állandóan valamivel alacsonyabb. Az utolsó évben a két index vonala divergenssé változott s míg az állati termékeké lefelé haladt, a növényi termékeké erőteljes szilárdulást mutat.

Mezőgazdasági ipari termékek és gyarmatárúk. A közölt táblázatok részletesen közlik az idetartozó öt csoport adatait. A fentebbiekben már érintettük ezt a két csoportot s az ott mondottakhoz nincs mit hozzáfűzni.

Az ipari anyagok és termékek indexszámai mutatják a legnagyobb változást módszer, szerkezet és a bevont cikkek száma tekintetében. Miután térhiány következtében a részletes táblázatokban csak az egyes iparágak összefoglaló adatait lehetett közölni, az alábbiakban célszerűnek látszik az egyes iparcsoportok részletező indexeit legalább évi átlagokban ismertetni.

Vasipar. A vasipar körébe tartozó rengeteg különféle árut 48 árjegyzés képviseli az új indexben. Meg kell jegyezni, hogy a vas áralakulása — különösen ami a nyersvasat és a félgyártmányokat illeti — nálunk a kartellárak következtében egészen merev és távolról sem mutatja azokat a jellegzetes konjunkturális ingadozásokat, melyek a külföldi nagy piacokon a vasat az áralakulás szempontjából úgyszólván a

2. Magyar nagykereskedelmi árak indexszámai. — *Indices des prix de gros en Hongrie.*Új sorozat. — *Nouvelle série.* (1929. évi átlagárak — *Prix moyens de 1929 = 100*).Főátlag. — *Moyennes générales.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	105.2	107.7	107.8	106.9	101.7	100.9	99.7	96.3	94.1	94.4	92.3	92.9	100.0
1930	93.1	91.1	91.1	87.9	87.6	85.6	90.1	87.0	84.4	82.2	80.8	80.2	86.7
1931	79.7	80.7	82.8	82.9	82.2	80.9	82.3	80.2	81.9	83.4	85.4	86.1	82.4
1932	86.2	86.1	85.9	84.9	84.6	82.9	81.0	79.4	78.9	77.9	75.6	75.4	81.6
1933	76.1	76.6	75.7	74.8	74.7	74.7	69.4	67.0	66.4	66.0	65.6	65.8	71.1
1934	66.8	68.7	68.9	68.5	73.2	71.7	71.7	72.5	73.6	72.9	73.4	73.8	71.3
1935	75.6	75.9	75.0	75.0	76.0	75.1	76.6	77.4	78.8	81.5	81.7	82.5	77.5
1936	82.5	82.1	81.4	79.9	77.6	77.7	77.4	77.4	78.8	80.3	80.8	83.0	79.9
1937	85.5	84.3	87.2	86.2	86.5	85.8	86.6	86.0	86.8	86.8	86.9	87.5	86.4
1938	86.6	86.1	86.2	88.9	89.2	87.7	85.8	86.0	87.4	86.9	85.2	85.0	86.7

Mezőgazdaság és állattenyésztés. — *Agriculture et élevage.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	110.9	116.6	116.6	115.8	105.7	103.9	98.3	92.0	86.8	87.4	82.1	83.5	100.0
1930	84.9	81.6	78.9	75.6	74.6	71.7	82.7	77.8	74.2	71.6	69.0	69.3	76.0
1931	69.0	71.4	75.9	76.4	76.7	73.8	72.4	67.6	70.4	72.1	73.3	74.0	72.8
1932	75.8	76.3	77.9	76.5	76.6	74.3	68.9	64.3	63.6	62.1	57.5	57.1	69.2
1933	58.4	59.1	58.1	56.6	56.0	55.4	47.4	43.8	43.5	43.6	43.6	45.1	50.9
1934	46.2	50.1	50.3	49.7	57.8	55.6	54.3	56.1	58.5	57.2	58.1	58.5	54.4
1935	62.0	62.6	61.0	61.5	63.2	61.8	64.7	66.2	68.4	72.9	72.6	73.5	65.9
1936	71.8	71.1	70.1	66.3	61.5	61.8	60.4	60.8	62.3	64.5	63.9	66.9	65.1
1937	71.4	66.7	70.0	68.2	68.3	66.4	68.3	67.7	70.1	68.8	70.1	71.7	69.0
1938	70.0	69.7	70.4	77.6	77.8	74.3	71.8	73.3	76.4	75.3	71.8	72.1	73.4

Mezőgazdasági ipar. — *Industrie agricole.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	103.7	106.0	107.0	104.2	94.8	95.8	103.7	95.7	94.6	96.7	98.3	99.6	100.0
1930	101.2	96.0	97.4	92.3	95.2	90.3	96.9	88.3	82.9	80.1	79.4	79.0	89.9
1931	80.1	80.9	86.5	87.9	87.1	87.3	105.4	102.0	101.2	105.7	112.4	115.5	96.0
1932	114.7	115.3	114.7	113.6	111.8	107.4	109.8	108.4	109.5	107.1	105.1	106.1	110.3
1933	110.8	113.6	110.7	107.4	106.6	106.9	84.5	77.5	74.4	71.9	70.3	69.2	92.0
1934	73.4	77.8	77.8	76.9	89.3	84.2	87.1	87.7	88.7	87.6	87.8	88.7	84.0
1935	92.4	92.1	89.8	87.9	88.4	86.1	87.3	88.3	91.6	96.6	95.9	98.0	91.2
1936	97.0	94.9	91.3	89.5	86.2	85.5	87.3	86.3	91.9	95.8	98.3	104.4	92.3
1937	105.6	100.9	108.4	104.8	106.5	105.9	108.1	106.2	106.6	107.0	106.6	107.6	106.2
1938	107.4	104.8	104.8	105.1	110.6	109.6	101.8	100.0	100.4	100.1	96.7	95.3	103.1

Egyéb ipar. — *Autres industries.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	101.1	101.0	101.1	100.5	100.1	99.8	99.9	99.9	99.7	99.4	98.9	98.7	100.0
1930	97.7	97.4	97.1	96.5	96.0	95.4	94.4	93.9	92.9	91.0	90.4	89.0	94.3
1931	88.1	87.9	87.3	86.8	85.4	85.0	84.5	84.9	86.4	87.0	88.4	88.6	86.7
1932	87.5	86.8	85.3	84.6	84.4	83.8	83.7	84.3	83.7	83.4	82.9	82.5	84.4
1933	81.8	81.5	81.1	81.2	81.7	82.1	83.1	82.8	82.5	82.1	81.7	81.2	81.9
1934	81.5	81.2	81.3	81.3	81.4	81.3	81.6	81.6	81.8	81.6	81.9	82.2	81.6
1935	82.1	82.4	82.3	82.5	82.9	82.8	83.2	83.4	83.7	84.5	85.2	85.8	83.4
1936	87.4	87.6	87.8	88.1	88.0	88.2	88.2	88.3	88.5	89.0	89.8	90.5	88.5
1937	91.7	94.0	95.6	95.9	96.0	96.1	95.8	95.6	95.2	96.1	95.4	95.0	95.3
1938	94.6	94.5	94.1	93.8	93.1	93.0	92.9	92.7	92.9	92.9	92.9	92.7	93.1

Gyarmatárúk. — *Deurées coloniales.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
h ó n a p u t o l s ó n a p j á n													
1929	102·7	102·7	104·0	104·0	100·3	99·1	99·1	99·1	99·1	96·7	96·7	96·7	100·0
1930	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8
1931	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	88·4	88·4	90·4	91·1	91·7	86·5	93·0
1932	92·3	92·3	92·3	92·3	92·3	92·3	92·3	92·3	89·0	87·2	86·8	85·2	91·1
1933	87·7	94·6	93·9	93·6	92·4	102·6	103·4	99·3	99·4	98·7	96·0	96·7	97·0
1934	97·3	98·5	96·5	97·8	100·2	101·5	101·0	101·0	102·2	107·7	111·6	111·4	102·3
1935	111·3	110·4	110·2	114·6	114·8	114·8	117·2	117·9	119·4	119·8	119·8	118·8	115·8
1936	121·3	120·7	121·2	121·4	121·6	121·6	122·1	122·5	122·1	122·1	121·8	121·9	121·7
1937	119·4	119·4	118·2	116·6	116·4	116·3	117·5	117·3	117·0	121·9	121·9	121·9	118·8
1938	121·9	121·9	121·9	121·9	121·9	121·9	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·1

Vágóállatok és állati termékek. — *Animaux de boucherie et produits d'origine animale.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
h ó n a p u t o l s ó n a p j á n													
1929	93·6	99·2	100·8	103·6	108·0	105·9	105·5	105·5	97·1	94·8	90·7	95·8	100·0
1930	99·3	100·3	97·4	91·0	90·1	82·5	86·8	87·0	85·4	84·1	82·2	82·3	89·1
1931	78·2	78·2	77·5	73·4	75·2	70·8	68·6	72·9	76·2	68·6	59·4	55·8	71·3
1932	55·2	54·7	53·7	52·2	60·7	60·7	61·4	65·2	62·6	61·6	56·6	53·7	58·3
1933	52·8	57·4	56·3	55·4	56·1	55·2	53·4	53·2	52·3	51·5	50·8	52·3	53·9
1934	53·7	56·8	55·6	52·9	51·0	49·7	49·3	49·7	52·1	52·4	50·1	50·1	51·9
1935	47·5	47·7	48·2	48·1	49·8	49·6	52·0	53·5	56·2	55·3	55·9	56·9	51·8
1936	56·9	60·5	64·1	64·1	64·2	65·7	66·8	72·9	71·0	70·4	69·9	74·5	66·8
1937	79·6	78·3	77·0	74·7	75·2	70·3	72·8	74·0	76·2	76·5	75·6	75·9	75·6
1938	72·7	72·9	71·4	68·6	65·0	60·6	63·7	68·3	71·6	71·9	67·9	65·7	68·4

Baromfi. — *Volaille.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
h ó n a p u t o l s ó n a p j á n													
1929	100·4	107·2	114·2	123·0	110·5	111·2	94·6	96·5	94·5	85·5	78·6	84·0	100·0
1930	92·1	100·4	109·5	96·4	78·4	78·1	78·6	72·5	77·3	62·8	67·6	74·6	82·3
1931	73·7	82·3	86·8	75·7	72·5	66·0	67·0	59·3	55·9	52·5	50·4	54·9	66·4
1932	55·0	56·4	65·7	51·3	58·3	58·1	54·3	52·2	45·1	47·9	45·5	46·8	53·1
1933	53·2	55·2	60·5	53·2	49·8	46·6	43·0	42·7	41·2	42·7	39·1	42·5	47·5
1934	47·3	50·3	56·9	52·3	48·0	43·5	39·3	37·3	40·7	39·7	40·4	44·5	45·2
1935	46·5	50·3	58·0	54·3	55·2	49·9	47·7	46·3	48·0	48·4	49·3	55·3	50·9
1936	58·2	61·2	69·1	61·9	59·4	54·6	56·3	55·9	55·4	54·7	52·7	55·6	57·9
1937	59·8	62·3	74·7	61·4	57·6	53·9	49·1	48·9	50·1	47·6	49·1	49·7	55·5
1938	54·6	57·3	69·5	69·9	53·0	52·6	51·3	53·0	51·0	50·1	46·8	45·8	54·6

Tojás. — *Oeufs.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
h ó n a p u t o l s ó n a p j á n													
1929	111·2	153·5	89·9	76·7	86·0	86·4	83·3	85·7	91·9	107·4	115·9	110·5	100·0
1930	67·4	55·4	51·6	57·0	61·6	59·7	63·6	75·6	96·5	107·8	108·5	101·2	75·6
1931	78·7	66·3	55·0	54·7	50·0	55·0	50·4	62·8	76·0	89·9	93·4	86·0	68·2
1932	58·1	52·3	45·7	38·0	45·3	50·0	44·2	44·2	50·4	65·5	70·2	62·4	52·3
1933	61·6	48·5	34·9	35·7	36·4	38·4	35·7	43·0	53·1	68·2	65·1	79·5	50·0
1934	48·8	34·5	29·1	30·2	30·6	29·5	29·8	42·2	51·2	51·2	63·6	49·6	40·7
1935	48·5	43·0	33·7	38·4	42·6	45·0	49·6	52·7	64·0	73·6	81·4	89·9	55·1
1936	56·6	49·2	44·2	48·5	45·0	50·4	49·2	58·5	58·9	81·4	74·4	60·1	56·2
1937	55·0	43·0	39·2	37·6	40·7	41·1	43·4	53·9	61·6	67·1	72·9	69·4	51·9
1938	65·9	43·8	39·2	47·7	43·8	46·5	49·2	58·1	59·7	60·9	69·4	67·8	53·9

Tejtermékek. — Produits laitiers.

Év Année	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	96·8	105·1	105·4	105·2	114·5	106·9	99·8	95·5	92·9	94·7	91·1	89·0	100·0
1930	86·7	87·7	90·0	89·5	84·3	84·8	84·8	81·3	81·2	68·2	69·2	66·8	81·2
1931	65·3	66·4	69·5	70·9	73·7	69·5	70·9	63·0	60·8	60·4	61·8	61·8	66·2
1932	58·7	63·9	65·7	73·0	68·3	61·6	62·5	61·5	60·9	60·9	58·5	58·2	62·9
1933	51·9	51·8	51·0	51·0	51·0	47·2	46·4	46·8	46·0	45·0	45·7	47·8	48·3
1934	47·4	46·6	46·1	46·1	48·1	47·2	46·5	46·2	46·2	46·4	46·7	47·3	46·7
1935	47·3	50·3	53·7	55·7	49·6	49·2	55·4	55·6	55·4	54·7	57·9	57·9	53·5
1936	56·6	58·2	58·6	59·0	54·1	54·1	54·5	55·1	54·6	55·8	56·0	57·1	56·2
1937	56·7	59·9	61·1	62·0	62·0	58·8	57·8	57·1	57·8	58·3	66·3	66·0	60·2
1938	61·8	63·5	63·2	64·4	68·0	62·2	63·7	64·5	62·9	65·7	66·4	67·3	64·5

Gabona. — Céréales.

Év Année	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	113·4	115·6	116·6	114·6	93·5	94·9	100·1	91·1	87·6	90·1	91·7	91·1	100·0
1930	92·2	86·8	83·5	81·9	85·8	77·5	85·9	75·6	70·2	69·6	68·9	69·4	79·0
1931	72·4	75·6	80·9	82·1	80·6	79·0	80·5	74·4	74·2	81·6	90·6	93·6	80·5
1932	92·8	93·2	95·0	92·3	89·9	85·1	80·9	77·8	78·8	77·1	73·8	73·7	84·2
1933	79·4	81·7	80·3	77·4	75·0	73·8	51·9	44·1	42·7	42·0	42·1	40·6	60·9
1934	44·7	50·9	51·2	50·8	69·1	61·6	63·3	66·7	69·1	68·1	68·6	70·4	61·2
1935	75·3	75·0	71·0	68·4	68·6	66·3	66·7	69·5	71·9	80·0	80·6	81·0	72·8
1936	80·0	78·4	73·5	70·6	63·6	63·4	64·9	64·8	70·2	76·7	81·0	85·5	72·6
1937	90·4	82·5	91·7	87·5	88·4	86·0	91·1	88·9	90·2	90·2	89·1	91·2	88·9
1938	89·4	88·7	88·2	91·9	96·7	92·9	84·1	83·2	86·2	87·0	85·3	83·9	88·1

Kapásnövények. — Plantes dites sarclées.

Év Année	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	124·5	133·1	138·6	134·6	120·6	115·4	92·2	84·2	72·8	73·9	54·8	55·4	100·0
1930	58·2	54·2	49·0	44·8	44·7	48·8	78·0	69·9	59·7	61·6	60·5	57·6	57·2
1931	60·6	66·6	77·4	79·1	80·9	78·9	70·7	57·6	66·4	70·9	66·6	66·7	70·3
1932	73·0	75·8	82·7	76·4	78·7	83·4	66·9	53·0	49·3	40·4	34·1	34·9	62·4
1933	34·1	33·1	32·3	31·7	34·3	34·6	33·6	30·4	30·0	31·7	32·8	36·2	32·9
1934	36·5	43·1	41·3	40·5	53·4	53·2	43·4	46·7	47·2	39·9	43·3	47·1	44·7
1935	53·7	53·1	52·0	54·7	59·5	58·9	62·4	61·2	66·6	71·8	75·0	74·4	61·9
1936	73·7	72·7	72·6	62·8	59·0	59·8	51·9	50·4	49·1	51·3	42·4	46·7	57·7
1937	53·8	47·3	48·7	46·0	47·5	46·5	47·8	47·8	51·7	44·9	47·5	50·5	48·3
1938	50·4	50·9	51·7	68·9	70·6	71·9	70·2	73·1	72·5	65·6	54·8	58·3	63·2

Hüvelyesek. — Légumineuses.

Év Année	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	110·2	116·8	119·2	119·1	118·7	120·5	117·3	75·3	76·6	76·0	75·5	75·0	100·0
1930	69·7	64·7	60·3	60·7	57·0	56·1	63·4	63·3	54·4	51·3	49·6	46·6	58·1
1931	44·5	44·9	44·6	44·3	43·9	42·8	47·3	43·3	43·2	42·7	43·1	43·3	44·0
1932	43·3	42·7	41·3	41·1	40·4	38·5	39·6	39·8	38·9	37·9	37·3	36·3	39·8
1933	37·6	36·5	36·2	35·5	35·5	34·9	36·9	34·3	36·0	35·9	36·2	36·2	35·9
1934	35·0	34·2	32·8	31·8	31·9	32·0	36·6	40·3	40·9	38·8	37·7	37·4	35·8
1935	37·2	37·3	36·9	37·2	36·2	34·9	40·5	59·7	61·2	59·3	57·7	54·8	46·1
1936	56·0	56·0	54·2	53·4	49·4	46·9	41·0	41·8	41·4	43·6	46·4	46·7	48·0
1937	48·3	48·3	47·1	46·2	45·5	41·7	39·3	39·7	40·6	38·4	36·3	36·2	42·3
1938	34·4	33·9	32·7	33·0	33·5	32·1	28·5	39·9	48·9	45·7	42·6	41·8	37·3

Fémek. — Métaux.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	99.4	100.7	106.9	102.2	100.5	100.4	100.6	99.9	98.9	97.8	96.4	96.3	100.0
1930	95.3	94.8	93.4	90.4	89.4	88.0	87.4	86.9	84.1	82.2	84.6	82.5	88.3
1931	80.5	81.2	79.6	77.8	74.7	75.3	72.9	74.7	77.1	77.8	79.2	79.6	77.5
1932	79.9	78.2	77.8	76.8	74.9	73.2	73.5	74.9	75.1	73.4	73.3	72.6	75.3
1933	72.4	72.3	72.2	72.8	75.6	74.8	80.1	79.8	79.5	78.5	76.4	75.9	75.9
1934	74.9	74.8	75.0	74.3	73.7	73.4	73.5	73.4	73.7	73.8	74.5	74.5	74.1
1935	74.6	75.2	76.8	77.5	78.4	78.4	79.4	80.0	84.6	85.0	86.6	87.6	80.3
1936	87.6	87.7	87.8	87.6	87.3	87.1	87.5	87.5	87.6	88.8	93.1	95.4	88.7
1937	100.6	113.6	113.9	106.8	106.2	104.7	104.5	104.3	99.3	95.2	92.8	92.1	103.1
1938	91.9	92.2	91.9	92.1	88.9	89.2	88.8	88.3	89.7	90.9	88.6	88.2	90.0

Gépek és elektrotechnikai cikkek. — Machines et articles électrotechniques.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	100.4	100.4	100.7	100.5	100.1	100.0	99.6	99.6	99.6	99.6	99.6	99.6	100.0
1930	99.6	99.7	99.5	99.5	98.9	98.5	98.3	98.3	96.8	96.7	95.9	95.7	98.2
1931	95.5	95.3	95.0	95.0	95.0	94.8	94.8	94.8	95.6	95.6	95.6	95.4	95.2
1932	95.2	95.2	94.8	94.8	94.8	92.1	91.4	90.8	90.8	90.8	90.8	90.9	92.7
1933	94.0	93.7	93.6	93.1	92.8	92.9	93.1	92.8	90.8	89.8	89.8	87.8	92.0
1934	87.4	86.1	86.1	85.6	85.4	83.5	83.5	83.5	83.5	83.5	83.6	83.5	84.6
1935	83.5	83.5	83.5	83.5	83.4	83.4	82.7	82.7	82.5	82.5	82.5	82.5	83.0
1936	82.3	82.7	83.3	83.3	83.3	83.3	83.3	83.6	83.5	84.0	84.3	84.5	83.5
1937	87.1	89.1	89.4	89.6	90.2	90.7	91.8	92.2	92.3	92.3	92.5	92.5	90.8
1938	92.1	92.5	93.3	93.3	93.3	93.3	93.3	93.3	93.3	93.1	93.1	93.1	93.1

Kő-, agyag- és üvegárak. — Articles en pierre; poteries et verreries.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	99.5	99.5	99.5	99.6	99.6	99.6	100.0	100.2	100.6	100.6	100.6	100.6	100.0
1930	100.6	101.0	101.1	101.4	101.0	101.0	101.0	101.0	100.6	100.6	99.5	99.8	100.7
1931	99.9	98.9	99.0	99.0	97.3	97.1	95.8	95.6	98.9	99.0	99.2	99.4	98.2
1932	99.6	99.4	99.3	98.6	98.6	98.6	98.6	97.7	98.0	97.9	97.7	94.5	98.2
1933	94.3	94.3	94.3	94.2	94.1	94.1	94.1	94.0	93.9	93.9	93.7	93.6	94.0
1934	94.1	94.1	94.0	93.8	93.7	93.7	95.4	95.4	98.1	97.4	97.5	99.0	95.6
1935	98.5	98.5	98.5	98.3	98.2	98.1	98.7	98.7	98.7	98.7	99.2	98.5	98.6
1936	99.0	99.6	99.6	99.6	99.6	99.5	99.5	99.5	99.5	99.5	99.5	100.0	99.5
1937	100.5	100.9	101.3	101.3	101.3	101.1	101.1	101.1	101.0	101.0	101.0	101.0	101.0
1938	99.6	99.6	99.6	99.6	99.6	100.0	99.9	100.0	100.0	99.9	99.9	99.9	99.8

Fa és faárak. — Bois et ouvrages en bois.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	98.0	98.6	98.9	99.4	100.2	100.3	100.3	100.2	101.0	101.0	101.4	101.0	100.0
1930	100.5	100.3	99.8	97.5	96.9	97.4	96.5	94.5	93.6	88.5	87.6	86.7	95.0
1931	85.6	86.0	86.0	86.1	85.6	85.7	85.7	86.6	88.8	91.4	91.4	91.8	87.5
1932	91.1	85.8	84.3	83.5	84.0	82.1	83.5	83.5	81.7	78.2	77.1	75.6	82.7
1933	75.3	74.9	73.0	73.2	73.2	73.3	74.7	74.8	73.5	72.3	72.9	74.4	73.7
1934	74.5	75.5	78.8	79.3	80.5	80.1	86.5	86.9	86.9	87.0	88.1	88.4	82.8
1935	88.6	88.8	89.0	90.1	92.7	93.8	93.8	95.5	93.8	93.2	92.9	93.6	92.2
1936	93.8	94.0	94.0	94.7	95.1	95.6	96.0	96.4	97.4	97.8	99.5	100.2	96.2
1937	104.1	105.4	106.9	109.0	112.5	114.8	109.4	110.4	110.5	110.7	110.8	110.8	109.7
1938	110.8	111.1	112.1	111.2	111.5	111.4	111.5	111.2	111.8	111.0	111.5	111.6	111.4

Bőr és bőrárak. — Cuir et articles en cuir.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	112.0	106.6	105.8	103.8	97.4	96.7	96.2	96.0	97.0	96.6	95.8	96.2	100.0
1930	95.7	94.8	94.3	94.0	94.3	93.9	92.9	92.6	93.2	91.2	88.7	86.8	92.7
1931	84.6	83.7	84.3	82.5	75.9	74.3	74.5	73.8	75.3	78.3	89.6	81.1	79.6
1932	77.4	73.8	64.9	62.6	61.6	60.9	61.2	61.7	62.7	62.6	62.8	62.9	64.6
1933	60.1	59.3	58.9	59.0	65.6	69.8	73.1	72.9	73.4	73.1	71.8	71.8	67.3
1934	72.5	73.5	72.5	72.1	71.5	71.6	71.5	72.2	72.2	71.8	72.0	72.2	72.1
1935	72.0	72.0	71.6	71.4	70.8	71.0	71.3	72.1	73.8	79.9	80.0	80.4	74.0
1936	81.2	81.7	81.6	80.3	79.8	80.0	80.0	81.6	87.6	92.3	94.0	97.5	84.8
1937	100.7	101.0	103.1	103.7	101.4	99.9	99.0	101.2	100.4	93.1	86.1	86.0	98.1
1938	86.3	85.5	83.9	81.9	77.9	77.1	77.3	77.8	80.9	79.1	78.8	77.9	80.4

Gumiárak. — Articles en caoutchouc.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	101.4	112.1	103.9	98.5	102.8	101.8	100.7	100.7	98.0	94.8	91.6	91.0	100.0
1930	88.3	89.9	89.3	87.2	86.1	83.9	80.7	83.9	76.2	77.5	84.5	82.8	84.0
1931	73.7	74.4	70.3	67.0	69.2	69.5	60.8	64.5	63.9	65.0	67.7	74.4	68.5
1932	71.4	64.3	61.6	61.6	60.0	60.5	63.8	65.9	64.9	62.7	61.6	62.7	63.4
1933	57.0	59.7	60.2	60.8	63.4	61.6	60.2	61.0	62.1	61.0	64.3	63.2	61.0
1934	65.3	64.8	68.6	71.3	71.3	70.2	74.6	74.6	72.9	70.3	70.3	69.7	70.6
1935	68.6	71.9	68.7	68.7	69.7	70.3	69.7	68.7	69.2	71.4	71.4	71.9	70.0
1936	73.7	75.9	76.4	76.4	75.9	77.0	77.5	77.5	77.5	79.1	81.3	84.5	77.5
1937	88.5	90.6	100.8	87.3	86.2	86.2	83.5	84.0	81.8	77.5	79.6	77.4	85.6
1938	77.4	74.7	67.1	67.7	68.2	74.7	76.9	78.0	78.5	79.0	78.5	77.3	74.8

Pamut és pamutárak. — Coton et articles en coton.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	102.2	102.6	102.3	100.5	100.3	99.5	99.7	99.9	99.3	98.7	97.9	97.6	100.0
1930	95.2	94.9	94.7	94.3	93.6	90.5	89.5	87.6	85.7	84.6	82.6	80.2	89.5
1931	80.1	80.9	79.8	78.5	76.2	75.9	73.2	73.6	75.6	76.1	77.8	77.1	77.1
1932	77.0	77.5	75.1	73.9	74.6	75.2	74.8	79.9	77.5	77.5	77.2	76.5	76.3
1933	73.8	73.3	72.7	74.0	74.2	75.3	76.5	75.5	74.9	74.0	73.5	73.3	74.2
1934	74.4	73.8	74.4	73.9	75.0	76.0	76.2	76.7	77.5	77.9	78.6	79.9	76.2
1935	80.0	80.1	79.4	80.0	80.1	79.9	80.0	79.3	79.4	80.0	81.0	82.2	80.2
1936	87.8	87.9	88.2	88.5	88.7	89.4	90.3	89.7	90.4	89.9	90.3	90.5	89.3
1937	92.4	92.5	95.7	94.2	94.4	93.5	92.0	89.5	88.3	87.6	87.8	87.1	91.3
1938	86.2	86.8	86.3	86.3	85.0	85.8	85.6	85.3	85.0	85.2	85.3	85.0	85.7

Gyapjú és gyapjúárak. — Laine et articles en laine.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	101.7	101.6	102.1	101.4	101.0	100.8	100.6	100.3	98.7	97.7	96.9	97.0	100.0
1930	96.4	96.3	96.0	95.1	92.9	93.1	91.5	91.5	90.2	87.1	84.8	83.0	91.5
1931	78.8	78.7	79.1	78.8	75.3	75.1	75.7	76.0	80.8	81.5	82.6	82.4	78.7
1932	83.8	83.8	82.9	80.8	79.1	79.1	77.7	78.4	78.4	76.8	74.8	73.2	79.1
1933	71.1	71.1	71.0	70.9	70.0	70.6	72.7	71.6	72.7	73.4	73.5	73.3	71.8
1934	73.4	73.1	73.4	75.0	75.1	76.8	76.1	75.2	74.9	74.8	74.8	74.3	74.8
1935	72.6	72.1	72.2	72.3	72.6	72.6	73.4	73.4	73.6	73.6	74.7	76.5	73.2
1936	77.1	78.2	78.3	82.8	83.6	83.8	84.1	84.0	83.9	85.2	86.1	86.8	82.9
1937	87.9	87.9	90.6	93.8	95.2	95.5	95.1	95.1	94.7	93.3	91.9	91.9	92.7
1938	90.5	90.0	90.0	89.8	89.1	87.8	87.2	86.9	86.3	86.1	86.1	86.1	88.0

Len, kender és jutaárúk. — *Articles en lin, chanvre et jute.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	101·6	102·2	102·0	101·3	100·7	99·4	99·5	99·1	99·1	98·7	98·6	97·7	100·0
1930	91·0	88·1	87·6	85·3	84·1	84·2	83·7	83·7	79·7	69·3	74·8	72·3	81·9
1931	71·6	71·5	71·2	70·9	70·8	70·6	70·8	70·8	71·1	72·4	81·2	80·6	72·9
1932	80·1	79·9	73·2	72·7	72·4	72·7	72·6	70·4	69·9	69·7	69·8	70·0	72·8
1933	69·7	69·7	69·9	69·6	70·0	69·7	69·6	69·4	69·6	69·5	69·4	69·5	69·6
1934	71·5	71·7	72·0	72·6	72·7	72·7	72·6	72·6	73·0	73·0	74·0	76·3	72·9
1935	77·1	80·9	82·5	85·3	86·1	86·1	86·1	87·8	88·6	92·8	96·1	97·6	87·2
1936	104·5	105·2	106·6	106·9	106·4	106·0	105·6	104·8	104·8	105·6	107·5	107·5	106·0
1937	107·5	107·5	107·9	108·9	109·2	108·7	108·9	108·6	109·0	109·2	108·3	107·8	108·4
1938	107·7	107·7	107·6	106·0	105·8	105·8	105·9	105·9	106·0	105·9	105·8	105·9	106·3

Selyem és selyemárúk. — *Soie et articles en soie.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	101·7	101·5	100·9	101·7	101·5	100·5	99·5	99·4	98·9	98·5	97·9	96·8	100·0
1930	96·7	94·4	93·5	91·6	91·2	90·6	84·3	83·5	81·9	79·0	78·5	75·4	86·7
1931	73·5	71·4	71·2	70·8	70·3	70·0	69·7	70·3	73·5	73·5	74·6	73·7	71·8
1932	73·1	73·0	72·2	71·5	70·9	71·7	71·4	70·9	70·7	70·4	70·4	69·9	71·4
1933	68·6	68·2	65·8	64·6	64·6	65·3	65·7	65·7	65·2	64·9	64·3	63·8	65·6
1934	63·8	63·8	63·8	63·8	64·0	63·9	63·8	63·6	63·6	63·8	63·9	63·9	63·8
1935	64·2	63·8	63·4	61·7	62·7	63·1	64·6	64·9	65·5	65·5	65·8	66·8	64·3
1936	68·6	68·5	68·7	69·4	69·4	69·4	69·1	69·2	69·1	69·1	69·2	69·3	69·1
1937	69·7	70·5	70·5	72·3	72·3	72·3	72·7	72·7	72·7	72·7	71·5	71·4	71·8
1938	70·3	70·3	70·2	70·2	69·2	69·2	69·2	69·2	69·2	69·2	69·2	69·3	69·5

Papiros. — *Papier.*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	100·6	100·6	100·5	99·6	99·6	100·1	99·5	99·8	99·8	99·9	99·9	100·0	100·0
1930	99·1	99·0	98·0	97·6	97·6	97·0	96·1	95·1	93·3	92·7	92·6	89·9	95·6
1931	90·2	90·2	89·5	89·3	88·3	84·1	84·1	84·1	84·5	86·0	86·5	85·0	86·8
1932	84·3	84·2	83·9	82·6	82·5	79·1	79·1	77·7	76·8	76·7	76·6	77·4	80·1
1933	77·1	77·1	77·1	76·9	76·9	76·9	76·9	77·0	79·2	79·4	80·1	79·4	77·8
1934	79·9	79·9	80·1	80·8	80·8	80·8	81·0	81·0	80·7	79·9	79·8	79·4	80·4
1935	79·4	80·3	79·6	78·8	78·2	77·6	77·4	77·4	77·2	77·2	80·0	81·3	78·7
1936	82·1	82·2	82·3	83·3	83·3	83·3	82·9	83·1	83·5	84·1	84·9	85·1	83·3
1937	92·6	101·1	106·6	116·1	118·1	122·1	119·2	118·8	118·2	115·6	112·8	109·8	112·6
1938	109·1	106·8	105·3	102·9	99·2	95·8	94·7	91·3	89·7	89·4	89·3	89·3	92·8

Az élelmezési ipar termékei (a mezőgazdasági ipar nélkül). — *Produits de l'industrie de l'alimentation (non compris l'industrie agricole).*

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XI.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	99·5	99·5	99·6	100·0	100·6	100·8	101·2	101·1	100·4	100·3	98·9	98·6	100·0
1930	98·9	98·4	98·3	98·2	98·2	98·2	97·0	96·9	97·4	95·2	93·7	92·6	96·9
1931	91·2	90·8	88·9	88·7	87·6	87·9	87·6	88·2	89·5	88·9	87·5	89·4	88·9
1932	84·0	81·7	81·1	81·3	81·2	80·8	80·4	80·9	80·3	80·9	79·0	78·7	80·8
1933	77·4	76·7	75·7	76·0	76·4	76·3	76·6	76·9	76·2	76·1	75·0	73·3	76·1
1934	73·0	72·7	71·9	71·7	71·6	71·5	71·8	71·5	72·0	71·8	72·3	72·1	72·0
1935	72·4	72·5	72·6	72·4	73·8	73·7	76·0	77·4	77·4	77·6	78·4	78·5	75·2
1936	77·7	77·7	77·6	77·2	76·5	77·0	77·5	78·1	76·1	77·0	78·0	79·1	77·5
1937	81·2	81·2	81·6	81·5	79·7	79·9	80·4	80·8	80·8	80·9	81·3	80·8	80·8
1938	80·9	80·8	79·9	79·9	80·2	80·9	81·6	82·0	83·2	84·1	84·1	82·9	81·7

Vegyészeti termékek. — Produits chimiques.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	100.6	100.5	99.5	99.3	99.2	99.0	99.2	99.6	101.1	101.0	100.6	100.2	100.0
1930	99.2	98.7	98.9	98.6	98.5	97.8	97.0	95.8	95.2	94.5	93.0	91.4	96.6
1931	90.1	89.9	89.8	89.5	88.5	88.9	90.5	92.0	92.3	93.4	95.8	98.4	91.7
1932	97.9	97.7	97.0	95.5	94.7	94.3	94.0	93.7	93.1	92.5	91.9	91.5	94.5
1933	90.9	90.1	90.8	90.7	90.8	90.9	90.4	89.8	89.3	88.4	87.6	87.5	89.7
1934	88.2	87.6	87.4	87.7	88.2	87.6	87.1	86.4	86.4	86.1	86.2	85.8	87.0
1935	86.0	85.9	85.8	85.8	86.0	85.7	86.0	86.0	86.3	87.9	88.5	89.2	86.6
1936	90.4	90.4	90.5	90.2	89.9	89.8	89.8	89.8	90.4	90.5	91.8	93.0	90.5
1937	94.8	95.3	95.7	95.9	95.9	96.3	96.4	96.8	96.6	96.3	95.6	95.4	96.0
1938	95.3	94.9	94.7	94.3	94.1	93.9	93.4	92.8	93.2	93.0	94.2	94.0	94.0

Szén és kőolaj. — Charbon et pétrole.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	101.8	101.3	101.2	101.0	100.6	99.8	99.8	99.1	99.4	98.8	99.1	98.6	100.0
1930	98.3	98.2	98.3	98.2	98.0	98.5	98.6	98.8	99.1	99.1	99.0	98.4	98.5
1931	98.9	98.1	97.9	97.1	96.4	96.0	95.5	95.5	96.2	96.3	96.8	100.4	97.1
1932	99.2	99.3	98.6	99.1	99.2	99.3	99.2	99.6	99.3	99.2	99.8	99.8	99.2
1933	99.7	99.7	99.6	99.5	99.5	99.5	100.2	100.2	99.8	99.5	99.4	99.3	99.7
1934	99.1	98.7	98.3	98.1	97.6	96.9	96.6	96.7	96.1	95.9	95.6	95.3	97.1
1935	95.0	95.0	95.1	95.0	96.1	95.8	95.8	95.6	95.9	96.7	96.8	96.7	95.8
1936	96.7	96.6	96.6	97.0	97.0	97.0	97.0	97.0	96.7	96.9	97.1	97.4	97.0
1937	97.4	97.7	97.9	98.3	98.3	98.4	99.2	99.2	99.2	99.6	99.6	99.6	98.7
1938	99.5	99.5	99.5	99.5	99.5	98.8	98.7	98.7	98.7	98.7	98.7	98.7	99.0

Ipari nyersanyagok. — Matières premières nécessaires à l'industrie.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	101.7	102.4	102.0	100.6	99.8	99.2	100.0	100.3	99.8	99.0	97.8	97.5	100.0
1930	95.9	95.2	94.9	93.7	92.1	90.5	87.6	86.0	85.1	81.1	81.0	79.3	88.5
1931	78.4	79.7	79.2	78.2	75.9	76.0	74.0	74.0	73.6	75.3	77.3	76.3	76.5
1932	75.1	73.4	71.1	70.2	69.8	69.2	70.2	72.1	71.4	70.8	70.3	70.2	71.2
1933	69.1	69.1	69.4	70.4	72.1	73.2	74.1	73.9	73.9	73.5	73.7	74.5	72.2
1934	75.5	75.9	77.0	77.0	77.2	78.2	80.2	80.6	81.5	81.1	82.0	82.2	79.0
1935	81.7	82.0	81.3	81.8	82.7	83.1	83.3	82.9	83.4	84.5	85.4	86.4	83.2
1936	89.0	89.0	88.9	88.7	88.7	89.0	87.9	87.7	89.4	90.4	92.2	93.7	89.6
1937	96.0	98.1	101.1	99.3	99.6	99.0	96.6	96.5	95.2	105.1	102.9	102.5	99.3
1938	101.9	101.7	100.7	99.7	98.3	99.2	99.2	98.9	99.2	99.6	99.4	99.1	99.7

Ipari gyártmányok. — Objets fabriqués.

Év Années	A la fin des mois ci-dessous												Évi átlag Moyennes annuelles
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
	h ó n a p u t o l s ó n a p j á n												
1929	100.8	100.7	100.7	100.5	100.1	100.0	99.9	99.8	99.8	99.6	99.1	98.9	100.0
1930	98.2	97.7	97.6	97.1	96.6	96.2	95.6	95.2	94.1	92.8	91.6	90.4	95.3
1931	89.3	88.9	88.1	87.7	86.4	86.1	85.8	86.4	88.4	88.9	90.3	90.5	88.1
1932	89.4	88.7	87.3	86.5	86.3	85.8	85.4	85.7	85.1	84.7	84.1	83.6	86.1
1933	82.8	82.4	81.9	81.9	82.1	82.4	83.5	83.2	82.7	82.2	81.7	80.9	82.3
1934	81.0	80.7	80.6	80.6	80.9	80.5	80.6	80.5	80.7	80.7	80.9	81.2	80.7
1935	81.3	81.6	81.7	81.8	82.0	81.9	82.4	82.8	83.1	83.7	84.4	84.9	82.6
1936	86.5	86.8	87.0	87.4	87.3	87.5	87.6	87.8	87.7	88.2	88.9	89.5	87.7
1937	91.7	92.9	94.4	95.2	95.3	95.5	95.5	95.3	95.0	94.6	94.2	93.8	94.4
1938	93.4	93.4	93.2	93.0	92.4	92.1	92.1	91.8	92.1	92.1	92.1	91.8	92.5

konjunktúra barométerévé teszik. Ez kitűnik az alábbi adatokból:

É v	Nyersvas	Vasfélgártmányok	Vasgártmányok
	indexszámai (1929 = 100)		
1929. évi átlag . . .	100·0	100·0	100·0
1930. " " . . .	97·8	99·8	97·8
1931. " " . . .	92·4	96·3	95·0
1932. " " . . .	92·4	97·1	94·9
1933. " " . . .	92·4	101·1	95·2
1934. " " . . .	92·4	105·9	96·2
1935. " " . . .	92·4	105·6	96·0
1936. " " . . .	96·2	105·2	95·9
1937. " " . . .	104·5	105·8	101·6
1938. " " . . .	136·8	107·3	103·1

A nyersvasnál nálunk a kartellárakat csak az 1937. év utolsó negyedében emelték formailag, pedig ekkor már lezajlott a nyersanyagárak akkori nagy konjunktúrája s a nyersvas indexe 1938-ban a legmagasabb, mikor pedig a nyersanyagárak általános visszaesése volt már tapasztalható. A kartellárak szerint nálunk a nyersvas ára több mint hat esztendeig — még pedig beleértve a válság legmozgalmassabb éveit is — teljesen változatlan voltak. Ez a szűk piacok jellegzetessége, ahol egy kéz diktálja az árakat. Hogy a tényleges árcsere végeredményben nem ezeken az árakon bonyolódott le, az legalább is valószínű. Sajnos, a Statisztikai Hivatalnak semmi eszköz sem állott rendelkezésére, hogy legalább bizonyos fokig tisztázhassa ezt a helyzetet.

A félgártmányok indexe valamivel kisebb mértékben mutatja a vasárak jellemző merevségét, viszont időnkint ellentétes irányzatot mutat a nyersanyagindexszel, ami legalább is feltűnő. Még leginkább a gyártmányindex mutat némileg logikus fejlődést, nagyon kis arányú fel- és lefelé irányuló ingadozások mellett.

Fémipar. Ebbe a csoportba tartoznak a vas kivételével az összes nem nemes fémek és az azokból készült áruk, 40 árjegyzéssel. A nyersanyagok és a gyártmányok indexei:

É v	Nyersfémek	Fémárak
	indexszámai (1929 = 100)	
1929. évi átlag	100·0	100·0
1930. " "	80·2	90·4
1931. " "	68·2	79·9
1932. " "	64·9	78·0
1933. " "	65·6	78·6
1934. " "	63·7	76·9
1935. " "	74·8	81·8
1936. " "	84·2	89·9
1937. " "	98·0	104·4
1938. " "	78·1	93·2

A fémáraknál egészen más a helyzet, mint a vasnál. A jellegzetes ármozgalmak tisztán észlelhetők s az adatok szépen viszatükörözik az egyes konjunkturális periódusokat. Különösen élesen kidomborodik az 1937. év hatalmasan felfelé törő irányzata, melyet a következő évben jelentős visszaesés követ. Állandó a nyersfémek és a fémárak indexei közti jellegzetes különbség is.

Gép- és villamossági ipar. Az idetartozó áruk indexei két csoportban vannak kimutatva, még pedig gépek és közlekedési eszközök, továbbá villamos gépek és elektrotechnikai cikkek. Külön nyersanyagindexe ennek a csoportnak nincs, miután nyersanyagai főleg a vas, fém és faipari csoportokban szerepelnek. A gépek és közlekedési eszközök csoportja még három külön alcsoportra oszlik, melyekben elkülönítve szerepelnek az erőgépek, a mezőgazdasági gépek és az egyéb gépek és közlekedési eszközök. Az indexek főadatai a következők:

É v	Gépek és közl. eszközök	Vill. gépek és elektr. cikkek
	indexszámai (1929 = 100)	
1929. évi átlag	100·0	100·0
1930. " "	98·9	96·6
1931. " "	97·5	90·5
1932. " "	93·2	91·6
1933. " "	87·3	101·4
1934. " "	80·2	93·5
1935. " "	78·3	92·6
1936. " "	79·9	90·7
1937. " "	88·0	96·5
1938. " "	91·3	96·8

Az indexek elég jellegzetesek. A villamossági cikkeknel az 1933-ban jelentkező kiugrás az akkor behozott adóztatási intézkedésekre vezetendő vissza, melyek különösen az izzólámpákat és a rádiócsöveket drágították meg.

A három alcsoport indexei a következő képet adják:

É v	Erőgépek	Mezőgazd. gépek	Egyéb gépek
	indexszámai (1929 = 100)		
1929. évi átlag	100·0	100·0	100·0
1930. " "	98·4	100·5	97·6
1931. " "	96·9	98·5	97·0
1932. " "	95·8	90·3	94·2
1933. " "	91·2	79·6	92·5
1934. " "	83·8	70·9	87·2
1935. " "	82·7	69·3	84·3
1936. " "	84·8	71·6	84·7
1937. " "	93·2	82·9	89·1
1938. " "	97·5	87·6	90·1

A részletek még jobban kidomborítják az áralakulás jellegzetességeit. Szépen látszik, mennyire leszorította az agrárválság a mezőgazdasági gépek árait, mélyen a többi gépek színvonalá alá. Ugyancsak tisztán észlelhető az áraknak a válságot követő években való regenerálódása.

Kő-, agyag- és üvegipar. Összesen 36 árjegyzést ölel fel. A nyersanyagindex kiszámításra kerül, bár ebben a csoportban nem bír túlságos jelentőséggel. A gyártmányoknál külön ki van számítva az üvegárak, agyagárak és betonárak indexe, mely a következő:

Év	Üvegárak	Agyagárak	Cementárak
	indexszámai (1929=100)		
1929. évi átlag	100.0	100.0	100.0
1930. " "	103.7	99.7	100.0
1931. " "	100.6	94.6	100.0
1932. " "	103.3	91.6	100.0
1933. " "	96.0	85.3	99.9
1934. " "	95.9	86.1	101.5
1935. " "	100.2	84.5	103.0
1936. " "	103.0	86.3	104.5
1937. " "	103.2	90.8	104.8
1938. " "	103.6	91.8	105.0

Az áralakulás csak az agyagáraknál mutat a konjunkturális változásoknak bizonyos mértékben megfelelő fejlődést, míg az üvegárak és különösen a cement árát a kartellált árak merevsége jellemzi.

Fa és faárak. 31 árjegyzés szolgál az indexek kiszámításának céljaira, a nyersanyagok és gyártmányok csoportjainak megkülönböztetésével.

Év	Nyersanyagok	Gyártmányok
	indexszámai (1929=100)	
1929. évi átlag	100.0	100.0
1930. " "	95.0	94.9
1931. " "	88.1	86.8
1932. " "	82.1	83.4
1933. " "	71.0	77.1
1934. " "	86.5	78.1
1935. " "	101.5	80.3
1936. " "	104.5	85.7
1937. " "	119.7	97.0
1938. " "	120.2	100.1

Az áralakulás jellemző. Feltűnő, hogy a gyártmányindex csak lassan alkalmazkodik a nyersanyagindex változásaihoz.

Bőrpar. Ezt a fontos iparágat 26 árjegyzés képviseli az új nagykereskedelmi indexben. A nyersanyagok és gyártmányok

szerinti részletezés alapján az indexszámok a következő képet adják:

Év	Nyersbőrök	Kikészített bőrök és bőrárak
	indexszámai (1929=100)	
1929. évi átlag	100.0	100.0
1930. " "	87.9	95.1
1931. " "	64.4	87.1
1932. " "	43.6	74.9
1933. " "	53.1	74.3
1934. " "	62.5	76.9
1935. " "	64.2	78.8
1936. " "	80.9	86.0
1937. " "	103.3	95.5
1938. " "	72.7	84.2

Ismeretes, hogy nyersbőrökből igen nagy az ország importszükséglete s ma behozatalunk egyik legjelentősebb tétele a nyersbőrök importja. A nyersbőrök indexe így elsősorban a nagy világpiacokon érvényesülő tendenciák függvénye, melyeket szépen vissza is tükröz. A gyáripari termékek indexei is normális fejlődést mutatnak.

Ruggyantaipar. A nyers kaucsukon kívül 10 árjegyzéssel rendelkezünk a gumiárakról, melyek adatai a következők:

Év	Nyers kaucsuk	Gumiárak
	indexszámai (1929=100)	
1929. évi átlag	100.0	100.0
1930. " "	65.3	95.9
1931. " "	47.2	82.1
1932. " "	27.8	86.2
1933. " "	36.1	76.9
1934. " "	65.3	73.9
1935. " "	59.7	76.6
1936. " "	79.2	76.4
1937. " "	93.0	80.8
1938. " "	72.2	76.5

A nyers kaucsuk rapszodikusán hullámzó indexei megfelelnek azoknak a szélsőségeknek, melyeknek ennek az anyagnak az áralakulása a világpiacokon alá van vetve. A gumiárak áralakulása természetesen sokkal nyugodtabb lefolyást mutat, sőt ezek is bizonyos merevséget árúlnak el.

Pamutipar. Textiliparunknak ez a legfontosabb ága, mely éppen a lefolyt évtizedben mutatta azt a hatalmas fejlődést, mellyel immár az ország egész szükségletét ellátni képes, 28 árjegyzéssel szerepel az új index árulajstromában, a nyersanyagok, fonalak és egyéb pamutárak indexeinek megkülönböztetésével, mely utóbbiakban

a szövetek is bennfoglaltatnak. Ezek az indexszámok a következők:

Év	Nyers- pamut	Fonalak	Egyéb pamutárúk
	indexszámai (1929=100)		
1929. évi átlag . . .	100·0	100·0	100·0
1930. " " . . .	74·5	86·6	94·2
1931. " " . . .	51·4	72·8	84·7
1932. " " . . .	40·8	76·8	84·7
1933. " " . . .	48·2	76·1	79·8
1934. " " . . .	56·4	78·9	80·0
1935. " " . . .	61·3	84·6	83·1
1936. " " . . .	68·1	98·6	91·7
1937. " " . . .	66·0	102·4	93·4
1938. " " . . .	53·3	99·3	88·6

Nyerspamutból az országban nem alakul ki piac, a gyárak közvetlenül importálnak s így a belföldi árak az amerikai pamutnak a budapesti importparitását jelzik. Mint látni, a fonalak élenkebben reagálnak a nyersanyagok árhullámzására, mint a többi pamutárúk.

Gyapjúipar. 11 árjegyzés alapján állapítatik meg az index. Adatok:

Év	Gyapju	Fonalak	Egyéb gyapjúárúk
	indexszámai (1929=100)		
1929. évi átlag . . .	100·0	100·0	100·0
1930. " " . . .	69·0	95·8	93·4
1931. " " . . .	52·9	88·0	79·3
1932. " " . . .	50·2	81·9	82·4
1933. " " . . .	58·7	68·8	74·8
1934. " " . . .	89·9	63·2	76·3
1935. " " . . .	77·1	63·6	75·9
1936. " " . . .	89·1	85·5	81·1
1937. " " . . .	97·6	104·9	87·8
1938. " " . . .	79·6	96·1	86·5

Az áralakulás sok hasonlóságot mutat a pamutárúkéval, némileg nagyobb arányú kilengések mellett.

Len-, kender- és jutaipar. Összesen 22 árjegyzés szerepel, az indexek a következő képet adják:

Év	Nyers- anyagok	Fonalak	Egyéb árúk
	indexszámai (1929=100)		
1929. évi átlag . . .	100·0	100·0	100·0
1930. " " . . .	73·9	85·7	83·5
1931. " " . . .	51·7	77·7	75·9
1932. " " . . .	58·0	76·0	75·0
1933. " " . . .	59·9	71·0	71·5
1934. " " . . .	63·4	78·1	72·7
1935. " " . . .	78·2	101·7	81·8
1936. " " . . .	83·3	120·5	104·2
1937. " " . . .	82·0	124·5	107·0
1938. " " . . .	76·4	121·6	106·1

Figyelemreméltó ezeknél az áruknál az 1935 után jelentkező jelentékeny áremelkedés, mely különösen a fonalak árát szöktette fel.

Selyemipar. A műselyemárúkkal együtt az árjegyzések száma 16.

Év	Fonalak	Egyéb árúk
	indexszámai (1929=100)	
1929. évi átlag . . .	100·0	100·0
1930. " " . . .	82·7	88·4
1931. " " . . .	66·8	74·0
1932. " " . . .	67·6	73·0
1933. " " . . .	63·8	66·3
1934. " " . . .	63·8	63·8
1935. " " . . .	68·0	62·7
1936. " " . . .	75·8	66·2
1937. " " . . .	78·0	69·1
1938. " " . . .	75·7	66·9

Az árak az utolsó években általában nyomottak a többi textilfajtához viszonyítva.

Papirosipar. 17 árjegyzése közül három vonatkozik a papirosanyagra (celulóze és faköszörület), a többi a papiros és a papiroslemezre. Indexszámok:

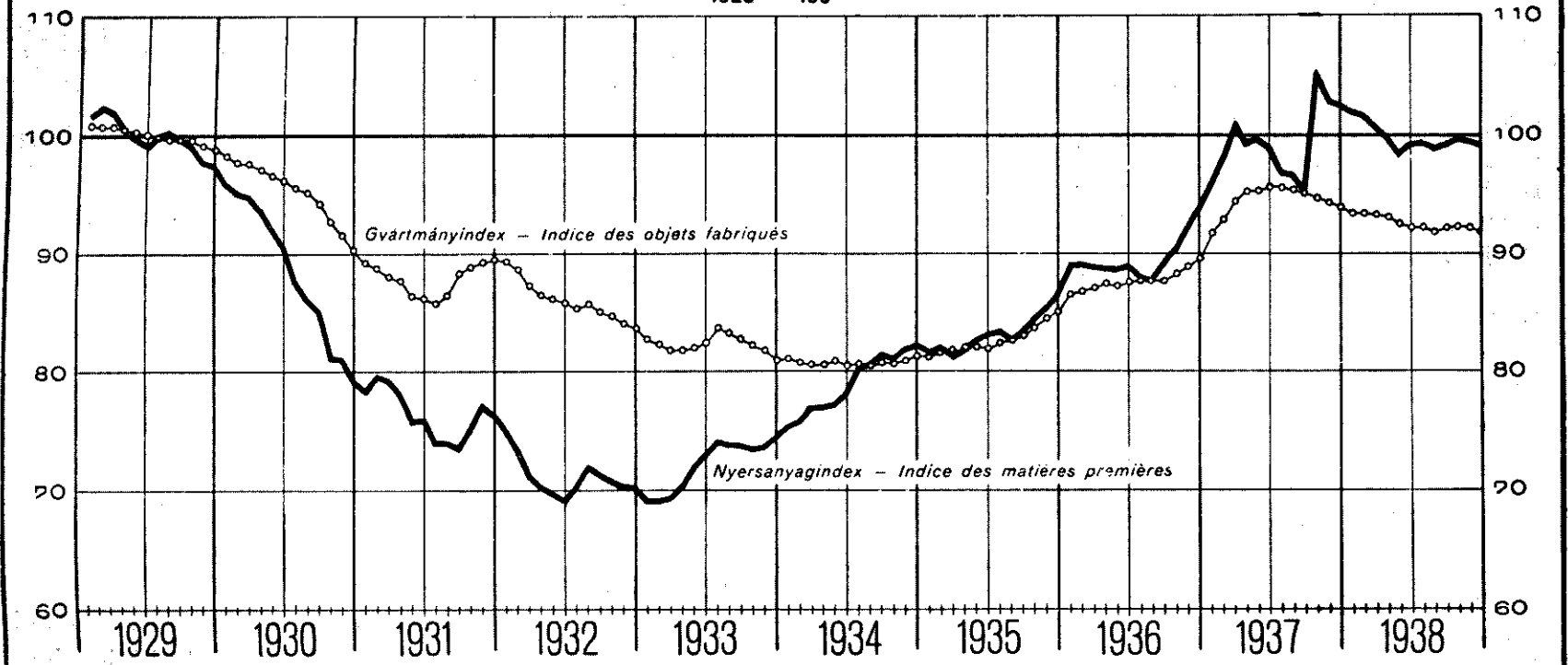
Év	Papiros- anyag	Papiros és papiroslemez
	indexszámai (1929=100)	
1929. évi átlag . . .	100·0	100·0
1930. " " . . .	91·4	98·7
1931. " " . . .	76·8	94·1
1932. " " . . .	66·3	90·0
1933. " " . . .	69·2	84·0
1934. " " . . .	76·9	82·9
1935. " " . . .	70·8	84·4
1936. " " . . .	78·4	86·9
1937. " " . . .	111·4	113·4
1938. " " . . .	82·9	107·2

Jellegzetes az 1937. évben jelentkező erős drágulás.

Élelmezési ipar. Ide természetesen csak azok az árúk vannak felvéve 17 jegyzéssel, melyek a mezőgazdasági ipar csoportjában nem szerepelnek. Külön nyersanyagindex nincs számítva, a gyártmányok indexe megfelel a részletes táblázatokban közölt adatoknak.

Vegyészeti ipar. Az idetartozó rendkívüli változatosságot mutató cikkek összesen 40 árjegyzéssel vannak képviselve, a következő felosztás szerint:

AZ IPARI NYERSANYAGOK ÉS GYÁRTMÁNYOK NAGYKERESKEDELMI ÁRAINAK INDEXSZÁMAI.
 INDICES DES PRIX DE GROS DES MATIÈRES PREMIÈRES NÉCESSAIRES A L'INDUSTRIE ET DES OBJETS FABRIQUÉS.
 1929 = 100

M. S. Sz. 1939.

R. H. de St 1939.

É v	Savak, alkáliák, sók	Zsírok, olajok, gyanták	Egyéb vegyészeti termékek
	indexszámai (1929=100)		
1929. évi átlag . . .	100·0	100·0	100·0
1930. " " . . .	98·1	93·5	98·6
1931. " " . . .	95·0	84·6	96·8
1932. " " . . .	99·3	87·7	95·5
1933. " " . . .	91·9	81·2	99·8
1934. " " . . .	88·7	79·4	96·7
1935. " " . . .	86·8	80·9	96·1
1936. " " . . .	88·9	87·8	99·0
1937. " " . . .	89·8	100·2	102·4
1938. " " . . .	89·4	94·4	103·7

Külön csoportot alkot még a tüzelőanyagok csoportja, valamint a nyersanyagok és a gyártmányok összefoglaló indexszámai. Ezek részleteiről a közölt táblázatok teljes ismertetést adnak.

Számos oly részlete van a nagykereskedelmi indexnek, mely bővebb tárgyalást kívánna. Ezekre a Szemle hasábjain a közel jövőben még visszatérünk.

Most csupán annyit kell még megjegyezni, hogy a közölt adatok annyiban tekintendők ideigleneseknek, amennyiben az anyag egy része még szuperrevízió alatt áll. A bekövetkező változtatások azonban csak teljesen jelentéktelnek lehetnek.

Szőnyi Gyula dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyismertetések. — *Chronique de livres.*

(C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

Piackutatási munkálatok I.

Études sur les marchés I.

Piackutatási munkálatok II.

Études sur les marchés II.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti: *Illyefalvi I. Lajos* dr.) 82. kötet, 4. szám. Budapest, 1939. 117 lap + 12 színes melléklet és 84. kötet, 3. szám. Budapest, 1939. 127 lap + 20 térkép és 12 színes melléklet. Kiadja Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées par le Dr Louis I. Illyefalvi). 82e volume, no 4, Budapest, 1939, 117 pages et 12 hors-texte en couleurs; 84e volume, no 3, Budapest, 1939, 127 pages avec 20 cartes et 12 hors-texte en couleurs. Publiés par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

A székesfővárosi Statisztikai Hivatal keretében, 1937 közepén, piackutató és árstatisztikai osztály állíttatott fel, mely 1937 októberében már meg is kezdte működését. Az eddig végzett előkészítő és feltáró munkálatokról *Illyefalvi I. Lajos*, a hivatal igazgatója két kötetben számolt be. Mindegyik kötet egy-egy félévi munka eredményét összegezi.

Piackutató munkálatok I. Ennek a kötetnek az első része a szervezési munkálatokról, a közéleti intézményekkel, az állami és érdekképviselői szervekkel teremtett együttműködésről és a piackutatási munkálatok bázisát alkotó új kiskereskedelmi árstatisztikai adatgyűjtés rendszeréről nyújt tiszta képet.

A második rész Budapest 1937. évi közéleti viszonyait az eddigi piackutató munkálatok alapján mutatja be. A munka rendszere monografikus s az egyes árucikkek piacának legrészletesebb elemzéséből, vagyis a *termelés, a felhozatal, a fogyasztás, az áralakulás, az árkülönbségek és árelemek beható vizsgálatából áll.* A piackutatási munkálatok négy szakcsoportra tagozódnak: I. Élő állat, hús, II. Állati termékek (tej, tejtermékek, tojás), III. Gabona, liszt, kenyér és IV. Zöldség, gyümölcs.

Az élőállatpiacok dinamikája lényeges különbséget mutat. Az emelkedő sertésforgalommal szemben a szarvasmarha forgalma évek hosszú sora óta hanyatlik, a marhahús-fogyasztás visszaesése és a kivitel fokozódása folytán. Úgy a sertésnél, mint a szarvasmarhánál a takarmánytermés gyakorol döntő befolyást a hizlalási tevékenységre. A húsárak kialakulásának megismeréséhez az élőállatár vizsgálata vezet. Itt már előtérbe lép az árkülönbségek problémája és a húskitermelési arányszámok ismerete. Budapest 1937-ben 87 ezer q marhahúst, 55 ezer q borjúhúst fogyasztott, az 1933. évi 115 ezer, illetve 73 ezer q-val szemben. A főváros évenként közel 900 ezer q kenyeret fo-

gyaszt, átlagosan 84 kg-ot fejenként. A liszt és a kenyér ára közül a liszt ára érzékenyebb, a kenyéré ellenben állandóbb, így az árkülönbség ingadozása itt igen erős. A zöldség- és főzelékfélék fogyasztása 1,2 millió q körül ingadozik. A zöldség- és főzelékfélék közül a piackutató osztály elsősorban a burgonya forgalmát tárta fel. Mivel a szükséglet meglehetősen állandó, a változó terméseredmények itt nagy kihatással vannak az áralakulásra.

A kötet harmadik része a piackutatásra vonatkozó későbbi, részben már a második félévben megvalósított feladatokat vázolja. A célkitűzéseket a piacvizsgáló szerv megértő együttműködésben kívánja megvalósítani az érdekelt szervekkel, úgy, hogy az esetleges beavatkozás az elosztásban közreműködő szervek érdekeit ne veszélyeztesse. Kétségtelen, hogy a kötet közreadása nagyban hozzá fog járulni ahhoz, hogy a piackutatással szemben mielőbb kialakuljon egy megértő közfelfogás s ennek eredményeképpen megalakulhasson az élelmiszeripar, a kereskedelem és a mezőgazdaság legkiválóbb szakértőiből az a *véleményező és tanácsadó testület*, amely azután ezt az új intézményt a kutató munkában gyakorlati kérdések tekintetében megfelelően tájékoztatja. A kötet a kutató munka hatalmas kontúrjait világosan felrajzolja, de egyben jelzi a kutatással járó nehézségeket is, amelyek leküzdése nélkül pedig a termelői és a fogyasztói szempontok egyeztetése nem remélhető.

Piackutató munkálatok II. Ez a kötet a *kiskereskedelmi árstatisztika* megteremtését vázolja, mely 5.000 adatszolgáltató bekapcsolásával folyik. A kiskereskedelmi árstatisztikai adatgyűjtés és feldolgozás Budapestre vonatkozólag 218 területi tagozódásban történik. Ennek az adatgyűjtésnek a megteremtésénél nemcsak pótolgatott a régi hiány, de a felvétel olyan keretek között történik, aminek a világ egyetlen nagy városában sincs példa. A kiskereskedelmi árstatisztikai rendszer mellett megvalósult a *hűtőházi és tárolási statisztika is.* A kutatás kezdetén megállapítást nyert a főváros ellátásában szerepet játszó áruk származási helye. A Budapest körül elterülő 30 km-es körzetből, mint elsőrendű övezetből, kerül ki a főváros ellátásához szükséges élelmiszerek legnagyobb része. Különösen a gyümölcsellátás szempontjából fontos ez a körzet. A gyümölcsszükséglet $\frac{9}{10}$ -ed részét ugyanis ez a terület szolgáltatja. A főváros piacainak vizsgálatával kapcsolatosan megindított ku-

tatómunka olyan irányú, hogy az árunak a termelőtől a fogyasztóig terjedő útján való megfigyelése minél jobban eszközölhető legyen. Az eddig végzett munkálatoknál mindig ez a szempont volt irányadó.

A piackutatási munkálatok folyamán már eddig is megállapítást nyert, hogy a *termelői árak statisztikai felvétele majdnem a megoldhatatlan feladatok közé tartozik* s hogy a termelői áraknak csakis földrajzi tagozódásban van értékük, a budapesti piacra pedig csak a szállítási költségekkel megnövelt alakjukban bírnak befolyással. Nagy szerepük van tehát a szállítási költségeknek, amelyek addicionális ártöbbletet jelentenek.

Rendkívül értékes a könyvnek az a része, mely a budapesti kiskereskedelmi árak topografiai megoszlását mutatja be. Az árak területi kialakulása az árstatisztika legfontosabb, de egyben legnehezebb kérdései közé tartozik. A budapesti 218 árstatisztikai körzet 125 jellegzetes körzetbe vonott össze. Jellemző az árak szóródásának mértékére, hogy a körzeti átlagárak között néha 100% különbség is van. Az árszóródást számos ok idézi elő. Ezek között legfontosabb a *minőségi eltérés és a népesség igényeiben és vásárlóerejében jelentkező változás*. Az áralakulás topografiai tényezője szintén több részből tevődik össze. Szerepet játszik itt a *domborzati viszony, a főpiactól való távolság, az üzletek szóródása, a verseny, vagy annak hiánya*.

Az idénycikkek piacának vizsgálatánál a legnagyobb nehézséget az *árak sokfélesége* okozza. Növeli a nehézségeket a minőségi különbségek széles skálája is. Az idénycikkeknel az áralakulás, mely ellentétes irányú a felhozattal, meglehetősen szabálytalan, ami nagyon megnehezíti a sokfelé ágazó kérdések egységes keretbe való foglалását.

A könyv befejező része a piackutatás további munkatervét tárja elénk. A kutatómunka kiszélesítésén kívül a nagykereskedelmi árstatisztikát is új alapokra kell fektetni, hogy meg legyen a mód az árkülönbsézetek pontos vizsgálatához, mert csak azután kerülhet sor az *egyes költségeknek* kijelölésére, ami a piackutatásnak egyik legnehezebb feladata.

A kötetek közreadásáért a székesfőváros Statisztikai Hivatalát a legteljesebb elismerés illeti meg. Ezek révén a szakkörök birtokába jutottak az első tényleges piacvizsgálódási eredményeknek s betekintést nyerhetnek a milliós lakosú főváros élelmiszerellátásának bonyolult és nehéz kérdéseibe. A kötetek értékét nagyban emelik a színes grafikonok és a szebbnél-szebb statisztikai térképek, amelyek a vizsgálódások végső eredményeit szemléltetik. A kötetek végén található németnyelvű összefoglalás pedig külföldi viszonylatban is biz-

tosítja ennek a két értékes kötetnek a használhatóságát.

A piackutatási munkálatokról tájékoztató két bevezető kötetnek mintegy folytatásaképpen, a jövőben, a székesfőváros polgármesterének rendeletére a kutatás eredményeit a „Statisztikai Értesítő” hozza nyilvánosságra, mely Budapest székesfőváros Statisztikai Havi Füzetivel egyidőben fog megjelenni. A *Statisztikai Értesítő* tehát havonként rendszeresen fogja tájékoztatni az érdeklődő köröket a piackutatási munkálatok újabb állásáról. Ezek a január elsejétől megjelenő füzetek részletes statisztikát is közölnek, amelyek részben a vizsgálódás céljaira szolgálnak, részben pedig a már kész vizsgálati eredményeket rögzítik egy évre visszatekintően. Kétségtelen, hogy ezek az új, a fontosabb közéleti ágazatokra vonatkozó táblázatok nagy hiányt pótolnak. A forgalmi adatok mellett a *hizlalás rentabilitásáról, a kivitelről, a fogyasztásról, az árakról is tájékoztatnak*. Érdekesek azok a számsorok, amelyek a forgalom összes pénzürtékére vonatkoznak.

A Statisztikai Értesítő valóban hézagpótló kiadvány és a mezőgazdasági szakkörök számára is nélkülözhetetlen. Ez a kiadvány van hivatva megteremteni a szoros összefüggést a *kutatómunka, a közéleti politika és a gyakorlati élet között*. A füzet első számából máris megállapítható, hogy ennek a feladatnak a legnagyobb mértékben eleget is fog tenni.

Sipos Sándor dr.

Buziássy Károly dr.: Budapest közművelődési viszonyai.

Dr. Charles Buziássy: Les conditions culturelles de Budapest.

Statisztikai Közlemények (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos dr.) 88. kötet (1938), 3. sz. Budapest, 116. l. Kiadja Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées par le Dr. Louis I. Illyefalvi). 88e volume (1938), numéro 3. Budapest, 116 pages. Publié par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

A kultúrstatisztika feladatköre az utolsó tíztizenkét év alatt lényegesen kitágult. Itt természetesen nem a szoroson vett közoktatásügyre kell gondolnunk, amelynek régi és jól megalapozott statisztikai módszerei és forrásai vannak, hanem a tulajdonképeni közművelődési statisztikára, amely a művelődés különféle tényezőit (sajtó, színház, mozgófénykép, hangverseny, rádió, egyesületi élet) újabban egyre intenzívebben igyekszik bevonni a megfigyelés körébe.

Közművelődési statisztikánk egyelőre még sem teljesnek, sem egységesnek nem mondható. Így a Buziássy könyvében egybefoglalt adatok is igen különféle adatforrásokból erednek; az újabb adatok általában az 1935. évre vonatkoznak. A főváros lakosságának műveltségi fokát először a népszámlálások alapján méri le a szerző. Azután sorra

tatómunka olyan irányú, hogy az árunak a termelőtől a fogyasztóig terjedő útján való megfigyelése minél jobban eszközölhető legyen. Az eddig végzett munkálatoknál mindig ez a szempont volt irányadó.

A piackutatási munkálatok folyamán már eddig is megállapítást nyert, hogy a *termelői árak statisztikai felvétele majdnem a megoldhatatlan feladatok közé tartozik* s hogy a termelői áraknak csakis földrajzi tagozódásban van értékük, a budapesti piacra pedig csak a szállítási költségekkel megnövelt alakjukban bírnak befolyással. Nagy szerepük van tehát a szállítási költségeknek, amelyek addicionális ártöbbletet jelentenek.

Rendkívül értékes a könyvnek az a része, mely a budapesti kiskereskedelmi árak topografiai megoszlását mutatja be. Az árak területi kialakulása az árstatisztika legfontosabb, de egyben legnehezebb kérdései közé tartozik. A budapesti 218 árstatisztikai körzet 125 jellegzetes körzetbe vonott össze. Jellemző az árak szóródásának mértékére, hogy a körzeti átlagárak között néha 100% különbség is van. Az árszóródást számos ok idézi elő. Ezek között legfontosabb a *minőségi eltérés és a népesség igényeiben és vásárlóerejében jelentkező változás*. Az áralakulás topografiai tényezője szintén több részből tevődik össze. Szerepet játszik itt a *domborzati viszony, a főpiactól való távolság, az üzletek szóródása, a verseny, vagy annak hiánya*.

Az idénycikkek piacának vizsgálatánál a legnagyobb nehézséget az *árak sokfélesége* okozza. Növeli a nehézségeket a minőségi különbségek széles skálája is. Az idénycikkeknel az áralakulás, mely ellentétes irányú a felhozattal, meglehetősen szabálytalan, ami nagyon megnehezíti a sokfelé ágazó kérdések egységes keretbe való foglалását.

A könyv befejező része a piackutatás további munkatervét tárja elénk. A kutatómunka kiszélesítésén kívül a nagykereskedelmi árstatisztikát is új alapokra kell fektetni, hogy meg legyen a mód az árkülönbségek pontos vizsgálatához, mert csak azután kerülhet sor az *egyes költségeknek* kijelölésére, ami a piackutatásnak egyik legnehezebb feladata.

A kötetek közreadásáért a székesfőváros Statisztikai Hivatalát a legteljesebb elismerés illeti meg. Ezek révén a szakkörök birtokába jutottak az első tényleges piacvizsgálódási eredményeknek s betekintést nyerhetnek a milliós lakosú főváros élelmiszerellátásának bonyolult és nehéz kérdéseibe. A kötetek értékét nagyban emelik a színes grafikonok és a szebbnél-szebb statisztikai térképek, amelyek a vizsgálódások végső eredményeit szemléltetik. A kötetek végén található németnyelvű összefoglalás pedig külföldi viszonylatban is biz-

tosítja ennek a két értékes kötetnek a használhatóságát.

A piackutatási munkálatokról tájékoztató két bevezető kötetnek mintegy folytatásaképpen, a jövőben, a székesfőváros polgármesterének rendeletére a kutatás eredményeit a „Statisztikai Értesítő” hozza nyilvánosságra, mely Budapest székesfőváros Statisztikai Havi Füzetivel egyidőben fog megjelenni. A *Statisztikai Értesítő* tehát havonként rendszeresen fogja tájékoztatni az érdeklődő köröket a piackutatási munkálatok újabb állásáról. Ezek a január elsejétől megjelenő füzetek részletes statisztikát is közölnek, amelyek részben a vizsgálódás céljaira szolgálnak, részben pedig a már kész vizsgálati eredményeket rögzítik egy évre visszatekintően. Kétségtelen, hogy ezek az új, a fontosabb közéleti ágazatokra vonatkozó táblázatok nagy hiányt pótolnak. A forgalmi adatok mellett a *hizlalás rentabilitásáról, a kivitelről, a fogyasztásról, az árakról is tájékoztatnak*. Érdekesek azok a számsorok, amelyek a forgalom összes pénzértékére vonatkoznak.

A Statisztikai Értesítő valóban hézagpótló kiadvány és a mezőgazdasági szakkörök számára is nélkülözhetetlen. Ez a kiadvány van hivatva megteremteni a szoros összefüggést a *kutatómunka, a közéleti politika és a gyakorlati élet között*. A füzet első számából máris megállapítható, hogy ennek a feladatnak a legnagyobb mértékben eleget is fog tenni.

Sipos Sándor dr.

Buziássy Károly dr.: Budapest közművelődési viszonyai.

Dr. Charles Buziássy: Les conditions culturelles de Budapest.

Statisztikai Közlemények (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos dr.) 88. kötet (1938), 3. sz. Budapest, 116. l. Kiadja Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées par le Dr. Louis I. Illyefalvi). 88e volume (1938), numéro 3. Budapest, 116 pages. Publié par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

A kultúrstatisztika feladatköre az utolsó tíztizenkét év alatt lényegesen kitágult. Itt természetesen nem a szoroson vett közoktatásügyre kell gondolnunk, amelynek régi és jól megalapozott statisztikai módszerei és forrásai vannak, hanem a tulajdonképeni közművelődési statisztikára, amely a művelődés különféle tényezőit (sajtó, színház, mozgófénykép, hangverseny, rádió, egyesületi élet) újabban egyre intenzívebben igyekszik bevonni a megfigyelés körébe.

Közművelődési statisztikánk egyelőre még sem teljesnek, sem egységesnek nem mondható. Így a Buziássy könyvében egybefoglalt adatok is igen különféle adatforrásokból erednek; az újabb adatok általában az 1935. évre vonatkoznak. A főváros lakosságának műveltségi fokát először a népszámlálások alapján méri le a szerző. Azután sorra

veszi a közművelődés intézményeit, illetőleg tényezőit. Az adatok gazdag tárából itt csak egy-két jellemző számot ragadunk ki. Így: Budapest 11 közkönyvtárában az olvasók, illetőleg kölcsönzők száma évente közel 600 ezret tesz; ebből közel 400 ezer a Fővárosi könyvtárra esik. Az olvasott vagy kölcsönzött kötetek száma ezekben a könyvtárakban összesen másfél millióra rúg; ebből 1,1 millió kötet a Fővárosi könyvtár részesedése (70%). A könyvállomány közel 3 millió kötet; ebből a Nemzeti Múzeum könyvtárára 800 ezer kötet jut. A Fővárosi könyvtár kölcsönzőinek felerésze a tanulóifjúságból kerül ki s az olvasott könyvek $\frac{1}{4}$ része a szépirodalom körébe tartozott. A fővárosi múzeumok látogatóinak a száma évente jóval meghaladja a félmilliót s ennek fele a Nemzeti Múzeum körébe tartozó gyűjteményekre jut. A történeti és művészeti emlékek tárgyalásánál az ismertetés a fővárosban fennálló 157 szoborra is kiterjed. Ezenkívül a tanulmány az Állat- és növénykert látogatottságát is szemlélteti; a látogatók száma itt is évente félmillió körül mozog. Részletesen foglalkozik a tanulmány az időszaki sajtó és a könyvtermelés viszonyaival. Budapesten kb. ezer, a vidéken félezer időszaki sajtótermék jelenik meg; a fővárosban minden ezer főre, a tj. városokban pedig csak 4—5 ezer főre jut egy-egy időszaki sajtótermék. A főváros könyvtermelése évente jóval többet tesz 3 ezer múnél, a vidéki kb. 700 művet tevő könyvtermeléssel szemben. A megjelent könyvek $\frac{1}{4}$ része szépirodalmi munka. — A színházak és egyéb hasonló művelődési intézmények működését szintén részletesen ismerteti a tanulmány. A fővárosi színházak befogadóképessége kb. 12 ezer főre, évi jegybevételük pedig 7 millió pengőre tehető; a mozgóképüzemek (számuk közel 80) befogadóképessége megközelíti a 40 ezer főt; az üzemek évi bevétele pedig szintén kb. 7 millió pengő. A hangversenyek látogatóinak száma 130 ezren felül van; az előadások száma pedig megközelíti a 300-at. A rádióelőfizetők száma az országban a 400 ezerhez áll közel; ebből kb. 35% jut a fővárosra. — Az egyesületek száma Budapesten kerek számban 2.400, a vidéken pedig 12 ezernél jóval több. A tudományos társulatok taglétszáma 761. — A közművelődési előadások száma Budapesten a 9 ezret közelíti meg, a hallgatók száma pedig 400 ezer körül mozog. A közművelődési tanfolyamoknak közel 25 ezer, a többi (analfabéta, ismeretterjesztő) tanfolyamoknak kb. 18 ezer, a szórakoztató előadásoknak pedig jó 200 ezer hallgatójuk volt. Ezenkívül tanulmányi kirándulások, népművelési könyvtárak stb. szolgálják a népművelés ügyét. — A főváros közművelődési kiadásai kb. 2 millió pengőt tesznek. Maga a főváros népessége pedig évente mintegy 32,5 millió (fejenkint 31) pengőt áldoz a felsorolt közműve-

lődési eszközök igénybevétele útján kulturális kiadásokra.

Buziássy munkája, mely az idevágó adatforrások felkutatására, alapos vizsgálatára és rendszerezésére bő alkalmat adott, hasznos szolgálatot tesz a kultúrstatisztika fiatalabb (közművelődési) ágának s így magának a közművelődésnek is.

A. J. dr.

Zelovich László dr.: Jogszabályok a banklikviditásról.

Dr Ladislav Zelovich: Règlements concernant la liquidité bancaire.

Különlenyomat a Közgazdasági Szemle 1938. évi 7—8. számából.

Tirage à part du no 7-8 de la Közgazdasági Szemle de 1938.

Budapest, 1938. 11 l. — p.

Szerző tanulmányában értékes és érdekes munkát végzett azzal, hogy ismertette és szembeállította az egyes államok törvényes intézkedéseit a bankok likviditására vonatkozólag. Emellett rövid és világos magyarázatát adja magának a fogalomnak is és gyakorlati példákkal mutatja be a likviditási tartalékviszonyszámok pénzügyi célból történő emelésének vagy csökkentésének a pénzpiacra gyakorolt hatását. Biztos kritikai érzékkel teszi vizsgálat tárgyává azt, hogy a különböző fokozatú likviditási tartalékokba milyen tételek sorolhatók helyesen. A terjedelmét tekintve aránylag rövid tanulmányt oly bőséges forrásanyag teszi teljessé, amely lehetőséget nyújt az olvasónak, hogy a tárgyalt kérdésben további részletkutatásokat végezzen.

G. E. dr.

Kisléghi Nagy Dénes: Univerzalizmus. Spann Otmár bölcséleti és gazdasági tanai.

Denis Kisléghi Nagy: L'Universalisme. Les théories philosophiques et économiques d'Otmár Spann.

(Közgazdasági Könyvtár XXI. köt.)

(„Közigazgatási Könyvtár“ XXIe volume)

Budapest, 1938. 327 l. — p.

Spann munkáit a szabadelvűséggel való szembeállítás jellemzi legjobban. Nemzetgazdasági kutatásai a bölcsélet alapkérdéseire vezették és így egyenlő mértékben nevezhető közgazdásznak és bölcselőnek. A mi korszakunkat ez a kiváló bécsi tudós a nagy szellemi újjászületés időszakának nevezte. Szellemtörténeti szerepét Kantéval hasonlíthatjuk össze.

Spann a hagyományos „klasszikus“ közgazdasági elméletek cáfolatával a statisztikai tudomány részére is új feladatokat jelölt ki. A nemzetgazdaságtant, az utóbbi évszázadokban, gépies (mechanikus) és elszigetelő eljárás alapján alkalmazták. Kiindulópontul nem a közgazdaság „egésze“ szolgált, hanem 1. az egyes gazdálkodó egyének, kik 2. önérdekű tevékenységük által, 3. a piacon, 4. megha-

veszi a közművelődés intézményeit, illetőleg tényezőit. Az adatok gazdag tárából itt csak egy-két jellemző számot ragadunk ki. Így: Budapest 11 közkönyvtárában az olvasók, illetőleg kölcsönzők száma évente közel 600 ezret tesz; ebből közel 400 ezer a Fővárosi könyvtárra esik. Az olvasott vagy kölcsönzött kötetek száma ezekben a könyvtárakban összesen másfél millióra rúg; ebből 1,1 millió kötet a Fővárosi könyvtár részesedése (70%). A könyvállomány közel 3 millió kötet; ebből a Nemzeti Múzeum könyvtárára 800 ezer kötet jut. A Fővárosi könyvtár kölcsönzőinek felerésze a tanulóifjúságból kerül ki s az olvasott könyvek $\frac{1}{4}$ része a szépirodalom körébe tartozott. A fővárosi múzeumok látogatóinak a száma évente jóval meghaladja a félmilliót s ennek fele a Nemzeti Múzeum körébe tartozó gyűjteményekre jut. A történeti és művészeti emlékek tárgyalásánál az ismertetés a fővárosban fennálló 157 szoborra is kiterjed. Ezenkívül a tanulmány az Állat- és növénykert látogatottságát is szemlélteti; a látogatók száma itt is évente félmillió körül mozog. Részletesen foglalkozik a tanulmány az időszaki sajtó és a könyvtermelés viszonyaival. Budapesten kb. ezer, a vidéken félezer időszaki sajtótermék jelenik meg; a fővárosban minden ezer főre, a tj. városokban pedig csak 4—5 ezer főre jut egy-egy időszaki sajtótermék. A főváros könyvtermelése évente jóval többet tesz 3 ezer múnél, a vidéki kb. 700 művet tevő könyvtermeléssel szemben. A megjelent könyvek $\frac{1}{4}$ része szépirodalmi munka. — A színházak és egyéb hasonló művelődési intézmények működését szintén részletesen ismerteti a tanulmány. A fővárosi színházak befogadóképessége kb. 12 ezer főre, évi jegybevételük pedig 7 millió pengőre tehető; a mozgóképüzemek (számuk közel 80) befogadóképessége megközelíti a 40 ezer főt; az üzemek évi bevétele pedig szintén kb. 7 millió pengő. A hangversenyek látogatóinak száma 130 ezren felül van; az előadások száma pedig megközelíti a 300-at. A rádióelőfizetők száma az országban a 400 ezerhez áll közel; ebből kb. 35% jut a fővárosra. — Az egyesületek száma Budapesten kerek számban 2.400, a vidéken pedig 12 ezernél jóval több. A tudományos társulatok taglétszáma 761. — A közművelődési előadások száma Budapesten a 9 ezret közelíti meg, a hallgatók száma pedig 400 ezer körül mozog. A közművelődési tanfolyamoknak közel 25 ezer, a többi (analfabéta, ismeretterjesztő) tanfolyamoknak kb. 18 ezer, a szórakoztató előadásoknak pedig jó 200 ezer hallgatójuk volt. Ezenkívül tanulmányi kirándulások, népművelési könyvtárak stb. szolgálják a népművelés ügyét. — A főváros közművelődési kiadásai kb. 2 millió pengőt tesznek. Maga a főváros népessége pedig évente mintegy 32,5 millió (fejenként 31) pengőt áldoz a felsorolt közműve-

lődési eszközök igénybevétele útján kulturális kiadásokra.

Buziássy munkája, mely az idevágó adatforrások felkutatására, alapos vizsgálatára és rendszerezésére bő alkalmat adott, hasznos szolgálatot tesz a kultúrstatisztika fiatalabb (közművelődési) ágának s így magának a közművelődésnek is.

A. J. dr.

Zelovich László dr.: Jogszabályok a banklikviditásról.

Dr Ladislav Zelovich: Règlements concernant la liquidité bancaire.

Különlenyomat a Közgazdasági Szemle 1938. évi 7—8. számából.

Tirage à part du no 7-8 de la Közgazdasági Szemle de 1938.

Budapest, 1938. 11 l. — p.

Szerző tanulmányában értékes és érdekes munkát végzett azzal, hogy ismertette és szembeállította az egyes államok törvényes intézkedéseit a bankok likviditására vonatkozólag. Emellett rövid és világos magyarázatát adja magának a fogalomnak is és gyakorlati példákkal mutatja be a likviditási tartalékviszonyszámok pénzügyi célból történő emelésének vagy csökkentésének a pénzpiacra gyakorolt hatását. Biztos kritikai érzékkel teszi vizsgálat tárgyává azt, hogy a különböző fokozatú likviditási tartalékokba milyen tételek sorolhatók helyesen. A terjedelmét tekintve aránylag rövid tanulmányt oly bőséges forrásanyag teszi teljessé, amely lehetőséget nyújt az olvasónak, hogy a tárgyalt kérdésben további részletkutatásokat végezzen.

G. E. dr.

Kisléghi Nagy Dénes: Univerzalizmus. Spann Otmár bölcséleti és gazdasági tanai.

Denis Kisléghi Nagy: L'Universalisme. Les théories philosophiques et économiques d'Otmár Spann.

(Közgazdasági Könyvtár XXI. köt.)

(„Közigazgatási Könyvtár“ XXIe volume)

Budapest, 1938. 327 l. — p.

Spann munkáit a szabadelvűséggel való szembeállítás jellemzi legjobban. Nemzetgazdasági kutatásai a bölcsélet alapkérdéseire vezették és így egyenlő mértékben nevezhető közgazdásznak és bölcselőnek. A mi korszakunkat ez a kiváló bécsi tudós a nagy szellemi újjászületés időszakának nevezte. Szellemtörténeti szerepét Kantéval hasonlíthatjuk össze.

Spann a hagyományos „klasszikus“ közgazdasági elméletek cáfolatával a statisztikai tudomány részére is új feladatokat jelölt ki. A nemzetgazdaságtant, az utóbbi évszázadokban, gépies (mechanikus) és elszigetelő eljárás alapján alkalmazták. Kiindulópontul nem a közgazdaság „egésze“ szolgált, hanem 1. az egyes gazdálkodó egyének, kik 2. önérdekű tevékenységük által, 3. a piacon, 4. megha-

tározott törvény szerint (kínálat-kereslet), 5. megállapítják az áruk értékét és árát. Az áralakulás a piacon így a mérleg mintája szerint mehanikusan, nem pedig logikai összefüggés alapján képződik. A mennyiségi viszonyok pedig a statisztikai érték- és árvizsgálatokban nyilvánulnak meg. Különösen itt kapcsolódhatott be a statisztika tudománya a közgazdaságtanba. Spann szerint azonban ez a fönti elgondolás tévedésen alapszik. A smith-ricardói piaci törvényekről kimutatta, hogy azok a felvilágosodás ama szemléletéből származnak, mely szerint a társadalomtudományban és így a közgazdaságtanban is egy „gravitációs törvény“ létezése és kiszámíthatósága feltételezhető. Az univerzalizmus, vagy az „egésről szóló tan“ ezzel szemben a „szellem fenségét“ és kiszámíthatatlanságát hirdeti. A nemzetgazdaságtannak az emberi társadalom „egéséből“ kell kiindulnia. Az erkölcsi rend, a szokás és hagyomány, a gazdasági szerződések és szervezkedések, találmányok, pénz- és hitelrendszer, a „jó példa“ (pl. a bécsi Ring szabója a többi szabó részére!); mind lényeges alkotórészei a közgazdaság-

nak és az egyének piaci „találkozását“ szükségszerűen megelőzik. E „teljesítményi rendszerben“ Spann a statisztikai módszernek — szerinte csupán eljárásról, nem pedig tudományról beszélhetünk — új és nemesebb szerepet szentel. Az „eddiggi számstatisztika“ jobban beépíti a közgazdaság gondolkörébe s pl. a gazdaságstatistikát gazdaságkutatássá emeli. A statisztika a „halmazok“ (Häufung) egymáshoz való viszonyát vizsgálja. Emellett különös gondot fordít a statisztikai tömegek (Massen) rangbeli különbségére pl. a születések számának egybevetése az anyák számával. Spann statisztikai elgondolásai sajnos csupán csíraállapotban maradtak. (V. ö. Fundament der Volkswirtschaftslehre, 1929. Jena, G. Fischer. 147 és köv. l.)

Amidőn szerző az univerzalizmus gazdasági elméletét a vele szorosán kapcsolatos bölcséleti kérdések összefüggésében tárja a magyar olvasóközönség elé, igazat adunk neki abban, hogy „ezzel hasznos szolgálatot végzett a filozófiailag még mindig kevésbé elmélyült közgazdasági gondolkodásunk számára“.

G. J. L.

Könyvtári gyarapodás és forgalom 1938-ban.

Accroissement et mouvement de la bibliothèque de l'Office Central R. Hongrois de Statistique en 1938.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtára állományának az elmúlt éveleji és évvégi álladékat, valamint az év folyamán mutatkozó gyarapodását minőségi megoszlás szerint az alábbi összeállítás mutatja:

	Kötet	Füzet	Egyéb	Összesen
Álladék 1937 végén .	97.632	88.857	17.925	204.414
Gyarapodás 1938-ban .	5.401	3.324	40	8.765
Álladék 1938 végén .	103.033	92.181	17.965	213.179

Könyvtárunk állománya az év végén tehát jól meghaladja a 210.000-et, 1938. évi gyarapodása pedig — mint az az alábbi táblázatból kitűnik — a megelőző 9 év legtöbbjének gyarapodását felülmulja s csupán egyetlen évnél, az 1937-nek gyarapodását nem éri el. Ez azonban nem jelenti a könyvtár állomány-gyarapodása ütemének megtorpanását. Oka az, hogy a könyvtári személyzet egy része másirányú hivatali igénybevétele folytán nem állhatott teljes erejével a könyvtár rendelkezésére, miért is az év folyamán begyűlt anyag egy — bár kis — része nem került feldolgozásra s így az nem is szerepelhet az állománygyarapodásban. Különben is kötetben és füzetben, tehát a tulajdonképpeni könyvállományunkban még az 1937. évvel szemben is jelentős gyarapodás mutatkozik az 1938. év folyamán, tehát az „összesen“ rovatban jelentkező gyarapodás visszaesést csupán az „egyéb“ rovatban kimutatott térképeknek az 1937 folyamán állományba vett kirívó tömege idézi elő.

Év	Kötet	Füzet	Egyéb	Összesen
1930	3.200	1.528	36	4.764
1931	2.866	1.893	32	4.791
1932	2.630	1.999	122	4.751
1933	2.114	1.313	67	3.494
1934	2.622	1.621	14	4.257
1935	3.138	2.182	48	5.368
1936	4.928	2.397	11	7.336
1937	5.103	3.248	606	8.957
1938	5.401	3.324	40	8.765

A könyvtárnak az elmúlt évi állományba vett gyarapodása a szerzés jogcíme szerint a következőképp oszlik meg:

	Darab	É r t é k	
		P	f
Vétel	77	815	32
Csere	1.405	6.361	—
Ajándék	652	2.530	20
Kötelempéldány	6.631	14.139	84
Összesen :	8.765	23.846	36

Állománygyarapodásunk zömét, mint mindig, az elmúlt évben is a kötelempéldányok tették, bár a nyomdák, illetve kiadók által beszolgáltatott kötelempéldány anyagnak a könyvtár a jelentés évében is csak a közművelődést szolgáló részét dolgozta fel, míg a kötelempéldány anyagnak jobbára múzeális értékét képviselő jóval nagyobb tömegét (zeneművek, képes ábrázolások, iskolai értesítők, tankönyvek, hivatalok, ipari és kereskedelmi vállalatok, egyesületek és társulatok allapszabályai, jelentései, költségvetései és zárszámadásai, továbbá az aprónyomtatványok: színlapok, műsorok, plakátok és gyászje-

tározott törvény szerint (kínálat-kereslet), 5. megállapítják az áruk értékét és árát. Az áralakulás a piacon így a mérleg mintája szerint mehanikusan, nem pedig logikai összefüggés alapján képződik. A mennyiségi viszonyok pedig a statisztikai érték- és árvizsgálatokban nyilvánulnak meg. Különösen itt kapcsolódhatott be a statisztika tudománya a közgazdaságtanba. Spann szerint azonban ez a fönti elgondolás tévedésen alapszik. A smith-ricardói piaci törvényekről kimutatta, hogy azok a felvilágosodás ama szemléletéből származnak, mely szerint a társadalomtudományban és így a közgazdaságtanban is egy „gravitációs törvény“ létezése és kiszámíthatósága feltételezhető. Az univerzalizmus, vagy az „egésről szóló tan“ ezzel szemben a „szellem fenségét“ és kiszámíthatatlanságát hirdeti. A nemzetgazdaságtannak az emberi társadalom „egéséből“ kell kiindulnia. Az erkölcsi rend, a szokás és hagyomány, a gazdasági szerződések és szervezkedések, találmányok, pénz- és hitelrendszer, a „jó példa“ (pl. a bécsi Ring szabója a többi szabó részére!); mind lényeges alkotórészei a közgazdaság-

nak és az egyének piaci „találkozását“ szükségszerűen megelőzik. E „teljesítményi rendszerben“ Spann a statisztikai módszernek — szerinte csupán eljárásról, nem pedig tudományról beszélhetünk — új és nemesebb szerepet szentel. Az „eddiggi számstatisztika“ jobban beépíti a közgazdaság gondolkörébe s pl. a gazdaságstatistikát gazdaságkutatássá emeli. A statisztika a „halmazok“ (Häufung) egymáshoz való viszonyát vizsgálja. Emellett különös gondot fordít a statisztikai tömegek (Massen) rangbeli különbségére pl. a születések számának egybevetése az anyák számával. Spann statisztikai elgondolásai sajnos csupán csíraállapotban maradtak. (V. ö. Fundament der Volkswirtschaftslehre, 1929. Jena, G. Fischer. 147 és köv. l.)

Amidőn szerző az univerzalizmus gazdasági elméletét a vele szorosán kapcsolatos bölcséleti kérdések összefüggésében tárja a magyar olvasóközönség elé, igazat adunk neki abban, hogy „ezzel hasznos szolgálatot végzett a filozófiailag még mindig kevésbé elmélyült közgazdasági gondolkodásunk számára“.

G. J. L.

Könyvtári gyarapodás és forgalom 1938-ban.

Accroissement et mouvement de la bibliothèque de l'Office Central R. Hongrois de Statistique en 1938.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtára állományának az elmúlt éveleji és évvégi álladékat, valamint az év folyamán mutatkozó gyarapodását minőségi megoszlás szerint az alábbi összeállítás mutatja:

	Kötet	Füzet	Egyéb	Összesen
Álladék 1937 végén .	97.632	88.857	17.925	204.414
Gyarapodás 1938-ban .	5.401	3.324	40	8.765
Álladék 1938 végén .	103.033	92.181	17.965	213.179

Könyvtárunk állománya az év végén tehát jól meghaladja a 210.000-et, 1938. évi gyarapodása pedig — mint az az alábbi táblázatból kitűnik — a megelőző 9 év legtöbbjének gyarapodását felülmulja s csupán egyetlen évnél, az 1937-nek gyarapodását nem éri el. Ez azonban nem jelenti a könyvtár állomány-gyarapodása ütemének megtorpanását. Oka az, hogy a könyvtári személyzet egy része másirányú hivatali igénybevétele folytán nem állhatott teljes erejével a könyvtár rendelkezésére, miért is az év folyamán begyűlt anyag egy — bár kis — része nem került feldolgozásra s így az nem is szerepelhet az állománygyarapodásban. Különben is kötetben és füzetben, tehát a tulajdonképpeni könyvállományunkban még az 1937. évvel szemben is jelentős gyarapodás mutatkozik az 1938. év folyamán, tehát az „összesen“ rovatban jelentkező gyarapodás visszaesést csupán az „egyéb“ rovatban kimutatott térképeknek az 1937 folyamán állományba vett kiterjedő tömege idézi elő.

Év	Kötet	Füzet	Egyéb	Összesen
1930	3.200	1.528	36	4.764
1931	2.866	1.893	32	4.791
1932	2.630	1.999	122	4.751
1933	2.114	1.313	67	3.494
1934	2.622	1.621	14	4.257
1935	3.138	2.182	48	5.368
1936	4.928	2.397	11	7.336
1937	5.103	3.248	606	8.957
1938	5.401	3.324	40	8.765

A könyvtárnak az elmúlt évi állományba vett gyarapodása a szerzés jogcíme szerint a következőképp oszlik meg:

	Darab	Érték	
		P	f
Vétel	77	815	32
Csere	1.405	6.361	—
Ajándék	652	2.530	20
Kötelempéldány	6.631	14.139	84
Összesen :	8.765	23.846	36

Állománygyarapodásunk zömét, mint mindig, az elmúlt évben is a kötelempéldányok tették, bár a nyomdák, illetve kiadók által beszolgáltatott kötelempéldány anyagnak a könyvtár a jelentés évében is csak a közművelődést szolgáló részét dolgozta fel, míg a kötelempéldány anyagnak jobbára múzeális értékét képviselő jóval nagyobb tömeget (zeneművek, képes ábrázolások, iskolai értesítők, tankönyvek, hivatalok, ipari és kereskedelmi vállalatok, egyesületek és társulatok allapszabályai, jelentései, költségvetései és zárszámadásai, továbbá az aprónyomtatványok: színlapok, műsorok, plakátok és gyászje-

lentések) részben elegendő munkaerő híján, részben helyszűke miatt — mint az új kötelesepéldány törvény életbe lépte óta (1935) mindig — az elmúlt évben is minden különösebb rendezés nélkül, egyszerűen csak elraktározta a jövő számára. Gyarapodásunk jelentős részét szereztük a múlt év folyamán is a kül- és belföldi kiadványcsere-kapcsolatok révén, vétel útján azonban 10 éve nem került olyan kevés könyv állományunkba, mint ez évben és ez annál sajnálatosabb, mivel vásárlás híján éppen a statisztika és rokntudományainak külföldi fontosabb irodalmi termékeivel nem tudja könyvtárunk olvasóközönségét ellátni.

A könyvtári állomány értéke az 1938. évi gyarapodás folytán 23.846·36 pengővel növekedett. Ezt az összeget hozzáadva az 1937. év végére kimutatott könyvtári állomány értékéhez, megkapjuk könyvtárunk állományának 1938 december 31-i értékét: 960.688·40 pengőt. Az elmúlt évben az állomány értéke könyvkötés révén semmivel sem emelkedett.

A könyvtár 1938. évi forgalmát bemutató alábbi táblázatból látható, hogy könyvtárunkat az elmúlt év folyamán 7.159 helybenolvasó, illetve kikölcsönző használta, a helyben olvasott, illetve kikölcsönzött kötetek száma pedig 22.166 volt. A leg-

H ó n a p	Hány napig volt nyitva a könyvtár?	Az olvasóteremben kiadatott		Könyvtáron kívüli használatra kiadatott	
		olvasónak	kötet	kikölcsönzőnek	kötet
Január	24	335	1.085	316	917
Február	23	295	1.055	333	860
Március	25	333	1.256	363	1.060
Április	25	387	1.634	344	958
Május	24	325	1.131	286	814
Június	22	278	991	240	626
Július	26	244	756	206	509
Augusztus	24	272	890	243	693
Szeptember	25	272	904	243	625
Október	26	312	1.046	353	1.173
November	26	347	913	275	707
December	22	304	997	253	566
Jan.—Dec.	292	3.704	12.658	3.455	9.508

nagyobb forgalom áprilusra, a legkisebb pedig júliusra esett. A könyvtár használóinak számában és a használt kötetek mennyiségében is a korábbi évek állandó emelkedése után ezúttal a megelőző évvel szemben valamelyes visszaesés mutatkozik (1937-ben 7.663 látogató 22.566 kötetet használt), aminek — mint ez az olvasóterem látogatóinak foglalkozási megoszlásáról készített összeállításból is kitűnik — oka az, hogy a hivatal alkalmazottainak jelentős része az elmúlt év két utolsó hónapjának nagy részében a visszacsatolt Felvidéken teljesítvén szolgálatot, a könyvtárt nem használhatta.

Az olvasóterem látogatóinak foglalkozás szerinti megoszlása a két utolsó évben a következő volt:

Foglalkozás	1937-ben		1938-ban	
	szám szerint	%	szám szerint	%
Közp. Statisztikai Hivatali alkalmazott	1.582	39·6	1 259	34·0
Más közalkalmazott	394	9·9	445	12·0
Egyetemi tanár	55	1·4	36	1·0
Egyéb tanszemélyzet	147	3·7	121	3·3
Pap, hitoktató	61	1·5	22	0·6
Főiskolai hallgató	327	8·2	224	6·0
Középiskolai tanuló	141	3·6	188	5·1
Szabad foglalkozású	253	6·3	308	8·3
Katonatiszt	29	0·7	26	0·7
Megántisztviselő	214	5·4	292	7·9
Író, művész	117	2·9	233	6·3
Mezőgazdasági foglalkozású	31	0·8	24	0·6
Kereskedő, iparos	76	1·9	39	1·0
Nyugdíjas, magánzó	458	11·5	418	11·3
Egyéb és ismeretlen foglalkozású	100	2·6	69	1·9
Összesen	3.985	100 0	3.704	100·0

Könyvtárunknak szakjellege nem annyira az állománya minőségében rejlik, mint inkább a hivatali alkalmazottaknak az olvasótermi látogatók közt elfoglalt magas arányában. Ez az arány a jelentésünk évében a megelőző évhez viszonyítva a hivatalon kívül állók javára meglehetősen csökkent, ez azonban, mint már fentebb említettük, a hivatali alkalmazottak hosszas külszolgálatával függ össze

G. G. dr.

Blue book, 1937. All statistics and returns, except where otherwise stated. Government statistical office. Jerusalem.

Panama. — *Finances publiques*, 1928/1937. Société des nations. Genève.

Paraguay. — *Finances publiques*, 1928/1937. Société des nations. Genève.

Peru. (*Pérou.*) — *Extracto estadístico del Peru*, 1936/1937. Dirección nacional de estadística. Lima.

Finances publiques, 1928/1937. Société des nations. Genève.

Portugália. (*Portugal.*) — *Estatística comercial. Comércio externo*, 1937. I. köt. *Importações e exportações por classes e artigos das pautas.* Instituto nacional de estatística. Lisboa.

Románia. (*Roumanie.*) — *Breviarul statistic al României*, 1938. Institutul central de statistică. București.

La statistique judiciaire de la Roumanie (1931—1935) avec quelques considérations générales sur les données statistiques et un compte rendu. Serviciul statisticeii judiciare. București.

Statistica industriei extractive, 1936. Institutul central de statistică. București.

Statistica societăților anonime din România, 1936. Institutul central de statistica. București.

Jakabffy—Páll: A bánási magyarság húsz éve Romániában. 1918/1938. 240 l. Budapest. 1939.

Svájc. (*Suisse.*) — *Bundessubventionen und gesetzliche Anteile*, 1937. Eidgenössisches statistisches Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke. 86.)

Der Berner Bau- und Wohnungsmarkt um die Jahreswende 1938/9. Statistisches Amt der Stadt. Bern. (Beiträge zur Statistik der Stadt. 24.)

Eidgenössische Viehzählung mit Geflügel-, Bienen- und Pelztierzählung, 1936. Eidgenössisches statistisches Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke. 85.)

Schweizerische Forststatistik, 1937. Eidgenössische Inspektion für Forstwesen, Jagd und Fischerei. Bern. (Statistische Quellenwerke. 90.)

Steuerbelastung in der Schweiz, 1938. Natürliche Personen. Eidgenössische Steuerverwaltung. Bern. (Statistische Quellenwerke. 89.)

Zeitgemässe Produktionsorientierung der schweizerischen Landwirtschaft. Schweizerisches Bauernsekretariat. Brugg. (Mitteilungen. 120.)

Svédország. (*Suède.*) — *Annuaire statistique des salaires de la Suède*, 1937. K. socialstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Annuaire statistique de la ville de Stockholm, 1938. Service municipal de statistique. Stockholm.

Det högre skolväsendet, 1935/6, jàmte översikt, 1928/1935. Kungl. skolöverstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Finances des communes, 1935. Bureau central de statistique. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Handel, 1937. Kommerskollegium. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Justice criminelle, 1936. Bureau central de statistique. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Recensement de la population, 1930. IX. rész. *Mariages et nombre d'enfants.* Bureau central de statistique. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Törökország. (*Turquie.*) — *Statistique annuelle du commerce extérieur*, 1937. I. rész. *Importations et exportations par nature de marchandises et par pays.* Office central de statistique. Ankara.

Uruguay. — *Finances publiques*, 1928/1937. Société des nations. Genève.

Zöldfoki szigetek. (*Iles du Cap Vert.*) — *Annuaire statistique de la Colonie du Cap Vert*, 1937. Serviços de estatística. Praia.

Folyóiratszemele. — *Revue.*

Der deutsche Volkswirt (13. évf. 12—13. sz., Berlin 1938, ném.). — *Darányi K.*: Kereskedelmi politika a Dunavölgyben. — *Glöckner W.*: Az építkezések mérlege 1938-ban. — *Richardz H.*: Nyersanyagárak a mélyponton. — (14. sz.). — *Buder W.*: A német takarékpénztárak fejlődése. — *Hermann C.*: Németország textilnyersanyagellátása. — *Reichert W. S.*: A német ipari szervezet jövőjéről. — *Pantlen*: A gazdasági háború igazi eszközei. — (15. sz.). — *Tomberg W.*: A japán háborús pénzellátás. — Amerika 1939/40. évi fegyverkezési költségvetése. — (16. sz.). — *Osthold P.*: Nemzeti munkateljesítményfokozás. — *Sonnemann*: A női munkaerőtartalék számokban.

Deutsche Arbeit (39. évf. 1. sz., Berlin 1939, ném.). — *Schneider W.*: Német települések Dél-Kaukázusban. — A magyarországi németiség felvonul. — (2. sz.). — *Aschenbrenner V.*: A németiség Cseh-Szlovákiában. — (3. sz.). — Lettország kisebbségi politikája. — *Roemisch B.*: Német kereskedők a középkori Dániában.

Economia (16. évf. 1938. Új sorozat, XXII. köt. 1. sz., Róma, ol.). — *Degli Espinosa A.*: Az önellátási politika. — *Pagani P.*: Az elvetélések a születések csökkenésének tükrében. — (2. sz.). — *Livi L.*: A „népesség minimumá”-nak és a legjobb szerkezeti összetételnek fogalmához. — (3—4. sz.).

— *Livi L.*: A fajelmélethez. — *Galeotti G.*: Újabb statisztikai kutatások az olasz mezőgazdasági üzemekről. — (5. sz.). — *D'Elia E.*: A termékeny házasságok, a termékenység mérete szerint való összehasonlító analízise. — *Galeotti G.*: Újabb statisztikai kutatások az olasz mezőgazdasági üzemekről. — (6. sz.). — *Livi L.*: Vizsgálódások Észak-Olaszország natalitásának legújabb irányáról. — *Tagliacarne G.*: A születések csökkenése a két legutolsó népszámlálás (1931—36) közötti időszakban. — *Gozzini L.*: A német gyarmati probléma. — (17. évf. 1939. Új sorozat. XXIII. köt. 1. sz.). — *Casalini E.*: Az önellátás a fasiszta uralom XV. és XVI. évében. — *Livi L.*: A gyermekhalandóság alakulása. — (2. sz.). — *Fanfani A.*: A három utolsó század közigazdasági és gazdaságtörténete. — *Livi L.*: Megfigyelések az egyes ipari vállalatok gazdasági fontosságának a helyi összesség szempontjából való értékeléséről.

Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica (53. évf. 8. sz., 1938, Milano-Roma, ol.). — *Papi U. G.*: Miért támad a gazdasági önellátás problémája? — *Federici L.*: Az autarchia költségei és vonatkozásai a külfölddel való kereskedelmi forgalommal. — *De Toma A.*: A gazdasági önellátás Pantaleoni Maffeo írásiban. — *Cabiati A.*: A „sterilizált” arany és a re-

fláció. (Az Egyesült Államok új intézkedései). — (9. sz.). — *D'Albergo E.*: Önellátás és a valuta problémája. — (10. sz.). — *Vianelli S.*: Tanulmány a statisztikai megoszlás szerepéről a gazdaság dinamikájában. — *Tagliacarne G.*: Milyen arányban vettek részt Olaszország tartományai az afrikai háborúban. — (11–12. sz.). — *Lenti L.*: Olaszország kereskedelmi forgalma a külfölddel 1929-ben és 1937-ben. — *Baffi P.*: Észrevételek az ikerszületések gyakoriságáról.

Internationale Rundschau der Arbeit (16. évf. 11. sz., Berlin 1938, ném.). — *Féraud L.*: Bevezetés a szociális biztosítás pénzügyi problémáiba. — *Vollweiler H.*: A munkatartalékok mozgósítása a Német Birodalomban II.

Magyar Gazdák Szemléje (43. évf. 12. sz., Budapest 1938, m.). — *Ihrig K.*: Fejezetek az agrárstatisztika köréből. — *Siegescu M.*: A magyar mezőgazdasági kiviteli tevékenység az 1929–37. években. — (44. évf. 1. sz., 1939.). — *Kulin S. és Pataky L.*: A számtartásstatisztika az üzemi tanácsadás és mezőgazdaságpolitika szolgálatában. — *Südy S.*: A magyar mezőgazdaság és a biztosításügy. — (2. sz.). — *Papp A.*: Adórendszerünk agrárpolitikai bírálata I. — *Moskovits I.*: A juhtenyésztés nemzetközi irányvonalai. — *Heller A.*: A mezőgazdasági munkásság kereseti viszonyai Fejér megyében. — *Schmidt H.*: A nyugati szlávok birtokrendje.

Magyar Szemle (34. köt. 3. sz., Budapest 1938, m.). — *Darás G.*: A félszázados ruszin nacionalizmus. — *Prokopy I.*: Jugoszlávia új választások küszöbén. — (4. sz.). — *Bulla B.*: Az új határ. — *Komoróczy Gy.*: A lengyel egységállam. — *Szász Zs.*: Románia kisebbségi politikája. — *Fekete L.*: Magyar kisebbség Jugoszláviában. — (35. köt. 1. sz., 1939.). — *Parecz Gy.*: A bánási

svábok Romániában. — *Kecső I.*: Iparfejlesztésünk új útja. — *Ruisz R.*: A felszabadulás gazdasági következményei.

Mezőgazdasági Közöny (11. évf. 12. sz., Budapest 1938, m.). — *Tomcsik J.*: A falu-egészségügy fejlődése Magyarországon. — *Kendi Finály I.*: Terméseredményeink és a műtrágyázás. — (12. évf. 1. sz., 1939.). — *Sipos S.*: Külkereskedelmünk irányváltozásai és a magyar-lengyel áruforgalom. — *Pernecky B.*: A mezőgazdasági munkaviszonyok rendezése hivatalos vagy érdekképviseleti úton — (2. sz.). — *Pap G.*: A mezőgazdaság nemzetközi áttekintése. — (3. sz.). — *Takách Gy.*: Burgonyatermelésünk megoszlása fajtánként. — *Némethy B.*: A magyar állattenyésztés a statisztikai számok tükrében.

Mitteilungen des Hamburgischen Welt-Wirtschafts-Archiv (5. évf. 5. sz., Hamburg 1939, ném.). — A német részvénytársaságok mérlege. — Nyugatnémetország a német gazdasági fellendülés alatt. — (6. sz.). — Mérlegszerű fejtegetések néhány gazdasági csoportról. — (7. sz.). — *P. H.*: A jövedelmesség alakulása néhány vállalkozási ágban. — *L. K.*: A német tengerhajózási politika problémája. — *S. O.*: Nyersanyag- és fokozott hulladékfelhasználás Németországban. — (8. sz.). — *J. H.*: Lübeck és Königsberg tengeri kikötőinek Keleti-tengeri helyzete. — A motorizálási probléma Ausztriában. — (9. sz.). — A statisztika, mint a gazdaságpolitika megismerési eszköze. — *H. J.*: A lakásépítés az építőgazdaság kereteiben. — Német gazdasági átalakulás és a klaszszikus külkereskedelmi elmélet. — *G. G.*: A motorhajóanyaggyártás átállítása.

Munkaügyi Szemle (13. évf. 1. sz., Budapest 1939, m.). — *Hendel O.*: A biztosított népesség munkapiaca I.

K Ü L Ö N F É L E

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission Hongroise pour la Fixation des Valeurs de Statistique Commerciale.

Szakosztályülések. — *Séances de sections.*

(Első közlemény. — *Communication n° 1.*)

A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság 1939. évi szakosztályülése az 1938. évi külkereskedelmi forgalom végleges egységértékeit állapította meg. A XIII., XV., XVI., XVII. szakosztályok ülésein a bizottság elnökségét *Farkas János dr.* miniszteri tanácsos h. elnök képviselte. Az előadó *Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.* miniszteri s. titkár volt.

A XIII. szakosztály f. évi március hó 1-én tartotta ülését *Quittner Lóránt m. kir.* kereskedelmi főtanácsos, szakosztály elnök elnöklete alatt. Jelen voltak: *Aczél Ottó, Eppinger Károly, Freudiger Dénes, Kozma Gyula dr., Kunz Román, Takács Sándor dr.* kereskedelmi tanácsosok, valamint *Márkus Andor dr.* és *Nádasdi Mátyás* szakértő.

A pamutipar helyzetéről *Quittner Lóránt* elnök számolt be; bevezetőjében előadta, hogy a Statisztikai Hivatal munkássága az irányított gazdálkodás

mellett egyre fontosabbá válik, s fontos körülmény fűződik ahhoz, hogy a hatóságoknak mielőbb pontos adatokkal álljon rendelkezésére. Előadta, hogy az 1938. év a kereskedelemben igen változó irányzatot mutatott. Külön kitért a világpiac eseményeire, valamint a belföldi piac helyzetére. A világviszonylatban fontos felvevő piacok kikapcsolódása volt érezhető. Az év folyamán a műrostok további jelentékeny térfoglalást értek el. Kitért még arra is, hogy a pamuttermelésnek állami irányítása nehezen valósítható meg s még az Amerikai Egyesült Államokban sem sikerült.

A belföldre vonatkozólag előadta, hogy az 1938. év elején a termelés és a fogyasztás ellanyhult. Általában az év első felében további visszaesés volt észlelhető, júliustól kezdve azonban lassan javult a helyzet, a termelés ismét emelkedett s az ősz elején fokozódó közszállítások, valamint a Fel-

fláció. (Az Egyesült Államok új intézkedései). — (9. sz.). — *D'Albergo E.*: Önellátás és a valuta problémája. — (10. sz.). — *Vianelli S.*: Tanulmány a statisztikai megoszlás szerepéről a gazdaság dinamikájában. — *Tagliacarne G.*: Milyen arányban vettek részt Olaszország tartományai az afrikai háborúban. — (11–12. sz.). — *Lenti L.*: Olaszország kereskedelmi forgalma a külfölddel 1929-ben és 1937-ben. — *Baffi P.*: Észrevételek az ikerszületések gyakoriságáról.

Internationale Rundschau der Arbeit (16. évf. 11. sz., Berlin 1938, ném.). — *Féraud L.*: Bevezetés a szociális biztosítás pénzügyi problémáiba. — *Vollweiler H.*: A munkatartalékok mozgósítása a Német Birodalomban II.

Magyar Gazdák Szemléje (43. évf. 12. sz., Budapest 1938, m.). — *Ihrig K.*: Fejezetek az agrárstatisztika köréből. — *Siegescu M.*: A magyar mezőgazdasági kiviteli tevékenység az 1929–37. években. — (44. évf. 1. sz., 1939.). — *Kulin S. és Pataky L.*: A számtartásstatisztika az üzemi tanácsadás és mezőgazdaságpolitika szolgálatában. — *Südy S.*: A magyar mezőgazdaság és a biztosításügy. — (2. sz.). — *Papp A.*: Adórendszerünk agrárpolitikai bírálata I. — *Moskovits I.*: A juhtenyésztés nemzetközi irányvonalai. — *Heller A.*: A mezőgazdasági munkásság kereseti viszonyai Fejér megyében. — *Schmidt H.*: A nyugati szlávok birtokrendje.

Magyar Szemle (34. köt. 3. sz., Budapest 1938, m.). — *Darás G.*: A félszázados ruszin nacionalizmus. — *Prokopy I.*: Jugoszlávia új választások küszöbén. — (4. sz.). — *Bulla B.*: Az új határ. — *Komoróczy Gy.*: A lengyel egységállam. — *Szász Zs.*: Románia kisebbségi politikája. — *Fekete L.*: Magyar kisebbség Jugoszláviában. — (35. köt. 1. sz., 1939.). — *Parecz Gy.*: A bánási

svábok Romániában. — *Kecső I.*: Iparfejlesztésünk új útja. — *Ruisz R.*: A felszabadulás gazdasági következményei.

Mezőgazdasági Közöny (11. évf. 12. sz., Budapest 1938, m.). — *Tomcsik J.*: A falu-egészségügy fejlődése Magyarországon. — *Kendi Finály I.*: Terméseredményeink és a műtrágyázás. — (12. évf. 1. sz., 1939.). — *Sipos S.*: Külkereskedelmünk irányváltozásai és a magyar-lengyel áruforgalom. — *Pernecky B.*: A mezőgazdasági munkaviszonyok rendezése hivatalos vagy érdekképviseleti úton — (2. sz.). — *Pap G.*: A mezőgazdaság nemzetközi áttekintése. — (3. sz.). — *Takách Gy.*: Burgonyatermelésünk megoszlása fajtánként. — *Némethy B.*: A magyar állattenyésztés a statisztikai számok tükrében.

Mitteilungen des Hamburgischen Welt-Wirtschafts-Archiv (5. évf. 5. sz., Hamburg 1939, ném.). — A német részvénytársaságok mérlege. — Nyugatnémetország a német gazdasági fellendülés alatt. — (6. sz.). — Mérlegszerű fejtegetések néhány gazdasági csoportról. — (7. sz.). — *P. H.*: A jövedelmesség alakulása néhány vállalkozási ágban. — *L. K.*: A német tengerhajózási politika problémája. — *S. O.*: Nyersanyag- és fokozott hulladékfelhasználás Németországban. — (8. sz.). — *J. H.*: Lübeck és Königsberg tengeri kikötőinek Keleti-tengeri helyzete. — A motorizálási probléma Ausztriában. — (9. sz.). — A statisztika, mint a gazdaságpolitika megismerési eszköze. — *H. J.*: A lakásépítés az építőgazdaság kereteiben. — Német gazdasági átalakulás és a klaszszikus külkereskedelmi elmélet. — *G. G.*: A motorhajóanyaggyártás átállítása.

Munkaügyi Szemle (13. évf. 1. sz., Budapest 1939, m.). — *Hendel O.*: A biztosított népesség munkapiaca I.

K Ü L Ö N F É L E

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission Hongroise pour la Fixation des Valeurs de Statistique Commerciale.

Szakosztályülések. — *Séances de sections.*

(Első közlemény. — *Communication n° 1.*)

A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság 1939. évi szakosztályülése az 1938. évi külkereskedelmi forgalom végleges egységértékeit állapította meg. A XIII., XV., XVI., XVII. szakosztályok ülésein a bizottság elnökségét *Farkas János dr.* miniszteri tanácsos h. elnök képviselte. Az előadó *Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.* miniszteri s. titkár volt.

A XIII. szakosztály f. évi március hó 1-én tartotta ülését *Quittner Lóránt m. kir.* kereskedelmi főtanácsos, szakosztály elnök elnöklete alatt. Jelen voltak: *Aczél Ottó, Eppinger Károly, Freudiger Dénes, Kozma Gyula dr., Kunz Román, Takács Sándor dr.* kereskedelmi tanácsosok, valamint *Márkus Andor dr.* és *Nádasdi Mátyás* szakértő.

A pamutipar helyzetéről *Quittner Lóránt* elnök számolt be; bevezetőjében előadta, hogy a Statisztikai Hivatal munkássága az irányított gazdálkodás

mellett egyre fontosabbá válik, s fontos körülmény fűződik ahhoz, hogy a hatóságoknak mielőbb pontos adatokkal álljon rendelkezésére. Előadta, hogy az 1938. év a kereskedelemben igen változó irányzatot mutatott. Külön kitért a világpiac eseményeire, valamint a belföldi piac helyzetére. A világviszonylatban fontos felvevő piacok kikapcsolódása volt érezhető. Az év folyamán a műrostok további jelentékeny térfoglalást értek el. Kitért még arra is, hogy a pamuttermelésnek állami irányítása nehezen valósítható meg s még az Amerikai Egyesült Államokban sem sikerült.

A belföldre vonatkozólag előadta, hogy az 1938. év elején a termelés és a fogyasztás ellanyhult. Általában az év első felében további visszaesés volt észlelhető, júliustól kezdve azonban lassan javult a helyzet, a termelés ismét emelkedett s az ősz elején fokozódó közszállítások, valamint a Fel-

vidék visszacsatolása következtében a belföldi fogyasztás megnövekedett, de így sem sikerült teljesen elérni az előbbi évek forgalmát. A fonalmport szintén visszaesett. Az 1938. évben a behozatal fonalakból 815.000 kg-ra tehető, az előző évi 1.193.500 kg-mal szemben. A belföldi fonaltermelés mintegy 18.500.000 kg-t tett. A folyó év elején a termelés már kedvezőbben alakult.

A fonalak kivitele az év folyamán jelentéktelen volt és a készáru export is nagymértékben csökkent. Ennek oka az egyes piacok fokozott elzárkózásában, magas vámtételek, kontingentálások és devizakorlátozásokban keresendő. Véleménye szerint az export javulását annak fokozottabb támogatásával lehetne elérni.

Ezután *Aczél Ottó* kereskedelmi tanácsos olvasta fel jelentését. Ebben megállapítja, hogy a textilkereskedelem az 1938. évben hanyatló képet mutatott. A fogyasztás az év első felében visszaesett, de csökkenés jelentkezett a textilipar termelési adataiban is. Ennek bizonyítására különféle indexszámokat ismertetett. A gyapjúfonaltermelés némi fejlődést mutatott, ezt főképen a közszállításokra való felkészülés eredményezte. Emelkedett a gyapjúszövet termelése is. A pamutáru fogyasztása az év első felében erősen hanyatlott, az év második felében azonban némi emelkedést mutatott. Ennek okát a Felvidék visszacsatolásával kapcsolatos fogyasztás növekedésében látja. A műselyemáru fogyasztása igen kedvezőtlenül alakult. Megállapítja, hogy a textilkereskedelem az 1938. év folyamán a várakozásnak meg nem felelve alakult, s bár számítottak arra, hogy a Felvidék visszacsatolásával kapcsolatban a fogyasztás is megnövekszik, ennek eredményeit a szakma az év végéig még nem érezhette. Ennek oka az, hogy a felvidéki kereskedelem dús raktárakkal felszerelve dolgozott az átcsatolás idején, ezenkívül pedig a két terület árkülönbsége tetemes volt s ezért időre volt szükség, amíg az árak nivellálódtak.

Az áralakulás szempontjából megállapítja, hogy hanyatló irányzatot lát az egész év folyamán. A gyapjúszövet ára az 1938. év elejéhez viszonyítva mintegy 3%-kal csökkent. A selyemszövetek ára változatlan maradt; nagyobb áresést a jutazsákok ára szenvedett, ezeknél 5% volt a csökkenés. A kötött-szövött áruknál 3%-os, a pamutkészítményeknél pedig közel 5%-os árcsökkenés észlelhető. Áremelkedés egyedül a férfikonfekció iparban mutatkozott, ami az év elejéhez viszonyítva közel 4%-ot tett. A férfi fehérnemű ipar árai változatlanok voltak.

A konfekció iparban a tavaszi foglalkoztatás kedvező volt, azonban az őszi idényben már némi csökkenés mutatkozott. Ennek okát főleg a szokatlanul meleg és tartós őszi időjárásban látja. Megemlíti, hogy a férfi szabómesterek száma Budapesten csökkent.

Kiviteli viszonylatban szintén visszaesés mutatkozik, amely mintegy 30%-ot tett. Ez úgy a némes devizájú, mint a kliring viszonylatban mutatkozik. A behozatali oldalon a helyzet változatlan. Megemlíti, hogy a behozatal rendszerében módosítás történt, amennyiben a behozatali engedélyek kiadását a Külkereskedelmi Hivatal vette át, amely rendszert a kereskedelem meglegedéssel fogadott, mert a kontingensek felosztása egyszerűbbé, az adminisztráció pedig gyorsabbá vált.

A hitelviszonyok az év első háromnegyedében kedvezőek voltak. A gyáripar és a nagykereskedelem az előző években megszokott feltételek mellett

és keretekben hiteleztek, az év utolsó hónapjaiban már megszorítások jelentkeztek, s ezek érezhetőek voltak a kereskedelem egész területén. A hitelbiztonság kedvezően alakult s itt is csak az év végén mutakoztak kedvezőtlen jelek, amikor a fizetésképtelenségek száma némileg emelkedett.

A Bizottság ezután áttért a nyerspamut, pamutfonalak, valamint a pamutszövetek egységértékeinek megállapítására.

A **XVI. szakosztály** f. évi március hó 3-án ülésezett *Fischer Ödön* m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnöklété mellett. Jelen voltak: *Borbás Andor*, *Fischer Géza*, *Hajdu Dezső*, *Hevesi Béla* kereskedelmi tanácsosok, valamint *Neustadt Miklós* és *Oberschall Viktor* szakértők.

A selyem- és műselyemáruk 1938. évi termelési, forgalmi és árviszonyairól *Hevesi Béla* olvasta fel jelentését. Előadta, hogy az állati selyemszövetek iránti kereslet az év folyamán úgy a belföldön, mint a külföldön némi emelkedést mutatott. Belföldön az emelkedés kisebb volt. Ennek okát abban látja, hogy nálunk e szövetek ára magasabb, mint a külföldön, amit a belföldi nyersanyag magasabb ára okoz s ezért a fogyasztó közönségnek csak kisebb hányada képes vásárolni. A belföldi fogyasztás emelkedését elsősorban a nyersanyag árának leszállításával lehetne elérni. Az olcsóbb nyersanyagár lehetővé tenné a szövetek árának csökkenését, s ezzel a fogyasztás növelését is, a külföldi piacokon pedig a magyar exportőr versenyképesebb árakkal tudna megjelenni.

Az állami selyemfonódákról előadta, hogy azokat az állam az 1938. év október havában saját kezelésébe vette. A remélt ármérséklés ezideig még nem következett be, de minőség tekintetében már érezhető a javulás és a fonódák felszerelésének tervbe vett modernizálásával elérhető lesz egyrészt, hogy a termelt fonalak egyenletesebbek és tisztábbak lesznek másrészt a termelés racionálisabb lesz s ennek következtében a fonalak árát is esetleg sikerül majd hozzáidomítani a külföldi árakhoz. Olcsóbb termelési árak mellett a kiviteli fokozható volna, ami a belföldi gubótermelés növelését vonná maga után, s ennek hasznát elsősorban a mezőgazdasági munkásság látná.

Megállapítja, hogy a kész tisztaselyemáru kikészítésével kapcsolatban életbeléptetett korlátozások az iparnak nagy nehézséget okoztak. E korlátozások szerint a tiszta selyemszöveteknek külföldön történt színnyomatos kikészítése esetén az áru után 650 aranykorona (754 pengő) részvám fizetendő 100 kg-ként. Ennek a rendelkezésnek hatása azonban csak az 1939. év tavaszán fog mutatkozni, amikor az ipar e cikkekkel a piacon megjelenik. Előadta, hogy a hazai selyemnyomó ipar kikészítése nem egészen kifogástalan és csak korlátozott számú mintákkal rendelkezik, pedig a tisztaselyemszövetek nyomásának természetéhez tartozik, hogy igen sokféle mintából történjék a választás, az egyes mintákból pedig kis mennyiség készüljön. Ezenkívül a hazai áru ára drágább s ezért a vásárló közönség felvevő képességét csak úgy lehetne fokozni, ha minél nagyobb számú és változatosabb mintákkal állana a termelés, illetve a kereskedelem a fogyasztók rendelkezésére. A külföldi selyemszöveteknek sincs módjukban egy helyen fedezni szükségleteiket, mert egy-egy nyomó sem rendelkezik annyi mintával, amely a sokféle ízlésnek minden tekintetben eleget tenné. Szerinte a többféle ízlés, irány és divat kívánságait csak úgy tudják

kielégíteni, ha több helyen végeztetik el a kikészítést.

A műselyem szövőgyárak az 1938. évben is kizárólag külföldi nyersanyagot dolgoztak fel. Az év második felében a fonalárak lineárisan 10%-kal csökkentek, ez a csökkenés azonban nem fedezi az újabb szociális intézkedések révén a gyáriparra helyezett terheket. A termelés az előző évekhez viszonyítva nem emelkedett, s az előző évekről áthozott nagy raktárkészletek sem csökkentek, pedig egyedül ez javíthatta volna meg a piac helyzetét. A műselyemszövetek kivitele a világkereslet alakulása folytán csökkent. Ezt a belföldi ipar csak termelésének elsőrangú minőségével és főleg új kreációival tudta részben ellensúlyozni, ismerte azonban az ipar agilitását, minden remény meg van arra, hogy új piacok szerzésével sikerülni fog a visszaesést pótolni. Előadta, hogy a műselyemfonalat túlnyomó részben Olaszországból és Németországból hozzuk be. A behozatal csökkent. Ennek okát abban látja, hogy a gyárak az előző évről nagy készleteket hoztak át, ugyanis az év folyamán a termelés visszaesett s így újabb behozatalra nem volt szükség. A szakmában új alapítás, vagy investáció nem volt, néhány üzem azonban berendezését javította. A fizetésképtelenségek száma kissé emelkedett. A fizetési határidők általában meghosszabbodtak, ez a hitelkeretek tágítását lehetetlenné tette. Kifejtette továbbá, hogy a visszacsatolt Felvidéken az áruk elhelyezése tekintetében még bizonyos nehézségek állanak fenn. Ennek egyik oka az, hogy a visszacsatoláskor a felvidéki kereskedők nagy készletekkel rendelkeztek, a másik pedig, az egyes cégek hitelképességének biztonsága. A helyzet nem fog javulni addig, amíg a Felvidéken az iparigazolványok felülvizsgálása be nem fejeződik, mert a gyárak nagyobb hitelt csak felülvizsgált iparigazolvánnyal ellátott cégeknek engedélyeznek. Megállapította továbbá, hogy a magyar és cseh áruk között minőség, kivitel tekintetében semmi különbség nincs s ár tekintetében sincs olyan különbség, mint más tömegáruknál. A belföldi gubótermelésre áttérve előadta, hogy egy év alatt 10.000 kg-mal emelkedett és 26 ezer kg-ot tett, a selyemfonalak termelése pedig mintegy 28—30.000 kg volt. A gubó beváltási ára elsőrendű minőségű gubónál 40 fillérrel emelkedett s 1 P 40 fill. volt. Másodrendű gubó ára 1 P-t tett. A M. kir. Selyemtenyésztési Felügyelőség újabban nagy energiával és szakszerűséggel fogott hozzá a tenyésztés fokozása érdekében multhatatlanul szükséges propagandához és a nem kevésbé fontos eperfaültetéshez. Úgy látja, hogy ennek a propagandának és a gubó beváltási ár emelésének 1939. évben meglesz az eredménye.

Bárczai András jelentésében előadta, hogy az 1938. évben a selyempiacon az árakban lényeges változás nem volt tapasztalható. A behozatal úgy Svájcból, mint Franciaországból minimális maradt és kizárólag különleges anyagokra szorítkozott, amelyeket a hazai gyárhoz beszerezni nem lehetett. Gyapjúszoetek főleg Németországból kerültek importra s ezenkívül kis mennyiség Nagy-Britanniából jött be. A gyapjúszoetek ára kissé emelkedett, ami a nyersanyagok drágulásával magyarázható.

Ezekután a Bizottság áttért a selyem és műselyemfonalak és szövetek egységértékeinek megállapítására.

A XVII. szakosztály folyó évi március hó 14-én tartotta ülését Hüttl Frigyes m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak Mattya-

sovszky-Zsolnay Tibor m. kir. kereskedelmi főtanácsos és Kemény Béla kereskedelmi tanácsos, valamint Fedák István, dr. Havas Sándor, Wiegand Rezső és Zoltán Frigyes szakértők.

Az öblösüveg-ipar helyzetéről Zoltán Frigyes olvasta fel jelentését. Előadta, hogy az 1938. évben a zöldpala-üzlet az előző évvel szemben lényegesen visszaesett. A rendkívül kedvezőtlen időjárás erősen hatott úgy a sör, mint az ásványvizes palackok vásárlására, de ezenkívül a bizonytalan bel- és külpolitikai helyzet is nagymértékben befolyásolta a vevők vásárlási készségét. A fehér öblösüveg-üzletben szintén visszaesés észlelhető, aminek okát a kedvezőtlen időjárással, a csaknem teljesen tönkrement gyümölcsstermélssel és az általános gazdasági helyzet depressziójával indokolta. A Felvidék visszacsatolása sem járult a helyzet javításához, mert az ottani kereskedők igen tekintélyes készlet felett rendelkeztek, ezenkívül még a kontingensen belüli behozatali engedélyek kiadása is megnehezítette az üvegipar helyzetét. A német import lényegesen emelkedett. A gyáriparra helyezett újabb terhek a szakmát erősen sújtják s a kivitel visszaesése is nagy veszteségeket okozott. A zöld palackok kivitele teljesen megszűnt, mert az Abesszínia felé irányuló olasz sörkivitel szünetelt. A drága termelési költség hátrányait főleg azok a kiviteli cikkek érzik, amelyek tömegáruk, vagy gépi munkával készültek. A többnyire kézimunkát igénylő csiszolt és festett üvegáruk exportja főleg a nyugati országok felé egyelőre még tart. Az 1939. évre vonatkozólag megállapította, hogy a kilátások bizonytalanok, egyelőre depresszió uralja a piacot. A kereskedők és fogyasztók nem mernek vásárolni, a gyárak azonban még nem bocsátottak el munkásokat, hanem raktári készletre dolgoznak; de bizonytalan, hogy ezt az állapotot a gyárak meddig tudják fenntartani.

A síküvegek forgalmi és árviszonyait Havas Sándor ismertette. Megállapította, hogy a síküveg elnevezés alá tartozó különböző táblaüvegfajták 1938. évi forgalma az előző évvel szemben némi visszaesést mutatott. A termelés szerinte a következőképpen alakult: gyártottak 1,343.148 m² különböző táblaüveget, 3,900.000 pengő értékben, és előállítottak 90.000 m² öntött üveget 600.000 pengő értékben. A forgalom csökkenése különösen az év második felében és annak utolsó hónapjaiban volt érezhető. Ennek okát az építkezések teljes stagnálásában látja és szerinte az 1939. év a fogyasztás tekintetében még kedvezőtlenebbül fog alakulni. Ez a körülmény igen sajnálatos, mert a forgalmat csaknem teljes egészében két magyar üvegyár látja el és csak jelentéktelen mennyiség esik az összes síküvegekből az importra. A forgalom csökkenése 90%-ban a magyar ipart érinti. Megjegyzi, hogy egy fokozottabb építési tevékenység mellett sem lehet oly nagy az üvegszükséglet, hogy a gyárak kapacitását teljesen igénybe vegye s ezért kénytelen mind a Zagyvapálfalvai, mind pedig a Miskolci Üvegyár üzemét az év egy részében szüneteltetni.

A külföldről behozott táblaüvegek a gyáraknak nem okoznak versenyt, mert mind olyan méretűek és vastagságúak, amelyeket a hazai gyárak nem állítanak elő. Az üvegyárak az év folyamán stabilak voltak és az előző évhez képest sem mutattak változást. Előfordultak ugyan egyes szállítások nagyobb gyárépítkezéseknél, amelyeknek árai a közszállítás jellegére való tekintettel a napiárnál alacsonyabbak voltak. A mezőgazdaságot érdeklő kertészüveg-

szükséglet nem mutatott emelkedést. Ennek árai a rendesnél jelentékenyen alacsonyabbak voltak.

A hazai öblösüvegyiac helyzetéről *Fedák István* dr. olvasta fel jelentését. Előadta, hogy az üveg-árak értékesítése és az áruk elhelyezésének útjába újabban mind erősebben fellépő insolvenciák akadályokat gördítenek. Az üvegnagykereskedők körében ugyanis a legutóbbi időben több fizetési képtelenség történt. Ennek okát ő természetes folyamánynak tekinti a múlt év végén a termelés és forgalom csökkenésének. Azok a nagykereskedők, akik túlméretezett üzleteiket csakis nagy forgalmuk fenntartásával tudják továbbvinni, most nehézségekbe kerültek. Ehhez járult még az is, hogy a gyárak gazdasági-politikai ok miatt a hitelkereteket erősen leépítették.

A fizetési képtelenségek emelkedésében ő a jövőre nézve veszélyt lát, mert a csődbejutott nagykereskedelem pótlása máról-holnapra lehetetlen s a jövőben az áru eloszlásában és a fogyasztókhoz való vitelében nehézségek fognak előállni. Tekintettel arra, hogy az üvegyipar áruinak igen nagy része luxuscikk és versenyben áll (például az ajándékcikkek) a legkülönbözőbb és az üvegyiparral semmiképpen sem rokon ipartermékekkel, az elosztó nagykereskedelem kiesése folytán további nagymértékű fogyasztási csökkenést vár.

Ezután a porcellánedények 1938. évi forgalmi viszonyairól *Mattyasovszky-Zsolnay* Tibor olvasta fel jelentését. Sajnálattal állapítja meg, hogy a vámtarifa 701. tételszáma alá tartozó porcellánedények 1938. évi forgalma az előző évvel szemben jelentékeny visszaesést mutat, bár a kedvező terméseredmények a fogyasztás emelkedését tették volna indokolttá. Éppen ezért a forgalom visszaesése nem annyira a tényleges fogyasztásra, hanem inkább a közvetítőkereskedelem vásárlókedvének csökkenésére vezethető vissza, aminek okát ő a bel- és külpolitikai helyzet alakulásának bizonytalanságában látja. Az 1938. évben a belföldi gyárak porcellán-forgalma 92 vagón volt, az előző évi 116 vagónnal szemben. A csökkenés az előző évvel szemben 24 vagón, ami 20%-nak felel meg. A forgalomnak ez a visszaesése azért is jelentékeny, mert az egyik hazai porcellángyár akkor kapcsolódott bele a porcellánedény gyártásába, mikor a fogyasztás visszaesett és ezenkívül a szomszédos államoknak is jelentékeny engedményeket kellett tennünk a behozatali kontingensek terén. A porcellánedény-árak az előző évhez viszonyítva változatlanok maradtak.

A Bizottság ezután áttért az üveg- és agyagipar termékeinek értékelésére.

A **XV. szakosztály** folyó évi március hó 16-án ülésezett, *Dischka Győző* dr. m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnöke alatt. Jelen voltak *Willerstorfer* József kereskedelmi főtanácsos, *Aczél Ottó*, *Brammer Ödön*, *Holzer Sándor*, *Horváth György*, *Lipcsei Vilmos*, *Pártos Zsigmond*, *Semler Tibor*, *Stern Alfréd* kereskedelmi tanácsosok, valamint *Tauszig György* és *Weisz Sándor* szakértők.

A gyapjúipar termelési, forgalmi és árviszonyairól *Dischka Győző* dr. elnök számolt be. Megállapítja, hogy az 1938. évben a magyar gazdasági viszonyok az év nagyjelentőségű világpolitikai eseményeinek hatása alatt állottak. Ausztriának a Németbirodalomhoz való csatolása lényeges eltolódást okozott a háború óta a Dunamedencében kialakult gazdasági kapcsolatok terén. A magyar külkereske-

delemből kikapcsolódott az egyik önálló szerződéses fél, Ausztria, Németország pedig a magyar külkereskedelemben még nagyobb szerephez jutott. Németországgal való külkereskedelmi forgalmunkat az év folyamán még az is növelte, hogy a múlt év őszén Németország a cseh-szlovák államnak szudétánémet területeit a Birodalomhoz kapcsolta. Ezek a nagyjelentőségű világpolitikai események a kereskedelemben általános bizonytalanságot szültek és ez erősen kifejezésre jutott a világkonjunktúra továbbtartó lanygulásában.

A hazai textilipari termelés mindazon ágakban, amelyekben közszállítás nem volt, az év első felében erős visszaesést mutatott, azonban az év utolsó negyedében javulási folyamat volt észlelhető. Egyrészt a kormány beruházási tervével kapcsolatosan kiadott megrendelések, másrészt a külpolitikai válság kiéleződése folytán megindult nagyobb méretű vásárlások, úgy a fogyasztók, mint a kereskedelem részéről hozzájárultak a termelés növeléséhez. A Felvidék visszacsatolásával az ország lakossága 1.000.000 lélekkel szaporodott és ez a fogyasztónövekedés az év utolsó negyedében már éreztette kedvező hatását az ipari termelésnél. Tekintettel arra, hogy a Felvidéken csak egyetlen nagyobb textilipari vállalat — a Losonci Posztógyár — került vissza hozzánk, a belföldi textilipar kapacitása nem emelkedett lényegesen s a fogyasztók 10%-os növekedése a textilipar szempontjából igen jelentősnek mondható.

Az árviszonyok a textilipar terén szintén visszatükrözik a konjunktúra ellanygulását, amennyiben a legtöbb nyersanyag ára esett. A belföldi gyapjú átlagos ára 216 P-ről 171 P-re esett vissza. A világpiaci árnívó pedig 30 pencérről 20 pencérré csökkent. A belföldi áraknak esése a hazai gyapjúértékesítő rendszernek volt a következménye, amely a hazai árakat elszakította a világpiaci ártól, amennyiben a hazai ár 245 pencés világpiaci árnak felel meg. Bár a világpiaci ár még további 20%-kal csökkent, a belföldi gyapjúár változatlan maradt. A kormány ezzel az intézkedéssel biztosítani akarta a hazai gyapjútermelés jövedelmezőségét, mert úgy gazdasági, mint honvédelmi szempontból súlyt helyezett arra, hogy a hazai gyapjútermelés ne fejlődjék vissza. Az 1938. év gyapjútermelése 8 millió kg volt, ami az előző évi termeléssel szemben 10%-os emelkedésnek felel meg. Ebben a mennyiségben már bennfoglaltatik a felvidéki kereskedőknél tárolt, mintegy félmillió kg gyapjú, ami megfelel a visszacsatolt Felvidék egyévi termelésének.

A belföldi szövetárak a gyapjú áresésének következtében 10%-kal olcsóbbodtak, jól lehet a termelési költségek, a szociális terhek és egyéb közterhek emelése folytán megnövekedtek. A bizonytalan nemzetközi gazdasági viszonyok folytán a textilárak kivitele csökkent s az egyes kategóriákban 60—70%-ot tesz. Örövendetesnek találja behozatalunkban azt, hogy csupán a gyapjúbehozatal emelkedett, ellenben a fésűsgyapjú és a gyapjúfonálbehozatal lényegesen csökkent, a gyapjuszövetbehozatal pedig az előző évi színvonalon mozgott. Sajnálattal tapasztalja a kivitel csökkenését és reméli, hogy a normális viszonyok visszatérése esetén a textilipar ismét el fogja foglalni a nemzetközi kereskedelemben nehezen kivívott helyét.

Ezután a Bizottság áttért a nyersgyapjú, gyapjúfonalak, gyapjuszövetek és a textilanyagokból konfekcionált cikkek egységértékeinek megállapítására.

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadóülések. — *Séances d'études.*

Résumé. Dans la séance du 21 mars 1939, tenue sous la présidence de M. Jules de Konkoly Thege, président de la Société, M. Béla Földes, membre honoraire, fit une conférence ayant pour titre *Notes sur la question des enquêtes statistiques, et particulièrement sur celle des recensements de la population.*

*

A Magyar Statisztikai Társaság március 21-én Konkoly Thege Gyula elnöklésével lefolyt előadóülésén Földes Béla tb. tag tartott előadást „Jegy-

zetek a statisztikai összeírások kérdéséhez, különös tekintettel a népszámlálásokra“. Az előadást legközelebb közöljük.

Konkoly Thege Gyula elnök köszönetet mondott az illusztris előadónak értékes előadásáért, amely sok megszívlelendő jó tanácsot és hasznos tanulságot nyújtott. A tárgyaft kérdések közt különösen fontosnak tartja a nemzetiségi statisztika módszerproblémáját, amelynek megoldása elől a Nemzetközi Statisztikai Intézet elzárkózott. Nagyon fontos feladat a hivatalos statisztika önállóságának biztosítása is, amire valóban szükség van.

Személyi hírek. — *Nouvelles.*

A Budapesti Közlöny 1939 március 9-i száma közli, hogy Thirring Lajos dr. miniszteri titkár a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalban, a Magyar Statisztikai Társaság titkára, a budapesti m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem közgazdaságtudományi karán a „Népességi statisztika“ című tárgykörből egyetemi magántanárrá képesítettett.¹⁾

Bajorország. A bajor statisztikai hivatal 31 éven át volt nagynevű vezetője, Zahn F. 1939 febr. 1-én nyugalomba vonult; utóda Burgdörfer F., a németbirodalmi statisztikai hivatal egyik ismertnevű igazgatója.

Oslo. A város statisztikai hivatalának új igazgatója — az elhunyt Sollid E. utóda — Messel A. lett.

Japán. A japán statisztikai hivatal igazgatói tisztjében Hiraki H.-t Kawashima T. váltotta fel.

Palesztina. Az állam vezető hivatalos statisztikusa, Cudmore S. A. a szervezőmunka elvégzése után visszatért korábbi munkahelyére, a kanadai statisztikai hivatalba; utóda újzélandi statisztikus, Wood G. E. F. lett.

Mexikó. A mexikói statisztikai hivatal vezérigazgatójává (Haro utódául) Alanis Patino E.-t nevezték ki.

Peru. Statisztikai szolgálatának újjászervezésére a statisztikai hivatal új vezetője, Kürbs F. nyert megbízást.

Podmaniczky Horác báró † (1866—1938). Podmaniczky Horác báró 1938 október 8-án bekövetkezett halála a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalnak is gyász: a századforduló utáni hivatalos statisztikai életnek tevékeny munkása volt. Podmaniczky Budapesten, 1866 január 23-án született.

Iskolai tanulmányai elvégzése során főleg idegen nyelvek elsajátítására fordított gondot s amikor egy budapesti ipari részvénytársaságban eltöltött néhány évi szolgálata után 1902-ben a Központi Statisztikai Hivatalba lépett át, itt éppen nyelvismerete révén igen jól érvényesült. 1912-ig tartozott a Hivatal kötelekébe és itt előbb a nemzetközi osztályon, utóbb pedig a könyvtárban tevékenykedett, 1907-től fogva mint statisztikai főtiszt. Statisztikai tevékenysége tulajdonképpen azonban csak 1909-ig tartott, amikor is nyelvtudása és könyvtári szakismeretei révén a római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet könyvtárosi tisztét foglalta el. Állását az olasz hadüzenet miatt hagyta el s hazatérve az olasz harctéren katonai szolgálatot teljesített. Majd a közlekedési minisztériumban, 1921-től pedig osztálytanácsosi rangban a földművelésügyi minisztériumban dolgozott. 1924-ben nyugalomba vonult és akkor nyerte el a miniszteri tanácsosi címet. Nyugalombavonulása után még néhány évig nagy nyelvtudásának megfelelő munkákat végzett el a pénzügyminisztérium számára. Külön is említést érdemlő tevékenységet fejtett ki az összeomlás utáni entente-bizottságokban, mint egyes minisztériumok és kormányhatóságok képviselője; ebben a munkakörében a statisztika gyakorlati alkalmazásának is jelentős szerep jutott. A Magyar Statisztikai Társaság részben ezt a tevékenységét óhajtotta elismerni akkor, amikor (1923-ban) rendes tagjai közé beválasztotta.

Börcsök Andor † (1872—1938). Az 1938 november 4-én elhunyt Börcsök Andorban az Országos Földbirtokrendező Bíróság a magyar statisztikai élet problémái iránt mindig érdeklődő, kiváló másodelnökét gyászolja. Börcsök 1872 december 22-én Martonvásáron született. Tanulmányainak elvégzésével bírói pályára lépett. Előbb 1896-tól a kereskedelmi és váltótörvényszék gyakornoka volt, majd

¹⁾ Magántanári próbaelőadását ebből a tárgykörből 1939 január 24-én „A népességi statisztika értéke és jelentősége“ címen tartotta meg.

1898-tól az igazságügyminisztériumban dolgozott; itt 1918-ban a miniszteri tanácsosi rangot érte el. 1921 óta haláláig mint az Országos Földbirtokrendező Bíróság másodelnöke a világháború utáni földreform lebonyolításában igen eredményesen tevékenykedett. Emellett jogtudományi téren és főleg agrárpolitikai irányokban is beható munkásságot fejtett ki; ez utóbbi témakörből a műegyetemi közgazdaságtudományi karon meghívott előadóként előadásokat is hirdetett. Sokirányú kiváló működésének elismerésül 1936-ban m. kir. titkos tanácsos lett. A statisztikai szolgálattal korán jutott kapcsolatba: igazságügyminisztériumi működésének kezdetén, a kilencszázas évek elején délutánonként a Központi Statisztikai Hivatalban dolgozott, a bűnügyi statisztikai anyag elbírálásában és feldolgozásában vett tevékeny részt. A statisztika iránti érdeklődésének később is számos tanujelét adta; így a Földbirtokrendező Bíróság kebelében a Központi Statisztikai Hivatal támogatásával még néhány évvel ezelőtt is fontos statisztikai munkálatokat hajtatott végre. *Börcsök* elhúnytával a magyar közélet jeles képességű, kiváló munkásságot kifejtett egyéniséget, a Magyar Statisztikai Társaság pedig 1923-ban megválasztott rendes tagját veszítette el.

Schärtlin G. †. 1938 augusztus 21-én hunyt el a svájci statisztikai élet egyik jeles tagja, *Schärtlin G.* Korábban — mint a legnagyobb svájci életbiztosító társaság igazgatója — főleg az életbiztosítással és a halandósággal kapcsolatos témakörben fejtett ki említésre méltó irodalmi működést. Svájc halandósági táblájának elkészítésével is hasznos szolgálatot tett hazája demográfiájának és biztosításügyének. A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek 1905 óta volt tagja.

Linders F. J. †. Az upsalai egyetem ismert nevű statisztika tanára, a Nemzetközi Statisztikai Intézet 1933-ban megválasztott rendes tagja, *Linders F. J.* 1938 október 16-án meghalt. Rendkívül terjedelmes irodalmi munkásságot hagyott hátra, melyben a matematika s az elmélet élesszemű, jeles művelőjének bizonyult. Képzettségének, érdeklődési körének sokoldalúságára jellemző, hogy foglalkozott a demográfia, a nemzeti jövedelem, a hivatalos statisztikai tevékenykedés, valamint a biológia és biometria kérdéseivel is. Az ő alapítása az Upsalai Egyetem Statisztikai Társasága, mely ennek a főiskolának tanárait és statisztikai szemináriumára volt s jelenlegi hallgatóit tömörítette.

Mahaim E. † Az 1938 november 30-án elhunyt *Mahaim E.*-ben a liège-i egyetem nyugalmazott tanárát, az „Institut de Sociologie Solvay“ 1923-tól

1935-ig volt igazgatóját, a belga tudomány egyik legnevesebb képviselőjét veszítette el. Kiváló volt mint statisztikus, mint közgazda, mint jogtudós; nemzetközi hírnevét mégis elsősorban szociológiai munkáinak köszönheti. Hazája közéletében ipar- és munkaügyi miniszterként játszott igen előkelő szerepet. Levelező tagja volt a francia akadémiának (Institut de France), rendes tagja a belga királyi akadémiának és a belga központi statisztikai bizottságnak. A Nemzetközi Statisztikai Intézet tudományos tekintélyét 1909-ben rendes taggá választással ismerte el. Irodalmi működésének javarésze a társadalomtudomány problémaköréből származott; de ezekben a műveiben is bőven alkalmazta a statisztikai módszert és több értékes statisztikai tanulmányt is írt.

Hill J. A. †. Az 1938 december 12-én elhunyt *Hill J. A.* mint az Amerikai Egyesült Államok statisztikai hivatalának (Bureau of the Census) helyettes vezetője értékes munkákkal tette nevét hazáján túl is ismertté. Amerikai és német egyetemeken végzett tanulmányai után előbb gazdaságstatisztikai, majd túlnyomóan demográfiai kérdésekkel foglalkozott. A Nemzetközi Statisztikai Intézet munkásságába taggáváválasztásakor, 1924-ben kapcsolódott bele.

Henein H. G. bej †. 1939 január 27-én bekövetkezett halála Egyiptom statisztikusait döntötte gyászba. *Henein* 1923 óta állott hazája hivatalos statisztikai szervének szolgálatában. Hosszabb ideje a felügyelői tiszteletet töltötte be e hivatalban s így mint hivatalvezető szerkesztette az egyiptomi statisztikai évkönyveket és egyéb kiadványokat. A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek 1937-ben lett rendes tagja.

Laurent Ch. †. A Nemzetközi Statisztikai Intézet az 1939 február 17-én elhunyt *Laurent*-ben az 1902. évi tagválasztások folyamán megválasztott rendes tagját, a francia számvevőszék volt elnökét, a francia állam egykori követét, a Párizsi Statisztikai Társaság pedig volt elnökét gyászolja.

Wicksell S. D. †. A lundini egyetem kiváló statisztikaprofesszorának és statisztikai intézete igazgatójának 1939 február 20-án, aránylag fiatal korban bekövetkezett halála a svéd tudomány komoly vesztesége. *Wicksell* elsősorban az elméletnek volt művelője; matematikai statisztikai dolgozatokon kívül jeles népességelméleti munkákat is írt. Ezenkívül számos demográfiai tanulmánnyal írta be nevét a svéd statisztika történetébe. *Wicksell* 1935 óta tartozott a Nemzetközi Statisztikai Intézet tagjai közé, az Amerikai Statisztikai Társaságnak pedig tiszteletbeli tagja volt.

Összefoglaló helyzetjelentés. Résumé de la situation en Hongrie.

1939. február hó. — Février 1939.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Kajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les chiffres de février 1939:

En tenant compte du territoire qui a fait retour à la Hongrie en vertu de l'arbitrage de Vienne, le mouvement de la population du mois de février se caractérise par les chiffres suivants: 9.159 mariages (11.8 pour mille), 15.359 naissances vivantes (19.7 pour mille), 13.012 décès (16.7 pour mille), excédent des naissances sur les décès 2.347 (3.0 pour mille). Sur le territoire du pays démembré à Trianon, on a compté seulement 8.325 mariages (11.9 pour mille) et 13.863 naissances vivantes (19.8 pour mille), en assez forte diminution par rapport au mois de février de l'année précédente. Il est plus déplorable encore que le nombre (11.548) et la proportion (16.5) des décès ont augmenté en partie à cause de l'épidémie de grippe, et ont naturellement ralenti le rythme de la croissance de la population (nombre absolu: 2.315, proportion 3.3‰).

La tension a culminé sur le marché du travail à la fin du mois de janvier avec 22.052 chômeurs à la fin du mois, en diminution de 33 unités, soit — 0.1%). En considérant l'année entière, il faut constater cependant que le nombre des chômeurs a augmenté de 2.666 unités (+13.8%). Les syndicats avaient eu seulement 17.160 chômeurs sur leurs registres en février 1937. Dans le mois que nous envisageons ici, les diverses branches d'industrie occupaient inégalement les travailleurs. Ici les circonstances saisonnières ont notablement réduit le chômage, là elles agissaient dans un sens nettement contraire.

La production de charbon était en baisse au cours du mois de février, comme toujours en pareille saison. La production de houille s'est chiffrée par 800.000 quintaux, environ 10% de moins qu'en janvier de cette année, et 2.1% de moins qu'en février de l'année dernière. La production de lignite a été de 7.9 millions de quintaux, en diminution de 14.7%. Les quantités indiquées comprennent celles qui ont été extraites de mines de la région recouverte du Nord, et qui oscillent autour de 60.000 quintaux par mois. En comparaison des chiffres de l'année dernière, on note une augmentation de 1.6%.

Dans le précédent Rapport, il a été dit que

la Hongrie avait récupéré avec ses zones du Nord d'importants gisements de minerais de fer. La quantité qu'on en extrait dépasse la production du territoire national délimité à Trianon. En février, le total des minerais de fer extraits a atteint 494.000 quintaux, 105.7% de plus que l'année dernière. Cette augmentation considérable est due naturellement à l'accroissement territorial.

Les marchandises importées en février représentent une valeur totale de 39.2 millions de pengős, les marchandises exportées 49.6 millions. L'importation a dépassé de 7.1 millions (22.1%), l'exportation de 6.4 millions (14.8%) les chiffres relatifs à l'année précédente. La balance se solde par un excédent actif de 10.4 millions de pengős, inférieur de 0.7 million au solde enregistré l'année précédente.

Dans les importations, les principales matières premières de l'industrie figurent avec des quantités accrues, sauf le minerai de fer et le bois en grume. C'est l'industrie lourde dont les besoins ont progressé à la cadence la plus vive. Les industries du textile, du caoutchouc, du papier et des huiles minérales ont également augmenté leur consommation de matières premières. En bois brut et ouvré, les importations se sont accrues de 6%.

L'évolution favorable des exportations peut être imputée au développement des ventes de blé à l'étranger. Les sorties de blé se mesuraient par 7.707 wagons (d'une valeur de 12.4 millions de pengős) contre 2.090 wagons l'année précédente (d'une valeur de 3.5 millions de pengős). D'une façon générale, les importations industrielles avaient un aspect défavorable, en ce qui concernait surtout les industries agricoles, l'industrie lourde et l'industrie textile. Pour les cuirs, les articles de cordonnerie et de ganterie, il y avait au contraire une avance notable.

Les marchandises transportées par chemin de fer (y compris la quantité enregistrée dans la région recouverte) présentent une notable baisse saisonnière. L'ampleur de la baisse (le mois de janvier étant pris pour terme de comparaison) sort du cadre coutumier de la saison. La quantité totale des transports par chemin de fer s'est élevée à 1.5 million de tonnes, en diminution de 5.1% par rapport au mois précédent; la différence avec le mois correspondant de l'année dernière (anté-

ricur au retour de la région du Nord) s'exprime par 14·4%. En février 1939, on a compté 102 mille wagons chargés contre 109 mille en janvier (— 7·0%), en augmentation de 13 mille par rapport à l'année dernière. Le trafic des voyageurs n'a subi qu'une baisse insignifiante. Les chemins de fer ont transporté 6·7 millions de voyageurs en février, et 6·8 millions en janvier (— 0·9%); la baisse est de 15·1% par rapport à l'année dernière.

Le nombre des véhicules automobiles a atteint son maximum en Hongrie à la fin de septembre 1938 avec 36.428 unités; depuis ce temps les circonstances saisonnières ont amené une baisse légère. En février, la baisse s'est arrêtée pour faire place à une petite amélioration se traduisant par 33 unités; à la fin du mois, le nombre en question a été de 34.358. En une année, le parc des véhicules automobiles s'est grossi de 3.948 unités (+ 13·0%). Voici la répartition de ce parc à la fin du mois: 15.504 automobiles à passagers, 3.635 camions, 10.631 motocyclettes.

Le niveau des prix de gros est stationnaire depuis des mois. Les prix se sont stabilisés aux environs du niveau le plus bas enregistré l'année dernière, et caractérisé par l'indice principal de 93. A la fin de février, l'indice était, comme un mois avant, 94. Pour le groupe de l'agriculture et de l'élevage, l'indice se maintenait à 83, de 2 points plus haut qu'il y a un an. En ce qui concerne l'industrie; son indice se trouvait stabilisé à 117, après avoir perdu 2 points depuis l'année dernière. Les articles agricoles ayant modérément renchéri, et les articles industriels baissé, la marge entre les deux catégories de prix s'est rétrécie et n'a été que de 29·1% à la fin du mois.

L'indice du coût de la vie est tombé à 100·9; la diminution comporte 0·5 point par rapport à janvier 1939, et 2·8 points par rapport à février 1938. Elle est due à la baisse continue des prix du commerce de détail.

La circulation fiduciaire ainsi que le portefeuille des effets de commerce se sont réduits. La première est tombée à 816·3 millions en diminution de 14·8 millions de pengős; le second s'est abaissé à 466·8 millions (diminution: 3·9 millions). Les changements survenus depuis l'année dernière ont gonflé la circulation fiduciaire, et dégonflé le portefeuille des effets de commerce.

Les dépôts en banque ont progressé (de 3·3 millions) à 1.419 millions (de 81 millions en moins par rapport à 1938).

Les améliorations de cours de bourse ont continué en février avec un rythme ralenti. L'indice a monté de 3·7 points seulement pour atteindre 94·7 à la fin du mois (de 35·9 points en arrière du niveau de 1938). Le volume des échanges a été des plus restreints; le nombre des actions vendues

a à peine dépassé 113.000 contre 200.000 en janvier.

A la tension intense qui s'était manifestée en janvier dans le domaine du crédit, a succédé en février une détente considérable. On n'a compté que 70 cas d'insolvabilité, 45 de moins (— 39·1%) qu'en janvier 1939, et 3 de plus (+ 4·5%) qu'en février 1938. Pour ce qui regarde le passif total des concordats privés et forcés, on observe un recul de 5·2% par rapport au mois précédent, 3·4% par rapport à février 1938.

*

Népmozgalom.

Az 1939. év februárjában a házasságkötések aránya valamivel alacsonyabb volt, mint az előző februárban. Az elveszületési mozgalom is sajnálatosan lanyhult; ugyanakkor a halálozási arány határozottan megromlott.

A bécsi döntés alapján visszacsatolt északi területen a népmozgalmi adatszolgáltatás még február folyamán is lényegesen hiányosabb volt, mint a trianoni területen. Ezért, és mivel az előző évi adatokkal helyesen összehasonlíthatni csupán a trianoni Magyarországra vonatkozó eredményeket lehet, a trianoni és az 1938 november folyamán felszabadult északi területre vonatkozó adatokat külön is bemutatjuk:

	Trianoni terület	Visszacsatolt északi terület	Együtt
Házasságkötés	8.325	834	9 159
Házasságkötés ezer lélekre	11·9	10·5	11·8
Élveszületés	13.863	1.496	15.359
Élveszületés ezer lélekre .	19·8	18·8	19·7
Halálozás	11.548	1.464	13.012
Halálozás ezer lélekre . .	16·5	18·4	16·7
Egy éven aluli elhalt . .	1.749	285	2.034
Egy éven aluli elhalt száz élveszületőre	12·6	19·1	13·2
Gümőkórban elhalt . . .	1.200	146	1.346
Gümőkórban elhalt ezer lélekre	1·72	1·84	1·73
Természetes szaporodás .	2.315	32	2.347
Természetes szaporodás ezer lélekre	3·3	0·4	3·0

A trianoni és a visszacsatolt terület adatainak a szembeállításából kitűnően a népmozgalom a felszabadult felvidéki részen február folyamán határozottan kedvezőtlenebbül alakult, mint a trianoni területen. Az adatszolgáltatási hiányok pótlása után ugyan a visszacsatolt északi terület házasságkötési s — sajnálatosan alacsony — elveszületési arányszáma a csonkaterületi ezrelék közelébe emelkedhet, azonban még magasabbra nő majd az itt ezúttal

amúgy is igen kedvezőtlen halandósági (valamint az ugyancsak igen rossz gyermekhalalozási) arány. A felvidéki területsáv előnytelen adatainak nagy része tehát abban, hogy a bécsi döntés utáni egész országterületre vonatkoztatva egyedül a házasságkötési arány (11·8%) eléggé megfelelő, míg az élveszületési ezrelék (19·7%), a halálozási arány (16·7%) és a természetes szaporulat ezreléke (3·0%) kielégítőnek a legkisebb mértékben sem mondható.

Az előző februári adatokkal ezúttal is csak a trianoni területre vonatkozó eredményeket szabad egybevetni. Az ezen a területen megkötött házasságok számában ugyan most is látható az elég hosszú (bár a tavalyinál rövidebb) farsang által előidézett élénkülés, de a házasságkötéseknek sem a száma (8.325), sem az aránya (11·9%) nem éri el az 1938. évi februárit (8.728, ill. 12·5%); holott az előző év utolsó hónapjainak bizonytalanabb légköre miatt elhalasztott s megkötésre váró házasságok száma még kétségkívül elég nagy lehet. A múlt évhez képest erős a visszaesés az élveszületések számánál és arányánál; előbbi az előző februári 14.307-tel szemben most csupán 13.863 volt, az utóbbi 20·6-ról a kritikus 20-as határ alá, 19·8-ra csúszott. Ezt a visszaesést a tavaly tavaszi házasságkötések alacsony száma részben ugyan magyarázhatja, de alig mentheti. Januárhoz hasonlóan februárban is romlást mutat a halálozásoknak mind a száma, mely a tavaly februári 10.917-ről most 11.548-ra nőtt, mind a 15·7%-ról 16·5%-re fokozódott aránya is. Az egy évnél fiatalabb korban elhaltak száma ugyan 2.027-ről 1.749-re — és a száz élveszülötthöz számított csecsemőhalalozási arány 14·2-ről 12·6-re — csökkent s az 1—6 éves korban elhaltak száma sem változott (495-tel szemben csupán 490 volt), annál inkább megduzzadt azonban (8.395-ről 9.309-re emelkedett) a 7 évnél idősebb korú halottak létszáma. Ennek sok oka közül talán a legfontosabb a hosszantartó és meglehetősen súlyos influenzajárvány s a szervezet erősebb igénybevétele, ellenállóképességének csökkenése a sok izgalom miatt. A halandóság megromlása a gümőkóros halottak számának 1.089-ről 1.200-ra (és aránya 1·57%-ról 1·72%-re) emelkedéséből és a kimondottan influenzahalottak nagyobb számából (tavaly februárban 87, most 224) is kiolvasható. Nem kedvező a természetes szaporodás adatsorának alakulása sem: tavaly februárban a szaporulat 3.390 főre (4·9%) rúgott, most mindössze 2.315 fő (3·3%) volt.

Munkapiac.

Az évszaki erők által előidézett munkapiaci feszültség januárban érte el tetőpontját. Február hónapban már árnyalati enyhülés volt észlelhető. A munkanélküliek száma azonban igen magas szinten mozog és 1937 óta fokozatosan emelkedve az idei január hónapban tetőpontot ért el. A munka-

nélküliek számának évről-évre való emelkedése, különösen pedig az ideji ugrásszerű emelkedés jelzi, hogy a gazdasági élet egyes ágazataiban nehezebbek a viszonyok.

A szociáldemokrata és a keresztényszociálista szakszervezetek által együttesen kimutatott munkanélküliek száma január hó végén 22.052-vel érte el az idényszerű tetőpontot. Február hó folyamán a munkapiaci feszültség árnyalatilag enyhült. A hó végén kimutatott munkanélküliek száma 22.019 volt, 33-mal kevesebb, mint egy hónappal azelőtt (—0·1%). Az egy év előttihez képest azonban 2.666-tal emelkedett a munkanélküliek száma (+13·8%). Az új fellendülési időszakban konjunkturális szempontból a legkedvezőbb esztendőben, 1937-ben a februári munkanélküliek száma mégcsak 17.160 volt. A gazdasági életben bekövetkezett változások folytán tehát a munkapiaci viszonyok a múltévhez képest is valamivel rosszabbodtak.

A kimutatott munkanélküliek 87%-a férfi (19.157), 13·0%-a pedig nő volt (2.862). Az előző hónappal szemben a férfi munkanélküliek száma 175-tel csökkent (—0·9%), a női munkanélküliek ellenben 142-vel emelkedett (+5·2%). A munkanélküliek 57·8%-a (12.746), Budapestre 42·2%-a (9.273) pedig vidékre esett. A budapesti munkanélküliek száma 1·3%-kal csökkent, a vidékieké ellenben 1·5%-kal emelkedett.

Az egyes iparágakban foglalkoztatottság szempontjából lényeges különbség mutatkozik. Egyes szakmákban a szezonális erők erősen éreztetik hatásukat. Foglalkozás szerint csökkent a munkanélküliek száma az előző hónappal szemben a bőr- iparban (—14·3%), a szellemi munkásoknál (—6·1%), a szálloda- és éttermi alkalmazottaknál (—7·0%), az élelmezési iparban (—2·0%) és végül a faiparban (—1·6%). Emelkedett ellenben a munkanélküliek száma a ruházati iparban (+20·0%), a sokszorosító iparban (+4·1%), az építőiparban (+1·3%), a vasiparban (+0·6%), az egyéb iparban (+0·3%).

Termelés.

A széntermelés évszaki behatásokra csökkent, főleg a barnaszéntermelésben érvényesültek a kedvezőtlen szezonális erők. A visszacsatolt területen fekvő szénbányák termelése folytán azonban a termelés még így is magasabb szinten mozgott a tavalyinál.

A vasérc és vassalak termelése az előző havi szint felett mozgott. A Felvidék gazdag vasércbányái azonban az ország vasérctermelését a múlt évnek több, mint a duplájára emelték.

Köszéntermelésünket a határmódosítások nem érintették. Az év második hónapjában köszénből összesen 800 ezer q-t termeltünk, 87 ezer q-val kevesebbet (—9·9%), mint az előző hónapban és 17 ezer q-val kevesebbet (—2·1%), mint a múlt év ugyan-

azon hónapjában. *Barnaszéntermelésünk* a felvidéki bányák termelésével növekedett, az így bekövetkezett emelkedés havi 60 ezer q körül ingadozik. Február hóban úgy a kőszén, mint a barnaszén termelése gyors ütemben hanyatlott. A megnagyobbodott Magyarország február havi barnaszéntermelése évszaki behatásokra lényegesen csökkent, a hanyatlás azonban még sem haladta meg a szokásos idényszerű kereteket. A tárgyalt hóban termelt 7.896 ezer q barnaszén, 1.357 ezer q-val maradt el az előző havi mögött (—14·7%), a múlt évvel szemben azonban a hozzánk került felvidéki bányák termelése folytán 16·3%-os növekedése következett be.

A *vasérc és vassalak* termelése a tárgyalt hóban több, mint 494 ezer q-t tett. Ez a mennyiség ugyancsak árnyalatilag haladta meg az előző havit (+0·1%), a múlt évvel szemben azonban 105·7%-os emelkedés mutatkozik, amit teljes egészében a területi változás idézett elő.

Kereskedelem és közlekedés.

A fontos alapanyagok importja — a vasérc és a gömbfa kivételével — emelkedett. Kivitelünk javulása az agrárcikkekénél, különösen a búzánál következett be, míg az ipari exportunk általában gyengült.

A vasúti áruforgalom február havi hanyatlásában az évszaki erőknél volt nagy szerepük. A bekövetkezett hanyatlás lényegesen meghaladta az idényszerű kereteket. Az egy év előttivel szemben mutatkozó gyarapodás pedig legnagyobb részben területi megnagyobbodás következménye volt.

A gépjárműállomány idényszerű hanyatlása megállott s árnyalati emelkedés jött létre, az előző hóvégi állapottal szemben. Az egy év előttihez képes a gyarapodás elég jelentős.

Külkereskedelem. Február hóban a külföldről behozott áruk értéke 39·4 millió pengőt, a kivitt áruké 49·6 milliót tett. A behozatal 7·3 millióval (22·7%), a kivitel 6·4 millióval (14·8%) volt nagyobb az előző évinél. A mérleg 10·2 millió pengős aktív egyenleggel zárult, 0·9 millióval kevesebbel, mint tavaly.

Behozatalunkban az ipar fontosabb alapanyagai — a vasérc és a gömbfa kivételével — mind nagyobb mennyiségben szereztek be, mint a múlt esztendőben. Legnagyobb a szükségletemelkedés, s ezzel kapcsolatban a beszerzés a *nehéziparban*, ahol nyers és ócskavasból (1.938 vagón) négyszer annyit, nyers fémekből (323 vg.) 135%-kal, kokszból (5.812 vg.) 116%-kal emelkedett a behozott mennyiség. A vasérc importja is csak 22%-kal esett vissza. A *nyers és megmunkált fa* tétele (9.726 vg.) 6%-kal volt magasabb, oly módon, hogy tűzifából (5.268 vg.) 25%-kal, bárdolt és fűrészelt fából (2.720 vg.) 39%-kal fokoztuk az importot, míg gömbfából (1.738 vg.) 42%-kal kevesebbet vásároltunk. A *textilipar* 9%-kal több nyers pamutot (204

vg.), 12%-kal több műselyemfonalat (23·5 vg.) vásárolt, amellelt kisebb-nagyobb mértékben fokozta a nyers és fésült gyapjú, a nyers juta, a műrostok, valamint a rongy importját is. Az egyéb fontos nyersanyagok közül a nyers ásványolajnál (1.938 vg.) 127%-os, a papirosanyagnál (386 vg.) 81%-os, a nyers kaucsuknál (24 vg.) 79%-os jelentékeny emelkedés jelentkezett, s csak a nyersbőr (127 vg.) importjának növekedése volt szerény, 3%-os mértékű. A készgyártmányok közül az automobiloknál (11·9 vg.) mutatkozó 62%-os visszaesés érdemel említést.

Kivitelünk kedvező alakulása a búzaexport erősbbödésének köszönhető, melynek során 7.707 vagón búza hagyta el az ország területét 12·4 millió pengő értékben, míg a múltévi kivitel csak 2.090 vagónt tett s értéke 3·5 millió pengő volt. A lóhere- és lucernamagnál 1·6 millió pengő az emelkedés, a vágó- és igásállatok tételénél pedig 1·4 millió pengővel javult a mérlegünk a sertés-export kedvező alakulása folytán, míg a szarvasmarhakivitel visszaesése e hónapban is fennállott. Az agrárcikkek közül még a friss és elkészített húsnál mutatkozik jelentékeny, mintegy 820 ezer pengős javulás. A bor exportja már csak 520 ezer, a disznózsír és szalonnáé együttvéve 340 ezer, a szárazborsóé 320 ezer pengővel emelkedett. Több fontos mezőgazdasági cikknél visszaesés állott be, ami a rozsnál (—2·6 millió pengő), valamint a tengerinél (—1·6 millió pengő) volt a legerősebb. Félmillió pengővel csökkent a vaj, 330 ezer pengővel a tojás exportja is. Általában kedvezőtlen volt az ipari export, ami különösen a mezőgazdasági iparok, a nehézipar és a textilipar kivitelénél volt érezhető. Számottevő javulás csak a bőrparban, a cipészárak és a kesztyűk exportjánál jelentkezett.

Vasúti forgalom. A vasúton *szállított áruk* mennyisége a visszacsatolt felvidéki rész forgalmával együtt február hóban évszaki behatásokra visszaesést szenvedett a megelőző havihoz képest. Összesen 1·5 millió tonna áru került szállításra, 82 ezer tonnával kevesebb (—5·1%), mint a megelőző hóban. A kedvezőtlen évszaki erők a szokottnál erősebben éreztették hatásukat. A múlt év azonos hónapjának adatával szemben azonban, amely nem tartalmazhatja a visszacsatolt felvidéki rész forgalmát 14·4%-os különbség mutatkozik. Az *áru-tonna-kilométer* számsorában az előző hónapoz képest a hanyatlás még nagyobb arányú (—6·1%). A múlt évvel szemben azonban az előbb említett okoknál fogva 15·0% volt az emelkedés. A tárgyalt hóban a szállításra került megrakott teherkocsik száma ke- reken 102 ezer volt, az előző havi 109 ezerrel szemben (—7·0%), a tavalyihoz képest a megrakott teherkocsik száma 13 ezerrel nőtt. A február havi *utasforgalom* csak árnyalati hanyatlást mutatott a

január havival szemben. Valamivel több, mint 6·7 millió utas került szállításra az előző havi 6·8 millióval szemben (—0·9%), az egy év előttihez képest 15·1%-os emelkedés mutatkozik. Ugy az áruforgalomnál, mint a személyforgalomnál a múlt évvel szemben mutatkozó jelentős százalékos arányú növekedés nem a gazdasági helyzet javulásának az eredménye, hanem az ország területi megnagyobbodásával van összefüggésben.

Gépjárműállomány. Magyarországon a géperejű járművek száma 36.428-cal a múlt év szeptember hó végén érte el eddigi legmagasabb állását. Az évi idényszerű tetőpont is ebben az időpontban következett be. Azóta évszaki behatásokra az állomány hónapról-hónapra fokozatosan hanyatlak. Ez a hanyatlás január hóban ért véget. Februárban a gépjárműállomány árnyalatilag 33-mal 34.358-ra emelkedett. Az egy év előttivel szemben 3.948 volt a növekedés (+13·0%). A tárgyalt hóban az egyes kategóriákban a változás nem volt egyirányú, egyes kategóriákban növekedés, másokban csökkenés következett be. A *személykocsik* állománya 24-gyel 15.504-re, az *autóbuszoké* 3-mal 662-re, az *egyéb kocsik* száma ugyancsak 3-mal 836-ra, a *mótorkerékpároké* pedig 45-tel 10.631-re emelkedett. A *teherkocsik* száma 17-tel 3.635-re, a *bérmotóké* pedig 25-tel 3.090-re hanyatlott. Az egy év előtti állapottal szemben a személykocsiknál 2.287, a teherkocsiknál 261 volt a növekedés, a mótorkerékpárok száma pedig 1.357-tel gyarapodott. Csupán a bérmotók számában következett be csökkenés (—105 db).

Áralakulás.

A nagykereskedelmi árnívó hónapok óta stagnál, az árak közel a múlt évi legmélyebb szint körül vannak. Az árak tehát az egy év előtti állapottal szemben nem mutatnak lényegesebb változást, csak az iparcikkeknél mutatkozik némi hanyatlás.

Az élelmezési cikkek kiskereskedelmi árának hanyatlása folytán a megélhetési költségek csökkentek. A megélhetési főindex a múlt évvel szemben mutat számottevő hanyatlást.

A magyarországi nagykereskedelmi árnívó hónapok óta stagnál. A nagykereskedelmi árak közel a múlt évi legmélyebb szinten stabilizálódtak, amely szintet a főindex 93-as állása jelzi. A hivatalos nagykereskedelmi árindex a tárgyalt hóban is változatlanul az egy hó előtti 94-en állott, egy ponttal magasabban, mint egy évvel azelőtt. Az átlagos nagykereskedelmi árnívó már negyedik hónapja változatlan. A nagykereskedelmi árindex komponensei közül, a „mezőgazdaság és állattenyésztés“ a „gyarmatárak“ és a „malom és cukoripar“ indexe azonos hullámzást mutat a főindexel. A múlt évhez képest a „mezőgazdaság és állattenyésztés“ indexe 2 ponttal 83-ra emelkedett. A „gyarmatárak“ indexe közel másfél év óta teljesen változatlanul

178-on áll. A „malom és cukoripar“ indexe a múlt év októberében a cukor árának hivatalosan történt leszállítása folytán 12 ponttal esett. Az index február hó végén 101-en állott, egy ponttal magasabban, mint a megelőző hóban, de 11 ponttal alacsonyabban, mint egy évvel azelőtt. Az „egyéb ipar“ indexe februárban változatlanul, az egy hó előtti szinten, 117-en állott, amely a múlt évi legalacsonyabb szintet jelzi. Az index egy év előtti állásával szemben 2 pontos hanyatlás mutatkozik. Az agrárrolló a hó végén 71·9-en, az egy hó előtti szinten állott. A diszparitás tehát a mezőgazdasági termékek és az iparcikkek ára között ekkor 29·1%-ot tett. A mezőgazdasági termények árában egy év leforgása alatt bekövetkezett mérsékelt arányú emelkedés egyrészt; másrészt pedig az iparcikkek árában létrejött hanyatlás folytán a diszparitás az egy év előttihez képest némileg csökkent. A múlt évi február hó végén a diszparitás 31·9% volt.

A *megélhetési költségek indexe* 0·5 ponttal 100·9-re esett s ekkor az egy év előttinél is 2·8 ponttal állott alacsonyabban. A megélhetési költségek indexének hanyatlását az élelmezési cikkek kiskereskedelmi árának fokozatos lemorzsolódása idézte elő. Az „élelmezési cikkek“ csoportindexe a hó végén 91·3-en állott, 0·9 ponttal alacsonyabban, mint a megelőző hó végén és 5·0 ponttal alacsonyabban, mint egy évvel azelőtt. A ruházati cikkek indexe változatlanul az egy hó előtti szinten állott, a múlt évhez képest azonban 1·9 pontos süllyedés jött létre. A fűtési és világítási cikkek indexe változatlanul az egy év előtti szinten, 138·1-en állott.

Pénz és hitel.

Az évvégi ultimóval kapcsolatos feszültség lezajlása óta úgy a jegyforgalom, mint a váltótárca állománya csökkent. A devizák és a valuták állományának hanyatlása folytán a Bank összes érkészlete is némileg hanyatlott, de még így is jelentős arányú gyarapodást mutat a múlt évvel szemben.

A betétállomány gyarapodása nem kielégítő. A takarékbetétek állományában bekövetkezett növekedést a folyószámlabetétek csökkenése jórészt ellensúlyozta. Az összes betétállomány így csak árnyalati emelkedést ért el, a múlt évvel szemben azonban még mindig számottevő a hanyatlás.

A tőzsdei besszperiódus által kialakított hanyatló irányzatot az idei első két hónap árfolyamjavulásai átmenetileg megtörték. A február havi javulás üteme azonban már csökkent s ezek az árfolyamemelkedések igen szűk forgalmi keretek között következtek be, úgyannyira, hogy a szállítások és átvételek összege az árfolyamjavulások ellenére, lényegesen alatta maradt az előző havinak. A hitelbiztonsági viszonyok február hónapban lényegesen megjavultak.

A Magyar Nemzeti Bank tevékenységére vonatkozó adatok közül a *jegyforgalom* 14·8 millióval 816·3 millió pengőre csökkent. Az egy év előttihez

Gazdasági jelzőtábla.*)

Megnevezés	Egység	1937	1938	1 9 3 7								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	
Népmozgalom.												
1	Házasságkötés	szám	6.613	6.107	5.987	8.895	10.799	5.949	5.675	8.728	3.979	5.457
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·8	8·2	8·1	11·6	14·6	7·8	7·4	12·5	5·2	7·4
3	Élveszületés	"	14.818	14.728	16.197	15.185	13.339	13.740	15.071	14.307	15.835	15.438
4	Élveszületés 1000 lélekre	"	19·8	19·6	22·0	19·9	18·1	18·0	19·6	20·6	20·6	20·8
5	Halálozás	"	10.566	10.759	9.692	10.338	9.296	10.452	12.472	10.917	12.728	12.208
6	Halálozás 1000 lélekre	"	14·1	14·3	13·2	13·5	12·6	13·7	16·2	15·7	16·6	16·5
7	Egy éven aluli elhalt	"	1.999	1.972	2.340	2.006	1.581	1.720	2.019	2.027	2.393	1.849
8	Egy éven aluli elhalt 100 évesülöttre	"	13·4	13·3	14·4	13·2	11·9	12·5	13·4	14·2	15·1	12·0
9	Gümőkórban elhalt	"	1.082	1.033	801	799	854	965	1.186	1.089	1.307	1.398
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·45	1·38	1·09	1·05	1·16	1·26	1·55	1·57	1·70	1·89
11	Természetes szaporodás	"	4.252	3.969	6.505	4.847	4.043	3.288	2.599	3.390	3.107	3.225
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	5·7	5·3	8·8	6·4	5·5	4·3	3·4	4·9	4·0	4·3
13	Kivándorolt	"	128	134	93	175	208	134	120	120	176	118
14	Visszavándorolt	"	40	19	25	60	24	31	13	27	28	29
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	1.122·5	1.149·5	1.129·6	1.038·9	1.043·8	1.067·4	1.132·2	1.158·0
Ebből:												
16	Férfi	"	—	—	745·7	766·7	747·8	672·2	674·7	694·1	743·4	769·8
17	Nő	"	—	—	376·8	382·8	381·8	366·7	369·1	373·3	388·8	388·2
Munkánélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	14.279	16.703	12.895	12.896	13.840	16.163	19.108	18.142	17.486	18.476
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	8.030	9.861	7.758	7.809	8.353	9.199	10.271	10.181	9.876	10.164
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	945	1.093	864	896	1.116	1.211	1.270	1.211	1.150	1.061
21	Szakszervezeti munkánélküli együtt	"	15.224	17.796	13.759	13.792	14.956	17.374	20.378	19.353	18.636	19.537
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	18.106	17.380	19.301	17.939	16.393	13.117	14.104	14.881	18.566	16.836
23	Munkakereső	"	48.359	47.425	44.946	45.187	36.968	46.132	49.832	50.442	50.850	47.423
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	269	283	233	252	226	352	353	339	274	281
25	Munkaközvetítés	"	14.356	13.649	14.305	13.881	13.046	10.992	11.665	12.180	14.402	13.414
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	79·4	87·7	74·1	77·4	79·6	83·8	82·7	81·8	77·6	79·7
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·58	0·63	0·58	0·59	0·64	0·59	0·57	0·60	0·55	0·60
28	Asztalos	"	0·51	0·55	0·54	0·52	0·55	0·53	0·51	0·53	0·53	0·53
29	Szabó	"	0·55	0·61	0·59	0·53	0·55	0·55	0·58	0·61	0·54	0·61
30	Kőműves	"	0·63	0·71	0·64	0·70	0·66	0·67	0·66	0·65	0·68	0·65
31	Napszámos	"	0·35	0·42	0·37	0·37	0·40	0·36	0·38	0·36	0·38	0·36
32	Gyári munkásnő	"	0·23	0·24	0·28	0·21	0·19	—	0·21	0·22	0·19	0·25
33	Napszámosnő	"	0·28	0·35	0·36	0·35	0·22	0·29	0·32	0·34	0·33	0·39
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	764·2	868·4	825·8	880·1	861·6	865·9	905·3	817·1	901·5	821·3
35	Barnaszén ⁴⁾	"	6.712·6	6.921·5	7.176·2	8.616·7	8.536·8	8.069·9	8.508·4	6.789·3	6.331·7	5.658·8
36	Vasérc és vassalak ⁴⁾	"	241·3	248·0	306·5	247·6	240·4	277·2	230·0	240·2	279·5	219·3
37	Finomításra való nyers vas	"	298·3	279·1	331·1	293·4	289·9	318·4	269·3	281·4	362·9	232·5
38	Szesz	1.000 hl.	38·7	27·8	17·2	47·5	76·6	77·7	51·6	39·0	31·9	24·2
39	Cukor ⁴⁾	1.000 q	92·5	93·1	6·6	739·6	364·1	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0
Budapest Szföv. Elektromos művei:												
40	Villamosáram ⁵⁾	1.000 kw. óra	28.851	30.004	28.693	31.523	32.912	33.078	32.046	29.157	30.176	27.539
41	Motorikus célra elosztott áram ²⁾	"	13.485	13.975	14.559	14.366	14.230	13.358	13.412	12.516	12.858	13.593
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ²⁾	"	5.765	5.942	3.682	4.789	6.026	7.779	8.934	8.430	6.942	6.293
43	Egyéb célokra elosztott áram ³⁾	"	3.918	4.211	3.763	3.914	4.930	4.645	4.520	4.140	4.180	3.800
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	260.065	261.764	264.226	266.807	268.026	268.272	268.422	268.506

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztikai adatok 1926—32). — ¹⁾ Az évi átlagok ideiglenes jellegűek. Az 1939 január havi népmozgalmi adatokban a visszacsatolt felvidéki rész adatai is bennfoglaltatnak. — ²⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ³⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik. — ⁴⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész termelésével együtt. 1938. november és december havában a visszacsatolt felvidéki bányák termelése barnaszénből 118·3 ezer q, vasérből 723·7 ezer q volt. — ⁵⁾ A vásárolt árammennyiséggel együtt.

Tableau économique.*)

1 9 3 8								1939		Unités	Désignation		
május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février				
7.769 10·1	5.652 7·7	3.870 5·0	5.125 6·7	6.171 8·3	7.089 9·2	7.658 10·3	6.114 8·0	7.207 8·4	.	<i>nombre</i>	Mouvement de la population.		
15.046 19·6	14.296 19·4	14.980 19·5	14.901 19·4	15.272 20·6	14.455 18·8	13.360 18·0	13.777 17·9	16.750 19·5	.		Mariages	1	
11.669 15·2	10.056 13·6	10.082 13·1	10.802 14·1	9.475 12·8	9.759 12·7	8.946 12·1	10.231 13·3	15.285 17·8	.		Mariages pour 1000 habitants	2	
2.058 13·7	1.737 12·1	1.988 13·3	2.559 17·2	1.986 13·0	1.942 13·4	1.444 10·8	1.603 11·6	2.056 12·3	.		Nés vivants	3	
1.341 1·75	1.143 1·55	958 1·25	865 1·13	748 1·01	797 1·04	726 0·98	847 1·10	1.375 1·60	.		Nés vivants pour 1000 habitants	4	
3.377 4·4	4.240 5·8	4.898 6·4	4.099 5·3	5.797 7·8	4.696 6·1	4.414 5·9	3.546 4·6	1.465 1·7	.		Décès	5	
146 39	96 11	110 19	141 18	188 11	118 10	137 8	143 20	173 15	.		Décès pour 1000 habitants	6	
1.170·5	1.152·7	1.160·6	1.196·5	1.196·6	1.218·4	1.225·5	.	.	.		Décédés au-dessous d'un an	7	
776·6 393·9	761·0 391·7	773·9 386·7	806·0 390·5	793·7 402·9	810·5 407·9	814·5 411·0	.	.	.		Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv.	8	
18.767	19.191	19.134	15.534	12.889	12.664	12.953	16.103	20.965	20.929		.	Décès par tuberculose	9
10.299	10.915	10.834	10.140	8.175	7.677	8.043	9.758	11.830	11.656		.	Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
1.022	1.214	1.205	1.115	946	891	990	1.041	1.087	1.090		.	Accroissement naturel	11
19.789	20.405	20.339	16.649	13.835	13.555	13.943	17.144	22.052	22.019		.	Accroissement naturel pour 1000 habitants	12
16.638	15.378	15.174	18.645	24.571	21.799	15.969	14.010	13.069	.		Emigrés	13	
46.445	45.415	45.454	47.659	47.413	45.328	43.631	49.216	54.262	.	Emigrés rentrés	14		
279	295	299	255	192	207	273	352	414	.	Marché du travail.			
13.310	12.505	11.998	15.082	18.085	16.411	12.667	12.078	10.031	.	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	15	
80·0	81·3	79·1	80·8	73·6	75·3	79·3	86·2	84·4	.	.	Dont:		
0·60	0·62	0·66	0·64	0·65	0·66	0·67	0·65	0·62	65	.	Sexe masc.	16	
0·56	0·56	0·54	0·54	0·57	0·55	0·55	0·57	0·56	48	.	Sexe fémin.	17	
0·62	0·58	0·60	0·65	0·63	0·68	0·65	0·68	0·58	62	.	Chômeurs:		
0·65	—	0·70	0·68	0·70	0·77	0·78	0·78	0·78	—	.	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18	
0·34	0·36	0·38	0·39	0·45	0·46	0·41	0·41	0·39	42	.	Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19	
0·24	0·25	0·24	0·24	0·24	0·24	0·25	0·25	0·26	26	.	Aux syndicats soc. chr. de Budapest	20	
0·30	0·34	0·31	0·31	0·38	0·34	0·34	0·30	0·34	31	.	Chômeurs syndiqués au total	21	
849·7	781·6	836·1	819·0	876·4	942·4	934·5	935·6	887·4	800·0	.	Bureaux de placem., offte. et privés grat.:		
5.630·7	5.300·7	5.581·8	6.240·3	7.280·5	8.495·8	8.715·1	8.525·2	9.253·6	7.896·4	.	<i>nombre</i>	Offres d'emploi	22
227·2	252·1	259·0	232·2	295·6	241·3	279·3	220·0	493·7	494·1	.	.	Demandes d'emploi	23
271·6	300·4	277·6	292·3	326·2	172·1	285·7	276·9	284·1	.	.	.	Demandes pour 100 offres d'emploi	24
20·2	6·4	3·8	12·1	0·5	18·6	53·2	72·3	72·6	57·9	.	.	Placements	25
0·0	0·0	0·0	0·0	1·2	562·0	543·6	109·2	0·0	0·0	.	.	Placem. pour 100 offres d'emploi	26
27.306	25.282	26.486	27.956	29.810	33.055	35.019	36.215	35.563	31.160	.	<i>pengös</i>	Salaires horaires offerts	
13.337	12.918	13.459	14.189	14.935	15.610	15.509	15.316	15.099	14.892	.	.	Ferblantiers	27
5.452	4.899	3.992	3.344	3.938	5.180	5.966	7.932	8.528	8.688	.	.	Menuisiers	28
3.694	3.629	3.818	3.400	4.016	4.454	5.024	5.257	5.191	4.612	.	.	Tailleurs	29
266.637	266.717	266.616	267.456	268.544	269.536	271.711	273.597	273.972	274.174	.	.	Maçons	30
										.	.	Journaliers	31
										.	.	Ouvrières de fabrique	32
										.	.	Journalières	33
										.	.	Production.	
										.	1.000 q	Houille	34
										.	.	Lignite ⁴⁾	35
										.	.	Minerai de fer et scorie de fer ⁴⁾	36
										.	.	Fonte à affiner	37
										.	1.000 hl	Alcool	38
										.	1.000 q	Sucre ⁴⁾	39
										.	.	Usines Electr. de la V. de Budapest:	
										.	1.000 kWh	Energie électrique ⁵⁾	40
										.	.	Energie él. d. comme force motrice ³⁾	41
										.	.	Energie él. distr. pour l'éclairage privé ²⁾	42
										.	.	Energie él. distribuée à d'autres fins ²⁾	43
										.	<i>nombre</i>	Consommateurs d'énergie électrique	44

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926-1932). — ¹⁾ Les moyennes annuelles sont provisoires. Les chiffres du mouvement de la population comprennent, pour janvier 1939, ceux de la zone septentrionale rétrocedée. — ²⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ³⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest. — ⁴⁾ A partir de janv. 1939, y compr. le territoire septentr. rétrocedé. En nov. et déc. 1938, on a produit sur ce territoire 118·3 mille q de lignite et 723·7 mille q de minerai de fer. — ⁵⁾ Y compr. le courant acheté.

Megnevezés	Egység	1937	1938	1 9 3 7								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	40·3	34·9	43·4	44·1	42·3	46·7	27·6	32·1	36·1	35·6
E b b ő l :												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	905·6	779·0	1.192·5	918·6	1.133·8	1.110·9	840·6	918·2	672·2	637·7
47	Szén	1.000 P	5.056	4.212	6.899	5.069	6.143	6.071	2.833	3.740	3.563	3.775
48	Papíros és papírosárak	1.000 q	482·7	436·4	415·7	502·6	540·1	578·7	481·1	462·9	528·8	478·7
49	Nyers pamut	1.000 P	1.380	1.234	1.177	1.409	1.532	1.653	1.384	1.329	1.511	1.355
50	Gépek és készülékek	q	57.585	52.079	66.229	75.892	64.251	82.899	29.029	46.095	44.473	53.056
51	Nyers bőr	1.000 P	2.353	1.826	2.703	2.931	2.445	2.426	1.169	1.656	1.787	1.843
52	Nyers dohány	q	22.009	22.267	17.072	20.139	26.099	29.874	31.173	18.749	25.339	17.030
53	Selyem és selyemfonál	1.000 P	2.257	1.895	1.759	1.922	2.266	2.531	2.607	1.531	2.086	1.428
54	Ásványolaj	q	6.126	5.300	4.259	6.185	5.861	17.449	4.575	4.127	6.037	4.418
55	Pamutszövet	1.000 P	1.642	1.434	1.251	2.221	1.717	3.733	1.331	1.412	1.878	1.506
56		q	13.198	13.174	14.372	10.973	10.801	8.886	11.226	12.361	11.066	15.630
57		1.000 P	2.462	1.688	2.558	1.871	1.760	1.489	1.690	1.884	1.693	2.107
58		q	1.059	1.297	263	212	23	419	436	717	2.184	2.392
59		1.000 P	399	523	72	98	10	233	194	326	970	945
60		q	3.236	2.012	3.445	3.479	2.735	2.761	1.439	2.151	2.121	1.702
61		1.000 P	1.060	721	1.169	1.226	1.053	946	524	747	772	667
62		1.000 q	233·4	174·6	462·7	445·3	335·7	273·8	157·6	127·0	209·5	189·2
63		1.000 P	1.698	1.345	3.556	3.475	2.573	2.018	1.204	984	1.842	1.524
64		q	586	474	385	654	691	716	270	412	561	450
65		1.000 P	373	299	277	429	511	457	178	288	456	309
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	49·0	43·5	46·9	48·8	50·6	60·2	43·4	43·2	47·0	41·6
E b b ő l :												
67	Szarvasmarha	drb	8.960	4.555	5.971	6.886	5.251	5.593	7.878	5.046	6.069	7.220
68	Baromfi	1.000 P	3.138	1.960	2.262	2.654	2.055	2.311	3.243	2.007	2.487	2.872
69	Búza	q	21.769	20.948	18.763	28.519	40.403	65.919	26.311	20.638	13.247	8.200
70	Liszt	1.000 P	2.139	2.200	1.919	2.963	3.813	6.190	2.851	2.193	1.360	862
71	Villamos gépek és készülékek	1.000 q	299·0	363·4	135·8	161·2	127·8	350·7	109·4	209·0	177·6	156·2
72	Sertés	1.000 P	5.191	5.692	2.500	2.817	2.401	6.336	2.021	3.541	2.983	3.130
73	Prémhbőr, kikészített	1.000 q	48·6	29·3	38·7	36·5	131·6	43·7	13·8	30·7	20·8	30·1
74	Tojás	1.000 P	1.189	692	900	828	3.860	1.039	309	688	488	759
75	Friss gyümölcs	q	2.549	2.230	3.364	3.773	3.583	3.512	2.447	2.510	1.810	1.724
76		1.000 P	2.371	2.121	3.103	3.214	2.911	3.020	2.343	1.950	1.693	1.554
77		drb	13.774	19.075	20.691	25.083	24.923	14.788	13.344	18.076	13.364	13.623
78		1.000 P	2.028	2.874	2.974	3.579	3.556	2.105	1.958	2.534	1.925	1.901
79		q	395	332	675	489	229	110	147	260	354	440
80		1.000 P	856	592	1.411	1.117	417	243	312	454	571	832
81		q	9.551	11.736	5.126	4.453	4.938	3.035	1.699	26.599	24.627	24.591
82		1.000 P	767	882	451	429	430	274	188	2.174	1.594	1.530
83		q	2.650	2.132	1.522	3.317	2.181	3.243	2.742	2.801	2.973	1.938
84		1.000 P	1.539	1.097	911	2.202	1.363	1.984	1.818	1.444	1.459	922
85		1.000 q	32·6	25·6	68·1	38·2	2·9	1·4	0·4	0·1	0·1	0·1
86		1.000 P	805	816	1.234	736	78	43	15	9	5	4
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 8·7	+ 8·6	+ 3·5	+ 4·7	+ 8·3	+ 13·5	+ 15·8	+ 11·1	+ 10·9	+ 6·0
Vasúti forgalom:^{1) 4)}												
88	Szállított áru ^{2) 3)}	1.000 t.	1.668	1.642	1.905	2.506	1.957	1.599	1.486	1.332	1.437	1.342
89	Árutonna-kilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	220·1	218·8	249·4	295·4	254·3	218·0	189·6	182·9	195·3	179·5
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	108.445	113.891	128.022	158.502	116.561	97.935	93.855	88.124	102.836	95.921
91	Szállított utas ³⁾	1.000	6.274·1	6.702·3	6.637·5	6.937·8	6.599·5	6.844·1	5.994·2	5.855·2	6.153·2	6.396·3
92	Utakilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	191·0	204·8	226·2	196·3	186·8	193·7	155·8	163·9	172·3	198·3

¹⁾ 50 q-n alul. — ²⁾ 500 pengőn alul. — ³⁾ Az évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ⁴⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ⁵⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek. — ⁶⁾ 1938 november havától a vizs-
szacsatolt felvidéki rész forgalmával együtt.

1 9 3 8								1939		Unités	Désignation
május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février		
34·5	34·4	34·8	32·0	21·5	33·7	40·9	45·0	39·4	39·4	1,000.000 p	Commerce et transports.
											Commerce extérieur :
											Importations totales
923.5	1.078·0	984·1	717·9	714·4	372·1	828·1	661·1	587·7	972·6	1.000 q	Dont :
5.504	6.217	5.718	4.265	3.459	2.285	5.131	4.031	2.986	3.856	1.000 p	Bois bruts et ouvrés
460·1	449·6	456·6	441·5	406·9	145·9	338·1	587·1	660·8	954·8	1.000 q	Charbon
1.292	1.265	1.277	1.225	1.102	486	978	1.654	1.872	2.782	1.000 p	Papier et articles en papier
51.005	55.261	60.213	59.547	33.169	40.927	74.070	78.107	33.208	65.761	q	Coton brut
1.752	2.009	2.178	2.055	1.239	1.431	2.317	2.473	1.007	2.069	1.000 p	Machines et appareils
13.077	20.036	17.462	13.907	16.793	28.744	34.325	30.565	30.938	20.391	q	Peaux brutes
1.135	1.710	1.470	1.127	1.470	2.420	3.003	2.757	2.767	1.618	1.000 p	Tabacs bruts
6.922	5.756	3.625	7.357	4.443	4.331	3.936	8.079	3.568	4.478	q	Soie et fils de soie
2.090	1.692	1.405	2.107	1.646	1.617	1.351	2.772	1.424	1.751	1.000 p	Huile minérale
13.303	12.198	13.638	12.556	16.404	14.028	11.086	14.596	13.297	12.737	q	Tissus de coton
1.666	1.555	1.592	1.465	1.862	1.719	1.410	1.614	1.477	1.441	1.000 p	Exportations totales
1.997	5.211	707	—	137	942	271	573	532	377	q	Dont :
1.053	1.710	304	—	13	488	159	78	247	195	1.000 p	Bêtes à cornes
1.468	1.372	2.242	2.164	2.217	2.367	2.718	2.249	2.458	2.392	q	Volaille
529	548	857	782	733	796	948	771	755	785	1.000 p	Froment
240·6	135·1	215·3	222·5	185·8	138·9	112·5	161·7	92·6	216·7	1.000 q	Farine
1.794	1.000	1.592	1.570	1.344	1.057	946	1.284	699	1.699	1.000 p	Machines et appareils électriques
379	349	498	461	443	499	748	623	308	487	q	Porcs
307	272	247	244	279	303	379	326	184	304	1.000 p	Pelleteries apprêtées
39·9	36·5	38·2	46·8	56·6	44·1	40·1	44·5	50·1	49·6	1,000.000 p	Oeufs
6.547	5.617	5.421	3.230	2.154	2.047	1.659	1.773	3.251	2.723	tête	Plumes
2.690	2.398	2.449	1.549	1.023	1.045	844	910	1.723	1.514	1.000 p	Fruits frais
7.748	8.209	7.632	9.210	14.640	28.786	44.450	62.142	21.888	17.159	q	Excédent des imp. (—) ou des exp. (+)
927	981	867	1.033	1.574	3.036	4.720	5.990	2.497	1.952	1.000 p	Trafic des chemins de fer: ^{1) 4)}
108·7	40·7	19·8	571·7	1.542·1	863·3	424·7	141·1	372·4	770·1	1.000 q	Marchandises transportées ^{2), 3)}
2.231	851	415	8.250	24.274	13.081	5.841	1.745	5.087	12.405	1.000 p	Tonnes kilom. ^{2), 3)}
10·3	59·8	2·7	2·9	5·4	31·7	78·5	66·8	18·2	22·6	1.000 q	Wagons chargés ²⁾
233	1.312	55	52	83	716	1.980	1.665	439	574	1.000 p	Voyageurs transportés ²⁾
1.826	1.395	1.715	2.099	2.295	3.236	2.264	3.439	1.367	1.268	q	Voyageurs-kilomètres ^{2), 3)}
1.781	1.519	1.850	2.045	2.226	3.092	2.387	3.048	1.852	1.746	1.000 p	
21.419	21.252	30.896	26.270	9.978	13.304	15.923	31.452	46.099	27.096	tête	
3.072	3.101	4.510	3.963	1.459	2.126	2.617	5.315	7.659	4.547	1.000 p	
354	404	520	460	434	451	253	212	132	146	q	
744	539	734	838	808	744	465	531	252	382	1.000 p	
26.348	17.494	6.684	1.990	3.043	951	3.055	3.745	1.430	18.425	q	
2.063	1.418	566	155	258	71	324	240	116	1.840	1.000 p	
1.525	1.104	1.913	1.941	1.207	2.031	1.918	3.489	4.072	2.906	q	
548	464	839	857	601	1.050	1.139	2.022	2.013	1.153	1.000 p	
0·0	6·0	33·4	147·3	90·6	26·6	1·2	0·8	0·6	0·7	1.000 q	
1	384	1.871	3.830	2.836	695	61	82	73	104	1.000 p	
+ 5·4	+ 2·1	+ 3·4	+ 14·8	+ 25·1	+ 10·4	— 0·8	— 0·5	+ 10·7	+ 10·2	1,000.000 p	
1.482	1.390	1.468	1.827	2.098	2.277	1.974	1.594	1.606	1.524	1.000 t.	
196·5	183·4	188·1	250·1	288·6	284·6	264·3	222·9	224·0	210·4	1,000.000 km.	
101.751	98.187	104.855	129.665	145.256	158.940	135.305	111.996	109.237	101.548	nombre	
6.828·9	6.896·0	6.351·4	6.842·5	7.191·6	7.462·7	7.200·5	7.255·4	6.799·6	6.738·9	1.000	
211·7	213·8	222·3	239·5	251·7	209·0	208·8	210·4	183·6	182·0	1,000.000 km	

¹⁾ Au-dessous de 50 q. — ²⁾ Au-dessous de 500 pengós. — ³⁾ Les moyennes annuelles sont provisoires. —

⁴⁾ Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — ⁵⁾ Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires. —

⁶⁾ A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocedé.

Megnevezés	Egység	1937	1938	1 9 3 7				1939				
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	
Postaforgalom:⁴⁾												
93	Levélküldemény ²⁾ ⁵⁾	1.000 db	39.197	42.779	41.059	41.769	39.982	49.949	38.637	36.884	44.905	41.657
94	Csomagküldemény ⁵⁾	"	817·9	889·4	849·8	916·3	875·7	1.151·1	758·9	736·9	847·5	843·3
95	Postautóvány ⁵⁾	1.000 db	870·1	907·9	883·4	949·3	833·2	990·6	850·0	819·9	846·9	934·5
96		1.000 P	59.534	64.055	60.212	75.479	57.491	67.996	58.903	57.243	58.105	63.019
97	Távirat ⁵⁾	1.000 db	235·0	262·5	251·3	256·8	228·5	233·8	211·6	199·1	226·5	223·9
98	Budapesti helyi beszélgetések ⁵⁾	1.000	10.706	11.168	10.076	11.229	11.576	11.073	11.396	11.079	10.369	11.622
99	Helyközi beszélgetés ⁵⁾	"	401·3	461·2	442·3	448·7	417·2	404·5	391·2	365·8	389·3	404·7
100	Távbeszélő állomás	szám	—	—	108.835	109.765	110.733	111.780	112.545	113.329	114.020	114.514
101	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	372.240	374.719	378.797	383.505	389.056	392.251	394.711	395.692
102	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	130.117	131.190	132.710	134.465	136.708	137.719	138.741	139.141
Gépjárművek:												
103	Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	15.930	15.739	15.518	15.125	14.980	15.237	15.845	16.502
104	Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	32.368	31.952	31.462	30.770	30.072	30.410	31.602	33.031
E b b ő l :												
105	Személykocsi	"	—	—	13.725	13.573	13.450	13.225	13.037	13.217	13.842	14.499
106	Bérrautó	"	—	—	3.254	3.242	3.235	3.226	3.168	3.195	3.211	3.204
107	Autobusz	"	—	—	613	597	596	596	587	595	607	636
108	Teherkocsi	"	—	—	3.502	3.531	3.551	3.486	3.351	3.374	3.439	3.505
109	Egyéb gépkocsi	"	—	—	772	767	765	762	752	755	773	793
110	Motorkerékpár	"	—	—	10.502	10.242	9.865	9.475	9.177	9.274	9.730	10.394
Benzinkutak forgalma:												
111	Kimért benzin	1.000 lit.	87·6	74·6	115·7	84·0	56·2	49·6	46·1	44·4	52·0	59·4
112	Kimért benzinszeszkeverék	"	2.525·7	2.796·8	3.062·2	2.948·2	2.408·0	2.273·1	1.971·1	2.042·7	2.384·1	2.651·7
Áralakulás.												
Nagykereskedelmi árindex:												
113	Összes áruk átlaga	1913 = 100	94·4	96·4	96	93	94	95	94	93	94	101
114	Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	80·4	85·8	83	80	82	83	82	81	82	93
115	Gyarmatárúk	"	174·8	178·0	172	178	178	178	178	178	178	178
116	Malomipar és cukoripar	"	112·0	111·3	113	113	111	113	113	112	112	113
117	Egyéb ipar	"	124·5	117·9	123	121	120	119	119	119	119	118
118	Agrároló ³⁾	"	35·4	27·2	32·5	33·9	31·7	30·3	31·1	31·9	31·1	21·2
Megélhetési index:												
119	Összesen lakbérrel	1913 = 100	102·5	103·1	103·5	103·5	103·2	103·8	104·7	103·7	103·8	104·5
120	Összesen lakbér nélkül	"	107·6	108·4	108·9	108·9	108·6	109·4	110·5	109·2	109·3	110·2
121	Élelmezés	"	93·9	95·4	95·8	95·7	95·2	96·4	98·2	96·3	96·4	97·8
122	Ruházat	"	136·6	135·0	136·7	136·7	136·7	136·7	136·2	136·2	136·0	136·0
123	Fűtés, világítás	"	137·5	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1
124	Lakás	"	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Nagykereskedelmi árak:												
125	Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	20·42	21·24	20·75	20·88	20·53	21·10	21·03	20·95	21·00	22·28
126	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	18·94	16·58	18·93	18·75	18·65	19·05	18·95	18·85	18·70	18·80
127	0-ás liszt	P/kg	0·39	0·38	0·39	0·39	0·38	0·39	0·39	0·38	0·38	0·38
128	2-es "	"	0·38	0·37	0·38	0·38	0·37	0·38	0·38	0·37	0·37	0·37
129	6-os "	"	0·30	0·31	0·30	0·31	0·30	0·31	0·30	0·30	0·30	0·31
130	Tengeri, dunántúli származású	P/q	11·89	15·43	13·40	11·05	11·65	12·60	12·45	12·70	12·90	14·70
131	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1·85	1·66	1·93	2·20	2·16	2·16	2·00	2·01	1·95	1·85
132	Borjú	P/kg élősúly	1·07	0·97	1·16	1·12	1·09	1·11	1·14	1·11	0·99	0·95
133	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1·11	1·06	1·06	1·09	1·08	1·12	1·11	1·11	1·12	1·10
134	Sertézsír	P/kg	1·69	1·60	1·64	1·64	1·64	1·62	1·62	1·62	1·62	1·62
135	Tojás, friss teatojás	P/kg	1·41	1·39	1·59	1·73	1·88	1·79	1·70	1·13	1·01	1·23
136	Borjúbőr	P/kg	2·54	1·75	2·60	2·35	1·90	1·90	2·00	2·00	2·00	1·80
137	Marhabőr	"	1·53	1·14	1·50	1·40	1·10	1·10	1·20	1·10	1·10	1·10
138	Nyers gyapjú	"	2·10	1·91	2·21	2·01	1·90	1·94	1·94	1·94	1·94	1·94
139	Nyers pamut, amerikai	"	1·86	1·50	1·56	1·53	1·51	1·52	1·50	1·60	1·54	1·54
140	Barnaszén, hazai	P/q	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22
141	Kőszén, porosz	"	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80

¹⁾ Az évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bentfoglaltatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági termékek és az ipari áruk ára közötti diszparitást jelzi. — ⁴⁾ 1938 november havától a visszacsatolt felvidéki rész forgalmával együtt. — ⁵⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek.

1 9 3 8								1939		Unités	Désignation	
május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février			
39.099	36.111	38.350	39.124	43.945	44.664	50.241	59.729	46.979	.	1.000 unités	Trafic postal :⁴⁾	
768·9	773·0	784·4	816·9	950·5	1.001·6	1.020·4	1.368·9	915·0	.	"	Correspondances ^{2) 5)}	98
864·4	830·8	915·1	909·8	889·9	1.023·8	929·9	1.098·5	1.008·9	.	1.000 unités	Colis ⁵⁾	94
56.308	60.228	63.049	66.688	65.675	72.593	67.822	79.024	61.877	.	1.000 p	} Mandats-poste ⁵⁾	95
251·7	262·9	268·3	301·3	320·1	293·9	287·7	301·7	276·9	.	1.000	Télégrammes ⁵⁾	96
11.080	11.519	10.910	10.091	10.878	11.924	11.626	11.527	12.183	.	1.000	Conversations locales à Budapest ⁵⁾	97
412·5	454·7	513·8	448·0	580·7	574·3	497·9	501·3	476·1	.	"	Conversations interurbaines ⁵⁾	98
114.987	115.976	116.374	116.804	117.748	118.552	121.617	123.584	124.145	.	nombre	Postes téléphoniques principaux	99
396.220	395.175	393.490	393.540	395.159	402.244	411.468	419.215	452.651	.	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie	100
139.135	138.880	138.136	137.685	138.011	140.192	142.854	145.316	147.605	.	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest	101
											Effectif des véhicules à moteur :	
16.967	17.106	17.327	17.532	17.367	17.065	16.973	16.598	16.354	16.401	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	102
34.048	34.846	35.711	36.282	36.428	35.854	35.602	35.045	34.325	34.358	"	Véhicules à moteur en Hongrie	103
											Dont :	
14.953	15.374	15.824	16.140	16.285	16.078	15.979	15.746	15.480	15.504	"	Automob. de ville et de tourisme	104
3.251	3.218	3.246	3.250	3.262	3.205	3.180	3.150	3.115	3.090	"	Autom. de louage	105
669	670	682	685	677	661	666	668	659	662	"	Autobus	106
3.568	3.587	3.633	3.685	3.759	3.795	3.888	3.803	3.652	3.635	"	Camions automobiles	107
799	809	827	831	834	837	852	841	833	836	"	Autres automob.	108
10.808	11.188	11.499	11.691	11.611	11.278	11.037	10.837	10.586	10.631	"	Motocyclettes	109
											Distributeurs d'essence :	
74·8	92·7	107·7	122·7	102·9	66·0	65·1	61·7	55·8	.	1.000 l.	Essence débitée	110
2.847·4	3.231·2	3.476·6	3.498·8	3.451·2	2.897·8	2.646·9	2.462·2	3.100·0	.	"	Mélange d'essence et d'alcool débité	111
											Mouvement des prix.	
											Indice des prix de gros :	
101	98	96	96	99	97	94	94	94	94	1913 = 100	Moyennes pour l'ensemble des marchand.	112
92	88	85	85	89	87	83	83	83	83	"	Agriculture et élevage	113
178	178	178	178	178	178	178	178	178	178	"	Denrées coloniales	114
117	119	115	111	112	112	100	100	100	101	"	Minoterie et industrie sucrière	115
117	117	117	117	118	118	118	118	117	117	"	Autres industries	116
21·4	24·8	27·3	27·3	24·6	26·3	29·7	29·7	29·1	29·1	"	„Ciseaux agricoles“ ³⁾	117
											Indice du coût de la vie :	
104·5	102·7	101·6	101·7	103·0	102·6	102·4	102·1	101·4	100·9	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	118
110·2	107·9	106·4	106·6	108·2	107·8	107·4	107·1	106·1	105·5	"	Au total, non compris le loyer	119
97·8	94·8	92·7	92·9	95·3	94·6	94·2	93·7	92·2	91·3	"	Alimentation	120
136·0	134·1	134·1	134·1	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	"	Vêtement	121
138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	"	Chauffage et éclairage	122
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	123
											Prix de gros :	
23·98	23·28	20·23	20·25	20·50	20·68	20·38	20·40	20·50	20·50	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	124
18·45	16·55	15·65	14·78	14·95	14·95	14·30	14·10	14·05	13·85	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	125
0·40	0·41	0·38	0·37	0·37	0·38	0·37	0·37	0·37	0·37	1 kg, en pengós	Farine No 0	126
0·39	0·40	0·37	0·36	0·36	0·37	0·36	0·36	0·36	0·36	"	„ No 2	127
0·33	0·35	0·31	0·30	0·31	0·30	0·30	0·29	0·30	0·30	"	„ No 6	128
15·60	17·00	18·58	19·25	19·13	16·95	13·10	12·80	13·95	14·43	1 q, en pengós	Maïs, de Transdanubie	129
1·64	1·49	1·38	1·52	1·63	1·56	1·49	1·42	1·53	1·50	1 kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	130
0·86	0·79	0·82	1·07	0·94	1·00	1·00	0·93	0·89	0·92	1 kg de poids vif, en p.	Veau	131
0·99	0·86	0·99	1·06	1·11	1·13	1·08	1·05	1·02	0·99	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	132
1·62	1·60	1·55	1·55	1·74	1·55	1·55	1·55	1·54	1·50	1 kg, en pengós	Saindoux	133
1·13	1·20	1·27	1·37	1·54	1·57	1·79	1·75	1·53	1·25	1 kg, en pengós	Oeufs frais dits à thé	134
1·70	1·60	1·60	1·60	1·65	1·67	1·67	1·67	1·70	1·70	1 kg, en pengós	Cuir de veau	135
1·36	1·10	1·10	1·15	1·20	1·20	1·20	1·15	1·20	1·20	"	Cuir de boeuf	136
1·40	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	1·90	"	Laine brute	137
1·40	1·53	1·51	1·46	1·43	1·50	1·52	1·49	1·47	1·50	"	Coton brut, américain	138
3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	1 q, en pengós	Lignite, indigène	139
6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	"	Houille, prussienne	140

¹⁾ Les moyennes annuelles sont provisoires. — ²⁾ Y compris les lettres recommandées. — ³⁾ Indique la disparité entre les prix agricoles et les prix industriels. — ⁴⁾ A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocédé. — ⁵⁾ Pour les 13 derniers mois, ch. ffres provisoires.

Megnevezés	Egység	1937	1938	1 9 3 7				1 9 3 9			
		átlag Moyennes		szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril
142 Vörösréz	P/kg	1.60	1.23	1.50	1.30	1.20	1.20	1.20	1.20	1.15	1.20
143 Ólom	"	0.72	0.48	0.60	0.60	0.58	0.54	0.50	0.50	0.57	0.54
144 Ón	"	6.53	5.15	6.30	6.30	6.00	5.50	5.50	5.50	5.00	4.80
Pénz és hitel.											
Magyar Nemzeti Bank:											
145 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	457.1	468.5	430.8	466.2	436.9	444.5	547.0	585.4
146 Leszámított váltók és előlegek	"	—	—	419.2	425.2	422.0	449.7	385.7	384.6	456.8	471.4
Érckészlet:											
147 Arany	1,000.000 P	—	—	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1
148 Deviza és valuta	"	—	—	57.7	54.9	56.4	58.5	58.2	61.1	65.9	70.7
149 Összesen	"	—	—	145.7	143.1	147.7	149.4	153.0	156.1	159.7	163.3
150 Fedezeti arány	%	27.4	25.9	26.9	26.2	26.7	25.1	28.4	29.7	24.1	24.0
151 Leszámítási kamatláb	"	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
152 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	"	4.0-6.50	4.25-6.50	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4-6.5	4.25-6.5	4.25-6.5
153 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3.0	3	3	3	3	3	3	3	3	3
154 Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betétállomány:											
Takarékbetét:											
155 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	122.9	124.6	127.8	127.4	136.5	139.9	133.2	131.2
156 A PK. budapesti pénztárcáiban ¹⁾	"	—	—	628.9	633.5	643.3	660.7	665.7	666.3	606.1	597.0
157 Összesen ²⁾	"	—	—	751.8	758.1	771.1	788.1	802.2	806.2	739.3	728.2
Folyószámlabetét:											
158 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	51.4	53.5	57.1	53.4	49.4	58.1	56.0	49.5
159 A PK. budapesti pénztárcáiban ¹⁾	"	—	—	649.0	654.5	651.7	658.3	635.4	635.8	631.7	625.5
160 Összesen ²⁾	"	—	—	700.4	708.0	708.8	711.7	684.8	693.9	687.7	675.0
Betétek együtt:											
161 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	174.3	178.1	184.9	180.8	185.8	198.0	189.2	180.7
162 A PK. budapesti pénztárcáiban ¹⁾	"	—	—	1.277.9	1.288.0	1.295.0	1.319.0	1.301.2	1.302.1	1.237.8	1.222.8
163 Összesen ²⁾	"	—	—	1.452.2	1.466.1	1.479.9	1.499.8	1.487.0	1.500.0	1.427.0	1.403.5
164 A 30 legn. vidéki pénzt. betétállománya	"	—	—	113.6	115.2	116.3	119.4	119.4	119.4	117.9	114.9
Tőzsde:											
165 Részvényindex ⁴⁾	1928 = 100	162.4	111.1	157.2	156.0	147.3	143.4	140.1	130.6	100.9	97.2
166 Eladott részvény	szám	356.512	195.908	191.032	284.163	146.728	155.756	125.908	191.647	275.674	335.974
167 Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	25.4	12.3	13.6	20.8	11.8	12.6	9.4	12.4	17.4	18.7
Hitelbiztonság:											
168 Csőd ⁵⁾	szám	3	3	3	4	2	1	5	5	9	4
169 Magán- és kényszeregyesség ⁶⁾	"	61	76	35	61	77	116	94	62	59	64
170 Össz. új fizetésképtelenségek Magyarorsz.	"	64	79	38	65	79	117	99	67	68	68
Ebből:											
171 Új fizetésképtelenség Budapesten	"	20	25	19	24	22	30	31	25	21	22
172 Magán- és kényszeregyesség aktíva	1.000 P	1.274	1.833	1.071	1.257	2.386	1.810	2.162	2.092	1.067	1.400
173 Magyarországon passzíva	"	2.024	2.888	1.535	1.940	3.788	3.112	3.815	2.929	1.718	2.200
174 Magán- és kényszeregyesség aktíva	"	574	963	300	679	1.434	610	1.352	1.687	505	1.040
175 Budapesten passzíva	"	929	1.568	513	1.012	2.155	1.010	2.387	2.261	859	1.590
176 Övatolt váltók Magyarországon	szám	2.838	3.342	2.972	2.989	2.876	2.994	2.913	2.226	2.765	3.000
177 Övatolt váltók Budapesten	1.000 P	1.426	1.448	1.328	1.471	1.570	1.520	1.448	933	1.114	1.820
178 Övatolt váltók Magyarországon	szám	1.355	1.412	1.440	1.362	1.333	1.343	1.346	1.017	1.230	1.350
179 Övatolt váltók Budapesten	1.000 P	774	748	722	693	783	952	763	489	600	1.120
Zálogházi forgalom:											
180 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	255	255	247	253	273	251	280	246	277	255
181 Zálogfelvétel Magyarországon	1.000 P	5.157	5.123	5.001	5.185	5.420	5.054	5.540	4.981	5.456	5.070
182 Zálogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	249	261	257	285	261	262	237	228	270	240
183 Zálogkiváltás Magyarországon	1.000 P	5.052	5.262	5.200	5.759	5.553	5.342	5.106	4.764	5.316	4.920
184 Zalogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.373	1.341	1.353	1.342	1.385	1.402	1.409	1.420
185 Zalogálladék Magyarországon	1.000 P	—	—	28.445	27.871	27.738	27.450	27.884	28.101	28.242	28.380
186 Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	7.455	8.219	6.594	6.674	7.394	5.151	9.595	6.752	8.113	6.590

1) 1938 június hótól váltópénzkészlet nélkül. — 2) 1938 június hótól havi átlag. — 3) Az 1936. évi május havától közölt új sorozat a Pénztárcái Központ kötelekibe tartozó budapesti pénztárcáknál elhelyezett betétállományt jelzi. — 4) Csak 18 részvény alapján számítva. — 5) Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. 6) A visszacsatolt felvidéki rész fizetőeszközével együtt.

1 9 3 8								1939		Unités	Désignation	
május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février			
1·10	1·17	1·25	1·23	1·31	1·35	1·30	1·30	1·25	1·25	1 kg, en pengós	Cuivre	142
0·40	0·38	0·42	0·42	0·50	0·50	0·50	0·48	0·48	0·48	"	Plomb	143
4·50	4·80	4·90	4·90	5·00	5·60	5·60	5·60	5·60	5·60	"	Étain	144
Monnaie et crédit.												
Banque Nationale de Hongrie :												
583·6	581·1	581·8	606·3	853·4	793·5	806·5	863·4	831·1	816·3	1,000.000 p	Circulation des billets de banque	145
470·3	438·8	391·1	398·8	567·3	479·2	462·2	511·4	470·7	466·8	"	Effets escomptés et avances	146
Encaisse métallique :												
84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	94·1	124·1	124·1	124·1	1,000.000 p	Or	147
72·7	71·9	78·6	75·6	135·0	114·8	100·5	96·5	94·0	88·0	"	Devises et monnaies	148
165·0	1) 155·9	157·7	159·7	219·1	198·8	194·5	220·6	218·1	212·1	"	Total	149
24·1	2) 27·1	27·2	26·5	25·0	25·1	25·0	25·0	26·5	26·4	%	Proportion de la couverture	150
4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	"	Taux d'escompte	151
4·25·6·5	4·25·6·5	4·25·6·5	4·25·6·5	4·5·6·5	4·5·6·5	4·5·6·5	4·5—6·5	4·5—6·5	4·5—6·5	"	Taux d'effets de comm. de prem. ordre	152
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois	153
2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	2—2	"	Taux de dépôts à vue	154
Effectif des dépôts :												
Dépôts d'épargne :												
128·1	125·2	129·7	130·9	106·7	107·3	113·9	121·8	124·8	131·4	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	155
588·6	619·0	619·5	618·9	506·3	522·9	545·3	563·7	567·0	576·0	"	Etabliss. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	156
716·7	744·2	749·2	749·8	613·0	630·2	659·2	685·5	691·8	707·4	"	Total ³⁾	157
Dépôts en compte courant :												
60·9	56·5	51·6	61·4	64·3	70·9	80·7	83·6	76·9	78·1	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	158
632·7	644·4	661·0	675·9	663·3	685·7	681·9	664·1	647·0	633·6	"	Etabliss. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	159
693·6	700·9	712·6	737·3	727·6	756·6	762·6	747·7	723·9	711·7	"	Total ³⁾	160
Ensemble des dépôts :												
189·1	181·7	181·2	192·3	171·1	178·2	194·7	205·4	201·7	209·5	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	161
1.221·2	1.263·4	1.280·5	1.294·8	1.169·5	1.208·6	1.227·2	1.227·8	1.214·0	1.209·5	"	Etabliss. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	162
1.410·3	1.445·2	1.461·7	1.487·1	1.340·6	1.386·8	1.421·9	1.433·2	1.415·7	1.419·0	"	Total ³⁾	163
113·1	115·5	116·4	119·2	105·3	109·6	113·1	117·9	117·1	117·5	"	Dép. dans les 33 princ. établ. de c. de prov.	164
Bourse :												
113·2	113·3	106·8	105·6	116·7	123·0	102·7	82·8	91·0	94·7	1926 = 100	Indice des actions ⁴⁾	165
217.973	177.159	171.761	85.335	140.250	207.281	196.227	225.717	198.782	113.350	nombre	Actions vendues	166
12·3	11·2	12·9	6·3	8·6	12·1	13·2	12·6	9·2	6·0	1,000.000 p	Montant des livraisons et des récept.	167
Sécurité du crédit :												
1	2	3	4	—	3	2	1	4	1	nombre	Faillites ⁵⁾	168
83	97	83	60	57	87	83	82	111	69	"	Concordats privés et judiciaires ⁶⁾	169
84	99	86	64	57	90	85	83	115	70	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie	170
Dont :												
31	19	19	30	15	32	28	26	32	22	"	Nouv. insolvabilités à Budapest	171
2.050	1.888	900	2.628	934	2.444	2.646	1.786	1.798	1.788	1,000 p	Concord. privés et judiciaires (actifs	172
3.314	3.149	1.514	4.153	1.549	3.525	3.785	3.007	2.984	2.829	"	en Hongrie (passifs	173
1.090	548	270	2.046	354	1.030	776	861	614	1.116	"	Concord. privés et judiciaires (actifs	174
1.783	933	528	3.399	601	1.525	1.463	1.482	1.075	1.709	"	à Budapest (passifs	175
3.209	3.433	3.397	3.507	3.932	4.460	3.691	3.560	3.204	2.665	nombre	Lettres de change protest. en Hongrie	176
1.459	1.240	1.437	1.433	1.469	1.959	1.615	1.446	1.614	1.235	1,000 p	Lettres de change protest. à Budapest	177
1.391	1.472	1.379	1.535	1.654	1.742	1.505	1.557	1.470	1.270	nombre	Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	178
817	636	673	748	687	1.012	718	702	875	689	1,000 p	Mouv. des monts-de-piété :	179
271	275	266	258	244	236	232	222	247	.	1,000 reconn.	Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	180
5.451	5.607	5.343	5.069	4.971	4.778	4.712	4.501	4.847	.	1,000 p	Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	181
264	244	253	260	301	303	262	263	252	.	1,000 reconn.	Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	182
5.270	5.034	4.971	5.066	6.251	5.839	5.269	5.334	5.434	.	1,000 p	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	183
1.427	1.458	1.471	1.469	1.412	1.346	1.317	1.275	1.271	.	1,000 reconn.		184
28.570	29.142	29.514	29.518	28.238	27.176	26.619	25.786	25.199	.	1,000 p		185
8.124	7.993	10.052	8.993	9.476	8.905	8.957	5.069	9.817	.	reconnais.		186

1) Depuis juin 1938, sans le stock de monnaies divisionn. — 2) Depuis juin 1938, moyenne mensuelle. — 3) A partir de mai 1936, série relative aux dépôts placés dans les établissements budapestois membres de l'Institut Central des Sociétés Financières. — 4) Seulement d'après les cours de 18 actions cotées en ce moment. — 5) Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — 6) Y compr. le territoire septentr. rétrocédé.

képezt természetesen jelentős arányú növekedés mutatkozik, ami főleg az ország területi növekedésével áll szoros összefüggésben. A *váltótárca állománya* ugyancsak süllyedt az előző havihoz képest. A hó végén a leszámított váltók és előlegek összege 466·8 millió pengőt tett az előző havi 470·7 millióval és a múlt évi 384·6 millió pengővel szemben. A Nemzeti Bank aranytartáléka változatlanul 124·1 millió pengőt tett. A devizák és valuták állományában 6 millió pengős csökkenés következett be s így az *összes érckészlet* ezzel az összeggel 212·1 millióra süllyedt, a múlt évvel szemben azonban még így is igen jelentős, 56 millió pengős gyarapodás mutatkozik. A jegyfedezeti arány 26·4% volt, árnyalatilag alacsonyabb a megelőző havinál. A múlt évi február hóban, az akkor még a hó végére számított fedezeti arányszám 29·7%-ot tett. A kamattételek továbbra is változatlanok.

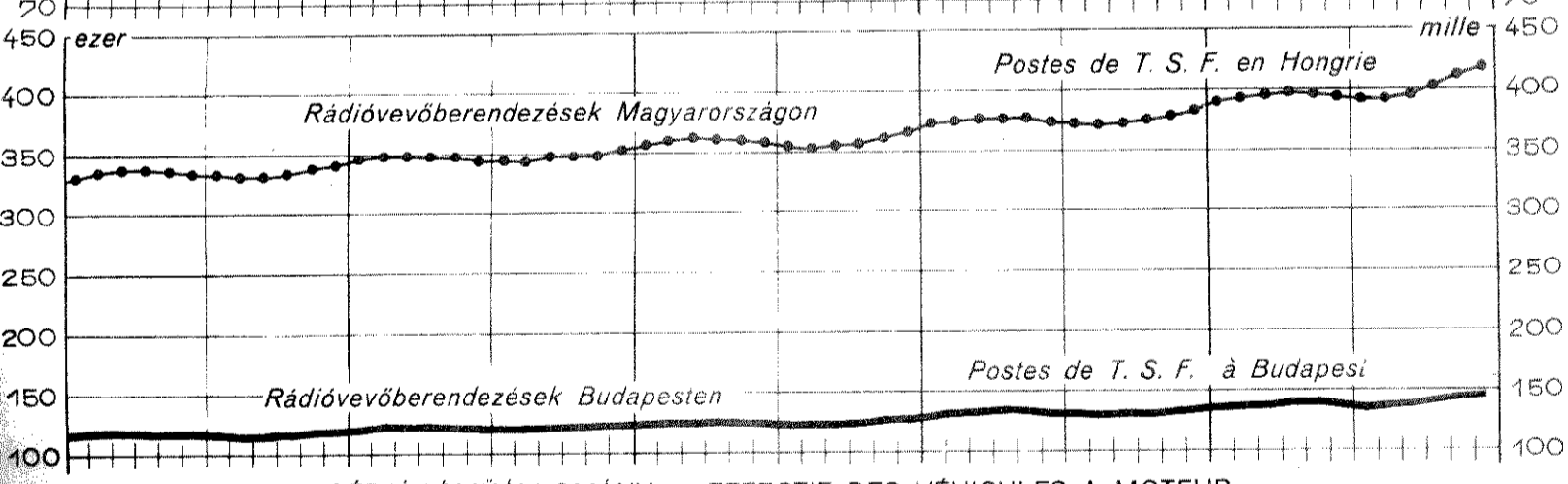
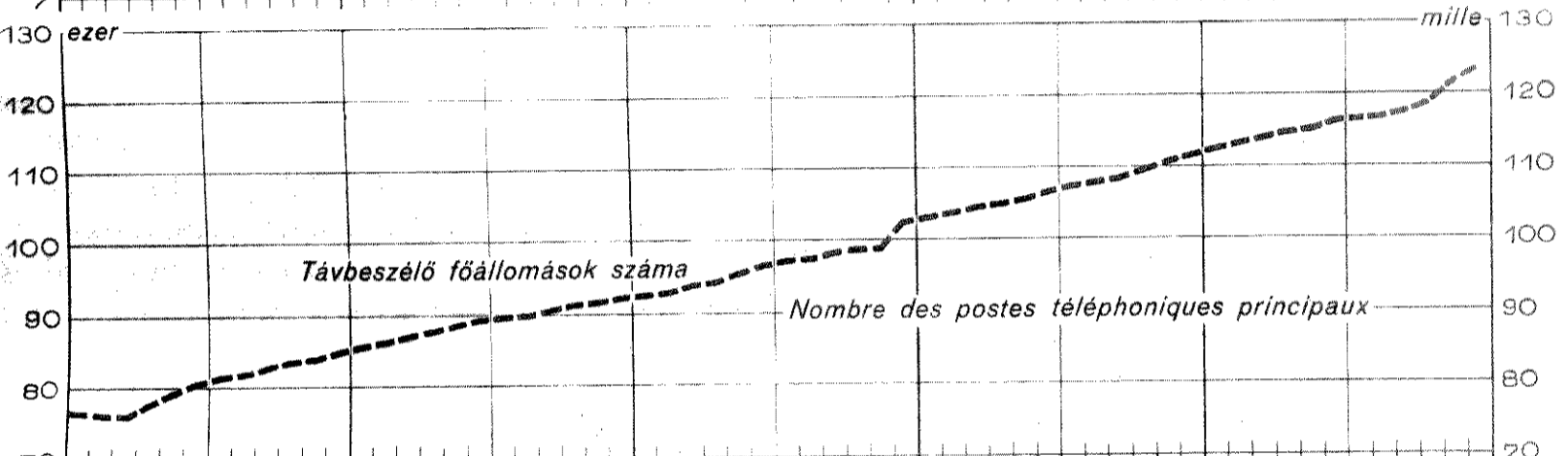
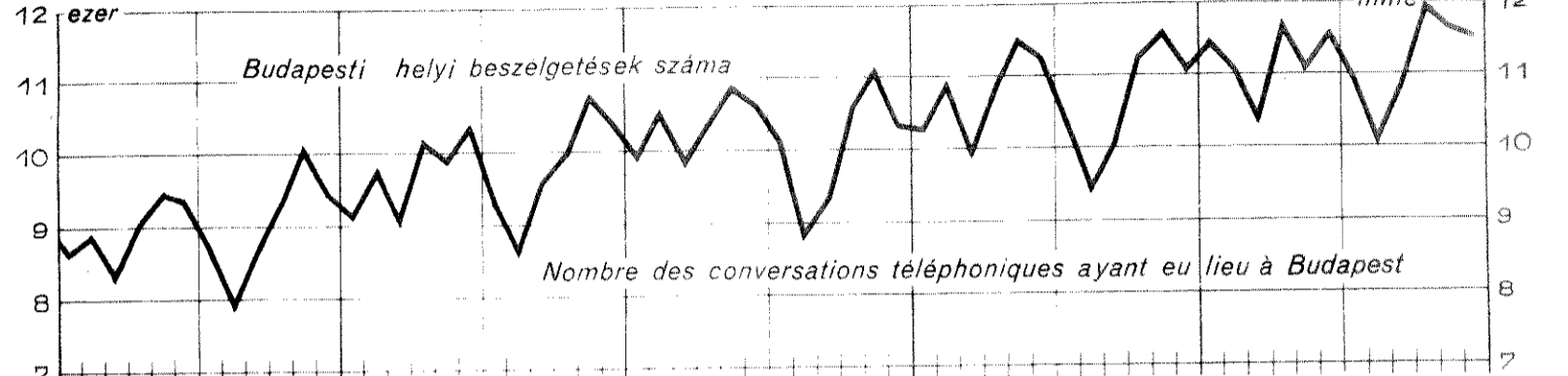
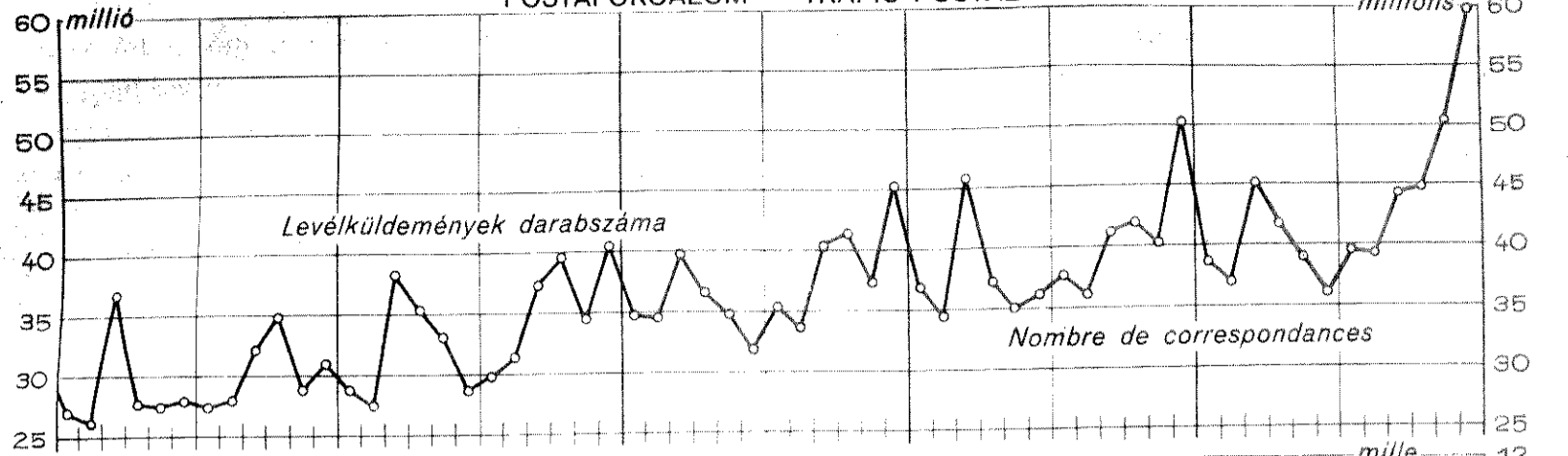
Betétállomány. Március hó végén a postatakarékpénztárnál és a P. K. budapesti pénzüzeteinél elhelyezett takarékbetétállomány 707·4 millió pengőt tett, 15·6 millió pengővel többet, mint a múlt hónapban, de 98·8 millióval kevesebbet, mint egy évvel azelőtt. A folyószámlabetétek állományában a tárgyalt hó folyamán 12·2 millió pengős hanyatlás következett be, s a betétállomány a hó végén 711·7 millió pengőt tett. A múlt évvel szemben is 17·8 millió pengős gyarapodás mutatkozik. A hó végén az összes betétállomány 1·419·0 millió pengőre rúgott, 3·3 millióval haladta meg a megelőző havit, de 81 millióval állott alacsonyabban az egy év előttinél.

Tőzsde. Az év első hónapjában a budapesti értéktőzsdén megindult árfolyamjavulások februárra is áttérjedtek. A javulás üteme azonban lényegesen csökkent, mert amíg a december havi árfolyamhanyatlást januárban csaknem azonos arányú árjavulás követte, addig a február havi árfolyamemelkedések az indexet csak 3·7 ponttal

emelték. A hivatalos részvényindex a hó végén így 94·7-en állott, 35·9 ponttal alacsonyabban, mint a múlt év azonos időpontjában. Kétségtelen, hogy a február havi árfolyamjavulásokon bizonyos fáradtság jelei észlelhetők, amelyek jelentősége akkor domborodik ki előttünk, ha a tőzsdei forgalomra vonatkozó számsort is szorgosabb vizsgálat alá vesszük. A múlt év utolsó negyedében a tőzsdei forgalom viszonylag igen élénk volt, átlagosan havi 215 ezer darab részvény cserélt kezét. A január havi forgalom ugyan már valamivel kisebb volt, de még mindig nem közelítette meg a 200 ezer darabot, februárban azonban az eladott részvények darabszáma alig valamivel haladta meg a 113 ezret. A szállítások és átvételek összege így az árfolyamjavulások ellenére sem érte el az előző havit, az 3·2 millióval 6 millióra, a besszperiódusban a legmélyebb szintre esett.

Hitelbiztonság. A január hóban jelentkezett szokatlanul erős feszültség után február hóban a *hitelbiztonsági* viszonyok lényegesen megjavultak. Mindössze 70 új fizetéseképtelenségi eset fordult elő, 45-tel kevesebb (—39·1%); mint az előző hóban, de 3-mal több (+4·5%), mint a múlt év ugyanazon hónapjában. A hitelbiztonsági viszonyok tehát a múlt évvel szemben sem mutatnak számottevő rosszabbodást. A *magán- és kényszer-egyességek* passzívája 2·8 millió pengőt tett, az előző havi 3 millióval szemben (—5·2%) s a múlt évihez képest is 3·4% volt a hanyatlás. Jellemző a viszonyok javulására, hogy a tárgyalt hóban mindössze csak 2·665 db. váltó került óvatolásra, 539-cel kevesebb (—16·8%), mint a megelőző hóban. A múlt évihez képest azonban közel 20% volt az emelkedés. Az óvatolt váltók összege februárban szintén lényegesen hanyatlott (—23·5%), a múlt évihez képest azonban itt is jelentős, 32·4%-os emelkedés mutatkozik.

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE
 POSTAFORGALOM — TRAFIC POSTAL

GÉPJÁRÓMŰÁLLOMÁNY — EFFECTIF DES VÉHICULES A MOTEUR

